

Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції:

**"Інтелектуальна власність
в Україні:
проблеми та перспективи
розвитку в інформаційному суспільстві"**

28-29 листопада 2019 року
Дніпро - Київ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НДІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НАПРН УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НТУ УКРАЇНИ «КПІ ІМЕНІ І. СІКОРСЬКОГО»
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
НТУ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
«ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

28-29 листопада 2019 року

Дніпро-Київ, 2019

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Савицький М. В. – ректор ДВНЗ ПДАБА, д. т. н., професор, дійсний член Академії будівництва України, Української академії наук, Міжнародної академії біоенерго-технологій, Української Ради з зеленого (екологічного) будівництва, Україно - американської асоціації працівників вищої школи.

Орлюк О. П. – директор НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, д. ю. н., професор, академік НАПрН України.

Дорожко Г. К. – радник директора НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, к. т. н.

Данішевський В. В. - проректор з наукової роботи ДВНЗ ПДАБА, д. т. н., професор.

Євсєєва Г. П. – завідувач кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності, д. н. з держ. упр., професор.

Бабенко В. А. – к. і. н., доц. кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності ДВНЗ ПДАБА.

Матеріали друкуються в авторській редакції

Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інтелектуальна власність в Україні: проблеми та перспективи розвитку в інформаційному суспільстві» 28-29 листопада 2019 року/ упорядники М. В. Савицький, Г. П. Євсєєва, В. А. Бабенко. – Київ-Дніпро: НДІ ІВНАПрНУ–ПДАБА. – 424 с.

Відповідальний за випуск: **Євсєєва Г. П.** – завідувач кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності, д. н. з держ. упр., професор

Робочі мови конференції – українська, англійська

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

БУТНІК-СІВЕРСЬКИЙ О.Б.,

Формування ефективної системи зміцнення національної безпеки країни під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності (теоретичний погляд)..... 10

АНДРОЩУК Г.О.,

Інтелектуальна безпека в Україні: оцінка стану..... 26

РАБОТЯГОВА Л.І.,

Перспективні винаходи, як складова забезпечення національної безпеки в контексті інтелектуальної власності..... 39

ТВЕРЕЗЕНКО О.О.,

Охорона інтелектуальної власності в контексті реформування в Україні сфери національної безпеки та оборони..... 43

ЗАЙКІВСЬКИЙ О.Б.,

Деякі питання щодо управління інтелектуальною власністю у сфері національної безпеки..... 48

КОДИНЕЦЬ А.О.,

Захист прав інтелектуальної власності як складова національної безпеки..... 57

КРИВОШЕЇНА І.В.,

Щодо особливостей надання прав на комерційний досвід і ділову репутацію за договором комерційної концесії..... 68

ВОЛИНЕЦЬ І.П.,

Нормативно - правове регулювання безпеки лікарських засобів за законодавством України та ЄС..... 71

ЯРМОЛЮК А.А.,

Правова охорона інтелектуальної власності в межах концепції відкритих інновацій..... 78

СТАРОВІТ О.М.,

Штучний інтелект в інформаційному просторі..... 84

ПЕТРЕНКО В.О., УСТІНОВ А.А.,

Актуальні питання розвитку та правового супроводження інтелектуального підприємництва..... 87

ПЕТРЕНКО В.О., БЕЗДЕНЕЖНИХ С.В., ТАРАСЕНКО О.К., МАСАЛЬСЬКИЙ О.Ю.,

Використання об'єктів права інтелектуальної власності в індустрії фізичної культури та спорту..... 91

РОМАШКО А.С., ЗЮГАН А.О., Інструкція до РСТ та правила України, щодо складання і подання заявки. Аналіз окремих положень.....	97
РОМАШКО А.С., КАМІНСЬКИЙ В.В., Правила України та приписи Польщі, щодо складання і подання заявки на винахід (корисну модель).....	101
ВОЙТКО С.В., СКОРОБОГАТОВА Н.Є., Взаємозв'язок між розвитком права інтелектуальної власності та економічним добробутом в умовах цифрової економіки.....	106
КОВАЛЬ В.В., ЛЕВІЩЕНКО Є.В., Проблеми охорони інтелектуальної власності у військовій сфері та шляхи їх вирішення.....	111
ДМИТРІЄВ В., ЖИРНИЙ В., ЗОЛОТАРИНЕЦЬ М., БАРДІН О., Практична реалізація права інтелектуальної власності у наукових установах Міністерства оборони України.....	113
ЛИТВИН О.В., ГАВРУШКЕВИЧ Н.В., Ребрендинг географічних зазначень українських товарів в контексті євроінтеграції.....	115
ХОМЕНКО В.Л., КІРІН Р.С., КОРОВЯКА Є.А., Особливості проведення патентних досліджень винаходів і корисних моделей по базі даних патентного відомства Німеччини.....	118
КОВАЛЬ І.Ф., Значення інтелектуальної власності в підготовці здобувачів вищої освіти в контексті забезпечення якості освіти.....	131
МИРОНЕНКО І.Є., СИРОЇЖКО О.В., Інтелектуальна власність в інноваційній діяльності банківських установ.....	137
ВИПРИЦЬКИЙ А.О., Евалюція розвитку «ноу-хау», як нетрадиційного об'єкту інтелектуальної власності.....	141
УРАЛОВА Ю.П., Щодо страхування об'єктів права інтелектуальної власності.....	144
ТЕРЕЦЬ Р.В., КІРІН Р.С., ХОМЕНКО В.Л., Дисципліна «Управління інтелектуальною власністю» на масових відкритих онлайн-курсах.....	148
ОВЕРКОВСЬКИЙ К.В., КОВАЛЬ І.Ф., Ліцензійний договір як правова форма використання об'єктів промислової власності.....	158
БУРОВ О.Ю., Інтелектуальний капітал як інфраструктурний складник національної безпеки України.....	164

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ

САВИЦЬКИЙ М. В., ЄВСЄЄВА Г. П.

Концептуальні проблеми захисту прав інтелектуальної власності в науково-технічній діяльності освітян..... 170

ВІРЧЕНКО В. В.

Управління інтелектуальною безпекою суб'єктів господарювання в умовах глобалізації..... 175

ХРІДОЧКІН А. В.

Законодавчі орієнтири державної політики України щодо публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності..... 180

ЗОЛОТА Л. В.

Деякі питання адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної у сфері наукової діяльності..... 184

КІРІН Р. С., КОРОТАЄВ В. М., ХОМЕНКО В. Л.

Особливості змісту та обсягу доручення суду в ухвалі про призначення ІР-експертизи..... 188

КОРОГОД Н. П.

Актуальні підходи до оцінки бізнесу, що активно використовує об'єкти промислової власності..... 197

КУЗЬМІНА Т. О., БЕРЕЗОВСКИЙ Ю. В., ЄДИНОВИЧ Б. М.

Вплив науково-технічних розробок у лляній промисловості на екологізацію навколишнього середовища через використання інтелектуальної складової..... 202

КУЗНЄЦОВ Ю. М.

Сучасна політика у сфері інтелектуальної власності – не для українських винахідників..... 206

ЛОЗОВА Г. М., ПАЛІЄНКО Т. П.

Розвиток ринку засобів індивідуалізації в Україні..... 211

ЛИТВИН О. В.

Становлення процесу реєстрації географічних зазначень аутентичних товарів в Україні..... 217

ГРИШКО І., УТКІНА М. С.

Передумови виникнення вищого суду з питань інтелектуальної власності... 220

ДЕКУСАР Г. Г.

Intellectual property in Ukraine: problems and prospects 224

КОВАЛЬЧУК О. С.

Intellectual property phenomenon in marketing 229

КАРЛОВА О. В., БАБЕНКО В. А.

Твори вуличного мистецтва як об'єкти авторського права: правомочність охорони та захисту..... 232

КІЗЛЕВИЧ А. А.	
Окремі аспекти відповідальності сторін за порушення умов продюсерського договору.....	237
МАХОВА Л. О.	
Історико-правовий розвиток інституту комерційної таємниці.....	243
МАКОГОНОВА Д. О., БАБЕНКО В. А.	
Право інтелектуальної власності на фотографічні твори у мережі Інтернет..	248
МАМЧИЧ Ю. Р.	
Проблеми інтелектуальної власності в паливно-енергетичному комплексі (ПЕК).....	254
НОСАЧ Ю. О., ВОЙТКО С. В.	
Охорона об'єктів права інтелектуальної власності України у сфері комп'ютерних технологій.....	257
ПОЛУЛЯХ О., УТКІНА М. С.	
«Ноу-хау» як об'єкт інтелектуальної власності.....	259
САФРОНОВ В.	
Окремі аспекти юридичної відповідальності за порушення прав на добре відомі торговельні марки.....	262
СЛПЕЦЬ А. О.	
Щодо окремих питань порушення законодавства в сфері захисту персональних даних.....	273
ТИМЧЕНКО Д. О.	
Аналітичний підхід до визначення взаємопов'язаних понять – технології та інтелектуальної власності.....	281
ТРИУС М. С.	
Система права інтелектуальної власності в Україні: проблеми та перспективи розвитку.....	286
ШИМКО І. А., САДИКОВА Я. М.,	
Проблема патентного тролінгу в Україні	289

СЕКЦІЯ 3. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У БУДІВЕЛЬНО- АРХІТЕКТУРНІЙ ГАЛУЗІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ШАТОВ С. В., САВИЦЬКИЙ М. В.	
Інтелектуальна власність у сфері 3D друкування будівельних об'єктів.....	293
АВРАМЕНКО В. В., БАБЕНКО В. А., МАЛАСHEВИЧ А. П.	
Винахідництво як фактор розвитку інтелектуальної власності у будівельній галузі.....	299
СТАЦЕНКО В. І., ФЕДОРЯЦЬКА Н. І.	
Система захисту інтелектуальної власності: комплексність та завдання на прикладі енергоактивних перетворювачів сонячного випромінювання.....	304

БАБЕНКО В. А., РИЖКОВА А. І.	
Проблеми правової охорони та захисту творів архітектури як об'єктів права інтелектуальної власності.....	308
ЛИСЕНКО Г. І., ТИТЮК А. О.	
Винахідництво у ДІБІ-ПДАБА: історія та сучасність.....	316
НЕСТЕРОВА О.В., НЕСТЕРОВ Я. С., МУЗИКА О. А.	
Патентування ОПВ у галузі водопостачання як важливий чинник стратегії інтелектуальної власності та екологічної безпеки суспільства.....	321
ПЕРЕТОКІН А. Г.	
Перспективи розвитку інтелектуальної власності в Україні та механізми реалізації.....	327
ПАУКОВА А. М., КОВАЛЬЧУК О. С.	
Архітектурні твори як об'єкти права інтелектуальної власності в Україні...	333
ПАРХОМЕНКО О., БАБЕНКО В. А.	
Математичні твори та математичні концепції в контексті права інтелектуальної власності.....	336
РІПНИЙ О. Ю., МЕЛЬСЕНЧУК В. О., ЄВСЄЄВА Г. П.	
Унікальність контенту як один з інструментів SEO оптимізації сайту при індексації в пошукових мережах.....	342
ТЕРНО Ю., БАБЕНКО В. А.	
Види порушень авторських прав на архітектурні твори.....	347
ТІМОФЄЄВ І., ПЕРЕТОКІН А. Г.	
Розвиток права інтелектуальної власності як важливий чинник забезпечення екологічної безпеки.....	353
ФИЛИМОНОВА О. Л.	
Інтелектуальна власність в галузі архітектури: специфікація та охорона прав.....	357

СЕКЦІЯ 4. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ГУМАНІТАРНА, ФІЛОСОФСЬКА ТА ОСВІТНЯ СКЛАДОВА У ВИМІРАХ СУЧАСНИХ ВИМОГ

ДАНИШЕВСЬКИЙ В. В., БАРАННИК О. Ю.	
Антиплагіатні сервіси як метод боротьби з плагіатом.....	364
ПАПІРНИК Р. Б., БАБЕНКО В. А.	
Викладання інтелектуальної власності в технічних ЗВО у вимірах сучасних вимог.....	368
БИЧЕНКО А. С., КОЛЕСНИК А. В.	
Підготовка фахівців із забезпечення прав інтелектуальної власності.....	374
КІЖАЄВ С. О.	
Стартапи на шляху інноваційного розвитку вищого навчального закладу...	377
КОРПАЧ А. О., КРАСНОКУТСЬКА З. І., ШУТЬ І.А., АВАНЯН Г. А.	
Освіта й інтелектуальна власність, інноваційна діяльність та система	

трансферу технологій у сучасний період глобалізації економіки..... 379

НОВОРОДОВСЬКА Т. С.

До питання міжнародного та вітчизняного досвіду університетів в інноваційній сфері діяльності..... 383

ПОЛІЩУК С. З., ПОЛІЩУК А. В., БАРАБАНОВ С. С.

Особливості викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» при підготовці магістрів у сучасній вищій школі..... 388

ЦІНЬКО С, В.

Академічна доброчесність як елемент захисту інтелектуальної власності й забезпечення якості освіти..... 391

БОГУСЛАВСЬКА Л. Г.

Наукова стаття як особливий різновид творчої діяльності..... 395

ВОЛКОВА С. П.

Українські винахідники за кордоном..... 400

РОЩИНА Ю.М.

Науковий плагіат як феномен корупції..... 405

СУХОРУКОВ А. А., ВОЛКОВА С. П.

Директива про авторське право в Інтернеті..... 407

ТКАЧ О. В.

Інтелектуальна власність у царині дистанційної освіти..... 410

МИХАЙЛОВА Л. В.

Інжиніринговий супровід в контексті права інтелектуальної власності..... 413

ШВЕЦЬ Є. С., ВІЛЬХОВА С. Є.

Охорона прав на технічний переклад як об'єкт інтелектуальної власності... 416

БОНДАР Т. О.

Інтелектуальна власність результатів наукових досліджень закладів вищої освіти..... 420

Збірник наукових праць

**«ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ
ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ»**

Всеукраїнської науково-практичної
Конференції:

**«Інтелектуальна власність в
Україні: проблеми та
перспективи розвитку
в інформаційному
суспільстві»
(секція 1)**

28-29 листопада 2019 року
Дніпро - Київ

СЕКЦІЯ 1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ РОЗВИТКУ СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ТЕОРЕТИЧНИЙ ПОГЛЯД)

*Бутнік-Сіверський О.Б.,
головний науковий співробітник економіко-правового відділу
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України,
доктор економічних наук, професор, академік АТН України та академік
УАН,
завідувач кафедри економіки, обліку та фінансів ІПО
НУХТ*

Проблеми національної безпеки країни сьогодні вимагають нового креативного мислення, пошуку підходів до їх розв'язання, що пов'язано з поглибленням процесів глобалізації, національною різноманітністю, еволюцією у інноваційній та військовій сферах, агресивністю дій Російської Федерації проти України, подоланням економічної кризи в реальній економіці країни.

Існування України як суверенної та стабільної держави, її прогресивний розвиток, самозбереження й безпека неможливі без розроблення і впровадження цілеспрямованої системи політики захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз. Усе це зумовлює актуальність проблем зміцнення національної безпеки і військової політики в Україні.

Формування ефективної системи зміцнення національної безпеки з теоретичних та практичних завдань, з нашої позиції, можливе лише під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, яка продукує та робить дієвою державну політику захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз.

У *Національній стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року*, під сферою інтелектуальної власності розуміють середовище з внутрішньою єдністю, в якому здійснюється

сукупність різноманітних видів творчої, інтелектуальної діяльності людини, що охоплюють різні сфери економічного та суспільного життя, унаслідок чого створюються об'єкти інтелектуальної власності, права на які охороняються чинним законодавством і за своєю природою є нематеріальними. Сама *Національна система інтелектуальної власності* включає в себе національне законодавство, як сукупність правових положень, на підставі яких будь-яка особа набуває, реалізує та захищає свої права, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної, творчої діяльності (*нормативна база*), державні та судові органи, наділені відповідними повноваженнями в сфері інтелектуальної власності, наукові та освітні установи, громадські організації та інші структури, що беруть активну участь в реалізації державної політики у цій сфері та вирішенні широкого кола завдань з надання правової охорони, управління, реалізації та захисту прав інтелектуальної власності (*інституційна база*), елементи і відносини, які забезпечують та підтримують на відповідному рівні функціонування системи (*інфраструктура*), а також користувачів цієї системи [1, 1-2].

Одночасно, науковці розглядають сферу інтелектуальної власності як сукупність галузей економіки і видів суспільної діяльності, як умова розвитку ефективного функціонування матеріального виробництва. Так, за оцінками експертів, сфера інтелектуальної власності – це сукупність галузей економіки і видів суспільної діяльності, які не беруть безпосередньої участі у створенні матеріальних благ. Ці галузі виробляють унікальний продукт – інтелектуальний. Саме такий продукт є необхідним для ефективного функціонування матеріального виробництва. У промислово розвинутих країнах 80 –95 % приросту ВВП припадає на частку нових знань, втілених у техніці й технологіях. Обсяг світової торгівлі ліцензіями на об'єкти інтелектуальної власності щороку зростає на 12 %. Щорічно обсяги експорту наукоємної продукції приносять, у середньому, США близько 700 млрд дол., Німеччині – 500 млрд дол., Японії – 400 млрд дол. [2]. Наведені данні

свідчать про суттєвий вплив сфера інтелектуальної власності на приріст ВВП в розвинених країнах, а також на ефективність наукоємної продукції.

Поєднання процесів зміцнення національної безпеки з розвитком сфери інтелектуальної власності є головною умовою досягнення ефективної протидії реальним та потенційним загрозам суспільству та державотворення з використанням цілеспрямованої сучасної наукової та технічної думки. Саме тому науковці вважають, що проблеми зміцнення національної безпеки належать до найважливіших, найскладніших багатоаспектних та інтеграційних явищ суспільного і політичного життя.

Теорія зміцнення національної безпеки, з нашого погляду, повинна збагачуватись наробками в теорії і практиці сфери інтелектуальної власності, що робить її універсальною, яка предметно поєднує прикладні аспекти економічних, технічних, військових, кібернетичних, біологічних, психологічних та інших наук. Саме на цьому напрямку передбачається впровадження та комерціалізацію майнових прав інтелектуальної власності на наукові розробки, піонерські та передові технології, винаходи, корисні моделі, програмні продукти та інші, що збільшує швидкість інтелектуальної реакції на реальні та потенційні загрози за рахунок розвитку досконалого інноваційно-інтелектуального середовища, спрямованого на розвиток поглибленої високо-технологічної та технічної інфраструктури (технопарки, бізнес інкубатори, сучасні науково-технічні формування тощо) з урахуванням здійснення інтеграційних та організаційно-економічних процесів, в якому прискорюються вирішення економічних, технічних, військових, кібернетичних та інших завдань протидії загрозам національної безпеки.

Зміцнення національної безпеки в умовах нових викликів, потрібно пов'язувати з системою оптимізації взаємовідносин між усвідомленими загрозами та створеними науковими, високо-технологічними, технічними, економічними та фінансовими ресурсами, які спрямовані на протидію загрозам. Загрози для держави та суспільства, на що акцентують увагу

науковці, є завжди, а рівень захищеності від них ніколи не буває максимальним. Тому спрямування зусиль в інноваційно-інтелектуальному середовищі на розробки піонерських, передових та нових технологій, винаходів, корисних моделей, програмних продуктів тощо є динамічним засобом досягнення і підтримки балансу між реальними та потенційними загрозами, з одного боку, та здатністю суб'єкта протидіяти їм, з іншого. Це обумовлює з наукових позицій формуванню ефективної системи зміцнення національної безпеки під впливом пріоритетних напрямів розвитку сфери інтелектуальної власності, спрямованої на протидію реальним та потенційним загрозам.

При цьому слід виділити *двоїстість підходу* при формуванні ефективної системи зміцнення національної безпеки під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, яка передбачає з *одного підходу* – правову захищеність інтелектуальних ресурсів, а з *другого* – систему продукування сфери інтелектуальної власності у вигляді інтелектуальних продуктів та їх віддачі. Двоїстість підходу розглядають під загальною назвою як *інтелектуальну безпеку*.

Тому слід зазначити, інтелектуальну безпеку науковці розглядають вузько або широко, не виділяючи двоїстості підходу під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності. Так, С. Марченко вважає, що інтелектуальна безпека – це захищеність інтелектуальних ресурсів соціально-економічного розвитку, їх продукування, обміну, використання на макро- та мікроекономічних рівнях. За об'єктним критерієм інтелектуальна безпека – це захищеність знань як інтелектуальних ресурсів суспільства, що охоплює: убезпечення працівників знань та їх інтелектуальної праці; інтелектуального продукту; інтелектуальної власності; інтелектуального капіталу. Основу інтелектуальної безпеки складають науковий і освітній потенціали суспільства, господарюючого суб'єкту, індивідуума [3]. В. Довженко у своїй статті зазначає, що у наукових публікаціях інтелектуальна безпека розглядається як захист результатів розумової діяльності, раціональне

використання і відтворення розумових здібностей людей, а іноді її просто ототожнюють з інтелектуальною власністю. На основі вивчених джерел [4;5;6], В. Довженко визначив інтелектуальну безпеку, як створення інституційно-правового середовища діяльності особистості або суб'єкта господарювання, в якому забезпечується захищеність їх інтелектуальних інтересів, шляхом недопущення можливості втрати об'єктів інтелектуальної власності, інформації про їх створення, використання та зберігання. [7, 157]. В. Довженко також вважає, що поняття інтелектуальної безпеки слід розглядати на двох рівнях – загальнодержавному та окремого суб'єкта економіки. На загальнодержавному рівні інтелектуальна безпека передбачає захист національних інтересів у сфері інтелектуальної власності. У цьому напрямі, справедливо зазначає автор, в Україні сформовано сучасну систему правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності, яка представлена сукупністю законів та підзаконних нормативно-правових актів і діяльністю відповідних установ щодо реєстрації та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

На рівні підприємства, В. Довженко визначив, що інтелектуальна безпека передбачає набір управлінських функцій, спрямованих на попередження, виявлення, ліквідацію загроз та мінімізацію втрат, пов'язаних з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності, втратою прав на ці об'єкти чи інформації про них [7, 157-158].

В окремих випадках, систему інтелектуальної безпеки розглядають, як створення необхідних передумов для розвитку і функціонування інтелектуального потенціалу – системи освіти та науки, інтелектуальної власності, комп'ютерного забезпечення, системи зв'язку, бази даних на друкованих та електронних носіях.

З таким підходом пов'язують формування цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища, яке – з однієї сторони, його розглядають як потенційну правову захищеність інтелектуальних ресурсів, а з іншої – як її продукування, віддачу.

На наш погляд, двоїстість підходу при формуванні ефективної системи зміцнення національної безпеки під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності є головною умовою ефективності за окремими цільовими завданнями, які стають предметом розгляду.

Під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, ми розглядаємо правову захищеність інтелектуальних ресурсів в системі цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища.

Науковці справедливо зазначають, що *інтелектуальні ресурси* – це важлива складова ресурсів підприємства (галузі, регіону, держави), які є підґрунтям для більш ефективного використання всіх інших видів ресурсів та забезпечення сталого інноваційного, соціально-економічного розвитку як окремої компанії, так і галузі (регіону), і держави в цілому [8, 53]. У процесі створення інноваційного продукту інтелектуальні ресурси трансформуються в інтелектуальний капітал, який може бути конвертований у вартість і формує конкурентоспроможність компанії, науково-дослідної організації, вищого навчального закладу освіти.

Інтелектуальні ресурси визначають можливості інноваційного розвитку як на загальнонаціональному рівні, так і на регіональному. Як зазначають Л. Мельник, Л. Федулова і Н. Пашута, вони створюють основу науково-інноваційного забезпечення стійкого економічного розвитку України. Однак слід

враховувати, що ефективне відтворення інтелектуальних ресурсів, як випливає з робіт В. Гейця, неможливе без активної державної політики і державно-го регулювання. Розвиток цих видів інтелектуального ресурсу є рушійною силою перемоги у конкурентній боротьбі [9, 119].

Можна погодитись з науковцями Р. Семів та М. Луцик, які процес відтворення інтелектуальних ресурсів поділяють на сім основних етапів: 1) формування (за допомогою здатності мислити, засобами пізнання відбувається засвоєння нових знань, умінь, навичок, що можуть бути представлені як винаходи, відкриття, теорії, концепції, ідеї тощо); 2)

підготовка до використання або інституціоналізація (нормативно-правове закріплення результатів інтелектуальної діяльності, стандартизація, сертифікація, патентування і т. ін.); 3) розподіл і створення резерву (визначення сфери застосування (використання) і пріоритетності, розрахунок майбутньої ефективності); 4) забезпечення відповідних умов; 5) використання (активне застосування інтелектуальних здобутків у процесах суспільного розвитку); 6) вироблення нового знання (використання має характер інтелектуальної діяльності, у результаті якої наявні знання набувають нового змісту і формується нове знання); 7) формування (початок нового циклу відтворення) [9,118].

Саме тому, правова захищеність інтелектуальних ресурсів є відповідальним завданням в цілеспрямованому інноваційно-інтелектуальному середовищі в сфері інтелектуальної власності. Детально організаційно-правові засоби захисту прав інтелектуальної власності, які застосовуються в разі їх порушення за нормами національного та міжнародного законодавства, висвітлено в практичному посібнику «Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування» [10]. Автори цього практичного посібника справедливо акцентують увагу на тому, що без належного захисту прав інтелектуальної власності буде неможливим і міжнародне співробітництво у галузях, пов'язаних з правами інтелектуальної власності. Міжнародні зобов'язання України щодо належного захисту прав інтелектуальної власності впливають з її участі у міжнародних договорах, до яких вже приєдналась Україна, або має намір приєднатися. І далі, захистом прав інтелектуальної власності є правове забезпечення недоторканності цих прав, їх непорушності, а в разі порушення, застосування заходів примусового характеру, спрямованих на відновлення цих прав. Право на захист з'являється у власника прав інтелектуальної власності лише в момент порушення або оспорювання його прав та охоронюваних законом інтересів і реалізується в рамках цивільних, кримінальних та

адміністративних правовідносин, які виникли при цьому. Згідно з міжнародними стандартами поняття «захист прав інтелектуальної власності» включає передбачену законодавством діяльність уповноважених країною відповідних органів влади по визнанню, поновленню прав, та усуненню перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності.

В Україні створено цілісну систему захисту прав інтелектуальної власності, яка включає в себе правові норми, механізми їх застосування та відповідну інфраструктуру для їх практичної реалізації. Ця система в цілому відповідає міжнародним стандартам, що діють у сфері інтелектуальної власності [10, 51–52, тут і далі].

Цілісна система захисту прав інтелектуальної власності з правової теоретичної позиції розрізняє дві основні форми захисту прав інтелектуальної власності – *юрисдикційну і неюрисдикційну*, які формують відповідні елементи цілісної системи.

Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності полягає в тому, що особа, права якої порушено, звертається за захистом порушених прав до суду, інших компетентних державних органів, уповноважених вжити необхідні заходи для відновлення порушених прав і припинення правопорушення. У рамках юрисдикційної форми захисту прав, в свою чергу, виокремлюють *загальний (судовий) і спеціальний (адміністративний) порядки захисту* порушених прав інтелектуальної власності, що також обґрунтовують ієрархічність складових формування цілісної системи захисту прав інтелектуальної власності.

Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту прав інтелектуальної власності, які здійснюються ними самостійно (самозахист), без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів, що також обґрунтовують ієрархічність складових цілісної системи захисту прав. Це

може бути відмова здійснити певні дії, що не передбачені укладеним ліцензійним договором, або відмова від виконання договору в цілому.

Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає *цивільно-правовий, кримінально-правовий та адміністративно-правовий захист* порушених прав, що також обґрунтовують ієрархічність складових цілісної системи захисту прав інтелектуальної власності.

Під цивільно-правовим захистом прав інтелектуальної власності розуміють передбачені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких здійснюється визнання або відновлення порушених прав інтелектуальної власності, припинення правопорушення, а також майновий вплив на правопорушника. Поряд із цивільно-правовим захистом прав інтелектуальної власності у сучасній юридичній літературі вирізняють *господарсько-правовий захист* порушених прав інтелектуальної власності підприємств, установ, організацій, інших юридичних осіб (у тому числі іноземних), та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності.

Під кримінально-правовим захистом прав інтелектуальної власності розуміють кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, яка настає, якщо власнику прав завдана матеріальна шкода у значному, великому або в особливо великому розмірі, визначених законом, або якщо злочин вчинено повторно або з використанням службового становища.

Так, незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм організацій мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо – та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторських і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі – караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років чи позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх

примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм організацій мовлення, а також знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення. Ті ж самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, – караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років чи позбавленням волі від двох до п'яти років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм організацій мовлення, а також знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

Законодавство передбачає також аналогічну кримінальну відповідальність за незаконне використання: винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральних мікросхем, сорту рослин, а також привласнення авторства на них; торговельної марки, фірмового найменування та географічного зазначення або інше умисне порушення прав на ці об'єкти. Кримінальна відповідальність передбачена і за так зване комерційне шпигунство, тобто умисні дії, спрямовані на незаконне отримання з метою розголошення або іншого використання відомостей, що становлять комерційну таємницю, незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду правовласнику.

Законодавство України встановлює жорстку кримінальну відповідальність за незаконне виробництво, експорт, імпорт, зберігання, реалізацію та переміщення дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва, якщо ці дії вчинені у значних або у великих розмірах.

Під адміністративно-правовим захистом порушених прав розуміють вирішення в адміністративному порядку широкого кола питань захисту прав інтелектуальної власності. Адміністративна відповідальність за правопорушення настає в разі, якщо ці порушення за своїм характером не

тягнуть за собою відповідно до закону, кримінальної відповідальності. В Україні діє Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [11], яким передбачено розгляд адміністративних правопорушень, що стосуються недобросовісної конкуренції, за зверненням до Антимонопольного комітету України або до його територіальних органів із заявою про вжиття заходів по захисту порушених прав.

Захист прав інтелектуальної власності в адміністративному порядку здійснює також Апеляційна палата Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, яка розглядає заперечення проти рішень Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності, порядок організаційного та технічного забезпечення діяльності Апеляційної палати та вирішення інших питань, що належать до її компетенції [12].

Суттєвого значення набуває дослідження економічної природи різновидів «тіньової економіки» та їх соціально-правової характеристики. Набуває особливої актуальності в сфері інтелектуальної економіки неправомірне використання об'єктів права інтелектуальної власності, тому що «тіньовий» обіг інтелектуального капіталу відверто загрожує інтелектуальній економіці, соціально-політичній сфері, духовним цінностям суспільства, стає одним з основних факторів нестабільності в державі. Високий рівень тінізації економіки України зумовлений несприятливим інституційним середовищем ведення бізнесу. Нейтралізація «тіньової» економіки залежить від вдалого визначення і компонування пріоритетів держави в інтелектуальній економіці та захисті прав інтелектуальної власності у розвиненому правовому полі.

Під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, ми розглядаємо продукування та віддачу сфери інтелектуальної власності у вигляді інтелектуальних продуктів, ефективність якої не можливо досягти без розвитку системи цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища.

До цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища відносять сегмент цілеспрямованої наукової, високо-технологічної та технічної інфраструктури, до якого віднесено наукові установи різного рівня, вузівська інноваційна наука з дослідно-експериментальними виробництвами, технопарки, бізнес інкубатори, сучасні науково-технічні формування тощо. Завдяки зазначеній інфраструктурі розробляється нормативна база, коло завдань з надання правової охорони, управління, реалізації та захисту прав інтелектуальної власності, а також економічних, технічних, військових, кібернетичних та інших завдань протидії загрозам національної безпеки

Спираючись на цілеспрямовану наукову, високо-технологічну та технічну інфраструктуру, пропонуються передові науково-технічні проекти та рішення, реалізація яких стимулює до створення виробництв нового покоління, модернізацію діючого, просування конкурентоздатних технологій та інноваційної продукції, товарів, послуг.

Щодо продукування, віддачі сфери інтелектуальної власності, то науковець Ю. Бошицький зазначає, що у сфері реалізації інтелектуальної власності існує проблема створення нових технологій, інновацій на основі винаходів. У світі 75 % усього економічного ефекту від виробничого використання винаходів забезпечується дуже невеликою їх кількістю (приблизно 3 –7 %). А 25 % ефекту припадає на частку 93–97 % винаходів. Результативність тієї чи іншої винахідницької діяльності можна визначити лише її впровадження та відповідний економічний ефект. Відношення кількості започаткованих розробок до кількості розробок, що завершуються процесом впровадження їх результатів у виробництво, становить приблизно 100/30, тобто лише 30 % розробок закінчується впровадженням. На жаль, сьогодні в Україні цей відсоток ще менший. Тому абсолютно зрозуміло, що держава повинна цілеспрямовано підтримувати розвиток винахідництва і широке впровадження винаходів у процес виробництва. На розвиток інтелектуальної власності в Україні можна впливати через державну підтримку винахідництва, належний рівень його фінансування,

популяризацію даного напрямку, активізацію міжнародного співробітництва в усіх сферах інтелектуальної діяльності [13, 214].

Слід зазначити, що в Україні створені потенційні можливості для розвитку інноваційно-інтелектуального середовища. Сьогодні активно розвиваються різні інноваційні інфраструктури, а саме функціонує 151 фондів підтримки підприємництва, 299 бізнесів-центрів, 71 бізнес-інкубатор, 850 кредитних спілок і 170 лізингових центрів, 1240 консультаційно-інформаційних установ, Український інститут науково-технічної інформації з регіональними відділеннями. Однак діяльність цих структур є недостатньо ефективною через велику кількість інституційних перешкод і структурно-функціональних проблем [14].

У даний час формуванню інноваційно-інтелектуального середовища сприяє розвиток інноваційно-інтелектуальної діяльності, коли здійснюється комерціалізація майнових прав інтелектуальної власності, що прискорює трансформаційні процеси в економіці, реформування в військово-технічній сфері, де головним домінуючим фактором, принципом стає капіталізації інтелектуального капіталу, основними елементами забезпечення якої є активізація інтелектуально-інноваційного середовища, формування його інфраструктури, до якої віднесено бізнес-інноваційні, телекомунікаційні та торгові мережі, технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри, консалтингові фірми, різноманітні фінансові структури тощо. Вони забезпечують як рух потоків інформації, знань, технологій, ринкових потоків, так і взаємодію між різними інституціональними структурами. Інноваційна інфраструктура визначає темпи розвитку економіки країни та зростання добробуту населення. Мета створення інноваційної інфраструктури полягає не тільки в сприянні ефективній науково-технічній діяльності суб'єктів господарювання, а й у забезпеченні їхньої діяльності в інтересах суспільства, посиленні конкурентоспроможності продукції, збереженні та подальшому розвитку наукового та науково-військового та високо-технічного потенціалу країни. Інноваційна

інфраструктура як система містить такі елементи, як інформаційне забезпечення, яке дає доступ до різних інноваційних баз даних і знань на різних умовах для зацікавлених осіб; інструментальне забезпечення, що реалізує гнучку автоматизацію всіх етапів процесу створення інноваційного проекту: маркетинг, техніко-економічне обґрунтування; постачання необхідного обладнання; підготовка кадрів; сертифікація та сервісне обслуговування; проектно-технологічна та виробнича підтримка інновації й освоєння її у виробництві; експертиза та сертифікація науково-технічних та інноваційних програм, пропозицій тощо; моніторинг галузей, підприємств і просування інновацій на національні та зарубіжні ринки (включаючи моніторинг, маркетинг, рекламну діяльність, захист інтелектуальної власності тощо); координація та регулювання інноваційної діяльності та її фінансово-економічне забезпечення; кадрове забезпечення професійної підготовленими інноваційними менеджерами у сфері інновацій. Зазначене, сприяє підвищенню продукування та віддачі сфери інтелектуальної власності, спрямованої на підвищення ефективності системи зміцнення національної безпеки країни.

Теорія зміцнення національної безпеки під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності з позиції двоїстості підходу дослідження слід також розглядати в аспекті окремих напрямків, до яких віднесено економічну та фінансову безпеку; інформаційну безпеку суспільства і держави; науково-технічну безпеку; військову безпеку з позиції обороноздатності держави та посилення оборонно-промислового комплексу; кібернетичну безпеку тощо, що є предметом наступних досліджень.

Висновки.

1. Формування ефективної системи зміцнення національної безпеки з теоретичних та практичних завдань, можливе лише під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, яка продукує та робить дієвою державну політику захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз. Саме на цьому напрямку передбачається впровадження та комерціалізацію

майнових прав інтелектуальної власності на наукові розробки, піонерські та передові технології, винаходи, корисні моделі, програмні продукти та інші, що збільшує швидкість інтелектуальної реакції на реальні та потенційні загрози за рахунок розвитку досконалого інноваційно-інтелектуального середовища.

2. Теорія зміцнення національної безпеки, повинна збагачуватись наробками в теорії і практиці сфери інтелектуальної власності, що робить її універсальною. Поєднання процесів зміцнення національної безпеки з розвитком сфери інтелектуальної власності є головною умовою досягнення ефективної протидії реальним та потенційним загрозам суспільству та державотворення з використанням цілеспрямованої сучасної наукової та технічної думки. При цьому слід врахувати *двоїстість підходу* при формуванні ефективної системи зміцнення національної безпеки під впливом розвитку сфери інтелектуальної власності, який передбачає *з одного підходу* – правову захищеність інтелектуальних ресурсів, а *з другого* – систему продукування та віддачі сфери інтелектуальної власності у вигляді інтелектуальних продуктів та інтелектуального капіталу. З таким підходом пов'язують формування цілеспрямованого інноваційно-інтелектуального середовища, яке – з однієї сторони, його розглядають як потенційну правову захищеність інтелектуальних ресурсів, а з іншої – як його продукування та віддачі.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року.–URL: <https://uba.ua/documents/ip-strategy28082014.pdf>.

2. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності: оцінки експертів.– URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=596:intelektualna-vlasnist&catid=8&Itemid=350.

3. Марченко О.С. Інтелектуальна безпека як складова економічної безпеки суб'єктів господарювання.– URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6897/1/Marchenko.pdf>.

4. Левковець О.М. Сучасні трансформації інституційних умов функціонування сфери інтелектуальної власності / О.М.Левковець // Вісник

Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 4(15). – С. 84-97.

5. Мосов С. Інтелектуальна безпека України в контексті її входження до СОТ / С.Мосов, А.Жарінова // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 6. – С.4–9.

6. Садаклієва Е. В. Сучасні засади фінансово-економічної безпеки у сфері інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / Е. В. Садаклієва, О. В. Мамітов, Л. Ф. Кузнець. – Рівне: Міжрегіональна академія з проблем безпеки життєдіяльності, 2012. – 112 с. – URL: www.on-libr.info/?p=719.

7. Довженко В. А. Безпека інтелектуальної власності в контексті євроінтеграційного вектора розвитку економіки України. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2611/3/IENTaNP_2015_156%E2%80%93161.Pdf.

8. Літвінова О. В. Інтелектуальні ресурси як фактор інноваційного розвитку фармації / О. В. Літвінова, О.В. Посилкіна / Управління, економіка та забезпечення якості в фармації.–2014.–№6(38).–С.52–59.URL: http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/5791/1/%D0%A1%D1%82%D1%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8B%20%D0%B8%D0%B7%20UEC_6_2014-9.pdf.

9. Семів Р.А. Інтелектуальні ресурси в системі інноваційного розвитку економіки. / Р. А. Семів, М.В. Луцик/ Вісник Університету банківської справи Національного банку України.– 2013. – № 1 (16). – С.117 – 121.– URL: [irbis-nbuv.gov.ua > irbis_nbuv > cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv/cgiirbis_64).

10. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національно-го законодавства та їх правозастосування / Доріс Лонг, Патриція Рей, В.О. Жаров, Т.М. Шевелева, І.Е. Василенко, В.С. Дроб'язко/ Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007.– 448 с. ISBN 978-966-7048-97- URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1378882678IPR%20Manual%20UKR.pdf>.

11. Про захист від недобросовісної конкуренції. Закон України № 236/ 96-ВР від 07.06.1996 р. (Редакція від 03.03.2016) .– URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.

12. Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 263 від 19.02.2019 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-19>.

13. Інноваційні перспективи України в контексті оптимізації правової охорони інтелектуальної власності/ Ю. Л. Бошицький /Часопис Київського університету права.–2015.– № 4.– URL: [www.irbis-nbuv.gov.ua > irbis_nbuv > cgiirbis_64](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv/cgiirbis_64).

14. Прозоров В. В. Удосконалення інноваційної інфраструктури України в умовах глобалізації // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.05.01 – світове господарство і міжнародні економічні відносини // [www.disser.com.ua / contents /38454.html](http://www.disser.com.ua/content/38454.html).

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ: ОЦІНКА СТАНУ

*Андрощук Г.О.,
канд. екон. наук, доцент,
головний науковий співробітник
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України*

Проблема економічної безпеки України є визначальною в контексті існування й розвитку України як суверенної держави. Економічна безпека — це багатофакторне явище, яке можна розглядати як систему, що складається з таких функціональних складових, як: фінансова, соціальна, інформаційна, інтелектуальна, технологічна, військова безпека, екологічна безпека тощо.

В узагальненому вигляді цю залежність можна представити такою функцією: $ЕБ = F(ФБ, СБ, ІБ, Ін.Б, ТБ, ВБ, ЕкБ)$, де кожна зі складових, своєю чергою, є сукупністю відповідних індикаторів [1,2].

Під **інтелектуальною безпекою** автор розуміє *стан захищеності інтелектуального потенціалу особистості, підприємства, галузі, регіону, держави, що формується адміністрацією й колективом підприємства, державними органами шляхом реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного і соціально-психологічного характеру від внутрішніх і зовнішніх загроз (джерел небезпеки), несанкціонованого використання та негативного впливу (недобросовісної конкуренції, промислового шпигунства, патентної експансії), а також підтримку його на рівні, що забезпечує процес створення, одержання, здійснення і захисту прав (об'єктів) інтелектуальної власності [3].*

Фактично при розробці заходів забезпечення економічної безпеки ми маємо справу з декількома рівнями порушення стану «безпеки»: *виклик, ризик, загроза й небезпека*. Саме «небезпека» є межею порушення стану «безпеки», у разі виходу за яку надскладна система (йдеться про економічну безпеку) перетворюється в некеровану, нечутливу до факторів зовнішнього впливу.

Детальний аналіз загроз національній безпеці України, що походять від стану науково-технологічної сфери, дається в роботі Б.А. Маліцького [4].

Як зазначає І.О. Ревак «зона загроз» – це стан економіки, коли вірогідність реалізації загроз невисока, а органам державного управління доцільно здійснювати стабілізаційні заходи. «Зона небезпеки» характеризується високою вірогідністю загроз для об'єкта безпеки та необхідністю ухвалення рішень щодо оперативного реагування. «Зона збитків» відповідає ситуації, коли руйнівні наслідки загроз незворотні, а об'єкту безпеки завдано шкоди або руйнування, і він, відповідно, потребує запровадження засобів відновлення [5, с.12].

Останнім часом проблеми економічної, зокрема інтелектуальної безпеки, стали предметом наукових досліджень вітчизняних вчених. Захищена одна з перших докторських дисертацій у цій сфері [6]. Її автор - І.О. Ревак слушно зазначає «... інтелектуальна безпека є первинною порівняно з інноваційною та/або технологічною безпекою, оскільки відповідає за підвищення загального рівня освіченості населення, зростання якості надання освітніх послуг, активізацію наукових досліджень, зміцнення зв'язку між освітою, наукою та виробництвом тощо. Інтелектуальна безпека є своєрідним гарантом переходу вітчизняної економіки на вищий технологічний рівень та утвердження підвалин більш прогресивного типу економіки – економіки знань, в якій зростає частка високотехнологічного сектору та доданої вартості за рахунок інтелектуальної складової» [7, с.79-80].

Водночас дослідники по різному підходять до визначення інтелектуальної безпеки. Так, д. е. н., професор О. С. Марченко розглядає інтелектуальну

безпеку широко, як захищеність інтелектуальних ресурсів соціально-економічного розвитку, їх продукування, обміну, використання на макро- та мікроекономічних рівнях [8]. І.О. Ревак під інтелектуальною безпекою розуміє стан захищеності усіх продуктів інтелектуальної праці. Перш за все – це продукти інтелектуальної власності, програми, патенти, технології, ліцензії, інформаційні системи тощо, або іншими словами – все те, що забезпечує прогрес у відтворенні та захисті інтелектуального потенціалу [9]. У правовому аспекті інтелектуальна безпека держави – це здатність держави у межах правового поля протидіяти загрозам в інтелектуальній сфері та гарантувати безпечні умови для збагачення інтелектуального потенціалу, розвитку вітчизняної освіти, науки, новітніх технологій, культури, духовності тощо [6, с.84].

Виходячи з цих підходів, на основі аналізу економіко-статистичних показників та власних досліджень, спробуємо оцінити стан інтелектуальної безпеки в Україні.

На сучасному етапі, згідно з ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України», основними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві в економічній сфері є: «...істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку».

Ефективна, дієздатна система ІВ забезпечує і стимулює економічне, соціальне і культурне зростання будь-якої країни. Від того, наскільки вагомим є інтелектуальний потенціал суспільства і рівень його культурного розвитку, залежить, в кінцевому рахунку, й успіх вирішення поставлених перед ним економічних проблем. У свою чергу наука, культура і техніка можуть динамічно розвиватися лише за наявності відповідних умов (включаючи необхідні правові передумови), адекватних наявному стану суспільно-економічних відносин.

За Глобальним індексом інновацій Україна вперше досягла поставленого урядом завдання – 50 місце. Найбільш слабкими показниками для України є: «Політичне середовище» (122), «Політична стабільність та безпека» (124), «Інститути» (101); «Інфраструктура» (90); «Стан розробки кластерів» (114) «Створення ІКТ та бізнес-моделі» (112).

У 2017 р. показник України в Міжнародному індексі захисту прав власності (The International Property Right Index) IPRI знизився на -0,51 до 3,42, поставивши на **24-е** місце в регіоні Східної Європи і Центральної Азії і **123-е** в світі. Субіндекс прав на ІВ в Україні збільшився на 0,1-4,42 з урахуванням 3,71 в області захисту ІВ, 7,75 - в патентний захист і 1,8 - захист авторських прав [10]. Як наслідок, США вирішили позбавити Україну торгових преференцій, що функціонують за Генеральною системою преференцій (Generalized System of Preferences, GSP), призупинивши безмитний режим щодо ряду товарів, виготовлених в Україні.

Винахідницька діяльність. В економіці України склалися вкрай несприятливі умови не лише для самої винахідницької діяльності, а і для використання винаходів. Середній вік винахідника становить 46,4 роки! Винахідництво і раціоналізаторство втратили характер масового руху, що ускладнює розбудову економіки на інноваційній основі. Про низьку ефективність винахідницької діяльності, що становить загрозу економічній безпеці держави, свідчать, зокрема, такі дані. Кількість заявок на корисні моделі в Україні у 2,3 рази перевищує кількість заявок на винаходи, а кількість виданих патентів на корисні моделі у 3,2 рази перевищує кількість виданих патентів на винаходи. Проте відомо, що патент на корисну модель видається без проведення експертизи по суті. Частка корисних моделей становить 72,5% у загальній кількості поданих заявок на винаходи і корисні моделі. До того ж **протягом року майже 75% патентів національних власників втрачає чинність** через несплату зборів за підтримання чинності патентів на винаходи і корисні моделі.

За даними Держслужби статистики України в економіці використовується близько 4 тис. об'єктів промислової власності, в т.ч. 1,8 тис. винаходів (близько 7% від загальної кількості чинних патентів), 2,4 тис. корисних моделей (6 %), 393 промислові зразки (4%). Отже, більшість захищених охоронними документами об'єктів промислової власності у виробництві не використовуються і припиняють свій життєвий шлях відразу ж після розробки і отримання правової охорони. [5,6]

Низькі показники зарубіжного патентування свідчать про патентну незахищеність продукції, що експортується з України, і обумовлює істотні ризики її експорту. Водночас, значна частина потенційно значимих винаходів, отриманих українськими винахідниками, заявляються напряму в патентні відомства зарубіжних країн без подання попередньо заявки в патентне відомство України і відповідного дозволу. Несанкціонований виток винаходів, так звана «патентна міграція» з України зростає. Рівень (патентів-втікачів) складає 10-12% щорічного обсягу патентування. Найбільш активні сектори міграції – медичні препарати, ІТ технології (системи та обладнання), фармакологія. Розширюється географія міграції: Російська Федерація, (51%), США (11%), Південна Корея (9%), Тайвань (3%), Німеччина (2%). Частка іноземних заявників, що подавали заявки на отримання патентів на винаходи в Україні у 2017 році, становила 43,6%, що створює загрозу монополізації іноземними фірмами певних галузей високотехнологічного напрямку та обмеження можливостей національних виробників. В Україні відсутня, широко розвинута в іноземних країнах, система підтримки іноземного патентування національних установ та організацій. «Зона збитків»

Ринок селекційних досягнень. Аналіз, здійснений Рахунковою палатою України, показує, що незважаючи на наявний потужний науковий потенціал і щорічні бюджетні вкладення у сумі понад 350 млн грн, впровадження наукових результатів, отриманих підрозділами Національної академії аграрних наук України (НААНУ), в аграрне виробництво здійснюється незадовільно. «Зона збитків» Втрачається вплив на ринку генетичних

ресурсів (насінневих і племінних). У тваринництві позиції вже здані, а в рослинництві в найближчі 1–2 роки три чверті представлених сортів матимуть іноземне походження. За даними Інституту експертизи сортів рослин, нині в сортових ресурсах України представлені понад 9,5 тис. біотипів рослин, з них 5,5 тис. належать іноземній селекції і 4 тис. або 42% – національного походження. Українські сорти соняшника займають лише 25 %, кукурудзи – 21%, картоплі та овочів – 30%. Вітчизняних гібридів цукрових буряків в реєстрі залишилося лише 16%, у виробництві – 5-8%. Загалом станом на 1 січня 2017 року співвідношення заявок іноземної селекції до національної становить 1:2 не на нашу користь. Можна припустити, що через три-п'ять років, за деякими групами культур будемо мати таку ж ситуацію, як і з цукровим буряком. Необхідно приймати відповідне управлінське рішення на рівні держави. Селекція і насінництво мають контролюватися державою. Це питання національної безпеки, мати власне насіння, власну селекцію та забезпечити себе продуктами харчування. Цим шляхом йде чимало країн. Туреччина створює програму, покликану позбутися залежності від іноземних транснаціональних компаній у насінні. Чехія, Словенія, Румунія ввели квоти на подачу заявок на реєстрацію сортів іноземної та національної селекції, причому останні мають серйозну перевагу. А в Україні все, що подається, безперешкодно реєструється, як наслідок виникає диспропорція не на нашу користь. Основними проблемами у сфері вітчизняної селекції в рослинництві є: відсутність можливості отримання матеріальної винагороди (роялті) вітчизняними селекціонерами за результатами практичного використання створеної ними продукції через недосконалість чинного законодавства у сфері використання ІВ; відсутність державної підтримки сортів високих репродукцій та їхнього впровадження, технологій стратегії ресурсного забезпечення селекційної діяльності; незахищеність українських патентів на фоні відсутності коштів для їх реєстрації за кордоном.

На думку експертів вітчизняна аграрна наука відстала від зарубіжної на 20–30 років, а наукові відкриття та прориви українських учених залишаються на дослідних ділянках і в стінах кабінетів.

Інноваційна діяльність в оборонно-промисловому комплексі (ОПК).

Український ОПК веде 60 сучасних наукоємних розробок. Він має унікальні технології в сфері радіолокаційного обладнання, засобів протиповітряної оборони, ракетно-артилерійського озброєння та систем активного бронетанкового захисту. Вітчизняні фахівці ОПК змогли створити системи високоточного ураження, аналогів яким немає в інших країнах. До успіхів українських зброярів можна також віднести розробку сучасних систем звукової локалізації пострілу для виявлення ворожих снайперів і артилерійських установок. На світовому ринку ІВ у сфері озброєння та військової техніки Україна займає 26-е місце, але в області озброєння (клас F41) – 14 місце, в області вибухових робіт (клас F42) – також 14 місце. Згідно даних компанії Defense Express бюджет Міноборони у 2019 р. складає 101 млрд грн. (\$3,4 млрд). На потреби розробки та закупівлю нового та модернізованого ОВТ в рамках Державного оборонного замовлення (ДОЗ) виділено 16,3 млрд. грн. (\$580 млн). Такий бюджет недостатній для масштабного переозброєння всіх родів і видів військ. Для порівняння: Польща, яка має армію вдвічі меншу за чисельністю (123 тис.), витратить у 2019 р. на розвиток армії 10 млрд євро. Пріоритетними напрямками ДОЗ на 2019 р. було визначено завершення розробки новітніх та модернізованих зразків ОВТ, прийняття їх на озброєння та постачання для Збройних Сил України. Це ракетні комплекси, самохідні артилерійські гаубиці, реактивні системи залпового вогню, засоби розвідки та наведення артилерії. Однак не всі проекти були виконані в повному обсязі (за виготовленням нової бронетехніки (БТР-4) зрив виконання ДОЗ). До виконання ДОЗ залучені як державні, так і приватні підприємства. Більшість державних підприємств ОПК сконцентрована у державному концерні “Укроборонпром” - 98. З них прибуткових - 57, збиткових - 41. Кількість приватних оборонних

підприємств (понад 150) перевищує кількість державних, це понад 2/3 загального обсягу виробництва. Експорт озброєнь залишається важливою складовою доходів державного бюджету України. У 2018 р. загальний обсяг експорту ОВТ та послуг усіх підприємств ОПК становив близько \$1млрд. З них \$766,3 млн - загальний обсяг експорту підприємств ДК “Укроборонпром” (з них 256 млн - контракти компанії “Укрспецекспорт” та \$223 млн - ДП “Антонов”. Україна експортує озброєння або надає послуги партнерам у 49 країнах світу. До першої десятки імпортерів продукції ОПК України та послуг оборонного призначення, за обсягами реалізованих у 2018 р. контрактів, входять: Таїланд, Китай, Пакистан, Індія, , Садівська Аравія, США, Азербайджан, Алжир, Йорданія, Республіка Корея.

Невикористані резерви і загрози. В Аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень “Україна в умовах зовнішньої агресії” до позачергового послання Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє і зовнішнє становище України у сфері національної безпеки” зазначається: “Від імпортних поставок залежить діяльність до 40% підприємств військової промисловості України, що виконують ДОЗ. Найбільш критичну залежність від імпортних поставок має ракетно-космічна промисловість, авіабудування, двигунобудування, радіоелектроніка. Україна не має власної промислової бази для розвитку мікроелектроніки, мікропроцесорної техніки, ряду нанотехнологій, без чого неможливе створення перспективних систем і зразків озброєнь”

В Україні кількість поданих заявок на винаходи і корисні моделі по класу F41 за останні десять років зменшується. Кількість заявок на винаходи і корисні моделі по класу F42 зростає. У міжнародних базах динаміка подачі заявок по класу F42 є мінливою – зростаючою у 2012, 2016 та 2018 рр. та спадною у всі інші роки.

Нещодавно Постановою Кабінету Міністрів України № 496 від 12 червня 2019 р. в черговий раз збільшено розмір зборів за подання заявок та підтримання чинності об'єктів інтелектуальної власності. За подання заявки

на винахід/корисну модель (формула до трьох пунктів) плату збільшено з 800,00 грн. до 1600,00 грн, для винаходів до 2400,00 грн. на корисну модель. Раніше збір за підтримання дійсності патенту починався від 300 гривень і досягав 3800 після п'ятнадцятого року, а нині ця сума починається від 600 і доходить до 30 400 гривень на двадцять п'ятий рік володіння патентом. Нові розміри зборів набули чинності з 12 липня ц.р.

Можна прогнозувати подальше падіння рівня винахідницької активності національних заявників та негативний вплив на інноваційний розвиток України. У Державному реєстрі патентів України на секретні винаходи і корисні моделі міститься понад тисяча перспективних технічних рішень, які вже понад 20 років лежать “мертвим грузом” і не використовуються вітчизняними науковцями і конструкторами при розробці ОВТ. Відсутність повноцінної нормативно-правової бази, що регламентує дії юридичних і фізичних осіб у частині комерціалізації ІВ, технологій подвійного призначення, значний розмір патентних зборів, встановлений урядом за подання заявок на винаходи та підтримання їх чинності, створює передумови до того, що оборонні підприємства практично не займаються правовою охороною об'єктів інтелектуальної власності (ІВ), створених в процесі виконання оборонного замовлення.

В минулому році у ЗМІ пройшла інформація, що Служба безпеки України спільно з Кабінетом міністрів України працюють над створенням захищеного державного фонду для ноу-хау розробок, документації та обладнання у сфері військово-промислового комплексу. За рішенням прем'єра всі ноу-хау, вся документація під грифом «таємно», а також документація, власником якої є держава, особливо на підприємствах ВПК, взята під особливий контроль, інвентаризована. Проте, як показує аналіз, бажане видається за дійсне. Водночас реалізація цієї ініціативи є надзвичайно важливою. Ось досвід у цьому напрямі нашого північного сусіда. Роспатентом здійснюється інформаційно-аналітичне забезпечення ведення Єдиного реєстру результатів науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт

військового, спеціального та подвійного призначення. Затверджено Методичні рекомендації щодо включення до договорів (контрактів) у сфері військово-технічного співробітництва положень, що стосуються визначення умов використання і забезпечення правової охорони результатів інтелектуальної діяльності, що використовуються та отримані в ході двостороннього військово-технічного співробітництва.

В Україні затверджено шість пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, чотири з яких певним чином стосуються ВПК. В країні 30 головних розпорядників бюджетних коштів на науку, але немає цільової науково-технічної програми розвитку перспективних досліджень для цілей ВПК, тому що відсутній орган, що відповідає за координацію розвитку науки в цілому та її застосування для потреб країни, насамперед, її обороноздатності.

Інтелектуальні та фінансові ресурси мають бути спрямовані на технологічне оновлення виробничої бази ОПК та удосконалення взаємодії між наукою і виробництвом. При цьому розробка основоположних документів і національних стандартів у сфері озброєнь та військової техніки має бути гармонізована з відповідними міжнародними документами, документами Європейського Союзу та національними документами країн-членів НАТО. Для ефективної взаємодії вітчизняних оборонних підприємств з партнерами із країн НАТО і ЄС необхідне відповідне нормативно-правове забезпечення: 1) Закони України: «Про оборонну промисловість (оборонно-промисловий комплекс) України»; «Про створення та виробництво озброєння, військової і спеціальної техніки»; «Про виробництво (імпортування) озброєння та військової техніки»; «Про військово-технічне співробітництво України з іноземними державами»; «Про комерційну таємницю»; «Про режим інвестування в оборонно-промислову сферу України».

Головні проблеми організації і забезпечення функціонування системи охорони ІВ в Україні включають: відсутність стратегії довгострокового розвитку ІВ в Україні; відсутність належної координації діяльності органів

державного управління; недостатню ефективність діяльності структур, що забезпечують захист прав ІВ; недостатність сучасних технологій управління та технічного забезпечення в системі відомств з питань охорони ІВ, особливо щодо належного інформаційного забезпечення діяльності у цій сфері; нерозвиненість системи надання послуг у галузі охорони ІВ, що пов'язана із загальним станом інфраструктури цієї діяльності, особливо в регіонах; недостатність у держави коштів для розгортання надійної системи охорони ІВ, нерозвиненість недержавних форм регулювання цієї діяльності в Україні; недоліки вартісної оцінки, обліку і статистики у сфері ІВ.

Україною досі не прийнято стратегію розвитку ІВ. Відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації інтелектуальної власності такі документи розробили та прийняли більшість країн СНД. В умовах інтеграції України до глобального економічного простору національна стратегія охорони ІВ має базуватися на розробці правових положень, здатних сприяти розвитку інноваційної діяльності, спрямованих на встановлення балансу інтересів власників прав ІВ та суспільства. Створенню в нашій країні ефективної системи охорони ІВ перешкоджають недоліки правового поля; нерозвиненість судової практики і відсутність спеціалізованого судового органу з питань ІВ; зневага суспільства до прав ІВ; відсутність належного інформаційного забезпечення діяльності у цій сфері.

Аналіз діяльності системи правової охорони ІВ в Україні свідчить про те, що в системі державного регулювання ІВ відсутня ланка, що поєднує інтереси творців, громадськості, освіти, науки, держави і бізнесу в процесі створення і використання об'єктів ІВ. Значною мірою це впливає з наявного правового статусу органу регулювання даної сфери. Світовій практиці відомо два види побудови патентної системи. Перший – характеризується наявністю низки автономних патентних агентств, що здійснюють функцію з правової охорони промислової власності. У ряді країн такі агентства є самостійними державними. Їх кількість визначається рівнем концентрації діяльності та рівнем централізації управління у сфері охорони ІВ. Другий – у складі

міністерств або відомств. Аналіз міжнародного досвіду свідчить про переважання самостійного статусу національних патентних відомств, притаманного і для розвинених країн, і для країн, що розвиваються. Зокрема, самостійними є патентні відомства Болгарії, Грузії, Молдови, Польщі, Литви, Латвії, Естонії, Фінляндії, КРН, Нідерландів, Хорватії, Словенії, Словаччині, Румунії, Боснії та Герцеговини, Чехії, Туреччини, Німеччини, Італії, Швеції, Швейцарії, Франції, Великої Британії. Згідно історичних традицій патентне відомство Австрії працює у складі Міністерства транспорту, інновацій і технологій. У складі Міністерства економіки патентні відомства працюють в Туркменістані, Сербії, Македонії.

Для України ситуація з підпорядкуванням Відомства ІВ будь-якому галузевому міністерству не дозволяє розв'язати проблему вироблення та проведення єдиної державної політики у сфері ІВ. Перебування Відомства під сферою управління того чи іншого міністерства не дає можливості розв'язувати проблеми регулювання сферою ІВ у комплексному, надгалузевому плані, та порушує принципи державного управління.

Які заходи вживаються на державному рівні? Здійснюється реформування системи охорони ІВ в Україні, формується Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Підписано програму співробітництва між Україною та ВОІВ. Це забезпечить активізацію відповідних проектів, серед яких: Національна стратегія розвитку сфери ІВ в Україні й Національний проект з політики в галузі ІВ в університетах і наукових установах України; посилення роботи зі створення в Україні Центрів з підтримки технологій та інновацій; створення Національного навчального центру з ІВ. При Кабінеті Міністрів України створено Раду з питань ІВ. Все це сприятиме підвищенню результативності та ефективності державної політики в сфері ІВ.

Верховною Радою України заплановано проведення 16 грудня 2019 року парламентських слухань "Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні", що сприятиме напрацюванню спільної позиції представників центральних і місцевих органів виконавчої влади,

органів місцевого самоврядування, громадських організацій, профільних міжнародних організацій, науковців та інших фахівців у галузі права інтелектуальної власності щодо подальшого розвитку системи правової охорони інтелектуальної власності. Розробка дорожньої карти модернізації системи захисту прав інтелектуальної власності забезпечить ефективне реформування цієї галузі.

Список використаних джерел:

1. Андрощук Г.А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны : Монография / Г. А. Андрощук, П. П. Крайнев. – К.: Ин Юре, 2000. – 400 с.
2. Андрощук Г.О. Інтелектуальна власність у наукоємних виробництвах і оборонній сфері в системі національної безпеки / Г.О. Андрощук // Наука та наукознавство. — 2014. — № 4. — С. 90-100.
3. Андрощук Г.О. Забезпечення економічної безпеки у сфері інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. – 2011. – №8.– С.28–35.
4. Маліцький Б.А. Визначення загроз національній безпеці України, що походять від стану науково-технологічної сфери. Ч.1/ Б.А. Маліцький // Наука та наукознавство. – 2013. – №4. – С.31–44.
5. Ревак І.О. Інтелектуальний потенціал у системі економічної безпеки України автореф. дис.... докт. екон. наук : 08.00.03 / Львівський національний університет ім Івана Франка. - Львів – 2016.- 48.с.
6. Ревак І. О. Інтелектуальний потенціал у системі економічної безпеки України: проблеми теорії та практики [Текст]: монографія / Ірина Ревак; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів: ЛДУВС, 2015. - 415 с.
8. Марченко О.С. Інтелектуальна безпека як складова економічної безпеки суб'єктів господарювання URL: .9. Ревак І.О. Интеллектуальная безопасность – неотъемлемая составляющая информационной безопасности Украины [URL: <http://cybersafetyunit.com/intellektualnaya-bezopasnost-neotemlemaya-sostavlyayushhaya-informatsionnoy-bezopasnosti-ukrainyi/>
10. The International Property Right Index 2017. URL: <https://>

ПЕРСПЕКТИВНІ ВИНАХОДИ, ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Работягова Л.І.,
провідний науковий співробітник
центру експертних досліджень
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України*

Одним з основних напрямів державної політики національної безпеки України в сфері забезпечення економічної безпеки є стимулювання підвищення технологічного рівня української економіки, розвитку національної інноваційної системи та інноваційної активності підприємств.

Необхідною передумовою для розбудови конкурентоспроможної національної економіки, розвитку венчурного підприємництва і трансферу технологій, залучення інвестицій, технологічних та організаційних ресурсів в інноваційну діяльність є практичне використання і просування на ринок перспективних вітчизняних винаходів у різноманітних галузях людської діяльності, які відповідають потребам розвитку національної економіки та відзначаються оригінальністю технічного рішення, високим ступенем готовності до впровадження.

Однак, наразі не існує єдиної методики оцінювання винаходу як перспективного, тобто оцінювання його значимості, а понятійний апарат потребує удосконалення. Ключові терміни «значимість» і «цінність» винаходу, «ефективність» винаходу, «інноваційна значимість» та «інноваційна привабливість» винаходу та інші не мають однозначного та чіткого визначення [1].

Запропонований метод оцінки значимості винаходу з метою визнання його перспективним полягає у тому, що оцінку здійснюють за критеріями, що згруповані в окремі характеристичні оціночні матриці:

оцінка відповідності винаходу пріоритетним напрямам розвитку науки і техніки та інноваційній діяльності (Матриця оцінки 1);

оцінка науково-технічної значимості винаходу (Матриця оцінки 2);

Критерій науково-технічної значимості винаходу, як самостійний критерій, використовується для оцінки та відбору перспективних винаходів у пріоритетних технологіях, або якщо постає задача задовольнити яку-небудь соціально значиму суспільну потребу, без врахування витрат щодо її вирішення (наприклад, лікарські засоби щодо лікування раку, ВІЧ інфекцій та ін.).

Методологічною базою оцінки значимості винаходу є:

«інформаційний метод», який використовується для дослідження та відбору критеріїв, що відображають якісні і кількісні характеристики значимості винаходу;

«метод експертних оцінок», який використовується для розробки ієрархічної структури критеріїв, що відображають якісні характеристики винаходу, або визначення «вагомості» критеріїв для оцінки значимості винаходу;

«метод «дерево цілей», який використовується з метою дослідження цілей оцінки (або векторів оцінки), визначення цілей вищого рівня над цілями нижчого рівня, дослідження співвідношення критеріїв для цілей оцінки, формалізації критеріїв за рівнем значимості;

«метод «кодування» критеріїв за значимістю», який використовується для формалізації (кодування) критеріїв групи та формування інтегрального показника значимості винаходу;

«метод інтеграції оціночних показників», який використовується для визначення кількісних значень критеріїв.

Оцінка винаходу за критеріями Матриці оцінки 1 передбачає використання методичного підходу – «кодування» критеріїв, які не мають числового значення, а відображаються умовним позначенням (кодом). Кожний винахід кодується сукупністю літер (А, В, С), відповідно до критеріїв:

- відповідність національним пріоритетним напрямкам розвитку науки і техніки;

- відповідність державним програмам стратегічного значення, державно-цільовим програмам;
- відповідність державним та європейським цільовим соціальним програмам.

Національні пріоритетні напрями розвитку науки і техніки, державні програми стратегічного значення, державно-цільові програми, державні та європейські цільові соціальні програми визначені в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 12.01.2015 № 5, Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 р. за № 275, Законі України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. за №2623-III в редакції від 16.01.2016 р., Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011р. за №3715-У1 в редакції від 05.12.2012 р.

Для оцінювання науково-технічної значимості винаходу використовується метод кваліметрії. Метод кваліметрії - це метод кількісної оцінки якості продукції, який передбачає, що на основі системи ієрархічно побудованої послідовності окремих якісних показників, кожен з яких кількісно визначає який-небудь параметр, вводиться узагальнений показник якості об'єкту у цілому.

Метод «кваліметрії» оснований на застосуванні принципів «кваліметрії», які передбачають, що:

якість – ієрархія властивостей;

оцінка окремих властивостей та якості здійснюється у відносних показниках;

окремні шкали вимірювань приводяться до однієї загальної шкали;

кожна властивість визначається самим показником і його вагомістю;

сума вагомості властивостей одного рівня є постійною величиною.

Оцінку науково-технічної значимості винаходу (Матриця оцінки 2) здійснюють за такими якісними показниками (критеріями):

- відповідність вимогам виробництва і потребам суспільства;
- новизна;
- наукова значимість;
- досягнутий технічний результат;
- обсяг правової охорони;
- складність винаходу;
- оригінальність технічного рішення;
- актуальність задачі, що вирішується;
- готовність до використання у виробництві, реальне використання у виробництві.

Вибір критеріїв для побудови цієї матриці базується на обґрунтованих даних та рекомендаціях щодо вибору оціночних критеріїв, запропонованих вченими, які внесли найбільш вагомий внесок в історію розвитку наукової методології з оцінки значимості винаходів [2,3].

Кожен з цих дев'яти критеріїв охарактеризовано декількома характеристиками. Загальна кількість характеристик для оцінки дорівнює 33. Кожна з (і-ої) характеристики критерію має експертну оцінку значення вагомості A_i та розрахунковий коефіцієнт значення вагомості K_i , на основі якого здійснюється оцінка науково-технічної значимості винаходу.

Якщо значення вагомості характеристики критерію A_i не має обґрунтованого значення з джерел інформації, то максимальне значення вагомості характеристики такого критерію A_i приймається за «одиницю», а інші характеристики критерію визначаються як питомі показники до «одиниці».

Коефіцієнт вагомості (і-ої) характеристики критерія K_i визначається як відношення значення вагомості (і-ої) характеристики критерію A_i до суми значень вагомості всіх характеристик $\sum A_i$, якими охарактеризований цей критерій. При цьому використовується математичний підхід приведення до «одиниці», який передбачає, що сума всіх коефіцієнтів вагомості (і-ої) характеристики критерія $\sum K_i$ дорівнює «одиниці».

Для оцінювання науково-технічної значимості винаходу обирається одна з характеристик критерію, яка найбільш відповідає винаходу та її коефіцієнт вагомості K_i . Цей підхід використовується для кожного з дев'яти критеріїв.

Коефіцієнт оцінки значимості винаходу K_{zn} характеризує науково-технічну значимість винаходу і визначається за формулою:

$$K_{zn} = (K_1 + K_2 + K_3 + K_4 + K_6 + K_7 + K_8 + K_9).$$

За результатами якісно-кількісної оцінки значимості винахід визнається перспективним якщо він відповідає критеріям Матриці оцінки 1 щодо відповідності винаходу пріоритетним напрямам розвитку науки і техніки та інноваційній діяльності та має науково-технічну значимість.

Список використаних джерел:

1. Работягова Л.І., Антонюк Н.І. Методологічне забезпечення оцінки значимості винаходу. Питання інтелектуальної власності: зб. наук. праць. НДІ ІВ НАПрНУ. Вип. 7. К.: Інтерсервіс, 2009. С.3-42.
2. Петушков В.В., Чернышев В.И. Методы и критерии оценки разработок, содержащих изобретения. М.: ЦНИИПИ, 1979. 74с.
3. Гмошинский В.Г., Флиорент Н.Г. Теоретические основы инженерного прогнозирования. М.: Наука, 1973. 114с.

ОХОРОНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

*Тверезенко О.О.,
завідувач сектору використання та
передачі прав інтелектуальної власності
економіко-правового відділу
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України*

Відсутність системного врегулювання правовідносин щодо набуття та здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти права

інтелектуальної власності (далі – ОПВ), створені за рахунок державного оборонного замовлення (далі – ДОЗ) негативно впливає на забезпечення обороноздатності нашої країни. Забезпечення безпеки держави в процесі комерціалізації ОПВ, що містяться в товарах військового призначення та подвійного використання, та розширення військово-технічного співробітництва (далі – ВТС) неможливе без удосконалення системи правової охорони та розвитку державного регулювання в цій сфері. У законодавстві України щодо охорони інтелектуальної власності, на відміну від законодавства провідних промислово розвинених країн, інтереси обороноздатності держави не враховані [4].

Останні роки в Україні тривають масштабні реформи різних сфер суспільних правовідносин. При цьому, зазвичай, реформа кожної сфери йде без врахування поточного стану інших дотичних сфер і тим більше не враховує зміни в інших сферах. Так, ОПВ, створені під час виконання державного контракту з оборонного замовлення, знаходяться на перетині різних сфер: сфери інтелектуальної власності, сфери національної безпеки й оборони України, наукової сфери, сфери інноваційної діяльності та трансферу технологій. Зупинимось більш детально на реформі, що відбувається в сфері національної безпеки та оборони, з метою визначення чи враховані особливості ОПВ під час проведення зазначеної реформи.

Реформа сфери національної безпеки та оборони обумовлена зовнішніми і внутрішніми загрозами, які постали перед Україною з 2014 року. Російська агресія виявила неготовність державних інституцій України адекватно та ефективно протистояти їй. Мир, який панував в Україні в усі попередні роки (на фоні збройних конфліктів, що відбувалися на пострадянському просторі), ввів керівництво нашої держави в спокусу фактично знехтувати обороною держави [2].

На сьогодні Україна значно відстає у розвитку елементної бази мікроелектроніки, мікропроцесорної техніки, нанотехнологій, без чого неможливо створення сучасних зразків озброєння. Вітчизняна оборонна

галузь не задовольняє потреби Збройних сил України в сучасних зразках об'єктів військової техніки (далі – ОВТ). Така ситуація обумовила необхідність закупівлі необхідних ОВТ та обладнання за кордоном і переорієнтації діяльності підприємств та ОПК на співробітництво з компаніями країн НАТО, ЄС, а також посилення ВТС з країнами, які входять до інших оборонних союзів. Це потребує суттєвих змін нормативно-правової бази, яка має спростити та унормувати процес здійснення експортно-імпортних операцій із товарами військового призначення та подвійного використання [2].

Протягом останніх років в Україні прийнято низку нормативно-правових актів, що сприяють вирішенню проблемних питань у сфері національної безпеки і оборони. До таких документів слід віднести, зокрема, Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [10], Стратегію національної безпеки України [9] та Воєнну доктрину України [3].

Україна демонструє позитивну динаміку розвитку оборонної промисловості - у період з 2015 по 2019 рік істотно збільшено фінансування розроблення, виробництва, ремонту та модернізації озброєння та військової техніки, налагоджено через оборонні інституції міжнародну співпрацю, визначено у стратегічних та програмних документах держави сталий розвиток оборонно-промислового комплексу (далі — ОПК) як один з пріоритетних напрямів, індикатором досягнення якого є системні перебудови українського ОПК.

Згідно з п. 47 Воєнної доктрини України формування національних оборонних спроможностей буде здійснюватися, зокрема, шляхом удосконалення законодавства з питань оборони України, належного унормування діяльності у воєнній сфері та адаптації базових законодавчих, концептуальних і програмних документів з питань оборони до сучасних реалій [3].

Таким чином, протягом останніх років здійснюється не лише модернізація ОПК України, але й удосконалюється законодавча база, яка

регулює правовідносини в сфері національної безпеки та оборони. У 2018 році прийнято Закон України «Про національну безпеку України». Нормативно-правові акти України, що приймалися в цій сфері, визнають необхідність розроблення і модернізацію ОПК. Так, зокрема у Законі України «Про оборону України» встановлено, що підготовка держави до оборони в мирний час включає, у тому числі, забезпечення розвитку воєнної науки, формування науково-технічного і технологічного набуtku для створення високоефективних засобів збройної боротьби (ст. 3) [5].

Разом з цим, необхідно зазначити, що нормативно-правові акти України, які регулюють правовідносини у сфері національної безпеки і оборони не передбачають необхідність захисту прав інтелектуальної власності як складової системи національної безпеки. Не зважаючи на те, що без охорони і захисту прав інтелектуальної власності неможливо створити нову конкурентоспроможну технологію військового призначення та подвійного використання. Тому, існує нагальна необхідність внесення відповідних змін до Закону України «Про національну безпеку України», якими передбачити, що захист прав інтелектуальної власності є складовою системи національної безпеки України.

На даний час триває розробка нової Стратегії національної безпеки України [6], [1], [11]. Таким чином, у новій Стратегії національної безпеки України слід встановити необхідність захисту прав інтелектуальної власності як складової системи національної безпеки України.

Зазначені пропозиції знайшли своє відображення у проекті Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020 – 2025 роки [7], яку планується затвердити як Рекомендації парламентських слухань на тему: «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні» (16 грудня 2019 року) [8].

Список використаних джерел:

1. Альона Гетьманчук – у групі з підготовки нової Стратегії національної безпеки. URL: <http://neweurope.org.ua/alona-getmanchuk-uvijshla-do-grupy-z-pidgotovky-novoyi-strategiyi-natsionalnoyi-bezpeky/>.

2. Аналітична доповідь до щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2018 році», 2018 р., С. 95. URL: <https://www.niss.gov.ua/articles/3143/>.

3. Воєнна доктрина України, затверджена Указом Президента України від 24.09.2015 року № 555/2015 // офіційний вісник України від 09.10.2015 — 2015 р., № 78, стор. 38, стаття 2592, код акта 78728/2015.

4. Зайківський О. Б. Аналіз нормативно-правових засад щодо забезпечення державних інтересів у сфері інтелектуальної власності у разі здійснення міжнародного військово-технічного співробітництва / О. Б. Зайківський, В. О. Комаров, Н. Ю. Білько, М. Г. Бугера // Озброєння та військова техніка. - 2014. - № 2. - С. 53-58. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ovt_2014_2_12

5. Закон України «Про оборону України» // Відомості Верховної Ради України від 03.03.1992 — 1992 р., № 9, стаття 106.

6. Нова стратегія національної безпеки України має з'явитися до 20 листопада — РНБОУ. URL: <http://opk.com.ua/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B8/>.

7. Проект Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020 – 2025 роки. URL: https://drive.google.com/file/d/1oqjabxZiTempwJjaZsO1NoLt7fvP_qxj/view.

8. Постанова Верховної Ради України «Про проведення парламентських слухань на тему: «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні»» від 12.11.2019 року № 287-IX.

9. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 року № 287/2015 // Офіційний вісник України від 09.06.2015 — 2015 р., № 43, стор. 14, стаття 1353.

10. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник України від 23.01.2015 — 2015 р., № 4, стор. 8, стаття 67.

11. Україна представить НАТО проєкт нової Стратегії національної безпеки. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/09/10/7100561/>.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

*Зайківський О.Б.,
старший науковий співробітник,
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України*

Незаперечною ознакою нашого часу стала масова поява у всіх сферах суспільного життя виробів і послуг, створених на основі та завдяки впровадженню результатів інтелектуальної діяльності.

Оскільки інтелектуальна власність використовується у всіх сферах суспільного життя, а держава здійснює управління загальносуспільними справами, то вона просто зобов'язана організовувати та брати безпосередню участь в процесі управління інтелектуальною власністю.

Проблема полягає в тому, що в державі так і не розробили національну стратегію охорони інтелектуальної власності, яка передбачала б забезпечення захисту інтересів і прав всіх суб'єктів права інтелектуальної власності, а особливо держави.

Зокрема не створено механізм реалізації прав на об'єкти права інтелектуальної власності (ОПІВ), у разі коли право власності припиняється відповідно до Цивільного кодексу України [1]:

- відмови власника від права власності;
- звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника;
- за правом успадкування, коли спадкоємцем виступає держава;
- подаровані державі власником;
- у разі відмови власника від права власності;
- конфісковані на підставі рішення суду;
- відчуження майна;
- у разі примусового відчуження: реквізиції чи конфіскації.

Крім того, не визначено порядок управління наступними ОПІВ:

що входять до складу НМА цілісного майнового комплексу державних підприємств;

державної частки нематеріальних активів (НМА) в статутному фонді акціонерних товариств (корпоративних прав держави в статутному фонді (майні) як учасника та засновника господарської організації);

стягнених внаслідок заборгованості неплатоспроможного боржника;

службових ОПВ, що створені працівниками на державних підприємствах;

службових ОПВ, що створені військовослужбовцями та працівниками у військових частинах, закладах, установах та організаціях ЗС України.

Не виключено, що серед зазначених ОПВ можуть бути і дуже значні з погляду національної безпеки і оборони.

Проте наразі проблемам управління інтелектуальною власністю в сфері національної безпеки приділяється не достатньо уваги.

А в сучасних реаліях національна безпека немислима без вирішення проблемних питань щодо управління інтелектуальною власністю та створення необхідних передумов для розвитку інтелектуального потенціалу та використання його для забезпечення національної безпеки.

Проте не передбачено розроблення стратегії чи іншого програмного документа стосовно науково-технічної безпеки, яким передбачалися б заходи щодо забезпечення захисту наукового та інтелектуального потенціалу держави, наявних в країні конкурентоспроможних технологій.

Навіть більше того, у функціях суб'єктів забезпечення національної безпеки відсутні положення щодо управління інтелектуальною власністю, хоча майже всі вони несуть відповідальність за якість розробки та виготовлення озброєння та військової техніки (ОВТ). А новітнє та якісне ОВТ неможливо створити без використання ОПВ. Деякі з них можуть бути дуже важливими для національної безпеки і оборони, тобто суспільно необхідними, а відтак, можуть бути відчужені. Проте проблема полягає в

тому, що в законодавстві чітко не визначено механізм примусового відчуження ОПІВ.

Держава до цих пір не визначилася стосовно того, чи потрібні їй ці ОПІВ, а якщо потрібні, то які саме і яким чином їх відбирати. Тому у сфері інтелектуальної власності існує чимало проблем, які набувають критичної ваги коли стосуються ОПІВ, що використовуються при розробленні ОВТ чи в інших сферах національної безпеки.

Конституція України [2], гарантуючи кожному право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, зазначає, що використання власності не може завдавати шкоди інтересам суспільства. Тобто держава з метою захисту державних інтересів у сфері інтелектуальної власності має встановлювати певні обмеження щодо використання приватної власності, й інтелектуальної власності.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про оборону України» [3], в умовах воєнного стану допускається примусове вилучення приватного майна та відчуження об'єктів права приватної власності громадян з наступним повним відшкодуванням їхньої вартості в порядку та терміни, встановлені Кабінетом Міністрів України.

Це актуально також з огляду на те, що будь-яка особа має право запатентувати винахід (корисну модель) в іноземних державах за умови попереднього подання заявки в Україні [4].

Встановлення зазначених обмежень згідно з чинним законодавством здійснюється за такими напрямками:

стосовно ОПІВ, що містять відомості, віднесені до державної таємниці;

стосовно службових ОПІВ;

стосовно ОПІВ, які підлягають вилученню (конфіскації).

Таким чином, законодавством України визначені можливості здійснення обмежень приватних прав інтелектуальної власності в інтересах

суспільства, але при цьому відсутні чітко відпрацьовані механізми здійснення таких дій.

Проте встановлення обмежень стосовно використання ОПІВ є лише половинчастим заходом, який не в повній мірі вирішує проблему захисту державних інтересів у сфері інтелектуальної власності. Необхідно законодавчо визначити, які саме ОПІВ і яким чином мають підлягати безпосередньому державному управлінню.

Розглядаючи загрози національним інтересам і національній безпеці України в оборонній сфері, фахівці відзначають і проблеми інтелектуальної власності, які виникають, в тому числі, під час співпраці з іноземними компаніями оборонної промисловості (інвестиції, спільне виробництво, закупівля технологій тощо).

А саме головне, що чинні закони не забезпечують належної правової охорони інтелектуальній власності, що стосується національної безпеки:

не врегульовані відносини між державними замовниками, виконавцями оборонного замовлення та авторами об'єктів промислової власності стосовно розподілу прав на інтелектуальну власність при виконанні державного оборонного замовлення;

не визначено практичного механізму вилучення інтелектуальної власності;

не визначений конкретний орган, який від імені держави та в її інтересах може здійснювати управління ОПІВ;

відсутній державний облік результатів інтелектуальної діяльності, які стосуються національної безпеки та оборони, зокрема ОПІВ;

система взаємодії та координації діяльності центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) щодо охорони інтелектуальної власності, особливо у військово-технічній сфері, не створена, в державних органах недостатня кількість кваліфікованих фахівців з питань охорони інтелектуальної власності;

не визначені норми щодо забезпечення всіма суб'єктами розроблення ОВТ та здійснення міжнародного військово-технічного співробітництва (ВТС) заходів щодо охорони інтелектуальної власності, а відтак не передбачена і відповідальність за їх порушення.

В щорічних національних програмах Україна – НАТО зазначено, що оборонно-технічне співробітництво з НАТО буде зосереджено, зокрема на використанні кращих сучасних світових технологій. Проте питання щодо забезпечення охорони інтелектуальної власності всіх суб'єктів та захисту національних інтересів у цій сфері взагалі не розглядаються, хоча без використання саме об'єктів права інтелектуальної власності неможливо здійснити майже всі передбачені заходи.

Оскільки ОПІВ створюються в основному при виконанні наукової та науково-технічної діяльності, то саме у цій сфері необхідно забезпечити належну їх охорону, особливо при здійсненні міжнародного науково-технічного співробітництва.

Проте питанням охорони інтелектуальної власності при здійсненні міжнародного науково-технічного співробітництва приділено зовсім мало уваги.

Держава, відповідно до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [5] забезпечує правову охорону інтелектуальної власності та створення умов для її ефективного використання а також встановлення взаємовигідних зв'язків з іншими державами для інтеграції вітчизняної та світової науки, входження вітчизняної науки у світовий науковий та Європейський дослідницький простір.

Законом також визначено, що “обмеження у сфері міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва встановлюються законодавством України” [5]. Тобто обмеження можливі, але які саме не визначено.

Законодавством не визначена відповідальність за вчинення дій, що створюють загрозу порушення прав інтелектуальної власності, а також за

невжиття заходів щодо забезпечення охорони прав інтелектуальної власності та захисту інтересів (в тому числі майнових) всіх суб'єктів (зокрема і держави) щодо використання ОПІВ на всіх етапах створення ОВТ та здійснення ВТС.

Можливі порушення прав інтелектуальної власності при розробленні ОВТ і при ВТС ми вже детально досліджували [6-8]. Ці порушення призводять не лише до моральних і матеріальних втрат авторів ОПІВ і патентовласників, але впливають також і на обороноздатність держави:

проведення розробки в хибному напрямку, відсутності новизни та постачання застарілих зразків ОВТ;

порушення прав власників чинних охоронних документів і значних матеріальних претензій;

збільшення вартості розробки внаслідок неправомірної виплати роялті за використання ОПІВ;

перешкоджання замовнику здійснювати поліпшення за результатами практичної експлуатації зразка ОВТ;

укладання договорів на завідомо не вигідних для замовника чи підприємства умовах;

виведення державних коштів посадовими особами підприємства ОПК у ході виконання договорів на право використання об'єктів права інтелектуальної власності;

розголошення або передачу третім особам відомостей у будь-якій формі, що розкривають суть наукової чи технічної ідеї або розробки;

несанкціоноване використання ОПІВ після завершення контракту;

передача результатів робіт іншим особам;

в положеннях про міністерства та інші ЦОВВ, що задіяні в оборонній сфері, теж відсутні норми стосовно охорони інтелектуальної власності, а відтак і в посадових інструкціях відповідних посадових осіб не передбачено обов'язки щодо їх виконання.

Така ситуація приводить до «витоку» ОПІВ з легального ринку товарів, до так званої «тінізації» обігу ОПІВ, а відтак може суттєво впливати на національну безпеку та оборону.

Ці та інші проблеми мали б бути у сфері прискіпливої уваги державної системи охорони інтелектуальної власності для їх якнайшвидшого та ефективного вирішення. Проте цими питаннями ніхто не опікується. Складається таке враження, що ОПІВ, які можуть належати до сфери національної безпеки та оборони, державним чиновникам зовсім не потрібні.

Висновки та пропозиції

З вищевикладеного можливо з впевненістю зазначити, що в Україні відсутній системний та комплексний підхід до розроблення державної політики щодо захисту національних інтересів стосовно інтелектуальної власності при міжнародному співробітництві, особливо в процесі євроатлантичної інтеграції.

Недосконалість правової бази дає юридичну можливість несанкціонованого використання ОПІВ, які створюються при виконанні державного оборонного замовлення та при здійсненні міжнародного ВТС. Цьому сприяє відсутність відповідальності за здійснення дій, що створюють загрозу порушення прав інтелектуальної власності чи сприяють зазначеним порушенням:

продаж інтелектуальних продуктів за кордон без отримання правової охорони в Україні;

непродуктивні витрати й відтік валютних коштів за імпортом застарілих технологій;

неповернення валютної виручки за експортними операціями з об'єктами права інтелектуальної власності;

патентування винаходів (технологій), створених за бюджетні кошти, в іноземних державах без попереднього подання заявки на винахід (корисну модель) в Україні;

розкриття інформації іноземним суб'єктам про ОПІВ, що мають важливе значення для створення зразків ОВТ;

претензії третьої сторони щодо використання ОПІВ в зразках ОВТ, що поставляються на експорт;

передання розробленої в Україні за державні кошти технології оборонного призначення іноземному замовнику за безцінь.

1. Ефективне забезпечення національної безпеки і оборони потребує вирішення проблем державного управління інтелектуальною власністю.

2. Необхідно створити орган центральної виконавчої влади, основним завданням якого має бути формування та реалізація державної політики щодо охорони та управління інтелектуальною власністю з дотриманням інтересів не лише розробників і авторів ОПІВ, але також і держави.

3. Для ефективного управління інтелектуальною власністю потрібно законодавчо визначити державний орган, який від імені держави та в її інтересах буде здійснювати права власника ОПІВ, що мають знаходитися в державній власності, а також розробити механізм реалізації положень Конституції України про примусове, при певних умовах, відчуження ОПІВ.

4. У порядку організаційного забезпечення національної безпеки і оборони доцільно на загальнодержавному та відомчому рівні утворити відповідні структурні підрозділи з питань управління інтелектуальною власністю і міжвідомчий робочий орган, визначити регламент їх роботи та порядок взаємодії.

2. З цією метою необхідно розробити та затвердити закон про ОПІВ у сфері національної безпеки і оборони, в якому передбачити:

визначення ОПІВ, що мають належати до сфери національної безпеки і оборони;

критерії віднесення ОПІВ до сфери національної безпеки і оборони;

порядок оцінки ОПІВ для віднесення їх до сфери національної безпеки;

державний орган, який має опікуватися цими питаннями та здійснювати контроль за використанням визначених ОПІВ.

Охорона інтелектуальної власності при здійсненні міжнародного співробітництва повинна забезпечуватися насамперед двосторонніми угодами щодо цього питання, які мають укладатися при започаткуванні співробітництва у будь-якій сфері, так само як і угоди про захист таємної інформації. Зазначені угоди мають визначати основні принципи щодо укладання договорів (контрактів) і бути спрямовані на взаємну охорону інформації, недопущення порушення прав на результати інтелектуальної діяльності при їх використанні в ході співробітництва.

Тобто міжнародне співробітництво з кожною державою має бути комплексним і регулюватися не однією угодою про співробітництво у визначеній сфері, а також угодами про науково-технічне співробітництво, про військово-технічне співробітництво, про захист інформації та про охорону інтелектуальної власності.

З цією метою необхідно не лише проведення досліджень з визначених питань, але, саме головне, щоб наші законодавці при розробці законодавчих актів врахували результати досліджень науковців.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435. URL: zakon.rada.gov.ua
2. Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Про оборону України. Закон України від 06.12.1991 р. № 1932. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
4. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі Закон України від 15.12.1993 р. N 3687. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/3687-12>
5. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 р. № 1977. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
6. Зайківський О.Б., Оністрат О.А. Можливі порушення прав інтелектуальної власності при розробленні озброєння та військової техніки // Теорія і практика інтелектуальної власності. № 4. 2017. С. 38-48.

7. Зайківський О.Б., Оністрат О.А. Порухення прав інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві // Теорія і практика інтелектуальної власності. № 5. 2017. С. 32-43.

8. Зайківський О.Б., Оністрат О.А. Відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері // Теорія і практика інтелектуальної власності. № 2. 2018. С. 5-16.

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

*Кодинець А.О.,
д.ю.н., доцент,
завідувач кафедри інтелектуальної власності
КНУ імені Тараса Шевченка*

Національна безпека як стан захищеності основних, життєво необхідних прав та свобод людини та громадянина безпосередньо пов'язана проблемами захисту, у тому числі, захисту прав інтелектуальної власності. Суб'єктивне право має реальне значення для його носія лише у випадку наявності необхідних та ефективних засобів, спрямованих на попередження правопорушень, поновлення порушених прав та охоронюваних законом інтересів та відшкодування заподіяних збитків. Тому питання правового захисту відіграють основоположну роль у реалізації будь-якого суб'єктивного права, що особливо важливо для системи прав інтелектуальної власності, у сфері якої спостерігається значна кількість правопорушень, а спори цієї категорії небезпідставно належать до категорії найскладніших.

Так, наразі у зв'язку із загальним розвитком інформаційних технологій досить поширеним є випадки незаконного розміщення творів у мережі Інтернет або поширення у Всесвітній мережі недостовірної інформації, яка порушує особисті немайнові права особи, завдає шкоди її честі, гідності чи діловій репутації. При цьому, як правило, досить важко знайти особу, яка вперше незаконно поширила відповідні відомості чи розмістила їх на певному веб-ресурсі.

Однією із причин складнощів процесуального розгляду спорів, пов'язаних із незаконним поширенням інформації у мережі Інтернет є проблема подання належних та допустимих доказів, що свідчать про знаходження інформації на певному інформаційному ресурсі. Доказами у цивільному та господарському процесах є оригінали документів чи їх належним чином засвідчені копії, тобто копії засвідчені нотаріально. Враховуючи, що для ініціювання судового розгляду спорів необхідно зафіксувати факт розміщення інформації у мережі Інтернет на певному веб-сайті, то основним способом такої фіксації має бути нотаріальне посвідчення роздруковані з всесвітньої мережі. Проте на сьогоднішній день нотаріуси України не вчиняють подібної нотаріальної дії. Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України 22.02.2012 № 296/5 [1] передбачена така нотаріальна дія, як засвідчення вірності копій документів і витягів з них, засвідчення справжності підписів на документах, тобто посвідчення копії документу в його речовому вираженні. Норми Порядку не поширюються на нотаріальне посвідчення електронних документів, доступних у цифровій інформаційній мережі. Як наслідок, система судового захисту прав та законних інтересів особи від незаконного розміщення, копіювання чи відтворення інформації в мережі Інтернет частково нівелюється за рахунок інертності законодавства щодо розширення функцій нотаріусів у частині надання останнім можливості засвідчення наявності певної інформації в мережі Інтернеті.

На сьогоднішній день для фіксації розміщення інформації у Всесвітній мережі практика йде по шляху надання суду висновку спеціаліста – фахівця у сфері інформаційних технологій, який доводить існування певної інформації на конкретному веб-ресурсі на дату складання висновку. Такий висновок спеціаліста виступає доказом по справі, що свідчить про наявність певної інформації на інформаційному ресурсі. Проте відзначимо, що більш простим та менш витратним для позивача способом фіксації інформації, розміщеної у Всесвітній мережі було б нотаріальне посвідчення копії електронного

документу, яке, як вище зазначалось, наразі в Україні не відбувається. У цьому аспекті не можна не наголосити на потребу внесення змін до Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України у частині надання нотаріусам можливості посвічувати копії електронних документів.

Інша проблема, пов'язана із захистом прав на інформацію, розміщену в мережі Інтернет, є визначення особи правопорушника, тобто суб'єкта, який розмістив негативну інформації про особу, контрафактний примірник твору, незаконну фонограму тощо.

У цьому аспекті позиція судових органів України базується на постанові Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27.02.2009 р. «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» [2] у п. 13 якої зазначається, що належним відповідачем у разі поширення оспорюваної інформації в мережі Інтернет є автор відповідного інформаційного матеріалу та власник веб-сайта, особи яких позивач повинен установити та зазначити в позовній заяві. Якщо автор поширеної інформації невідомий, або його особу та/чи місце проживання (місцезнаходження) неможливо встановити, а також коли інформація є анонімною і доступ до сайта - вільним, належним відповідачем є власник веб-сайта, на якому розміщено зазначений інформаційний матеріал, оскільки саме він створив технологічну можливість та умови для поширення недостовірної інформації.

Стосовно розміщення об'єктів інтелектуальної власності у мережі Інтернет Пленум Вищого господарського суду України у п.46 постанови №12 від 17.10.2012 р. [3] також зазначає, що розміщення творів у мережі Інтернет у вигляді, доступному для публічного використання, є їх відтворенням у розумінні статті 1 Закону України "Про авторське право і суміжні права", і тому на таке розміщення творів поширюється дія статті 15 цього Закону.

Угодою про асоціацію, укладеною між Україною та країнами членами ЄС [4] у Главі 9 також встановлені додаткові вимоги до законодавства України у частині притягнення до відповідальності постачальників посередницьких

послуг за розміщення об'єктів інтелектуальної власності у цифровому середовищі, проте вони базуються на інших правових засадах та враховують характер діяльності інформаційного посередника.

Зокрема, згідно ст. 244 Угоди обидві Сторони визнають, що «послуги посередників можуть використовуватись третіми особами для протиправної діяльності. Щоб забезпечити вільний обіг інформаційних послуг і в той самий час захищати права інтелектуальної власності у цифровому середовищі, кожна Сторона забезпечує заходи, визначені цим Підрозділом, для постачальників посередницьких послуг... Випадки звільнення від відповідальності, встановлені в цій статті, включають лише випадки, коли діяльність постачальників послуг інформаційного суспільства обмежена технічним процесом оператора та ця діяльність має суто технічний, автоматичний та пасивний характер».

Таким чином, вітчизняна судова практика базується на положенні про відповідальність за розміщення незаконної інформації в мережі Інтернет її автора та власника веб-сайту. Лише у випадку, коли автор недостовірної інформації є невідомим, відповідальність несе власник веб-ресурсу, оскільки саме він, згідно позиції Пленуму Верховного Суду України, створив технологічні можливості та умови для поширення недостовірної інформації.

В нормах Угоди про асоціацію закладений інший принцип – власник веб-ресурсу чи інша особа, яка надавала посередницькі інформаційні послуги (кешування, хостингу тощо) не несе відповідальність у тому разі, якщо її діяльність має суто технічний, автоматичний та пасивний характер,

Спробуємо окреслити основні проблеми, що виникають у зв'язку із захистом прав інтелектуальної власності, визначити специфіку розгляду і вирішення справ даної сфери, що зумовлюють необхідність спеціалізованого підходу до розв'язання таких спорів.

Про створення окремого суду у сфері інтелектуальної власності протягом тривалого часу зазначали як науковці, так і юристи-практики. Наразі спеціальні патентні суди функціонують в деяких країнах світу: Австрії, ФРН,

Швеції, США, Великій Британії, Таїланді, Філіппінах, Кореї тощо. У межах Європейського співтовариства започатковано створення Єдиного патентного суду ЄС [5].

В Україні створення патентного суду обговорювалося протягом тривалого часу. Дискусії щодо доцільності його функціонування в Україні завершилися підписанням у вересні 2017 р. указу Президента України «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» [6; 7].

Одразу не можемо не відмити певну некоректність формулювання назви цього спеціалізованого судового органу. Суд як орган, що здійснює правосуддя, у цілому, не займається вирішенням питань, у тому числі питань інтелектуальної власності. Будь-який судовий орган має бути спрямований на розгляд та вирішення спорів відповідної сфери, тому більш вірно вести мову про суд зі спорів інтелектуальної власності або суд у справах інтелектуальної власності, а не про суд з питань інтелектуальної власності.

Наразі в Україні існує ряд проблем, пов'язаних з судовим захистом прав інтелектуальної власності. До найбільш важливих слід віднести відсутність необхідного рівня підготовки суддів, що розглядають спори у сфері прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності. При цьому, якщо в межах системи господарських судів, в цілому, вже сформувалася відповідна практика розгляду даної категорії спорів, то в системі судів загальної юрисдикції вона лише перебуває у процесі свого становлення. Відтак, формування спеціалізованого суду у цій сфері має на меті підвищити рівень суддівського правозастосування.

Розгляд та вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності нерідко вимагає спеціальних професійних знань і практичних навичок, які часто відсутні у суддів, внаслідок цього значна кількість прийнятих рішень переглядаються вищестоящими інстанціями. Не можна не відзначити, що спори у сфері інтелектуальної власності, традиційно належать до одних із найбільш складних. Значною мірою ці обставини зумовлюються специфікою таких спорів, судова практика щодо яких характеризується достатньою

різноманітністю. Досить часто суддя, який розглядає спір у сфері інтелектуальної власності змушений поряд із вирішенням суто правових питань (про наявність чи відсутність права, факту правопорушення, розміру заподіяної шкоди тощо), також досліджувати технічні аспекти, що належать до предмету доказування (наприклад, питання схожості конфліктних позначень, використання у виробі відповідача всіх ознак, включених до незалежних пунктів формули винаходу, що охороняється патентом позивача, застосування сукупності суттєвих ознак промислового зразка тощо). Сприятливі вирішенню таких питань покликана призначена судовою експертизою об'єктів інтелектуальної власності.

Проте, призначення експертиз при розгляді спорів у сфері інтелектуальної власності також не вирішує всіх проблем не має бути панацеєю. Тривалість проведення судової експертизи, відсутність єдиних методологічних засад та, подекуди, неоднозначність висновків судових експертів при вирішенні питань інтелектуальної власності часто є причиною затягування розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності, підставою для перегляду та скасування прийнятих по справі рішень.

У постанові Пленуму Вищого господарського суду України від 23.03.2012 № 5 "Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності" [8] наголошується, що питання про призначення судової експертизи повинно вирішуватися лише після ґрунтовного вивчення обставин справи і доводів сторін щодо дійсної необхідності такого призначення. З урахуванням конкретних обставин справи та у разі, коли знань судді достатньо для з'ясування обставин справи, пов'язаної із захистом прав інтелектуальної власності, можливе вирішення суддею (суддями) питань, які виникають у розгляді справи, з позиції споживача без призначення судової експертизи.

Відзначимо також, що Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) [9], передбачено, що процедури, які стосуються захисту прав інтелектуальної власності, не повинні бути

безпідставно ускладнені або вартість їх здійснення не повинна бути високою або супроводжуватися значними матеріальними затратами, містити безпідставні часові обмеження або невиправдані затримки.

Крім загальних способів захисту, що застосовуються судом чи іншим компетентним органом, передбачених Главою 3 Цивільним кодексом України [10] (визнання права, припинення дій, що його порушують, відшкодування збитків тощо), у рамках кожного самостійного інституту можна виокремити спеціальні захисні механізми, які використовуються для поновлення даної групи прав у випадку їх порушення чи оспорювання. Так, для захисту прав інтелектуальної власності суд може вжити заходи, передбачені ст. 432 ЦК України (вилучення з цивільного обороту товарів, що виготовлені з порушенням права інтелектуальної власності, знарядь та матеріалів, які використовувалися для їх виготовлення, застосування разове грошове стягнення тощо).

Способи захисту окремих видів об'єктів інтелектуальної власності відображені також у спеціальних законах. Зокрема, Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" [11] до особливих заходів правоохоронного характеру відносить усунення з товару, його упаковки незаконно використаного знака або позначення, схожого з ним настільки, що їх можна сплутати, знищення виготовлених зображень знака або такого позначення.

Відзначимо, що судовому захисту підлягають не лише суб'єктивні права, але й відповідні інтереси, які не суперечать загальним засадам цивільного законодавства. Відношення суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів є предметом дискусій. Проте вважається, що відмінність між суб'єктивним цивільним правом та охоронюваним законом інтересом полягає в тому, що суб'єктивне право є не просто можливістю діяти певним чином, а можливістю, що забезпечується кореспондуючим обов'язком її здійснення. У свою чергу, охоронюваний законом інтерес не має такого забезпечення.

Для захисту прав інтелектуальної власності відмежування суб'єктивних прав від охоронюваних інтересів має важливе практичне значення, оскільки позов про визнання патенту чи свідоцтва недійсним може подати не будь-яка особа, а лише особа, права чи охоронювані законом інтереси якої порушує відповідний патент чи свідоцтво. Враховуючи, що, як правило, права інтелектуальної власності на відповідний об'єкт належать власнику правоохоронного документу, то позивачу необхідно обґрунтувати у позовній заяві та довести у судову порядку, які його охоронювані законом інтереси порушені, у зв'язку із існуванням конфліктного патенту чи свідоцтва. Не доведення зазначених обставин є підставою для відмови у задоволенні позову.

Для забезпечення захисту прав інтелектуальної власності суд може використовувати будь-які способи захисту, передбачені цивільним законодавством. У чинному ЦК України (ст. 16) закріплюються 10 варіантів судового захисту майнових і немайнових прав та інтересів, які підпадають під сферу цивільно-правового регулювання. Їх перелік не є вичерпним, проте слід визнати, що не всі способи мають однакове значення для захисту порушеного або оспорюваного права на результат інтелектуальної діяльності.

Так, патентні права і права на засоби індивідуалізації засвідчуються фактом державної реєстрації, тому поширеним способом їх оскарження буде вимога про визнання недійсним виданого охоронного документу. З іншого боку, для захисту даної групи прав не є характерним використання такого способу, як примусове виконання обов'язку в натурі, оскільки їх об'єктом є нематеріальні блага. Тому вибір способів судового захисту порушеного або оспорюваного права залежить від характеру самого права, від виду та характеру вчиненого правопорушення.

Особливим способом судового захисту, що застосовується у межах системи прав інтелектуальної власності є застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Необхідно наголосити, що у

формулюванні відповідного положення ст. 432 ЦК України, що встановлює цей спосіб захисту зазначається, що «розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення». Тобто, застосування разового грошового стягнення може мати місце лише у випадку, якщо спеціальний закон про охорону певного об'єкту інтелектуальної власності допускає таку можливість.

Як приклад такої норми можна навести положення ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [12] та ст. 55 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» [13]. Для захисту інших об'єктів інтелектуальної власності цей спосіб захисту не може бути використаний в силу відсутності спеціальних законодавчих положень. У разі відсутності такого спеціального припису, у суб'єкта порушеного права немає підстав посилатися на застосування передбаченої ст. 8 ЦК України аналогії закону. Відсутність припису в законі про можливість застосування компенсації замість стягнення збитків є підставою для відмови в застосуванні такого способу захисту порушеного права інтелектуальної власності.

Наразі розмір компенсації визначається судом як паушальна сума на базі таких елементів, як подвоєна, а у разі умисного порушення - як потроєна сума винагороди або комісійні платежі, які були б сплачені, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного авторського права або суміжних прав замість відшкодування збитків або стягнення доходу. Раніше діючою редакцією цієї статті Закону розмір грошового стягнення становив діапазон від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, наразі існуюче положення щодо компенсації передбачає більш складний характер процесуального доведення обставин, що свідчать про подвійний чи потрійний розмір винагороди за правомірне використання об'єктів інтелектуальної власності, що призводить до проблем застосування цієї правової норми при вирішенні спорів у сфері інтелектуальної власності.

Підводячи підсумок розгляду окремих проблем захисту прав інтелектуальної власності можна констатувати, що в Україні сформована

необхідна законодавча база, яка забезпечує реалізацію та гарантування додержання прав на результати творчої діяльності. Водночас, складність розглядів спорів у сфері інтелектуальної власності, їх тривалість, відсутність, подекуди, єдиних судових підходів вирішення цієї категорії спорів - ці чинники негативно впливають на рівень правової захищеності суб'єктів інтелектуальної власності. Вирішення зазначених проблем захисту прав інтелектуальної власності є перспективним завданням вітчизняної правової системи та правозастосовної практики, першим кроком у цьому напрямку може бути ефективна діяльність суду з розгляду та вирішення справ у сфері інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 // Офіційний вісник України від 07.03.2012, 2012 р., № 17, стор. 66, стаття 632.

2. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» № 1 від 27.02.2009 р. // Вісник Верховного суду України 2009 р., № 3, стор. 7

3. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» // Вісник господарського судочинства від 2012 — 2012 р., № 6, стор. 57.

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. {Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. // Офіційний вісник України від 26.09.2014 — 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125.

5. Единый патентный суд Евросоюза начнет работу– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.copyright.ru/ru/news/main/2017/1/20/ups_eu.

6. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України від 29 вересня 2017 р. // Офіційний вісник України від 13.10.2017р., № 80, стор. 11, стаття 2438.

7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст.545

8. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 № 12 // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 6. – стор. 57.

9. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС). // Офіційний вісник України від 12.11.2010 — 2010 р., № 84, стор. 503, стаття 2989.

10. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003 - 2003 р., № 40, стаття 356.

11. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст.36.

12. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року в редакції Закону N 2627–III від 11.07.2001 зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. –2001. – № 43. – Ст. 2.

13. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 21. – Ст.218.

ЩОДО ООСОБЛИВОСТЕЙ НАДАННЯ ПРАВ НА КОМЕРЦІЙНИЙ ДОСВІД І ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ЗА ДОГОВОРОМ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

Кривошеїна І.В.,

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри інтелектуальної власності

КНУ імені Тараса Шевченка

Комерційний досвід та ділова репутация відповідно до ст. 1116 Цивільного кодексу України входять до складу предмету договору комерційної концесії. При укладенні зазначеного виду договорів постає питання щодо порядку надання та об'єктивізації комерційного досвіду та ділової репутации, що по суті є особистими немайновими правами суб'єкта підприємницької діяльності.

Ділова репутация та комерційний досвід у своєму розумінні не є об'єктами інтелектуальної власності і не мають об'єктивної форми вираження, яка притаманна об'єктам інтелектуальної власності. Проте передача правоволодільцем свого комерційного досвіду можлива завдяки розкриттю ним комерційної інформації перед користувачем, яка стосується способів та методів організації ведення підприємницької діяльності. Що ж стосується ділової репутации, то користувач, отримуючи право на користування засобами індивідуалізації правоволодільця перебирає на себе добру славу серед споживачів, а відтак користується його діловою репутацией задля досягнення власних комерційних вигод. Таким чином, можна зробити висновок, що комплексне надання прав на об'єкти інтелектуальної власності автоматично веде за собою передання ділової репутации та комерційного досвіду правоволодільця в необхідному для користувача обсязі. Як зазначає Г.О. Андрощук, гудвіл (ділова репутация) є часткою вартості підприємства відповідного суб'єкта господарювання, яка визначається його добрим ім'ям, діловими зв'язками, репутацией, відомістю фірмового найменування, товарного знака, торгівельних брендів тощо [1, с.42]. Як влучно зазначає В.М. Крижна, для користувача, який уклав договір

комерційної концесії, є можливим не розпочинати з нуля при освоєнні і завоюванні ринку, а скористатися уже певною діловою репутацією іншої особи, що значно скорочує витрати і підвищує ефективність капіталовкладень, зумовлює певну стабільність на ринку та значно знижує ступінь підприємницького ризику [2, с.653].

Деякі представники юридичної науки зазначають, що ділова репутація не може бути предметом договору комерційної концесії, оскільки вона належить до особистих немайнових благ, які є невідчужуваними, відповідно до ст. 201 ЦК України. На думку Б.М. Падучака, ділова репутація як нематеріальне благо суб'єкта господарювання поряд з традиційними ознаками цих благ (нематеріальним, невідчужуваним характером), має індивідуалізуючий характер. Отож, аби ділова репутація стала об'єктом договору комерційної концесії, вона повинна бути формально-логічно описана, тобто індивідуалізована [3, с.54].

Існує позиція, що саме через передачу набутого правоволодільцем комерційного досвіду (секретів, методів виробництва і збуту, накопичених знань і досвіду) відбувається уніфікація господарської діяльності користувачів (франчайзерів), що складаються у ділових відносинах з одним правоволодільцем, що і є метою створення системи комерційної концесії. При цьому майже кожний аспект ділової активності користувача контролюється з боку правоволодільця [4, с.64]. І.І. Килимник обстоює думку, що комерційний досвід об'єктивується за допомогою відповідного обсягу комерційної, технологічної й іншої конфіденційної інформації, що узагальнено називається комерційною таємницею, яка забезпечує стандартизацію та уніфікацію продукції (послуг) у рамках франчайзингової мережі [5, с.79].

Відповідно до ч. 1 ст.1120 ЦК України та ч. 1 ст. 370 ГК України правоволоділець зобов'язаний передати користувачеві технічну та комерційну документацію і надати іншу інформацію, необхідну для здійснення прав, наданих йому за договором комерційної концесії, а також

проінформувати користувача та його працівників з питань, пов'язаних із здійсненням цих прав. На думку Г.В. Цірат, виходячи із зазначеного законодавчого положення, комерційна інформація має бути оформлена належним чином у письмовій формі, відповідно до визначених стандартів такого опису самим правоволодільцем [6, с.52]. Однак, на нашу думку, надання комерційного досвіду не вичерпується переданням правоволодільцем вказаної документації, а включає у себе відповідне навчання персоналу, інструктаж протягом строку дії договору з різних питань щодо господарської діяльності й управління, експлуатації обладнання, обслуговування клієнтів тощо, що прямо передбачено як обов'язок правоволодільця ч.2 ст. 1120 Цивільного кодексу України.

Необхідно зазначити, що на користувача законодавством, а саме п. 6 ч. 1 ст. 1121 Цивільного кодексу України, покладається імперативний обов'язок не розголошувати секрети виробництва правоволодільця, іншу одержану від нього конфіденційну інформацію. В той же час, у договірних положеннях сторонам варто визначити додаткові заходи, яких повинен дотримуватися користувач задля збереження наданої правоволодільцем інформації у режимі комерційної таємниці (наприклад, наймані працівники користувача повинні підписати та дотримуватися положень угоди про нерозголошення комерційної таємниці, що стосується здійснення технологічного процесу виготовлення продукції, яка стала їм відома під час виконання трудових обов'язків тощо).

Підсумовуючи, хочемо наголосити, що від правильного формулювання положень договору комерційної концесії та належного виконання сторонами усіх істотних умов, що у ньому закріплені, залежить ефективне провадження підприємницької діяльності з майбутнім досягненням усіх задач, задля яких був укладений даний договір.

Список використаних джерел:

1. Андрощук Г. О., Давимука С. А. Інтелектуальна власність у науково-технічній сфері: методи та принципи вартісної оцінки : монографія. К.: Парламентське видавництво, 2014. 304 с.

2. Цивільне право : підручник : у 2 т. В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегов та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. : Право. 2011. Т. 2. 816 с.

3. Падучак Б. Проблемні аспекти визначення предмета договору комерційної концесії. Б. Падучак, М. Талда. Теорія і практика інтелектуальної власності: науково-практичний журнал. Н-д. ін-т інтелектуальної власності; Акад. правових наук України. 2013. № 6 (74). С. 51 – 56.

4. Беліков О. Бізнес під чужим ім'ям, або договір комерційної концесії. Юридичний журнал. К.: Юстініан, 2010. №4 (94). С.63-66.

5. Килимник І. І. Особливості правового регулювання договору комерційної концесії (франчайзингу) : дис. канд. юр. наук : 12.00.03. Харків, 2003. 195 с.

6. Цират А.В. Руководство по составлению и заключению франчайзинговых договоров: право и практика: Учебно-практическое пособие. К.: Истина, 2010. 352 с.

НОРМАТИВНО - ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄС

*Волинець І.П.,
аспірант НДІ інтелектуальної власності НАПрН України,
фахівець Науково-освітнього центру з інтелектуальної власності
КНУ імені Тараса Шевченка*

Безпека лікарських засобів має бути беззаперечною, з обов'язковим підтвердженням гарантії якості від виробника відповідними сертифікатами.

У Порядку затвердженому Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 26.08.2005 року № 426, безпека лікарського засобу визначається як характеристика лікарського засобу, яка базується на порівняльній оцінці користі від його застосування та потенційної шкоди, яка може бути завдана пацієнту при застосуванні ним цього лікарського засобу [1].

Вважаємо, що безпека лікарського засобу пов'язана з якістю, ефективністю діючої речовини, яка впливає на стан організму споживача.

Фармацевтична енциклопедія уточнює, що термін «безпека лікарського засобу» є комплексним поняттям, спрямованим на забезпечення дотримання якості лікарських засобів на всіх етапах їх обігу, за для уникнення та недопущення впливу токсичних та побічних ефектів при роздільному та одночасному застосуванні з іншими лікарськими засобами [2], а якість – це сукупність встановлених характеристик лікарського засобу (передусім безпека та лікувальні властивості/дія), які здатні задовольнити потреби встановлені Міжнародним стандартом ISO 8402:1994 «Управління якістю і забезпечення якості» (на разі замінений на Стандарт ISO 9000: 2015). Відтак якість є збірним поняттям, що об'єднує безпеку та ефективність [3].

Варто зазначити, що стандарти ISO не поширюються на конкретні категорії товарів чи послуг, а також застосовуються виключно на добровільних засадах. Однак, базові положення стандарту мінімізують випуск неякісної продукції (в даному випадку - лікарських засобів). Позаяк сертифікати ISO можуть вимагати для проведення державних закупівель, тендерів тощо. Це здійснюється для підтвердження виробниками лікарських засобів дотримання контролю якості випущеної продукції. Стандарти ISO не регламентовані в Україні, проте їх замінюють національні стандарти ДСТУ ISO з офіційним адаптованим перекладом [4].

Профільні документи, які регулюють дотримання необхідної якості лікарських засобів, безпеки на всіх етапах їх життєвого циклу (обігу) - від моменту створення до реалізації є ряд відповідних міжнародних стандартів. Вони безпосередньо пов'язані з фармацевтичною індустрією та входять у серію стандартів «GxP» (англ. good practice/ належна практика): GMP (good manufacturing practice), GCP (good clinical practice), GLP (good laboratory practice), GSP (англ. good service practice), GDP (англ. good distribution practice), GPP (англ. good pharmaceutical practice) тощо.

Зупинимось більш детально на декількох з них:

1. GMP (англ. good manufacturing practice/ належна виробнича практика) - правила та принципи стандарту застосовуються для перевірки умов

дотримання виробництва та контролю якості лікарських засобів для використання їх людиною та застосуванні у ветеринарії. В основу правил GMP покладені норми Директиви Комісії ЄС № 2003/94/ЄС від 8 жовтня 2003 року, яка встановлює принципи і керівні вказівки належної виробничої практики щодо лікарських засобів, призначених для людини та Директиви № 91/412/ЄЕС від 23.07.1991 року, яка встановлює принципи і керівні засади належної виробничої практики щодо лікарських засобів для ветеринарного призначення.

2. GLP (англ. good laboratory practice/ належна лабораторна практика) - правила та принципи стандарту застосовуються для проведення до клінічних (неклінічних) випробувань на тваринах, в тому числі токсикологічних, фармакологічних та інших досліджень. Вперше правила GLP були запроваджені у 1972 році в Новій Зеландії і Данії [5]. 1987 року Європейським Союзом прийнято Директиви, що регулюють застосування правил належної лабораторної практики. На сьогодні, діє Директива 2004/10/ЄС від 11.02.2004 року про приведення у відповідність законів, правил і адміністративних положень, що стосуються застосування принципів належної лабораторної практики і верифікації їх застосування до випробувань хімічних речовин, а також Директива Парламенту та Ради ЄС № 2004/9/ЄС від 11.02.2004 року про інспектування та верифікацію належної лабораторної практики (GLP).

3. GCP (англ. good clinical practice/ належна клінічна практика) - правила та принципи стандарту застосовуються для проведення клінічних випробувань за участю людини в якості піддослідного. Принципи проведення клінічних досліджень ініційовані у Гельсінській декларації Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» від 01.06.1964 року (поточна редакція від 01.10.2008 року). Безпосередньо положення належної клінічної практики регулюються Директивою Парламенту та Ради ЄС № 2001/20/ЄС від 04.04.2001 року «Про наближення законів, підзаконних актів та

адміністративних положень держав-членів стосовно запровадження належної клінічної практики при проведенні клінічних випробувань лікарських засобів для споживання людиною», а також Директивою Комісії ЄС № 2005/28/ЄС від 08.04.2005 року [6, с.28].

Всі перелічені стандарти мають рекомендаційний характер, однак є обов'язковими для застосування країнами ЄС. З цієї причини вони не регламентовані в Україні. Їх замінюють настанови, що прийняті на основі вище зазначених стандартів з урахуванням прописаних положень Директив ЄС.

Вважаємо за доцільне навести приклади для порівняння (зіставлення) деяких національних настанов у відповідності до європейських стандартів.

З наведеної таблиці виокремимо національну настанову стосовно доклінічних випробувань лікарських засобів. Її особливістю є те, що у її основу покладені не положення Директиви 2004/10/ЄС, а методологічні принципи настанови ЕМА/СРМР/ІСН/286/1995 (ICH guideline M3(R2)) «Non-clinical safety studies for the conduct of human clinical trials and marketing authorisation for pharmaceuticals/ Доклінічні дослідження безпеки як підґрунтя клінічних випробувань за участю людини та реєстрації лікарських засобів», що діють з грудня 2009 року [7].

Таблиця

Назва європейського стандарту	Етап життєвого циклу лікарського засобу	Національна настанова (зі змінами та доповненнями, дійсна станом на 2019 рік)	Затвердження та прийняття (зі змінами, станом на 2019 рік)
GMP	виробництво лікарських засобів	Настанова належна виробнича практика СТ-Н МОЗУ 42-4.0:2016	Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 16 лютого 2009 року № 95» від 29.07.2016 № 798
GLP	доклінічні випробування	Настанова лікарські засоби доклінічні	Наказ Міністерства охорони здоров'я

	лікарських засобів	дослідження безпеки як підгрунття клінічних випробувань за участю людини та реєстрації лікарських засобів (ICH M3(R2)) СТ-Н МОЗУ 42 – 6.0:2014	України «Про затвердження стандарту «Настанова. Лікарські засоби. Доклінічні дослідження безпеки як підгрунття клінічних випробувань за участю людини та реєстрації лікарських засобів» від 19.09.2014 № 661
GCP	клінічні випробування лікарських засобів	Настанова належна клінічна практика СТ-Н МОЗУ 42-7.0:2008	Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про внесення змін до Настанови «Лікарські засоби. Належна клінічна практика СТ-Н МОЗУ 42-7.0:2008 від 16 лютого 2009 року № 95» від 26.09.2017 № 1169

Джерело: складено автором самостійно.

Враховуючи, що по сьогоднішній день для України міжнародні стандарти мають рекомендаційний, а не обов'язковий характер, суб'єкти, які залучені на різних етапах обігу лікарських засобів, можуть використовувати і керуватися альтернативними науковими підходами, якщо ті містять відповідне наукове обґрунтування.

Наголосимо, що крім вищезазначеного, нормами статей 6,7 Закону України «Про лікарські засоби» (далі – Закон) передбачено проведення клінічних випробувань лікарських засобів та доклінічного вивчення лікарських засобів. Також у Законі врегульовані питання пов'язані зі створенням, виробництвом, державним контролем за дотриманням безпеки і якості лікарських засобів тощо [8]. Саме на Міністерство охорони здоров'я України покладена відповідальність за контроль та нагляд по дотриманню належних практик, а Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками реалізує державну політику у сферах контролю якості та безпеки лікарських засобів [9].

Циклічність життєвого циклу лікарських засобів (обіг) від етапу фармацевтичної розробки до кінцевого споживача через дотримання відповідних стандартів сприяє безпеці, якості та ефективності дії лікарського засобу. Зобразимо всі етапи схематично:

Джерело: складено автором на основі [10, 11].

Таким чином, гармонізація міжнародних стандартів ЄС з положеннями національного законодавства триває досі і буде змінюватись для подальшого вдосконалення системи безпеки та якості лікарських засобів. Добровільне, а не обов'язкове застосування принципів належних практик негативно позначиться на якості та безпеці лікарських засобів, оскільки лікарські засоби не можна віднести до товарів звичайного вжитку, від них залежить здоров'я та життя споживачів. Так, єдине розуміння міжнародних стандартів сприятиме підвищенню до європейського рівня виробництва лікарських засобів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку проведення експертизи реєстраційних матеріалів на лікарські засоби, що подаються на державну реєстрацію (перереєстрацію), а також експертизи матеріалів про внесення змін до реєстраційних матеріалів протягом дії реєстраційного посвідчення : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.08.2005 р. № 426. *Офіційний вісник України*. 2005 р. № 39, стор. 107, Ст. 2494, код акта 33824/2005.

2. Безпека ліків. *Фармацевтична енциклопедія* : веб-сайт. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/1870/bezpeka-likiv> (дата звернення: 11.11.2019).

3. Якість ліків. *Фармацевтична енциклопедія* : веб-сайт. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/28/yakist-likiv> (дата звернення: 11.11.2019).

4. Стандарти ІСО в Україні. *Тест груп* : веб-сайт. URL: <http://test-group.com.ua/uk/stati/84-standarti-iso-v-ukrajini.html> (дата звернення: 11.11.2019).

5. Robinson K. GLPs and the Importance of Standard Operating Procedures. *BioPharm International*. 2003. Vol. 16. URL: <https://www.biopharminternational.com/glps-and-importance-standard-operating-procedures> (дата звернення: 11.11.2019).

6. Комплексне порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *acquis communautaire* у сфері регулювання обігу фармацевтичних препаратів. Порівняльно-правове дослідження. 268 с. *Міністерство юстиції України* : веб-сайт. URL: file:///C:/Users/%D0%86%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0/Downloads/2_d_oslidj_farmac_final_20120516.pdf (дата звернення: 11.11.2019).

7. Про затвердження стандарту «Настанова. Лікарські засоби. Доклінічні дослідження безпеки як підґрунтя клінічних випробувань за участю людини та реєстрації лікарських засобів» : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.09.2014 р. № 661. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0661282-14> (дата звернення: 11.11.2019).

8. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р. № 22. Ст. 86.

9. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 647. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 175.

10. Имплементация стандартов GxP в Украине. Инструкция по GMP. *Аптека*. 2013. № 2. URL: <https://www.apteka.ua/article/188959> (дата звернення: 12.11.2019).

11. Надлежащие фармацевтические практики (Good Practice, GxP). *Русский Регистр*. URL: <https://rusregister.ru/standards/good-practice-gxp/> (дата звернення: 12.11.2019).

ПРАВОВА ОХОРОНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МЕЖАХ КОНЦЕПЦІЇ ВІДКРИТИХ ІННОВАЦІЙ

*Ярмолюк А.А.,
аспірант кафедри інтелектуальної власності
юридичного факультету,
КНУ імені Тараса Шевченка*

За 2019 рік Україна опустилася на дві позиції в рейтингу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (WEF) порівняно з показниками 2018 року, зайнявши 85 місце з 141. Згідно з даним рейтингом, по інфраструктурі Україна знаходиться на 57 місці (як і в 2018-м), за рівнем впровадження технологій – на 78 місці (було – 77), за здатністю до інновацій – на 60 місці (було – 58). У п'ятірку лідерів рейтингу цього року увійшли Сінгапур, США, Гонконг, Нідерланди і Швейцарія [11]. Для подолання проблеми втрати рівня конкурентоспроможності в умовах активної реалізації моделі розвитку цифрової економіки та впровадження цифрових технологій необхідним є застосування концепції відкритих інновацій інноваційними підприємствами в Україні.

За загальним визначенням відкриті інновації – це процес інновації, що характеризується спільними дослідженнями й спільним використанням знань та інтелектуальної власності різними інституціональними агентами [10; 2].

Концепцію відкритих інновацій чітко відображено в положеннях Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки. Оскільки зазначається, що сучасний етап інноваційної діяльності в переважній більшості має не лінійний, а циклічно-мережевий характер

(нові продукти та послуги створюються за спільної участі науки, бізнесу та споживачів) [7].

Пропонуємо розширити визначення поняття відкритих інновацій відповідно до уніфікованих дефініцій у законодавстві у сфері інноваційної діяльності із деталізацією характеристики процесу. Вважаємо доцільним у Законі України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 року № 40-IV (зі змінами) поняття відкритих інновацій викласти в наступній редакції: «Відкриті інновації – це процес взаємодії і зворотного зв'язку на різних етапах розробки нового продукту, що характеризується спільними дослідженнями й спільним використанням знань та інтелектуальної власності різними суб'єктами інноваційної діяльності».

Поступове поширення парадигми відкритих інновацій сприяло тому, що споживач в традиційному розумінні права інтелектуальної власності переходить у позицію партнера, який бере активну участь у розвитку інноваційних продуктів компанії. В межах даної моделі інноваційні підприємства зосереджуються одночасно на комерціалізації ідей, здобутих як всередині компанії на основі внутрішніх розробок, так і отриманих ззовні, в тому числі від власних споживачів [3, 37-40], що за допомогою залучення зовнішніх партнерів в інноваційний процес сприяє проходженню новими технологіями життєвого циклу інновацій набагато скоріше по часу.

Відкриті інновації мають різні форми свого впровадження в інноваційну діяльність компанії. Серед них особливе місце посідають: залучення в інноваційне підприємство нових ідей і технологій, розвиток вільного програмного забезпечення, а також аутсорсинг вільної інтелектуальної власності. Однією з вагомих переваг зазначеного підходу є підвищення рівня патентної діяльності молодих інноваційних підприємств.

Отже, одним із вагомих показників інноваційних підприємств нового типу є їх здатність до входу в зовнішні партнерства, при реалізації яких отримується спільна вигода від кооперації у вигляді запуску спільних інноваційних продуктів. Водночас, дана модель взаємодії компаній накладає

на них зобов'язання повної відкритості, до яких, зокрема, належить відкриття технічних характеристик і властивостей технологічних продуктів.

Серед основних завдань відкритих інноваційних систем можна виокремити інтеграцію, що відбувається шляхом поєднання внутрішніх ідей із зовнішніми та їх реалізації в межах інноваційної системи підприємства, а також ефективне використання інновацій, що здійснюється такими шляхами як: самостійне використання об'єкта права інтелектуальної власності, видача ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності, надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншим компаніям, що діють всередині однієї корпорації на визначених умовах, створення спін-офф компаній тощо.

Тому, підхід відкриття інноваційними підприємствами зовнішнім компаніям доступу до власних розробок потребує концепції, яка б відрізняла відкритість інновацій від промислового шпигунства, а також враховувала б необхідність охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності [1, 18-19]. Такий підхід має назву «парадоксу інноваційної відкритості», оскільки ефективні процеси створення інноваційного продукту потребують залучення зовнішніх джерел інформації для пошуку нових ідей та їх успішного втілення, однак комерціалізація інновацій, зі свого боку, вимагає забезпечення охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності [5].

Кожен український виробник на стадії стартапу або випуску інноваційного продукту стикається з необхідністю підтвердити його якість і безпеку перед інвесторами або замовниками. Через те, що на сьогодні до інноваційного продукту немає затверджених вимог, стартапам потрібно в найближчий час розробити національні стандарти для здійснення випереджальної стандартизації. Оскільки оцінка відповідності є доказом стабільної відповідності інноваційного продукту заявленим властивостям та забезпечує його прискорене виведення на ринок. Ключова роль використання правових інструментів інтелектуальної власності в межах концепції

відкритих інновацій полягає у зниженні ризику для залучених у сприяння ринкового успіху інновацій суб'єктів інноваційної діяльності.

Висновки. Головною перевагою застосування концепції відкритих інновацій є стимулювання інноваційних підприємств до постійного впровадження креативних інновацій та відновлення. Це здійснюється за рахунок того, що в межах даної моделі суб'єкти інноваційної діяльності надають конкурентам у використанні майнові права інтелектуальної власності на технології, що як використовуються, так і комерційно не застосовуються самостійно юридичними особами.

Ефективна правова охорона інтелектуальної власності надає інноваційним підприємствам велику кількість можливостей, що сприяють успішному завершенню інновацій в межах концепції відкритих інновацій. Такі можливості охоплюють ліцензування, відчуження прав інтелектуальної власності та стратегічні ділові партнерства або альянси для успішної комерціалізації нових технологій. Права інтелектуальної власності можуть сприяти створенню такої стратегічно корисної форми партнерства як спільні підприємства, що допомагає інноваційному підприємству подолати «долину смерті». Вважаємо доцільним зазначення у Національній стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки положень, що для розвитку ринків ІВ важливим є те, що крім традиційних форм ліцензування прав інтелектуальної власності з'являються нові механізми співпраці (спільна діяльність із розроблення та використання технологій) [7].

Якщо узагальнити різні наукові підходи до класифікації дієвих механізмів, що можуть використовуватися інноваційними підприємствами у практиці відкритої інноваційної діяльності, то серед них можна виокремити не тільки спін-офф компанії.

До основних форм реалізації відкритих інновацій відносяться також стратегічні та міжгалузеві альянси, спільні підприємства, спільні лабораторії, стартапи, спін-аут компанії, масова кастомізація, краудсорсинг та краудфандинг інноваційної діяльності [4].

Так, суб'єкти інноваційної діяльності, які надають правову охорону інтелектуальної власності інноваційним ідеям мають більше сприятливих умов для укладення стратегічних альянсів. Інноваційні підприємства здобувають вигоду, отримуючи доступ до об'єктів НДДКР, що належать їх партнеру, а також від подальшого розвитку власних продуктів під правовою охороною інтелектуальної власності в межах стратегічної угоди.

Отже, модель відкритих інновацій передбачає подальший розвиток аутсорсингу в науково-дослідній сфері, створення широкої мережі інноваційних підприємств-партнерів, що обмінюються ідеями й технологіями на ринковій основі, активне залучення споживачів до інноваційного процесу, що уособлює демократизацію інновацій, а також подальшу комерціалізацію технологій поза компаніями, де інновація була здійснена або вперше застосована.

Зокрема, поєднання технологічних баз, виробничих підприємств та наукових установ здійснюється в технопарках та технологічних центрах як найбільш ефективній організаційно-економічній формі інтеграції науки і виробництва. Метою створення даних інноваційних структур є реалізація високих технологій.

Розглядаючи міжнародний досвід, у світі діє понад 500 технопаркових структур, у США їх знаходиться понад 160, у Китаї, Японії та Франції понад 50, Великій Британії – 46, Швеції – 16, Фінляндії – 17 [9]. Відповідно до положень Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р на сьогодні в Україні створено та функціонують: 40 індустріальних парків, 26 наукових парків, 16 технопарків, 24 центри інновацій та технологічного трансферу, 22 інноваційних центри, 38 центрів комерціалізації, 24 інноваційних бізнес-інкубатори, один інвестиційно-технологічний кластер, більше 30 кластерів, одне інноваційно-виробниче об'єднання [8].

На нашу думку, доцільним є регіональне створення технопарків в Україні.

Також вважаємо корисною позицію провідних експертів Економічної комісії Ради Європи та Світового банку, що сучасним тенденціям розвитку технопарків відповідає модель «технопарку без стін», «віртуального технопарку», що є більш ефективною, ніж традиційна модель технопарків [6].

Для розвитку цифрової економіки на рівні міських агломерацій необхідним є створення нових форм і рівнів взаємодії науки, бізнесу та держави. Розглядаючи форми просторової агломерації інновацій та патентів, відповіддю на глобальні виклики сьогодні виступає «розумне місто». Місто розглядається як альтернативний хаб науки, бізнесу та держави в межах реалізації стратегії науково-технологічного розвитку. Отже, місто виступає платформою об'єднання наукових і виробничих компаній для реалізації креативних інноваційних проектів і комерціалізації наукових розробок.

Список використаних джерел:

1. Бояринова К. О., Копішинська К. О. Використання концепції відкритих інновацій як рушія взаємодії локальних інноваційних систем. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 4 (154). С. 18-19.
2. Chesbrough H. Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. Boston: Harvard University Press, 2003. 227 p.
3. Chesbrough H. The era of open innovation. MIT Sloan Management Review. 2003. Vol. 3, No 44. P. 35–41.
4. Лазаренко Ю. О. Передумови запровадження відкритих інновацій у підприємницькому секторі України. Молодий вчений. 2014. № 12 (1). С. 179-183.
5. Laursen K., Salter A. The paradox of openness: Appropriability, external search and collaboration. Research Policy. 2014. Vol. 43, No 5. P. 867-878.
6. Мазур А. А., Пустовойт С. В. Технологічні парки України: цифри, факти, проблеми. Наука та інновації. 2013. Т. 9. № 3. С. 59-72.

7. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності: проект від 26.09.2019 р. URL: https://drive.google.com/file/d/11F4zJnU0NmwPibE_aP251CHj8B2_bBYA/view.

8. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/526-2019-%D1%80>.

9. Татаренко О. М., Корновенко С. В. Технопарки в Україні як елемент інноваційної інфраструктури. Теоретичні і практичні аспекти економіки інтелектуальної власності. 2016. № 6. С. 44-48.

10. The Global Competition for Talent: Mobility of the Highly Skilled. Paris: OECD, 2008. 165 p.

11. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

*Старовіт О.М.,
студентка 2 курсу магістратури УІВ 2/18 МЗ
Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Значна кількість інформації, продуктів, товарів та прискорена глобалізація почали трансформувати наше суспільство. В інформаційному просторі людина відчуває на собі складні вимоги середовища, в якому знаходиться. Розробляються мобільні додатки та автоматизовані сервіси, що дозволяє ефективніше орієнтуватися в світі. Все це стає можливим завдяки потужним алгоритмам, які повільно набувають фундаментальних людських можливостей, таких як зір, мова та навігація. У сукупності такі комп'ютерні алгоритми називаються штучним інтелектом (англ. Artificial intelligence - AI). Окрім наслідування цим звичайним людським можливостям, AI швидко рухається вперед для освоєння більш спеціалізованих завдань. Штучний інтелект проникає майже у всі сфери людського життя. Ілон Маск неодноразово заявляв про істотний ризик для існування людської цивілізації у зв'язку з глобальним впливом штучного інтелекту. На його думку,

розробники в гонитві за інноваційними технологіями не звертають увагу на потенційну небезпеку штучного інтелекту, оскільки висока ймовірність того, що рано чи пізно штучний інтелект вирішить знищити людство. Окрім того, штучний інтелект може випускати неправдиві новини, підробляти листи електронної пошти, тим самим призвести до війни, відтак необхідно запровадити нормативно-правове регулювання питань штучного інтелекту на державному рівні. І. Маск переконаний, що штучний інтелект становить більшу небезпеку, ніж ядерна зброя, а отже повинен бути кваліфікований державний нагляд за розробками штучного інтелекту в безпечних умовах з дотриманням принципу гуманності. Натомість, Марк Цукерберг запевняє, що судження І. Маска є обмеженими та будь-яка технологія може бути використана як на добро, так і на зло.

Стівен Хокінг, вважає, що в майбутньому штучний інтелект буде здатний до самовідтворення – так з'явиться нова форма життя, що перевершує людину. Фізик переконаний, що штучний інтелект зможе створити автономну зброю, управлятиме людством, руйнуватиме економіку. Відтак «штучний інтелект може бути найгіршим винаходом в історії людства». [1]

Технологія штучного інтелекту є складною і широкомасштабною, що може впливати на багато різних сфер людської діяльності, а також викликати складні питання щодо конфіденційності, довіри та самостійності, які важко зрозуміти, і це призводить до побоювань відносно того, що люди самі можуть опинитися під загрозою. Важливими досягненнями штучного інтелекту (AI) є автономні транспортні засоби, методи медичної діагностики, прогнозування епідемії, підвищення врожайності сільськогосподарських культур, посилення можливості виявлення раку, підвищення виробничої продуктивності. Штучний інтелект відіграє все більш важливу роль у ряді технологічних та інших видів діяльності. Підвищена доступність даних, зв'язок та обчислювальна потужність дозволяють досягти проривів у машинному навчанні, головним чином у нейромережах та глибокому навчанні.

Серед різних доступних джерел даних, щодо аналізу тенденцій штучного інтелекту, патенти надають ряд переваг. Вони збираються у доступних базах даних, включають багато релевантної інформації, наприклад, дату подання заявки, прізвище заявника (організації чи фізичної особи) та винахідника, а також ретельний технічний опис винаходу, включаючи попередні технічні рішення, відомі як "сучасний рівень техніки". Після опублікування інформація про патент стає доступною для дослідників для читання, вивчення та аналізу для наукових або академічних цілей, і коли термін дії патенту закінчився або втратив чинність, він стає частиною загальнодоступного надбання.

Машинне навчання є домінуючою технікою штучного інтелекту, розкритою в патентах і включеною у більш ніж третину всіх ідентифікованих винаходів. Після опублікування інформація про патент стає доступною для дослідників для читання, вивчення та аналізу для наукових або академічних цілей, і коли термін дії патенту закінчився або втратив чинність, він стає частиною загальнодоступного надбання.

«Однак багато досліджень не запатентовані, а опубліковані в наукових журналах. Такі публікації були проаналізовані в дослідженні звіту Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) WIPO Technology Trends 2019 Artificial Intelligence. У кожній главі детально обговорюються тенденції в наукових публікаціях, пов'язаних з AI, і порівнюються з патентною діяльністю в тій же галузі. Після того, як винахід розкрито в науковій публікації, він більше не вважається новим і тому не може бути запатентований, за винятком тих юрисдикцій, які дозволяють пільговий період. Отже, наукові публікації доповнюють інформацію, наявну в патентних базах даних, тоді як інформація в патентних публікаціях може бути корисною дослідникам, які працюють над науковими публікаціями, оскільки вони можуть містити унікальну інформацію, зокрема в тих випадках, коли компанії вирішили подати заявку на патент, а не публікувати науковий документ». [2]

«Для України надзвичайно важливо продовжувати фундаментальні й прикладні дослідження в галузі штучного інтелекту, адже в майбутньому досягнення з цього напрямку будуть однією з невід'ємних складових економічного процвітання будь-якої держави та її успіху на міжнародному ринку новітніх технологій». [3]

Неможливо заперечувати та перешкоджати розвитку технологій, однак для успішної взаємодії результатів інноваційної діяльності суспільства необхідно ввести в правове поле штучний інтелект, врегулювавши питання розробки, використання та впровадження, однак не шляхом надання права нарівні з правами людини, а визначивши його як інструмент в руках людини, як засіб досягнення людиною суспільних благ.

Список використаних джерел:

1. Robinson M. Elon Musk thinks artificial intelligence is ultimately more dangerous than nuclear weapons [Online] / Melia Robinson. – Access Mode: <http://www.businessinsider.com/elon-musk-ai-more-dangerous-than-nuclear-weapons-sxsw-2018-3>
2. WIPO Technology Trends 2019 Artificial Intelligence URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4396>
3. Андрощук Г. Тенденції розвитку технологій штучного інтелекту: економіко-правовий аспект. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. Випуск 3. С. 84-97

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТА ПРАВОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

***Петренко В.О.,**
д.т.н., проф.,
Національна металургійна академія України
Устінов А.А.,
магістрант
Національна металургійна академія України*

В сучасній Україні проблема інноваційного розвитку набуває особливої актуальності, тому що, розвиток промислового виробництва органічно

пов'язаний з використанням об'єктів права промислової власності. Основними розробниками нововведень та інноваційних пропозицій являються фізичні особи – винахідники. Це пов'язано з тим, що в нашій державі поки що не створені відповідні економічні та правові гарантії діяльності венчурних підприємств та підприємств по наданню інтелектуальних послуг та по захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Винахідник в сучасному інноваційному середовищі немає можливостей та компетенцій задля використання свого об'єкта права інтелектуальної власності. Це пояснюється тим, що використання виступає як ланцюг процесів правозастосування, техніко-економічного обґрунтування, при необхідності виконання науково-дослідних робіт, проектування, виготовлення необхідного технологічного та спеціального обладнання, тощо. Перш за все, для виконання таких завдань потрібні фінансові, матеріальні ресурси та організації, які укомплектовані компетентними фахівцями. На сьогодні держава немає таких ресурсів задля інноваційного розвитку. Актуальним може бути напрямок: економіка знань повинна слугувати фундаментом інтелектуальному підприємництву в розумінні заохочення процесів використання інтелектуальних ресурсів.

Інтелектуальне підприємництво можна визначити, як підприємницьку діяльність по наданню послуг у сфері інтелектуальної діяльності фізичним та юридичним особам по розробці об'єктів інтелектуальної власності, використанню та розпорядженню правами ІВ та превентивного захисту порушених прав інтелектуальної власності.

До сфери інтелектуального підприємництва слід віднести наступні послуги: інтелектуально-кадровий консалтинг та послуги з підбору персоналу; інжинірингові послуги, юридичні послуги, маркетингові послуги, за виключенням реклами; аудиторські послуги; дизайнерські послуги; ріелторські послуги; послуги по фінансовому консультуванню;

консалтингові послуги в галузі інформаційних технологій; послуги в сфері створення та розповсюдження реклами та інше [1, с. 275].

Як слушно зауважує професор Бутнік-Сіверський О.Б., економічна практика підтверджує результативність системної інтеграції науки, виробництва та бізнесу задля досягнення синергетичного ефекту в інноваційно-інтелектуальній сфері діяльності завдяки систематичному та цілеспрямованому науковому й виробничому новаторству, спрямованому на забезпечення нового рівня взаємодії на основі використання нових науково-економічних, науково-технологічних і науково-технічних знань. У такій комплексній системі основною її ознакою є цілісність, яка досягається шляхом збереження основних властивостей системи під час різноманітних зовнішніх і внутрішніх змін з урахуванням бізнесової кон'юнктури, де елементи структури функціонують за єдиними правилами, спрямованими на здійснення наукового пошуку за пріоритетними напрямками науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт щодо розробки, подальшого проектування, створення та виробництва необхідної нової продукції, що набуває ознак інноваційної [2, с. 50].

Пріоритетами державного регулювання, на думку професора Бутнік-Сіверського О.Б., мають стати узгодження інтересів наукової спільноти, держави, бізнесу, що відтворюють концепцію потрійної спіралі, або моделі стратегічних інноваційних мереж, де в системі інноваційного розвитку домінантне становище починають посідати інститути створення нового знання, а досягнення інтегрального ефекту безперервних оновлень є подальшим поглибленням інноваційності цілісних наукових формувань в умовах просування до неоекономіки [2, с. 55].

Діяльність у сфері інтелектуального підприємництва передбачає створення такого інноваційного клімату господарювання, який стимулює підвищення конкурентоспроможності підприємства як у напрямі підвищення культури виробництва, так і у напрямі підвищення якості продукції та її

конкурентоспроможності на ринку. В цьому контексті кожне підприємство повинно мати свою стратегію розвитку конкурентоспроможності.

Цілісна концепція конкурентоспроможності в методологічному та прикладному розумінні повинна ґрунтуватися на принципі системності, який найповніше відповідає якісно новому стилю мислення та господарювання, спрямованому на системний аналіз параметрів, факторів, важелів, здатних забезпечити конкурентоспроможність підприємства [3, с.134].

Системність передбачає, по-перше, ієрархічність розгляду сутнісного розуміння конкурентоспроможності, по-друге, оцінювання факторів впливу на конкурентоспроможність, по-третє, визначення конкурентних переваг і засадничих підвалин побудови концепції конкурентоспроможності. Системність передбачає також поєднання принципів локального і глобального характеру, які поширюються як на макро-, так і на макрорівні [3, с. 134].

До основних послуг підприємств інтелектуального бізнесу треба віднести: консалтингові послуги з надання консультацій з питань нормативно-правової бази інтелектуальної власності, практики підготовки заяв і описів на отримання охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності;

послуги патентних повірених з питань отримання охоронних документів, захисту прав інтелектуальної власності та складання договорів по розпорядженню правами інтелектуальної власності; послуги адвокатів із захисту порушених прав інтелектуальної власності фізичних і юридичних осіб, а також складання договорів франчайзингу, договорів по розпорядженню правами інтелектуальної власності; послуги інжинірингових та венчурних фірм в фінансуванні та впровадженні в комерційний обіг об'єктів права інтелектуальної власності [4, с. 110].

Підсумовуючи, потрібно зазначити, що для ефективного використання інтелектуальної власності, державі потрібно забезпечити авторам надійних захист їх прав, створити сприятливі умови для ведення бізнесу, підтримувати

розвиток інтелектуального підприємництва, запровадити пільгове кредитування малого і середнього бізнесу, розвиток банківської системи, венчурне фінансування, вдосконалювати систему комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності, сприяти появі на ринку інноваційної продукції з використанням інтелектуальної власності, вдосконалити нормативно - правову базу інноваційної та інвестиційної діяльності, гарантувати захист інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Петренко В.О. Від економіки знань до інтелектуального бізнесу/В.О.Петренко, К.Є.Соц // Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз» (Дніпро, 26-27 квітня 2018). – НМетАУ. Том 1. 390 с. С. 272-275.

2. Бутнік-Сіверський О.Б. Інноваційність цілісних науково-виробничих формувань в умовах поступу до неоекономіки/О.Б.Бутнік-Сіверський//Теорія і практика інтелектуальної власності, 2018. № 2. С. 49-58.

3. Захарчин Г.М. Системний підхід до конкурентоспроможності /Г.М.Захарчин, О.В.Юринець//Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>.

4. Петренко В.О. До питання обґрунтування чинників інтелектуального бізнесу/В.О.Петренко, О.В.Рудченко, К.Є.Соц// Юридичний науковий електронний журнал, 2018. № 6. С. 108-111.

ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІНДУСТРІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Петренко В.О.,
д.т.н., проф.,
Національна металургійна академія України
Безденежних С.В.,
ст.викладач,
Національна металургійна академія України
Тарасенко О.К.,
магістрант,
Національна металургійна академія України

На сьогодні спортивна діяльність перетворилася на багаторівневу систему, що має риси повноцінної професійної діяльності великої групи людей (спортсменів, тренерів, спортивних функціонерів тощо), цілої галузі економіки, яка за своєю прибутковістю мало чим відрізняється від інших «традиційних» галузей, врешті-решт – одного із основних різновидів дозвілля переважної більшості людей. Відповідно, відносини, що складаються у сфері спорту, є комплексними і неодмінно потребують специфічного механізму правового регулювання [1, с. 24].

На думку науковця Заїченко Л.І. розвиток фізкультурно-оздоровчої індустрії передбачає створення та підтримання різноманітних спортивних закладів, таких як стадіони, спортивні табори, а також виробництво та використання спортивного інвентарю: тренажери, спеціальний одяг для занять спортом та відповідних видів послуг, що пов'язані зі спортивною діяльністю [2, с.119].

Відмінними особливостями, що дозволяють виділяти спортивні організації в системі юридичних осіб, є їх найменування, комерційне найменування, торгівельна марка, символіка, емблематика та інші засоби індивідуалізації.

Визначальним, безсумнівно, буде найменування спортивної організації, в якому повинна міститись інформація про її організаційно-правову форму та характер діяльності. Найменування спортивної організації повинно давати можливість однозначної ідентифікації і відображати правовий статус юридичної особи.

Словосполучення «спортивний клуб» повинно означати для інших учасників цивільного обороту розуміння багатoproфільності діяльності організації або комплексності в розвитку декількох видів спорту. Без вказівки якого-небудь конкретного виду спорту повинні існувати дитячі спортивні

школи, спортивні школи-інтернати та ін. Спортивна організація, що розвиває один вид спорту має обов'язково використовувати його в найменуванні.

Однією з актуальних проблем останнього часу є індивідуалізація юридичної особи, що знайшло свій прояв у кількості наукових матеріалів в даній області, які присвячені проблемам захисту права власності на комерційне найменування, засобам індивідуалізації учасників цивільного обороту, регулюванню фірмового найменування, «бренду» як засобу індивідуалізації.

Свобода вибору найменування юридичної особи заснована на принципах, що забезпечують його індивідуалізацію, серед яких істинність, сталість і винятковість найменування [3, с. 22]. Індивідуалізація має відбуватися з обов'язковою вказівкою на вид спорту спортивної організації. Специфіка індивідуалізації спортивної організації може проявлятися і в інших її засобах. Для багатьох футбольних клубів таким засобом може служити стадіон, на якому проводяться домашні матчі (Манчестер Юнайтед, Англія – OldTrafford, «Шахтар» Донецьк – Донбас Арена і т. д.). Іноді, говорячи про спортивні організації, носієм інформації про неї може бути і прізвище фізичної особи (Ахметов – «Шахтар» Донецьк, Суркіс – «Динамо» Київ, Берлусконі – «Мілан» Італія і ін.). Відмінною особливістю більшості професійних клубів, яка індивідуалізує їх, є кольори і їх поєднання на основний ігровий формі, за якими можна визначити найменування спортивної організації («Мілан» – червоно-чорна вертикальна смужка, «Шахтар» – помаранчева, «Динамо» Київ – біло-блакитна, «Металіст» – жовтий колір і т. д.). В таких клубах кольори та їх поєднання у формі набувають значення символіки і рішення про їх зміну або заміну рівнозначно зміні найменування та має прийматися вищим органом організації.

Для деяких видів спорту (баскетбол, американський футбол, хокей та ін.) прийнято в найменуванні застосовувати назви тварин, міфічних героїв і використовувати їх образи в якості символіки. Баскетбол – Черкаські мавпи;

хокей – «Лев», АК «Барс», «Піттсбургпінгвінз», «Атланта хоукс»; американський футбол – «Титани Тенессі», «Вікінги Мінесоти» та ін.).

Індивідуалізація підприємницьких спортивних організацій особлива ще й тим, що не кожна з них займається підприємницькою діяльністю, спрямованою на виробництво товарів, надання послуг і, відповідно, такі засоби як комерційне найменування, торгівельна марка не зможуть виділяти їх серед інших учасників обороту. Більшість професійних спортивних організацій – це комерційний механізм в галузі спорту, спрямований на отримання прибутку шляхом досягнення спортивного результату. Продаж квитків, спортивної атрибутики, продуктів харчування під час матчів, діяльність на трансферному ринку – це далеко не повний перелік видів підприємницької діяльності спортивної організації. Але існують і інші професійні спортивні організації, які, незважаючи на підприємницький статус, безпосередньо не здійснюють комерційну діяльність і існують за рахунок власників клубів, спонсорів, меценатів, інших надходжень. Відсутність можливості для останніх володіти засобами індивідуалізації, властивими для виробників товарів, послуг повинно компенсуватися за рахунок інших наявних засобів. В рівній мірі це відноситься і до непідприємницьких спортивних організацій, про які в літературі вказується як про юридичних осіб, що провадять статутну діяльність не пов'язану з виробництвом товарів, виконанням робіт або наданням послуг і мають можливість індивідуалізації на підставі їх офіційного найменування [4, с. 9 – 10]. Однак, як справедливо зазначає В. І. Крат, такий висновок є поверхневим, оскільки аналіз чинного законодавства дозволяє виділити й інші засоби індивідуалізації до яких він відносить символіку таких організацій [5, с. 168].

До найбільш поширених різновидів символіки, не визначених законодавством можна віднести: герб; логотип; зображення, не пов'язане з фізичною особою. Але, зустрічаються і нетипові види символіки. Так, непідприємницькою спортивною організацією «Спортивний клуб Кій – 97»

zareestrowani taki види simboliki yak: a) vidmitnyi znak; b) vlasna nazva sportivnogo klubu; v) emblem – "Sportivnyi klub KIЯ – 97"; g) vimpel – "SportingClub KIУ – 97"; d) prapor – KIЙ – 97; e) prizova vidminnist' – KIУ – 97; zh) nazva rozpidnavalnogo znaka v z'ednanni pochatkovih bukv: ФВ [6].

Koмерційні найменування виконують функції: індивідуалізації суб'єкта серед інших учасників цивільного обороту; зовнішнє відображення ділової репутації суб'єкта, здатність до залучення нових клієнтів та утримання вже існуючих ; рекламна функція, яка передбачає використання комерційного (фірмового) найменування в якості носія рекламної інформації, що закріплює за такою юридичною особою певну ділову репутацію [7, с. 20].

Створення майнової основи для діяльності спортивної організації є основоположним моментом для її існування і багато в чому визначає її подальший розвиток, що ще раз підкреслює важливість такої ознаки юридичної особи, як наявність відокремленого майна.

У сучасному професійному спорті часто виникає ситуація, пов'язана із зацікавленістю використання спортивною організацією імені та/або зображення спортсмена, яка спрямована на популяризацію, досягнення комерційного ефекту самої організації. Зростаючий інтерес до спорту дозволяє вишукувати нові форми впливу на вболівальників, поширюючи продукцію з ім'ям, зображенням спортсмена, відомостями про його доходи, фактами з особистого життя та ін., що в кінцевому підсумку позначається на фінансовому становищі розповсюджувача. Так, футбольним клубом «Металіст» на стінах підземного переходу станції метро «Спортивна» і на довколишніх будинках були розміщені зображення гравців команди, взяті в моменти проведення спортивних змагань. У телетрансляціях можна зустріти рекламні ролики за участю відомих спортсменів, у магазинах спортивну атрибутику, яка використовує їх імена, що, безсумнівно, сприяє збільшенню рівня продажів і збільшення прибутку. При цьому виникає питання про правомірність такої діяльності в частині порушення прав правоволодільця.

Таким чином, встановлено перелік об'єктів права інтелектуальної власності, які найчастіше використовуються при створенні спортивних клубів: комерційні найменування; торговельні марки (бренди); винаходи; корисні моделі; промислові зразки; об'єкти авторського права та суміжних прав, тощо.

Список використаних джерел:

1. Ткалич М.О. Законодавче регулювання правового статусу професійних спортсменів в Україні /М.О.Ткалич//Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, 2015. – Вип. 1(2). – С. 24-28.

2. Заїченко Л.І. Комерціалізація спортивних відносин: завдання господарсько-правового забезпечення/Л.І.Заїченко// Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2013. - № 3 (14). – С. 118-125.

3. Гуменюк О. І. Право на найменування як особисте немайнове право юридичної особи / О. І. Гуменюк // Вісник Одеського національного університету. – Екологія. – 2010. – Т.15. – Вип.22. – С. 20 – 28.

4. Кодинець А. О. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України : автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.03 «Цив. Право, сімейне право, цивіл. процес, міжнар. приват. право» / А. О. Кодинець. – К. : Б. в., 2006. – 18 с.

5. Крат В. І. Символіка як засіб індивідуалізації непідприємницьких товариств / В. І. Крат // Проблеми цивільного права та процесу : Матеріали міжнарод. наук.-практ. конф., присвяч. пам. проф. О.А. Пушкіна. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-тувнктр. справ, 2009. – С. 167 – 169.

6. Спортивний Клуб Кий – 97 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minjust.gov.ua/28237>.

7. Кривошеїна І. Порівняння комерційного найменування і торговельної марки / І. Кривошеїна // Інтелектуальна власність. – № 9. – 2004. – С. 20 – 22.

ІНСТРУКЦІЯ ДО РСТ ТА ПРАВИЛА УКРАЇНИ, ЩОДО СКЛАДАННЯ І ПОДАННЯ ЗАЯВКИ. АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ

Ромашко А.С.,

к.т.н., доцент,

НТУ України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Зюган А.О.,

студент IV курсу бакалаврату, ММІ

НТУ України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

У базі Укрпатенту [1] досить часто можна знайти винаходи та корисні моделі опис та формула яких на перший погляд не відповідають «Правилам складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» (далі – Правила) [2], тому що зазначені Правила по тексту вимог містять вислів «як правило» (що означає «зазвичай/здебільшого/переважно», але, разом з тим, не передбачає виключність вимог, а і можливість чогось іншого) та «переважно». Такими положеннями зазначених Правил користуються і заявники і патентні повірені і, якщо та чи інша вимога де зазначено «як правило» передбачає додаткову мороку з оформленням документів, то дана вимога переважно ігнорується.

Проаналізуємо ті положення Правил, які містять вислів «як правило» та «переважно», а також інші неузгоджені, на погляд авторів, положення і порівняємо їх з Інструкцією до РСТ (далі Інструкція) [3], див. таблицю.

Порівняння окремих положень Правил та Інструкції до РСТ

Положення Правил	Положення Інструкції до РСТ	Аналіз та порівняння
4.3. У формулі, описі, рефераті і пояснювальних матеріалах до опису використовують, як правило , стандартизовані терміни і скорочення, а за їх відсутності загальноживані в науковій і технічній літературі.	10.1 Терминология и обозначения (а) Единицы мер и весов выражаются в единицах метрической системы или переводятся также в эти единицы, если первоначально они были выражены в единицах другой	В п.4.3 Правил відсутня згадка про позначення та символи. В п.4.4. Правил термін «переважно» означає можливість виміру (напр. рідини) і літрами, і ложками, ковтками (такі патенти
4.4. Одиниці вимірювання		

<p>фізичних величин переважно вживаються в одиницях діючої Міжнародної системи одиниць.</p>	<p>системы. (е) Вообще следует применять только такие технические термины, обозначения и символы, которые являются общепринятыми в данной области.</p>	<p>існують!), що суперечить п.10.1 (а) Інструкції</p>
<p>6.3. Назва винаходу (корисної моделі) повинна відповідати суті винаходу (корисної моделі) і, як правило, характеризувати його (її) призначення.</p>	<p>4.3 Название изобретения должно быть кратким (предпочтительно, от двух до семи слов на английском языке или в переводе на английский язык) и точным.</p>	<p>В Правилах передбачено, що в назві переважно характеризують призначення винаходу. Натомість в інструкції вимагають лише, щоб це було коротко та точно</p>
<p>6.5.1. У розділі "Рівень техніки" наводять рівень техніки, відомий заявнику і який можна вважати корисним для розуміння винаходу (корисної моделі) і його (її) зв'язку з відомим рівнем. Зокрема, наводять дані про відомі заявнику аналоги винаходу (корисної моделі) з виділенням серед них аналога, найбільш близького за сукупністю ознак до винаходу (корисної моделі).</p>	<p>5.1 Порядок составления описания изобретения (ii) раскрывать предшествующий уровень техники, который в той степени, в какой это известно заявителю, может считаться полезным для понимания изобретения, проведения поиска и экспертизы изобретения; предпочтительно, содержать ссылки на документы, отражающие этот уровень;</p>	<p>Якщо відповідно Правилам заявник може сказати, що йому невідомий попередній рівень і не навести жодних відомостей, то за Інструкцією такий рівень може бути не повністю відомим, але бути наведеним</p>
<p>6.6.2. ... Технічна задача, як правило, полягає у створенні об'єкта, характеристики якого відповідають заданим вимогам. Цим об'єктом може бути пристрій, спосіб тощо.</p>	<p>5.1 Порядок составления описания изобретения ... (iii) раскрывать заявленное изобретение таким образом, чтобы можно было понять техническую задачу (даже если она не изложена четко как таковая) и ее решение, а также раскрывать положительные эффекты от изобретения, если таковые имеются, со ссылкой на предшествующий уровень</p>	<p>За Правилами до нового об'єкту вже мають бути технічні вимоги, а Інструкція обмежується тим, щоб така задача була зрозуміла та позитивними ефектами і вимагає посилки на попередній рівень техніки</p>

	техники;	
7.2.5. ... незалежні пункти, як правило , не повинні містити посилань на інші пункти формули, однак такі посилання допускаються, якщо вони дають змогу викласти даний незалежний пункт без повторення в ньому повністю змісту інших пунктів;	6.4 Зависимые пункты формулы изобретения (а) Любой пункт формулы изобретения, который включает все признаки одного или нескольких других пунктов (пункт в зависимой форме, в дальнейшем именуемый как «зависимый пункт»)...	Правила (на відміну від Інструкції) передбачають існування незалежних пунктів з посиланнями.
7.3.1. Пункт формули винаходу (корисної моделі) складається, як правило , з обмежувальної та відмітної частини, ... Обмежувальна й відмітна частини пункту формули відокремлюються одна від одної виразом " який (яка, яке) відрізняється тим, що...". Без поділу на обмежувальну й відмітну частини, зокрема, складають формулу винаходу (корисної моделі), яка характеризує: індивідуальну сполуку; штам мікроорганізму, культуру клітин рослин і тварин; нове застосування відомого продукту чи процесу; винахід (корисну модель), що не має аналогів.	6.3 Принцип составления формулы изобретения (b) В случае, когда это уместно, формула изобретения должна содержать: (i) часть, включающую те технические признаки изобретения, которые необходимы для определения заявляемого объекта, но которые в совокупности являются частью предшествующего уровня техники; (ii) отличительную часть (c) Если национальное законодательство Указанного государства не требует, чтобы формула изобретения составлялась так, как это предусмотрено в пункте (b), то несоблюдение этого принципа составления формулы изобретения не имеет последствий в этом государстве ...	В інструкції під висловом «когда это уместно» (ко-ли доречно) розу-міють – завжди, окрім конкретних випадків. В Правилах записано, що в переважній більшості використовують формулу певної структури, але не завжди, а окрім того її ніколи не використовують в конкретних випадках. З вищезазначеного незрозуміло чи вимагає законо-давство України поділ формули чи ні, але судячи з виданих патентів, то заявнику простіше перера-хувати ознаки, властиві об'єкту без виділення ознак, що нале-жать до поперед-нього рівня техні-ки. Це призводить до зменшення тру-дозатрат заявника і збільшення тру-дозатрат експерта.
7.3.6. Обмежувальна	6.4 Зависимые пункты	В Інструкції

<p>частина залежного пункту формули включає родові поняття, що відображає призначення винаходу (корисної моделі), викладене, як правило, скорочено в порівнянні з наведеним у незалежному пункті, і містить посилання на незалежний пункт і/або залежний (залежні) пункт (пункти)</p>	<p>формули изобретения</p>	<p>деталізація відсутня, а Правила передбачають лише дві альтернативи – скорочено (переважно) та повністю</p>
<p>11.3.4. ... Кількісний уміст інгредієнтів композиції слід виражати в будь-яких однозначних одиницях, як правило, двома значеннями, які характеризують мінімальну (нижню) і максимальну (верхню) межі вмісту, при цьому вміст одного з інгредієнтів можна характеризувати словом "решта".</p>	<p>В інструкції відсутня вимога</p>	<p>В даному випадку вислів «як правило» означає, що кількісний уміст інгредієнтів композиції (відповідно до Правил) можна характеризувати одним значенням</p>
<p>16.1. Документи повинні бути підготовлені, як правило, у редакторі WORD, тексти документів у форматі RTF з використанням одного із шрифтів: Times New Roman...</p>	<p>В інструкції відсутня вимога</p>	<p>Суперечність, бо вислів «повинні бути» не передбачає варіантів, а «як правило» означає можливість підготувати документи в інших редакторах</p>

Висновок. Через неоднозначність окремих аспектів Правил, заявники деколи подають заявки без рівня техніки взагалі, та з формулою без поділу на обмежувальну і відмітну частину, не зважаючи на «доречність» (яка прописана в Інструкції), а також з іншими відхиленнями (навіть дозволеними внаслідок застосування мовних конструкцій на зразок «переважно», «як правило»), що призводить до збільшення трудозатрат есперта Укрпатенту і збори за такі заявки мають бути більшими ніж за заявки, які в яких враховано «переважні вимоги». Потрібно розробити нову редакцію Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, де були би відсутні

двозначні положення, суперечності цих положень та невідповідності положень Інструкції РСТ.

Список використаних джерел:

1. Спеціалізована БД "Винаходи (корисні моделі) в Україні" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01?find=1&text=%FF%EA++%EF%F0%E0%E2%E8%EB%EE#w210>. Дата звернення 08.10.2019 р. - Назва з екрана.

2. «Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель». (Наказ Міністерства освіти і науки України 22.01.2001 N 22) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01?find=1&text=%FF%EA++%EF%F0%E0%E2%E8%EB%EE#w210>. Дата звернення 08.10.2019 р. - Назва з екрана.

3. Інструкція к РСТ (текст, имеющий силу с 1 июля 2019 г.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wipo.int/export/sites/www/pct/ru/texts/pdf/pct_regs.pdf. Дата звернення 08.10.2019 р. - Назва з екрана.

ПРАВИЛА УКРАЇНИ ТА ПРИПИСИ ПОЛЬЩІ, ЩОДО СКЛАДАННЯ І ПОДАННЯ ЗАЯВКИ НА ВИНАХІД (КОРИСНУ МОДЕЛЬ)

*Ромашко А.С.,
к.т.н., доцент,
НТУ України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
Камінський В.В.,
студент I курсу магістратури
НТУ України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"*

Задачею цього дослідження є порівняння положень «Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» (далі – Правила) [1], де наявні вислови, які передбачають варіанти викладу інформації та положень Виконавчих Приписів Польщі (далі – Приписи), щодо подання та розгляду винаходів та корисних моделей [2], [3], [4], при цьому зміни 2016 року не враховувались, оскільки зміст зазначених змін не стосується суті

цього розгляду. Варто також зазначити, що під корисною моделлю нормативно-правові акти Польщі розуміють нове і корисне технічне рішення щодо форми, конструкції або композиції стабільного предмету.

Проаналізуємо окремі положення Правил та Приписів Польщі (зі змінами), див. таблицю.

Порівняння окремих положень Правил та Приписів

Положення Правил України	Положення Приписів Польщі	Аналіз та порівняння
<p>4.3. У формулі, описі, рефераті і пояснювальних матеріалах до опису використовують, як правило, стандартизовані терміни і скорочення, а за їх відсутності загальноживані в науковій і технічній літературі.</p> <p>4.4. ... необхідно зберігати єдиність термінології ... розмірності ... Одиниці вимірювання фізичних величин переважно вживаються в одиницях діючої Міжнародної системи одиниць.</p>	<p>[2, §12] Термінологія та позначення однакові в цілій заявці та відповідати обов'язковим приписам в даній галузі, або загальноприйнятій практиці</p>	<p>В Правилах «стандартизовані терміни», мова про єдиність терміно-логії, розмірнос-тей, позначень та систему одиниць. В Польщі «одина-ковість», «обов'язкові приписи» та «загальноприйнята практика».</p> <p>Різними словами те ж саме і в одній заявці не можуть бути одночасно вжиті літри та мілілітри (але в Україні таке €!)</p>
<p>6.3. Назва винаходу (корисної моделі) повинна відповідати суті винаходу (корисної моделі) і, як правило, характеризувати його (її) призначення.</p>	<p>6.1 [2] Опис винаходу, що далі називається «опис» повинен містити: ...</p> <p>1) (Зміна 2015 [4]) назва винаходу, яка точно та ясно визначає технічне призначення винаходу і позбавлена різного роду складних назв. (до зміни [2] була заборона фантазій-них назв, власних імен та формулювань, що відносяться до нових ознак)</p> <p>6.2 [3] (наведено, бо стосується опису вцілому) Опис не може містити ... ознак і переваг, яких винахід очевидно не має,</p>	<p>В Правилах назва має відповідати суті і може не характеризувати призначення. Тобто в Україні (теоретично) може бути назва винаходу «Патрон», а в Польщі «Тютюно-вий патрон», «Патрон респіра-тора», «Цанговий патрон», «Кулач-ковий патрон» (тобто назва, наближена до рубрики МПК)</p>

	фантазійних визначень, власних імен та технічно не визначених комерційних позначень	
<p>6.2.1. Опис починається із зазначення індексу рубрики діючої редакції МПК, до якої належить винахід (корисна модель), назви винаходу і містить такі розділи:...</p> <p>6.2.3. Не допускається заміна розділу опису...</p> <p>6.5.1. У розділі "Рівень техніки" наводять рівень техніки, відомий заявнику і який можна вважати корисним для розуміння винаходу (корисної моделі) і його (її) зв'язку з відомим рівнем.</p>	<p>6.1 [2] Опис винаходу, що далі називається «опис» повинен містити: ...</p> <p>3) (Зміна 2005 [3]) рівень техніки, відомий заявнику і придатний для розуміння винаходу, а особливо його новизни та винахідницького рівня, до пошуку в стані техніки пов'язаного з винаходом та до досліджень винаходу, рекомендується наведення бібліографічних даних ...допускаються рисунки, з позначенням, що вони стосуються рівня техніки.</p>	<p>В Правилах словосполучення «відомий заявнику і який можна вважати корисним» можна трактувати, як «заявнику не відомо нічого, що він може вважати корисним» тим більше, що в п. 6.2.1 не написано про обов'язковість наведення рівня техніки, а в п. 6.2.3 про недопустимість вилучення розділу.</p> <p>В Приписах написано про обов'язковість розділу. Цікавим є те, що допускається супроводження опису рівня техніки рисунками на окремих аркушах (не в тексті опису!)</p>
<p>6.6.2. ... Технічна задача, як правило, полягає у створенні об'єкта, характеристики якого відповідають заданим вимогам. Цим об'єктом може бути пристрій, спосіб тощо.</p>	<p>6.1 [4] Розкриття винаходу відповідно до формули таким способом, щоб технічна проблема, навіть якщо і напряду не представлена, так і її розв'язок, були зрозумілі</p>	<p>За Правилами до нового об'єкту, вже мають бути якісь технічні вимоги (а насправді це покращення/ вдосконалення існуючого рівня техніки, або створення нового об'єкта).</p> <p>За Приписами має бути зрозумілий розв'язок технічної проблеми (задачі), а її розуміння можливе через розв'язок</p>
7.2.5. ... незалежні	Не передбачено	Правила допус-

пункти, як правило , не повинні містити посилань на інші пункти формули, однак такі посилання допускаються...	посилання в незалежних пунктах	кають посилання в незалежних пунктах, а Приписи - ні
7.3.1. Пункт формули винаходу (корисної моделі) складається, як правило , з обмежувальної та відмітної частини, ...	8.1 [4] Незалежний пункт формули ... може містити частину: 1) невідмітну ... 2) відмітну ...	Знайти додаткові нормативні акти, де би пояснювались випадки коли «може», а коли ні не вдалось
7.3.6. Обмежувальна частина залежного пункту формули включає родові поняття, що відображає призначення винаходу (корисної моделі), викладене, як правило , скорочено в порівнянні з наведеним у незалежному пункті, і містить посилання на незалежний пункт і/або залежний (залежні) пункт (пункти), якого (яких) він стосується.	8.3. [2] Залежний пункт ... повинен містити : 1) коротке визначення ..., що становить скорочену назву винаходу, або скорочену частину назви винаходу; 2. посилку на пункт чи пункти від яких він залежить (подаються номери пунктів); ...	В Приписах деталізація щодо призначення відсутня
7.1.8. Ознаку винаходу (корисної моделі) доцільно характеризувати загальним поняттям (що виражає функцію, властивість тощо), яке охоплює різні окремі форми його реалізації ... 11.3.4. ... Кількісний уміст інгредієнтів композиції слід виражати в будь- яких одноз-начних одиницях, як пра-вило , двома значеннями ...	В Приписах відсутня такі рекомендації/вимоги відсутні	В Правилах даному випадку наявна рекомендація заявнику. В Приписах не має рекомендацій

З аналізу таблиці видно, що окремі положення Правил є «роз'яснювальними» та більш толерантними для заявника. Приписи містять загальні вимоги та не є деталізовані.

Натомість окремі положення Приписів не передбачають варіантів дій заявника, як це передбачено в Правилах, (вимоги до назви, вимоги до обов'язковості наведенню в описі рівня техніки, вимоги щодо технічної задачі та її розв'язку). На жаль нам відомі описи до патентів України, де зазначено, що оскільки рівень техніки заявнику не відомий, то він не наводиться.

Приписи передбачають наявність слова «може» лише щодо структури формули, але варіанти інших (можливих) структур формул не наводять.

Висновок. Правила та Приписи з'явилися приблизно в один час, але зміни до них якісно відрізняються. Останні зміни Правил відбулися 2011 році і стосувалися перейменування установ, на сьогодні установи теж змінили назви, а змін до Правил не має. Приписи змінювалися у 2005, 2015 та в 2016. Нашій країні слід теж актуалізувати Правила і, не втрачаючи позитивних аспектів Правил, усунути двозначні вирази, бо наша країна має бути зацікавлена в якісних українських, а зрештою і міжнародних, заявках.

Список використаних джерел:

1. «Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель». (Наказ Міністерства освіти і науки України 22.01.2001 N 22) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01?find=1&text=%FF%EA++%EF%F0%E0%E2%E8%EB%EE#w210>. Дата звернення 15.10.2019 р. - Назва з екрана.

2. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. Nr 102, poz. 1119) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.uprp.pl/uprp/_gALLERY/10/78/10788/wynalazki.pdf. Дата звернення 15.10.2019 р. - Назва з екрана.

3. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. Nr 102, poz. 1119; z 2005 r. Nr 109, poz. 910) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://www.uprp.pl/uprp/_gAllery/97/61/9761/zmienione_rozporzadzeniem_Preze_sa_Rady_Ministrow_z_dnia_14_czerwca_2005.pdf. Дата звернення 15.10.2019 р. - Назва з екрана.

4. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. Nr 102, poz. 1119; z 2005 r. Nr 109, poz. 910; z 2015 r. poz. 366) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.uprp.pl/uprp/_gAllery/66/56/66564/wynalazki_i_wzory_uzytkowe_z_2015_r._poz._366.pdf . Дата звернення 15.10.2019 р. - Назва з екрана.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ РОЗВИТКОМ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНИМ ДОБРОБУТОМ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

***Войтко С.В.,**
завідувач кафедри міжнародної економіки, д.е.н., професор
НТУ України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
Скоробогатова Н.Є.,
доцент кафедри міжнародної економіки, к.е.н., доцент
НТУ України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського"*

Інноваційний розвиток країн є безумовним поштовхом для підвищення рівня їх економічного добробуту. Як свідчить аналіз статистичних даних [1; 2] та аналітичних матеріалів [3; 4], країни, які є лідерами у рейтингу інноваційного розвитку (GII), відносяться до країн з високим рівнем добробуту (табл. 1). Більша частина інноваційно-активних країн зосереджена в Європі. Проте останні роки східно-азіатські країни стрімко розвивають інноваційний напрям, що надало змогу їм досягти економічного добробуту та посісти лідируючі позиції у світових рейтингах. Україна, нажаль, знаходиться у четвертій десятці серед країн у рейтингу інноваційного розвитку за 2019 рік.

Рейтинг країн ГП-2019

Таблиця 1

Позиція у рейтингу	Країна	Значення ГП-2019	Рівень доходів	Регіон
1	Швейцарія	67,24	високий	Європа
2	Швеція	63,65	високий	Європа
3	США	61,73	високий	Північна Америка
4	Нідерланди	61,44	високий	Європа
5	Велика Британія	61,30	високий	Європа
6	Фінляндія	59,83	високий	Європа
7	Данія	58,44	високий	Європа
8	Сінгапур	58,37	високий	Південно-Східна Азія, Східна Азія і Океанія
9	Німеччина	58,19	високий	Європа
10	Ізраїль	57,43	високий	Північна Африка та Західна Азія
11	Корея	56,55	високий	Південно-Східна Азія, Східна Азія і Океанія
12	Ірландія	56,10	високий	Європа
13	Гонконг, Китай	55,54	високий	Південно-Східна Азія,
14	Китай	54,82	вище середнього	Східна Азія і Океанія
15	Японія	54,68	високий	Південно-Східна Азія,
16	Франція	54,25	високий	Європа
17	Канада	53,88	високий	Північна Америка
18	Люксембург	53,47	високий	Європа
19	Норвегія	51,87	високий	Європа
20	Ісландія	51,53	високий	Європа
...
47	Україна	37,40	нижче середнього	Європа
...
129	Ємен	14,49	низький	Північна Африка та Західна Азія

* Складено за даними [1]

З метою виявлення взаємозв'язку між розвитком права інтелектуальної власності та економічним добробутом в умовах цифрової економіки було

здійснено кореляційний аналіз наступних індикаторів: плата за використання інтелектуальної власності, платежі (BoP, поточні долари США), витрати на дослідження та розробки (у % від ВВП), високотехнологічний експорт (% виробленого експорту), дослідники досліджень і розробок (на мільйон людей), патентні заявки (нерезиденти), патентні заявки (резиденти), валовий внутрішній продукт (поточний долар США). Результати аналізу наведено у табл. 2 – табл. 3.

Таблиця 2 –

Результати кореляційного аналізу основних показників розвитку інтелектуальної власності та ВВП, двадцятка країн-лідерів ГП-2019

Показники	Плата за використання інтелектуальної власності, платежі (BoP, поточні долари США)	Витрати на дослідження та розробки (% ВВП)	Високо-технологічний експорт (% виробленого експорту)	Дослідники досліджень та розробок (на мільйон людей)	Патентні заявки, нерезиденти	Патентні заявки, резиденти	ВВП (поточний долар США)
Плата за використання інтелектуальної власності, платежі (BoP, поточні долари США)	1	-0,212	0,243	-0,327	0,400	0,254	0,433
Витрати на дослідження та розробки (у % від ВВП)	-0,212	1	-0,047	0,636	0,075	0,093	0,067
Високотехнологічний експорт (% виробленого експорту)	0,243	-0,047	1	-0,050	0,078	0,120	0,037
Дослідники досліджень і розробок (на мільйон людей)	-0,327	0,636	-0,050	1	-0,315	-0,388	-0,371
Патентні заявки, нерезиденти	0,400	0,075	0,078	-0,315	1	0,616	0,954
Патентні заявки, резиденти	0,254	0,093	0,120	-0,388	0,616	1	0,674

ВВП (поточний долар США)	0,433	0,067	0,037	-0,371	0,954	0,674	1
--------------------------	-------	-------	-------	--------	--------------	--------------	---

* Розраховано за даними [1]

Таблиця 3 –

Результати кореляційного аналізу основних показників розвитку інтелектуальної власності та ВВП, Україна

Показники	Плата за використання інтелектуальної власності, платежі (ВоР, поточні долари США)	Витрати на дослідження та розробки (у % від ВВП)	Високотехнологічний експорт (% виробленого експорту)	Дослідники досліджень і розробок (на мільйон людей)	Патентні заявки, нерезиденти	Патентні заявки, резиденти	ВВП (поточний долар США)
Плата за використання інтелектуальної власності, платежі (ВоР, поточні долари США)	1	0,240	-0,220	0,180	0,677	0,022	0,884
Витрати на дослідження та розробки (у % від ВВП)	0,240	1	-0,686	0,923	0,545	0,803	0,122
Високотехнологічний експорт (% виробленого експорту)	-0,220	-0,686	1	-0,851	-0,428	-0,603	-0,164
Дослідники досліджень і розробок (на мільйон людей)	0,180	0,923	-0,851	1	0,554	0,814	0,155
Патентні заявки, нерезиденти	0,677	0,545	-0,428	0,554	1	0,306	0,718
Патентні заявки, резиденти	0,022	0,803	-0,603	0,814	0,306	1	0,002
ВВП (поточний долар США)	0,884	0,122	-0,164	0,155	0,718	0,002	1

* Розраховано за даними [1]

Результати здійсненого аналізу дозволяють дійти наступних висновків. У країнах-лідерах інноваційного розвитку рівень ВВП щільно залежить від кількості патентних заявок як резидентів, так і нерезидентів. Причому слід відзначити, що кількість патентних заявок нерезидентів має більше значення, аніж відповідний показник для резидентів, що свідчить про тенденцію щодо поширення об'єктів права інтелектуальної власності за межами даних країн. А це, у свою чергу, надає змогу підвищити обсяг валового національного продукту, що також позитивно впливає на рівень добробуту національної економіки відповідної країни. Що стосується України, то тут простежується дещо інша закономірність. Обсяг виробленого ВВП також корелює з кількістю патентних заявок, оформлених нерезидентами, що можна відзначити як певний рівень зацікавленості та довіри нерезидентів до національної економіки країни та розробок українських науковців. Проте наявність структурного дисбалансу в економіці країни підтверджується зворотнім зв'язком між часткою високотехнологічного експорту у загальному обсязі експорту та часткою витрат у ВВП на дослідження і розробки. Таким чином, вкладення у вітчизняну науку, на жаль, не позначається на зростанні саме високотехнологічного експорту, який, як загальновідомо, має значно більшу частку доданої вартості. Водночас, залишає надію на подальший розвиток промисловості та економіки країни загально наявність щільного зв'язку між обсягами вкладень у розробки та дослідження, кількістю дослідників і кількістю патентних заявок, оформлених резидентами, які потенційно можуть бути використані вітчизняними та іноземними виробниками. Таким чином, вважаємо за доцільне розробку стратегії розвитку національної економіки з орієнтацією на збільшення частки високотехнологічного експорту у загальному його обсязі за рахунок впровадження вітчизняних і світових інноваційних розробок, що надасть змогу збільшити додану вартість і підвищити рівень ефективності національного виробництва та добробут населення.

Список використаних джерел:

1. Global Innovation Index 2019, URL: <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII%202019-Executive-Web.4.pdf>.
2. The World Bank Group, URL: <https://www.worldbank.org/>
3. Войтко С. В. Реалізація освітнього та промислового потенціалів України у глобальних умовах Індустрії 4.0. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2019. № 16. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/viewFile/182743/182671>
4. Скоробогатова Н. Є. Шляхи підвищення конкурентоспроможності України в умовах Індустрії 4.0 // Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність : зб. наук. пр. XV (XXVII) Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 березня 2019 р. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2019. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27498/1/P.105-106.pdf>.

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Коваль В.В.,

начальник науково-організаційного відділу планування наукової роботи та розробки нормативних документів – заступник начальника Воєнно-наукового управління Генерального штабу Збройних Сил України, кандидат військових наук, старший науковий співробітник, полковник

Левіщенко Є.В.,

заступник начальника науково-організаційного відділу планування наукової роботи та розробки нормативних документів Воєнно-наукового управління Генерального штабу Збройних Сил України, полковник

Наявність сучасної, міжнародно визнаної системи інтелектуальної власності є необхідним елементом для досягнення високого економічного та соціального розвитку будь-якої держави. Охорона інтелектуальної власності сприяє використанню та подальшому розвитку винахідницьких досягнень.

Під час виконання планів наукової та науково-технічної діяльності в Збройних Силах України, проведенні науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) за державним оборонним замовленням, в ході військово-технічного співробітництва та виконання інших робіт,

пов'язаних зі створенням і використанням об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ), здійснюються заходи, що пов'язані з охороною прав інтелектуальної власності.

Результати аналізу проблем охорони інтелектуальної власності у військовій сфері переконливо свідчать, що на сьогодні вони мають системний характер та торкаються політичного, правового (законодавчого), економічного і адміністративного аспектів. При цьому, до основної проблеми необхідно віднести неефективне функціонування системи охорони інтелектуальної власності у військовій сфері.

Зазначена система не в повному обсязі забезпечує дотримання та захист інтересів усіх суб'єктів – виконавців (авторів) та Замовника (роботодавця) у частині, що стосується розподілу, набуття і реалізації прав на ОПІВ, які створені коштом державного бюджету та державних цільових фондів. Тобто, під час виконання НДДКР за державним оборонним замовленням, яке супроводжується створенням ОПІВ, має здійснюватися відповідно до вимог нормативно-правових актів України у сфері інтелектуальної власності зі вживанням заходів щодо захисту одержаних при виконанні робіт охороноздатних результатів інтелектуальної діяльності. Можливим шляхом вирішення вказаної проблеми є визначення основних засад щодо врегулювання прав інтелектуальної власності в договорі на виконання НДДКР між Замовником і виконавцем.

Однак, оскільки Замовники не є суб'єктами господарювання, то і права власності на ОПІВ вони не мають. Тому урегулювати свої відносини з виконавцями, наприклад, під час створення новітніх зразків озброєння і військової техніки, у правовому полі вони не можуть, що вимагає внесення відповідних змін до законодавства.

**ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ У НАУКОВИХ УСТАНОВАХ
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

Дмитрієв Володимир

полковник, к.т.н.

Жирний Володимир

полковник

Золотаринець Михайло

майор

Бардін Олександр

прац. ЗСУ, к.г.н.

ДНДІ ВС ОВТ

У ході повсякденної діяльності військовослужбовці Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки (ДНДІ ВС ОВТ) постійно взаємодіють з найбільш досконалою військовою технікою перед найбільш відповідальним етапом – випробуваннями перед прийняттям на озброєння.

Така діяльність за декілька років формує у військовослужбовця високий, багатогранний професійний рівень, що сприяє генерації науково-технічних ідей, пов'язаних з вдосконаленням дослідних зразків озброєння, а також створенням унікальних випробувальних стендів, пристосувань, приладів, тощо.

Найбільш розповсюдженою формою реалізації цих ідей є раціоналізаторська пропозиція. Теоретично власником цієї, створеної військовослужбовцем, наукової продукції є держава, а безпосереднім розпорядником Міністерство оборони України. І цей порядок військовослужбовців влаштовує, оскільки згідно Наказу Міністра оборони України № 78 від 05.03.2001 та положень статті VII “Фінансування витрат на винахідництво та раціоналізацію” передбачає безпосереднє фінансування на “виготовлення експериментальних моделей та зразків згідно з винаходами, корисними моделями і раціоналізаторськими пропозиціями” [1].

Але є проблема, яка полягає у тому, що у кошторису наукової установи в загальному бюджеті на утримання немає статті на практичне фінансування робіт по втіленню у життя раціоналізаторських пропозицій. Тобто наукова установа не має права придбати комплектувальні вироби та замовити у промисловості роботи по практичному створенню спеціалізованого стенду, приладу, пристосуванню, тощо. Зворотною проблемою цього фактору є то, що раціоналізаторські пропозиції не оформлюються і держава втрачає важливу і актуальну для підвищення обороноздатності України наукову продукцію.

Таким чином, незважаючи на то, що Стаття 42 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [2], яка встановлює базові умови виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), що фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачав фінансування на винахідницьку діяльність, однак не будучи розтлумачена відповідними Інструкціями не в змозі забезпечити здійснення витрат на практичну реалізацію раціоналізаторських пропозицій.

Звісно, що проблеми захисту інтелектуальної власності у воєнно-технічній сфері не вичерпуються тільки винахідницької діяльністю [3]. Багато чого потребує вдосконалення. Однак, незважаючи на правові ініціативи Кабінету Міністрів України у підтримки і поширенні форм інноваційної діяльності [4], відсутність у відповідній Інструкції статті віднесення витрат на раціоналізаторську діяльність скасовує громадянські права винахідника на практичну реалізацію свого винаходу, завдає пряму шкоду Державі, сковує творчу ініціативу і не сприяє розкриттю творчого потенціалу військових науковців. Ця проблема потребує вирішення у сфері фінансування наукових установ ЗС України та приведення законодавчої бази у цієї сфері до Міжнародних норм [5].

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністра оборони України № 78 від 05.03.2001, (Зм., № 338 від 30.06.2010) Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу Збройних Силах України (Зар. Мін.юст 20.03.2001 р. за N 250/5441)
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 року №1977 – zakon.rada.gov.ua>laws/show/1977/91-вр.
3. Зайковський О.Б, Онистрат А.О. Проблеми зашити інтелектуальної собствениости в воєнно- технічеській сфері, сб. Теорія і практика інтелектуальної власності 1/2016. – НДІ Інтелектуальної власності НАПрН України.
4. Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (Затв. Постановою КМ № 1421 від 26.09.2002)
5. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007.– 448 с.

РЕБРЕНДІНГ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Литвин О.В.,
к.т.н., доцент,
НТУ України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"*
*Гаврушкевич Н.В.,
асистент,
НТУ України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"*

Ребрендінг (за метеріалами Вікіпедії) — активна маркетингова стратегія; включає комплекс заходів щодо зміни бренду, так і виробленого нею товару, або його складових: назви, логотипу, слогану, візуального оформлення, із зміною позиціонування. Ребрендінг раніше ототожнювали, в основному, з торговими марками. Для багатьох компаній доцільним способом утримання існуючих позицій чи виходу на нові було застосування такого ефективного інструментарію стратегічного маркетингу як ребрендінг [1]. Після підписання угоди про асоціацію для багатьох українських

виробників настала черга провести в зазначений термін ребрендинг географічних зазначень.

Ребрендинг географічних зазначень є особливо актуальним для українських підприємств на споживчому ринку, де переважна більшість компаній стикається не з необхідністю створювати бренд з самого початку, а з необхідністю виправляти існуючу ситуацію, яка сформувалася внаслідок попередньої діяльності, уточнення сутності ребрендингу, визначення необхідних умов його застосування та напрямів його реалізації для забезпечення тривалого існування компанії на ринку.

Ребрендинг географічних зазначень - це припинення використання українськими виробниками захищених назв інших виробників. В контексті євроінтеграції постає необхідність проведення ребрендингу продуктів із захищеними європейськими географічними зазначеннями. Це дуже нелегке та чутливе питання для українських виробників, ритейлерів, бо саме воно стосується окремих категорій продуктів (алкогольних напоїв – шампанського, коньяку, арманьяку, граппи і хересу та ін., сирів – голландського, російського, пашехонського, брі, пармезану, рокфору та ін., а також йогуртів).

В ЄС є близько 3,5 тис. географічних зазначень, і цей список постійно поповнюється. Значна частина географічних зазначень припадає на Італію (близько 800) та Францію (близько 500), найпоширеніші категорії продукції – вино й сир. Відповідно до інформації Держслужби інтелектуальної власності України на 2019 р. зареєстровано 42 кваліфіковані зазначення походження українських та зарубіжних товарів, що охоплюють мінеральні води та алкогольні напої. З 01.01.2016 р. в Україні охороняються 3067 географічні зазначення ЄС, які охороняє Україна відповідно до Угоди про асоціацію [2, 3].

Для найбільш чутливих груп товарів при підписанні асоціації ввели перехідний період. Так, він становить 10 років для 12 алкогольних напоїв, 7 років – для сирів та інших продуктів. Повний перелік назв, які можуть

застосовувати до 2026 р. міститься у ст. 208 п. 3 Угоди про асоціацію [4]. Це зроблено з метою, щоб виробники мали час представити споживачам нові назви продукції. Деякі виробники вже почали роботу в цьому напрямку.

В цьому українським виробникам допомагає Проект «Географічні зазначення в Україні», що розпочався у вересні 2017 р. і триватиме до кінця серпня 2020 р. [5]. Цей проект фінансується Євросоюзом, його обсяг – майже 3 млн EUR. Проект створений для технічної підтримки запровадження географічних зазначень в Україні відповідно до Угоди про асоціацію. Проект допомагає стимулювати ребрендинг найчутливіших продуктів, представити на ринку нові назви продукту.

Наприклад, було організовано низку хакатонів (захід, під час якого різні спеціалісти в галузі виноробства інтенсивно і згуртовано разом працюють над розв'язанням проблеми ребрендингу коньяку), на яких учасники могли запропонувати свої варіанти нової назви коньяку. На спеціальному конкурсі переміг варіант "Український бренді".

Пошук нової назви сиру фета ще триває, бо зазначений сир в Україні виробляють близько 20 підприємств. Фета — традиційний грецький сир білого кольору з овечого молока, з додаванням козячого. «Фета» — захищене правом ЄС зазначення на географічне походження сиру, тому фетою в ЄС може називатися лише грецький сир .

Президент України 09.10.2019 р. підписав закон № 123-IX про охорону географічних зазначень. Законом передбачено вдосконалення правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності щодо правової охорони географічних зазначень шляхом внесення відповідних змін до Господарського та Цивільного кодексів України, Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито».

Впровадження цього закону сприятиме адаптації актів національного законодавства до права Європейського Союзу, а також виконанню

зобов'язань, взятих Україною відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Список використаних джерел:

1. Гнідіна О. Ю. Ребрендинг торгової марки на споживчому ринку / Гнідіна О. Ю., Зозульов О. В. // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 11. – С. 390–394.

2. Відомості про зареєстровані в Україні кваліфіковані зазначення походження товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uipv.org/ua/kzpt/>.

3. Географічні зазначення та найменування місць походження: тематичні дослідження з інтелектуальної власності у цій сфері // Case Studies on Intellectual Property (IP Advantage) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/freepublications/en/geographical/952/wipo_pub_952.pdf.

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угоду ратифіковано Законом № 1678-VII від 16.09.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

5. Литвин О.В., Гаврушкевич Н.В. Формування інституцій інноваційного використання географічних зазначень в Україні // Матеріали науково-практичної конференції «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів прав інтелектуальної власності» 26 квітня 2019. – Київ: КПІ ім.Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019, с.24-28.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПАТЕНТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВИНАХОДІВ І КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ ПО БАЗІ ДАНИХ ПАТЕНТНОГО ВІДОМСТВА НІМЕЧЧИНИ

Хоменко В.Л.,
к.т.н., доцент,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Кірін Р.С.,

д.ю.н., доцент, провідний науковий співробітник,

Інститут економіко-правових досліджень НАН України,

Коровяка Є.А.,

к.т.н., доцент,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Довгі роки в нашій країні діяв закритий від зовнішнього впливу ринок товарів і послуг. Держава проводила протекціоністську жорстку політику відносно власного виробника. Це, з одного боку дозволяло тримати економічну стабільність в державі, але з іншого якість продукції постійно знижувалась і все далі відставала від провідних країн світу.

Окрім ізольованого внутрішнього ринку цьому сприяла ще велика кількість різноманітних чинників. Одним з них були не завжди якісні патентні дослідження. Хоча держава саме цьому фактору приділяла неабияку увагу, забезпечуючи фахівців якісною і в достатній мірі повною, для того часу, інформацією. Але низька зацікавленість працівників у результатах власної праці, погане знання іноземних мов, відсутність доступу до комерційних баз даних та інші фактори знижували якість проведення патентних досліджень.

А висококваліфіковане проведення патентних досліджень є важливим чинником підвищення конкурентоздатності всіх галузей економіки, а отже і безпеки країни. Особливо це стосується високотехнологічної інноваційної продукції, яка з одного боку не повинна порушувати права власників чинних охоронних документів, а з іншого повинна мати більш високий технічний або естетичний рівень, ніж аналогічна продукція конкурентів.

Для того, щоб технічні рішення відповідали вимогам патентоздатності вони повинна мати світову новизну. Тому патентні дослідження необхідно проводити, аналізуючи технічні рішення запатентовані не тільки в Україні, а і в інших державах.

В цій роботі ми розглядали особливості проведення патентних досліджень по базі даних патентного відомства Німеччини.

Мета даної роботи – аналіз методики проведення патентного пошуку в базі даних офіційного сайту патентного відомства Німеччини.

Охорона прав винахідників засобами патентного права в Німеччині почала використовуватись значно пізніше, ніж в інших промислово

розвинутих країнах. Перший патентний закон був прийнятий у США в 1790 році, в 1791 році подібний закон приймає Франція, Росія в 1812, Велика Британія в 1852 (хоча власне патенти в цій країні видавались з 1449 р. і довгий час регулювались Статутом про монополії від 1624 р.).

А в Німеччині в цей час велась запекла боротьба між прихильниками і противниками патентної системи. Основні аргументи противників можна розділити на три великі групи:

1. Патенти повинні бути відмінені як застаріла спадщина середніх віків.
2. Патенти суперечать принципам свободи торгівлі.
3. Винахідники не мають право власності на свої винаходи.

У 1863 р. Конгрес німецьких економістів більшістю голосів ухвалили таку резолюцію «Приймаючи до уваги, що патенти в сприяють розвитку винаходів, але, навпаки, утруднюють їх появу на світ, – що вони заважають швидкому розповсюдженню корисних винаходів, – що самим винахідникам вони приносять більше шкоди, ніж користі, даючи вельми оманливу форму винагороди, конгрес ухвалює: патенти на винаходи є шкідливим інститутом» [1].

А в 1868 р. Отто фон Бісмарк навіть вніс в раду Північно-Германського союзу пропозицію взагалі відмінити патенти на всій території союзу.

Але все ж таки прибічники патентів перемогли. Цьому сприяла криза під час проведення Всесвітньої виставки винаходів, яка відбулась в 1873 р. у столиці Австро-Угорської імперії Відні. Багато винахідників відмовились брати в ній участь, через побоювання, що їх ідеї будуть запозичені та використані з комерційною метою в інших країнах. Внаслідок цього в Австро-Угорщині був прийнятий спеціальний закон, який надавав тимчасову охорону для іноземців, які представили свої винаходи і промислові зразки. Цього ж року був скликаний Віденський конгрес з патентної реформи. Він прийняв декілька резолюцій і встановив принципи, на яких повинна базуватися ефективна і корисна патентна система.

В самій Німеччині прибічники облігаторної патентної системи також не сиділи склавши руки. Вони активно розробляли проекти патентного закону, а також формували суспільну думку щодо необхідності надати винахідникам правовий захист, який вже існував у більшості передових країн.

Нарешті в серпні 1876 р. уряд Німеччини утворив комісію з 26 спеціалістів, які повинні були проаналізувати доцільність запровадження патентної системи. Принципова позиція щодо бажаності патентного захисту була прийнята 25 голосами проти одного. На базі матеріалів, складених цією комісією був розроблений перший офіційний патентний законопроект. Зрештою 5 травня 1877 року був прийнятий Імперський патентний закон, який зіграв важливу роль у швидкому рості технічного розвитку країни.

А вже 1 липня того ж року на виконання положень Закону було створено Імперське патентне відомство. Першим його президентом став доктор Карл Рудольф Якобі. Крім нього в штаті працювали 21 співробітник з юридичною і технічною кваліфікацією, а також 18 інших працівників. Зауважимо, що уже в 1891 році в штаті було більше ніж 230 співробітників, а к 1900 року їх кількість досягла 600.

Патент № 1 був виданий 2 липня 1877 року винахіднику Іоганну Зельтнеру на «Процес виготовлення» ультрамаринового червоного кольору.

Новий уніфікований патент користувався високим попитом у винахідників: за півроку у 1877 р. було подано 3212 заявок і видано 190 патентів, а у 1890 р. ці цифри стали відповідно 11882 і 4680 [2].

1 травня 1903 року Німеччина підписала Паризьку конвенцію про охорону промислової власності, яка була прийнята 20 березня 1883 року.

Німецька патентна система завжди чинила значний вплив на розвиток система охорони промислової власності в інших країнах. В країні зародився ряд інститутів патентного права, які пізніше були застосовані багатьма країнами. Так в Німеччині вперше в світі з'явилися корисні моделі (в законі 1891 року). Також вперше був розроблений інститут непрямой охорони,

створена система відстроченої експертизи заявок, розроблено законодавство про службові винаходи тощо [3].

В Німеччині була розроблена власна національна класифікація винаходів, вперше опублікована в 1906 році. Протягом тривалого часу вона була основною класифікацією і використовувалась також в ЄСРП (до 1970 р.), Австрії, Данії, Нідерландах, Норвегії, Швеції, Фінляндії, Болгарії, Румунії, Чехословаччині, Югославії, Угорщині, Швейцарії.

Нами в роботах [4, 5] вже був виконаний порівняльний аналіз пошукових систем баз даних провідних країн світу, в тому числі і Німеччини, на предмет критеріїв за якими можна проводити патентні дослідження та представлений аналіз на придатність цих баз для проведення різних видів патентного пошуку.

В роботі [6] ми розглядали загальні положення проведення патентних досліджень в Інтернеті по базам даних провідних країн світу патентна інформація яких входить до мінімуму документації РСТ.

Патентне відомство ФРН – Відомство з патентів і торговельних марок (Deutsches Patent-und Markenamt (DPMA)), знаходиться за електронною адресою <http://www.dpma.de/>, база даних – <https://depatisnet.dpma.de/>. Робочі мови – німецька, англійська.

DEPATISnet надає користувачам можливість пошуку та перегляду всіх патентних документів Німеччини з 1877 р. (включаючи патенти ФРН на корисні моделі), а також документи найважливіших інших патентних відомств і міжнародних організацій (заявок і патентів на винаходи за Європейською конвенцією і РСТ). Загальна кількість понад 73,4 млн. документів, які містять повний текст чи реферат та понад 104 млн. записів даних. Для патентних документів, опублікованих не англійською мовою, представлені реферати англійською мовою. Інформаційна система DEPATISnet дозволяє здійснювати пошук відомостей про патенти-аналоги (членах патентного сімейства).

Для переходу в базу даних необхідно на сайті патентного відомства перейти по посиланню на DEPATISnet.

Є наступні режими пошуку:

– Beginner – це найпростіший вид пошуку, який є пошуком для початківців. Пошук проводиться шляхом введення пошукових термінів, які розташовуються у спеціальних вікнах. Область запиту розділена на конкретні поля;

– Expert – експертний пошук. Цей вид пошуку дає можливість скласти складні логічні запити з використанням синтаксису системи «MIMOSA»;

– Kofax – пошук здійснюється написанням складних запитів з використанням пошукових полів і логічних операторів;

– Family – пошук членів патентного сімейства даного документа;

– PIZ support – пошук за допомогою експертів патентно-інформаційних центрів.

За використовуваними засобами і тактикою проведення пошук інформації про винаходи поділяється на такі основні види: тематичний (предметний); іменний (фірмовий); нумераційний; пошук патентів-аналогів (пошук для установлення правового статусу охоронних документів); патентно-правовий; пошук з використанням бібліографічних посилань.

В режимі пошуку «Beginner» пошук проходить таким чином.

1. У полі пошуку «Title» (заголовок) вводяться одне або кілька ключових слів, які можуть виникнути в документах. Якщо введено більше одного ключового слова, усі слова будуть автоматично об'єднані оператором «AND».

Також можна використовувати підстановку:

? = будь-яка кількість символів

! = точно один символ

= один символ або немає символів

Якщо пошук за заголовком не вдався, доцільно ввести у поле ключове слово «Search in full text» (Пошук у повному тексті). Щоб здійснити пошук з

кількома ключовими слова в цьому полі пошуку краще використовувати експертний пошук. Пошук у повному тексті можливий для німецьких (DE), європейських (EP) та міжнародних (WO) документів. Для документів на всіх інших мовах пошук буде проводитися лише в заголовку і, в деяких випадках, також у рефераті.

В пошуковому полі «Title» введемо ключові слова на англійській чи німецькій мові, наприклад Geophon (рис 1, а). Приклад результатів пошуку по простому запиту наведений на рис. 1, б.

При натисканні на символи IPC, міжнародна патентна класифікація відкривається у новому вікні (рис. 2). В індексі IPC показано визначення поруч із символом IPC. Усі патентні документи конкретної технологічної галузі організовано відповідно до тих же символів IPC.

При використанні прапорця «DEKLA groups» та натисніть «Execute» у багатьох випадках це поверне додаткові підрозділи уточненої класифікації МПК, яка називається DEKLA.

Після визначення необхідного класу МПК, можна вибрати цей клас, натиснувши на значок пошуку зліва від символу IPC (рис. 3). МПК доступна німецькою, англійською і французькою мовами.

а)

Formulate search	
Publication number	<input type="text" value="DE4446098C2"/>
Title	<input type="text" value="Geophon"/>
Applicant/Owner/Inventor	<input type="text" value="Heinrich Schmidt"/>
Publication date	<input type="text" value="12.10.1999"/>
All IPC fields	<input type="text" value="F17D5/00"/>
Search in full text	<input type="text" value="bicycle"/>

б)

Result list Beginner's search

Search query:

(Geophon)/TI

Back to search Remove family members Replace family members

For more information about family members, please refer to the Help pages

RESULT LIST: HITS: 42 (TOTAL HITS: 42) DOWNLOAD RESULT LIST (CSV) (XLS)

No.	Publication number ▲	Application date	Publication date	IPC main class	Inventor	Applicant/Owner	Title	IPC search file	Original document	Searchable text	Patent family search
1	AT000000328293E	15.01.1999	15.06.2006	G01V 1/16	Current sort order: ascending Publication number LUIGI, IT		[DE] GEOPHON ZUR STUDIE VON ELASTISCHEN WELLEN				Search
2	AT000000060447E	04.05.1988	15.02.1991	G01V 1/18	GRAGNOLATI CLAUDE MALCOR JEAN-GEORGES THOLLON DIDIER	THOMSON CSF, FR	[DE] GEOPHON MIT EINEM EMPFINDLICHEN ELEMENT AUS PIEZOELEKTRISCHEM POLYMER.				Search
3	CH000000329438A	18.08.1954	30.04.1958		MELANCTHON JONES WILLIAM, GB	BRITISH PETROLEUM CO, GB	[DE] Dynamisches Geophon	G01V 1/16			Search
4	DD000000273514A1	30.06.1988	15.11.1989	G01V 1/18	RINDT LUTZ, DD UNTERREITMEIER ERHARD, DD	AKAD WISSENSCHAFTEN DDR, DD	[DE] GEOPHON	G01V 1/16			Search

Рисунок 1 – Приклад патентного пошуку за ключовими словами в назві:
а – пошуковий запит; б – результати пошуку

IPC index	IPC search	IPC concordance																
IPC symbol, e.g. C08B 11/193: <input type="text"/> Language: ☒ DE ☐ EN ☐ FR IPC edition/version: 2018.01(current)		<table border="1"> <tr><td><u>A</u></td><td>Sektion A – Täglicher Lebensbed</td></tr> <tr><td><u>B</u></td><td>Sektion B – Arbeitsverfahren; Tra</td></tr> <tr><td><u>C</u></td><td>Sektion C – Chemie; Hüttenwesen</td></tr> <tr><td><u>D</u></td><td>Sektion D – Textilien; Papier</td></tr> <tr><td><u>E</u></td><td>Sektion E – Bauwesen; Erdbohrer</td></tr> <tr><td><u>F</u></td><td>Sektion F – Maschinenbau; Beleu</td></tr> <tr><td><u>G</u></td><td>Sektion G – Physik</td></tr> <tr><td><u>H</u></td><td>Sektion H – Elektrotechnik</td></tr> </table>	<u>A</u>	Sektion A – Täglicher Lebensbed	<u>B</u>	Sektion B – Arbeitsverfahren; Tra	<u>C</u>	Sektion C – Chemie; Hüttenwesen	<u>D</u>	Sektion D – Textilien; Papier	<u>E</u>	Sektion E – Bauwesen; Erdbohrer	<u>F</u>	Sektion F – Maschinenbau; Beleu	<u>G</u>	Sektion G – Physik	<u>H</u>	Sektion H – Elektrotechnik
<u>A</u>	Sektion A – Täglicher Lebensbed																	
<u>B</u>	Sektion B – Arbeitsverfahren; Tra																	
<u>C</u>	Sektion C – Chemie; Hüttenwesen																	
<u>D</u>	Sektion D – Textilien; Papier																	
<u>E</u>	Sektion E – Bauwesen; Erdbohrer																	
<u>F</u>	Sektion F – Maschinenbau; Beleu																	
<u>G</u>	Sektion G – Physik																	
<u>H</u>	Sektion H – Elektrotechnik																	
View options Maximum dot hierarchy: 11-dot subgroup ☐ Hierarchy ☒ DEKLA groups ☒ Notes ☒ Subclass indexes ☐ Catchwords																		
Execute																		

Рисунок 2 – Вікно МПК в системі DEPATISnet

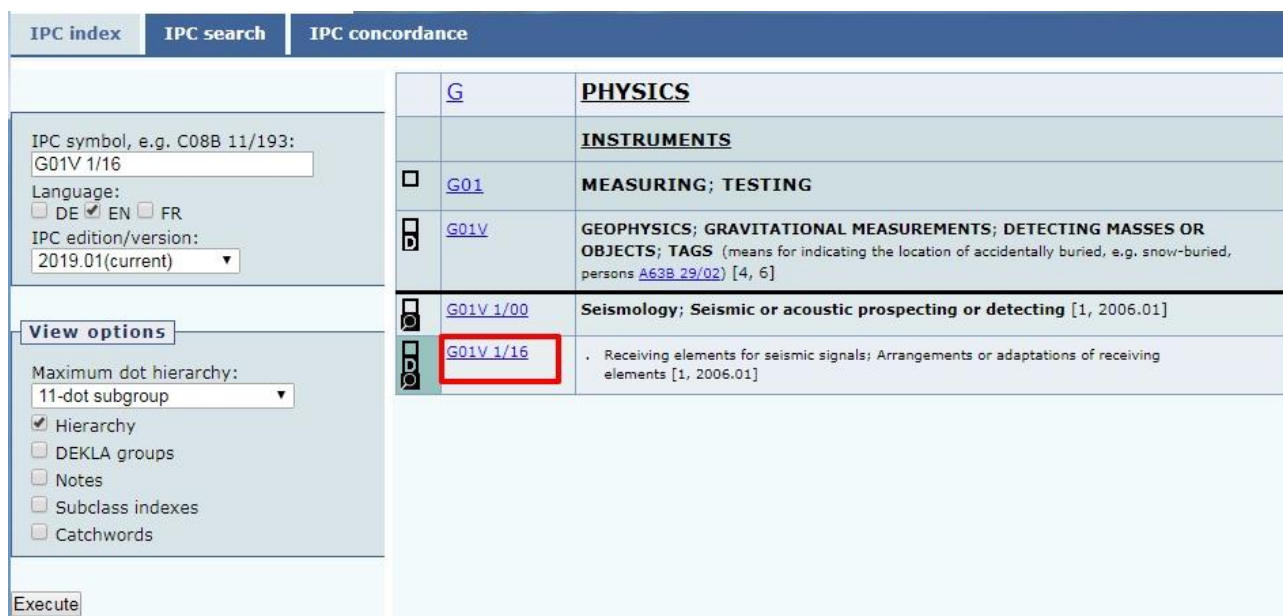

Рисунок 3 - Вікно розгорнутого пошуку за індексом МПК системи DEPATISnet

Провести патентний пошук за індексом МПК можна скориставшись режимом пошуку «Beginner». Для цього в пошуковому полі «All IPC fields» задати лише один індекс МПК без прогалін, наприклад задаємо G01V1/16 (рис. 4, а). Потрібно відмітити, що поле «All IPC fields» є глобальним і дозволяє проводити одночасний пошук в наступних областях класифікації: бібліографічні IPC, IPC перекласифікованим і пошук файлів IPC. Функції введення для класифікації символів в пошуку початківців: F17D5/00, F17D5-00, F17D0005000000 (стандартизованим). Результат пошуку наведений на рис. 4, б.

Зауважимо, що пошукова система дає можливість обрати конфігурацію відображення результатів пошуку у вікні «Show/Hide result list configuration». Також можна відсортувати результати пошуку за всіма критеріями, наприклад на рис. 4, б вони відсортовані за датою публікації.

При необхідності можна уточнити запит, наприклад, такими способами:

– DE у полі пошуку «Publication number», щоб звужити пошук лише для пошуку німецьких видань;

– дата в полі пошуку «Publication date», щоб обмежити результати пошуку певним часовим періодом, наприклад, j-2018 (лише документи від 2018 року).

а)

б)

Result list Beginner's search

Search query: **IC = G01V1/16**

Total hits: 6648
A random selection of 1000 hits is being displayed.
You can narrow your search by adding more search criteria.

[Back to beginner search](#)

Displayed result list (1000 results maximum): [Remove patent family members](#) [Replace patent family members](#)

For more information please refer to the [help pages](#).

- Download result list ([CSV](#), [XLS](#))
- Download results ([PDF](#))

Hide result list configuration

- Publication number
- Search file IPC
- Application date
- Inventor
- Publication date
- Applicant/Owner
- IPC main class
- Title
- IPC secondary / index classes
- Abstract
- Reclassified IPC (MCD)
- Sequence listings

No.	Selection	Publication number	Application date	Publication date *	IPC main class	IPC secondary / index classes	Reclassified IPC (MCD)	IPC search file	Inventor	Applicant/Owner	Title	1st page	Entire document	Sequence listings	Searchable text	Patent family search
1	☐	US5000002782104A	03.12.1993	19.02.1997			G01V 1/16	G01V 1/16	HARDWAY JR EDWARD V	CONS ELECTRODYNAMICS CORP	[EN] Electrokinetic-transducing devices					Search
2	☐	BE000000510106A					G01V 1/16	G01V 1/16								Search
3	☐	GB8000000185116A	11.11.1921	12.03.1923			G01V 1/16	G01V 1/16		CAMBRIDGE AND PAUL INSTR CO/PA; WILLIAM GEORGE COLLINS	[EN] Improvements in and relating to the recording of movements					Search

Рисунок 4 – Приклад патентного пошуку за індексом МПК:
а – пошуковий запит; б – результати пошуку

Також можна додатково уточнити пошук, ввівши діапазон дат:

– q1-2018 (документи з першим кварталом 2018 року)

– m01-2018 (документи з січня 2018 р.)

– kw01-2018 (документи з першого календарного тижня 2018 року)

Функція «Replace family members» дозволяє зменшити кількість відображених записів даних у списку результатів: у патентній родині буде відображено лише один член патентної сім'ї.

Список результатів містить різні варіанти детального перегляду результату пошуку. Бібліографічні дані у форматі HTML відображаються, натиснувши на посилання в стовпець «Publication number».

Найважливіші дані патентного документа, які ви хочете детально переглянути відображаються в стандартизованій формі:

- оригінальний документ у форматі PDF;
- текст, який можна шукати як PDF-файл.

При натисканні на обраний документ відкривається вікно з його бібліографічними даними (рис. 5).

Bibliographic data

Document US000002782394A (Pages: 10)

BIBLIOGRAPHIC DATA DOCUMENT US000002782394A (PAGES: 10)			
INID	Criterion	Field	Contents
54	Title	TI	[EN] Electrokinetic-transducing devices
71/73	Applicant/Owner	PA	CONS ELECTRODYNAMICS CORP
72	Inventor	IN	HARDWAY JR EDWARD V
22/96	Application date	AD	03.12.1953
21	Application number	AN	39589253
	Country of application	AC	US
	Publication date	PUB	19.02.1957
33 31 32	Priority data	PRC PRN PRD	
51	IPC main class	ICM	
51	IPC secondary class	ICS	
	IPC additional class	ICA	
	IPC index class	ICI	
	MCD main class	MCM	
	MCD secondary class	MCS	G01V 1/16 (2006.01)
	MCD additional class	MCA	
57	Abstract	AB	
	Information on correction	KORRINF	
56	Cited documents identified in the search	CT	US000002498990A US000002615940A
56	Cited documents indicated by the applicant	CT	
56	Cited non-patent literature identified in the search	CTNP	
56	Cited non-patent literature indicated by the applicant	CTNP	
	Citing documents		Determine documents
	Sequence listings		
	Search file IPC	ICP	G01V 1/16

[Report data error](#)

[Print](#) [PDF display](#)

Рисунок 5 – Вікно бібліографічних даних

Документ також можна відобразити оригінальний документ у форматі PDF або завантажити чи роздрукувати його.

Для проведення пошуку за номером патенту необхідно в режимі пошуку «Beginner», в пошуковому полі «Publication number» задати номер патенту без прогалін. Задамо наприклад номер патенту в такому форматі DE000001002956A (рис. 6, а). Результат запиту наведений списком результатів (рис. 6, б). Для перегляду патенту необхідно натиснути на номер патенту.

а)

Publication number	DE000001002956A	DE4446098C2
Title		microprocessor
Applicant/Owner/Inventor		Heinrich Schmidt
Publication date		12.10.1999
All IPC fields		F17D5/00
Search in full text		bicycle

б)

Result list Beginner's search

Search query:
DE000001002956A/PN

[Back to search](#) [Remove family members](#) [Replace family members](#)

For more information about family members, please refer to the [Help pages](#)

RESULT LIST: HITS: 1 (TOTAL HITS: 1) [DOWNLOAD RESULT LIST](#) ([CSV](#), [XLS](#))

No.	Publication number A	Application date	Publication date	IPC main class	Inventor	Applicant/Owner	Title	IPC search file	Original document	Searchable text	Patent family search
1	DE000001002956A	10.08.1954	21.02.1957		William Melancthon Jones Kirklington Hall, Nottinghamshire (Großbritannien)	The British Petroleum Company Limited, London	[DE] I Geophon	G01V 1/16			Search

Рисунок 6 – Приклад патентного пошуку за номером патенту:

а – пошуковий запит; б – результати пошуку

Для проведення іменного пошуку також можна скористатися режимом «Beginner», в пошуковому полі «Applicant/Owner/Inventor» задати заявника, власника чи винахідника. Пошук у цій області одночасно знаходить заявників, власників та винахідників опублікованих патентів і патентних заявок, а також власники опублікованих корисних моделей. Заявник та власник може бути фізична або юридична особа (наприклад, компанія), винахідники можуть бути тільки фізичні особи. Наприклад, задаємо

винахідника Deidda Gian Piero (рис. 7, а). Результати пошуку наведені на рисунку 7, б.

а)

Formulate search

Publication number [DE4446098C2](#)

Title [microprocessor](#)

Applicant/Owner/Inventor [Heinrich Schmidt](#)

Publication date [12.10.1999](#)

All IPC fields [F17D5/00](#)

Search in full text [bicycle](#)

б)

Result list Beginner's search

Search query:

[Back to search](#) [Remove family members](#) [Replace family members](#)

For more information about family members, please refer to the [Help pages](#)

RESULT LIST: HITS: 10 (TOTAL HITS: 10) DOWNLOAD RESULT LIST (CSV, XLS)

No.	Publication number	Application date	Publication date	IPC main class	Inventor	Applicant/Owner	Title	IPC search file	Original document	Searchable text	Patent family search
1	AU000001885399A	15.01.1999	02.08.1999	G01V 1/16	DEIDDA GIAN PIERO SAMBUELLI LUIGI	TORINO POLITECNICO UNIV CAGLIARI	[EN] Geophone and method for the study of elastic wave phenomena				Search
2	AU000000759818B	15.01.1999	01.05.2003	G01V 1/16	DEIDDA GIAN PIERO SAMBUELLI LUIGI	TORINO POLITECNICO UNIV CAGLIARI	[EN] Geophone and method for the study of elastic wave phenomena	PDF			Search
3	CA000002318036C	15.01.1999	10.06.2008	G01V 1/18	DEIDDA GIAN PIERO, IT SAMBUELLI LUIGI, IT	TORINO POLITECNICO, IT UNIV CAGLIARI, IT	[EN] GEOPHONE AND METHOD FOR THE STUDY OF ELASTIC WAVE PHENOMENA [FR] GEOPHONE ET METHODE D'ETUDE DE PHENOMENES D'ONDES ELASTIQUES	PDF			Search
4	CA000002318036A1	15.01.1999	22.07.1999	G01V 1/16	DEIDDA GIAN PIERO, IT	TORINO POLITECNICO, IT UNIV CAGLIARI, IT	[EN] GEOPHONE AND METHOD FOR THE STUDY OF ELASTIC WAVE PHENOMENA [FR] GEOPHONE ET	PDF			Search

Рисунок 7 – Приклад іменного патентного пошуку:
а – пошуковий запит; б – результати пошуку

Таким чином, в роботі детально було описано проведення патентних досліджень винаходів в базі даних патентного відомства Німеччини. База даних містить інформацію про винаходи за великий проміжок часу. Пошукова система дозволяє проводити усі види патентного пошуку за великою кількістю критеріїв.

Список використаних джерел:

1. Пиленко, А.А. (1902). Право изобретателя (Привилегии на изобретения и их защита в русском и международном праве). СПб.: Тип. М.М. Стасюлевича, 1903, 1-2.

2. 140 years of the patent office. (2019). Deutsches Patent- und Markenamt. Retrieved 15 September 2019, from https://www.dpma.de/english/our_office/about_us/history/140yearsofthepatentoffice/index.html.

3. Андрощук, Г.А. (2010). Защита интеллектуальной собственности в Германии: экономико-правовой аспект. Наука та інновації.

4. Хоменко, А.О., Агієнко, І.В., Кірін, Р.С., & Хоменко, В.Л. (2014). Порівняльний аналіз пошукових систем баз даних на сайтах патентних відомств провідних країн світу. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ».

5. Кірін, Р.С., Хоменко, В.Л., & Хоменко, А.О. (2014). Аналіз придатності провідних патентних сервісів для проведення різних видів патентного пошуку. К.: Інститут інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Києві.

6. Кірін, Р.С., Хоменко, В.Л., & Коросташова, І.М. (2015). Патентологія: монографія. Д.: НГУ.

ЗНАЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

*Коваль І.Ф.,
д.ю.н., доц.,
завідувач кафедри цивільного права і процесу
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Успішний розвиток економічної системи України у напрямі її інноваційного забезпечення залежить від активізації процесів створення нових технологій і розробок, їх комерціалізації і перетворення на інноваційні товари і послуги, підвищення технологічного рівня виробництва. Ці завдання неможливо досягти без необхідної кількості фахівців, які володіють спеціальними знаннями у сфері правової охорони і захисту інтелектуальної власності. Наявність висококваліфікованих спеціалістів з питань інтелектуальної власності є запорукою економічного зростання країни, її національної безпеки і конкурентоспроможності у сучасному світі. Натомість сучасні реальні ще не відповідають такому рівню. У проекті Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року зазначається, що

однією з важливих проблем, що створює перешкоди для активізації інноваційних процесів, є нестача фахівців у сфері інноваційного менеджменту та маркетингу, фінансових консультантів, експертів з трансферу технологій і бізнеспланування [1].

За умов гострої потреби у фахівцях широкого профілю, обізнаних із сферою інтелектуальної власності, теоретична і практична підготовка сучасних магістрів має здійснюватися з урахуванням зазначених тенденцій трансформації економіки і суспільства. При цьому розвиток індивідуальності, творчої активності, формування інтелектуального капіталу мають стати важливими складовими процесу навчання.

Система вищої освіти має постійно адаптуватися до сучасних вимог ринку праці, який істотно змінюється, в тому числі під впливом штучного інтелекту. За прогнозами спеціалістів, у зв'язку із автоматизацією робочих місць, розвитком роботехніки, комп'ютерних технологій зменшиться потреба у багатьох видах професій, вимушено з'явиться клас так званих "безкорисних людей". Неминуха конкуренція із штучним інтелектом вимагає від сучасних і майбутніх фахівців формування вмінь творчо і нестандартно ставитись до вирішення професійних завдань, володіти навичками так званої "формули 4К": креативність, критичне мислення, комунікація і командна праця. Ці навички є необхідними для спеціалістів у будь-якій сфері суспільно корисної діяльності. Вони тісно пов'язані з творчим розвитком, інтелектуальною діяльністю, охороною і захистом прав на інтелектуальні продукти.

Зазначені завдання визначають напрями удосконалення підготовки фахівців з питань інтелектуальної власності і підвищення якості освіти. На сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні все ще спостерігається недооцінка ролі інтелектуальної власності в освітньому процесі, зокрема стосовно змісту, обсягу і методик викладання цієї галузі знань, належної ідентифікації, правової охорони і захисту прав інтелектуальної власності, які належать учасникам освітніх правовідносин.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схваленій Указом Президента України від 25 червня 2013 р. [2], основною метою визначено підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки; забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя. До стратегічних напрямів Стратегії належать, зокрема, розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі.

У цьому зв'язку слід зазначити, що процес підготовки фахівців, професійно обізнаних із сферою інтелектуальної власності, має багатовимірний вияв. Насамперед, вищі навчальні заклади, як генератори нових знань і інноваційних ідей, мають створювати належні умови для розвитку у студентів мотивації і здатності до наукової діяльності, і, що не менш важливо, формувати знання і вміння, пов'язані з набуттям, реалізацією і захистом прав на результати інтелектуальної діяльності.

Під час здійснення освітнього процесу відбувається створення і використання широкого кола різноманітних результатів інтелектуальної діяльності (курсів роботи, наукові проекти, презентації, випускові роботи, тези доповіді, наукові статті, науково-технічні розробки і т.д.). При цьому інтелектуальні результати, які створюються студентами в процесі навчання, не належать до службових об'єктів інтелектуальної власності, оскільки між студентом і навчальним закладом не виникають трудові відносини. Це означає, що особисті немайнові і майнові права на такі інтелектуальні результати визнаються за студентами в повному обсязі. У разі ж спільної творчої праці студента і викладача виникатиме співавторство. Можливою є і більш ускладнена ситуація, якщо частина спільного твору студента і викладача буде належати до службових творів викладача, що накладатиме свій відбиток на умови здійснення спільних майнових авторських прав на

такий об'єкт. Подібна ситуація може виникнути і у разі створення спільних результатів інтелектуальної діяльності аспірантами і викладачами.

Зазначене свідчить про наявність специфіки охорони результатів творчої діяльності у сфері вищої освіти, яка пов'язана із особливостями створення наукових творів, тісним переплетенням правових і морально-етичних основ наукової творчості, що має враховуватися усіма учасниками освітнього процесу задля попередження можливих зловживань і порушень прав інтелектуальної власності, ефективного захисту цих прав.

Щодо викладання дисциплін, пов'язаних з інтелектуальною власністю, слід зазначити, що у зв'язку з набуттям чинності Закону України від 01 липня 2014 року «Про вищу освіту» втратив чинність Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 жовтня 2004 р. № 811 «Про запровадження у вищих навчальних закладах навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність», а спеціальність «Інтелектуальна власність» виключено з переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Постанова КМ України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»). Очевидно, що такий підхід не сприяє забезпеченню якісних змін в підготовці фахівців інноваційного типу, здатних професійно реалізовувати і захищати права на інтелектуальні продукти.

Відповідно до освітньої реформи заклади вищої освіти отримали право самостійно розробляти та реалізовувати освітні програми в межах ліцензованої спеціальності (п. 1 ч. 2 ст. 32 Закону України «Про вищу освіту»). Тому питання щодо переліку навчальних дисциплін, які стосуються галузі інтелектуальної власності, обсягу їх викладання вирішується закладами вищої освіти індивідуально.

У цьому контексті слід зауважити, що інтелектуальна власність як галузь знань має комплексний, міждисциплінарний характер, оскільки об'єднує знання з права, економіки, психології, техніки, інформатики тощо. Ця особливість має обов'язково враховуватися в процесі формування змісту

як загальних, так і спеціальних компетентностей за відповідною освітньою програмою.

Цикл дисциплін, пов'язаних з інтелектуальною власністю, доцільно викладати окремо. При цьому стосовно підготовки фахівців з права слід погодитись з О.Л. Зайцевим, що курс “Право інтелектуальної власності” має викладатись після вивчення курсів “Цивільне право”, “Адміністративне право”, “Цивільний процес” та інших курсів, які закладають основу вивчення права інтелектуальної власності [3, с. 102].

Вища освіта, в тому числі правнича, має забезпечувати підготовку фахівців, які здатні на високому професійному рівні застосовувати на практиці знання і вміння, необхідні для розбудови інноваційної моделі розвитку сучасної економіки, дієвого здійснення і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. З цією метою вбачається доцільним запровадження в освітні програми СО “Бакалавр” навчальної дисципліни “Право інтелектуальної власності”, а СО “Магістр” – “Комерціалізація прав інтелектуальної власності” [4]. Вивчення питань правового і економічного забезпечення комерціалізації прав інтелектуальної власності має на меті сформуванню у здобувачів вищої освіти компетентності, пов'язані із розумінням і поглибленням теоретичних знань про охорону і захист прав інтелектуальної власності, способи і правові форми введення прав інтелектуальної власності до економічного обороту, здобуття практичних навичок та вмінь щодо особливостей набуття, реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності, механізму захисту цих прав.

Для формування вказаних компетентностей, окрім традиційних методів і засобів навчання, важливе значення слід надавати виконанню студентами практико орієнтованих завдань, які мають розвивати навички продукувати інноваційні ідеї і визначати способи їх правової охорони і практичного втілення.

Однією з ефективних форм підготовки сучасних фахівців у сфері інтелектуальної власності є розробка Стратегії комерціалізації прав на

відповідний об'єкт інтелектуальної власності (у вигляді презентації). Така робота має виконуватися на основі аналізу існуючих підходів до здійснення, охорони і захисту прав інтелектуальної власності, організації і провадження інноваційної діяльності, обліку і оцінки прав інтелектуальної власності, менеджменту, маркетингу у такій сфері. При підготовці Стратегії студент має обрати конкретний об'єкт інтелектуальної власності (інноваційну ідею) і запропонувати цілісне бачення способів і форм правової охорони та комерціалізації прав на цей об'єкт.

Стратегія може складатися з таких структурних частин: описова частина, яка включає характеристику правовідносин і перелік законодавчих актів, які регулюють дані відносини; послідовність юридичних, економічних, організаційних, технічних дій щодо комерціалізації об'єкта інтелектуальної власності; характер взаємовідносин між суб'єктами, які приймають участь у цих процесах; ризики, які можуть нести ці суб'єкти, і способи їх уникнення. Обов'язковим елементом стратегії є документи (заявка на отримання патенту, договори, акти оцінки прав тощо), які забезпечують проведення різних етапів комерціалізації.

Отже, в сучасних умовах доцільним вбачається не лише виокремлення навчального матеріалу з питань інтелектуальної власності в самостійні курси і його обов'язкове викладання для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей, а й подальше поглиблення навчання в цій галузі знань у напрямках питань комерціалізації і захисту прав інтелектуальної власності. Надання питанням комерціалізації інтелектуальної власності пріоритетного значення у досягненні місії вищих навчальних закладів і нової концепції вищої освіти, їх глибока інтеграція в освітні програми, а також інші види діяльності університетів має забезпечити істотне підвищення якості вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Проект Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 / Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України // <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/10/22/innovatsiynogo-rozvitku-ukraini.pdf>
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 р. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Зайцев О.Л. Дисципліна «Право інтелектуальної власності» в системі підготовки кадрів для національної поліції України / Актуальні проблеми приватного права: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 96-річчю з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В.П. Маслова (Харків, 14 лютого 2018 р.). Харків. Право, 2018. С. 100-103.
4. Коваль І. Ф. Комерціалізація прав інтелектуальної власності: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 272 с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Мироненко І.Є.,

к.т.н., доцент

*доцент кафедри інтелектуальної власності та управління проектами,
Національна металургійна академія України*

Сироїжко О.В.,

*студентка VII курсу заочного факультету
Національна металургійна академія України*

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств широкого застосування інновацій та провадження інноваційної діяльності. Інновації стають стратегічним ресурсом і джерелом додаткового прибутку будь-якого підприємства, в тому числі банківської сфери.

Інноваційна діяльність виступає в головній ролі у розвитку банківської діяльності, та приносить фінансові вигоди організації. Але інновації можуть приносити вигоду не тільки у вигляді прибутку, але і спрощення проведення банківських операцій співробітниками, що безперечно вигідно впливає як на репутацію, так і на внутрішнє середовище організації [1]. Тому на

підприємствах слід приділяти значну увагу активізації та управлінню інноваційною діяльністю, результатом якої можуть бути об'єкти інтелектуальної власності.

Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає інновації як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2]. Основу інновацій складають об'єкти права інтелектуальної власності – винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комп'ютерні програми тощо. В цілому, інтелектуальну власність визначають як закріплені законом права на результати творчої інтелектуальної діяльності людини у будь-якій галузі.

У роботі [3] наданий детальний перелік прикладів інновацій у банківській справі, розподілених на чотири групи:

1) надання послуг або забезпечення доступу до фінансових ринків, тобто нові продукти та послуги (кредитні картки, індивідуальний пенсійний рахунок, структуровані продукти, ощадний рахунок з прив'язкою відсотка до ставки центрального банку тощо);

2) організація діяльності, тобто процеси (телефонний банкінг, клієнтська база даних, здійснення фінансових операцій єдиним процесом, сегментація клієнтів за потребами тощо);

3) поєднання організаційних функцій та надання послуг (банкомати, інтернет банкінг, мобільний банкінг тощо);

4) змішані типи інновацій (абонентська скринька для клієнтів, відео-банкінг, схеми підвищення лояльності клієнтів, персональний банкір тощо).

Найважливішими глобальними тенденціями банківської сфери сучасності є монетизація даних, соціальна цінність, робототехніка, банківництво речей, розважальні транзакції, постійна доступність, інтернет-банкінг, безкарткові розрахунки, банківництво без банків.

В Україні найбільш значущими банківськими інноваціями є інтернет-та мобільний банкінг, безкарткові розрахунки через мобільний телефон, активізація присутності в соціальних мережах, доступність терміналів самообслуговування, режим роботи «24/7», електронна решта, індивідуалізація потреб клієнтів [4].

Така орієнтація банківських установ на інноваційний шлях розвитку вимагає від їх керівництва вживання заходів щодо охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Важливим при цьому є отримання охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності – патентів і свідоцтв.

Перш за все, ефективної правової охорони потребує програмне забезпечення банку. З позиції інтелектуальної власності комп'ютерну програму охороняють авторським правом як літературний твір. При цьому об'єктом правової охорони є вихідний код програми. Для отримання свідоцтва про державну реєстрацію авторського права на твір необхідно подати заявку до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

Результатом інноваційної діяльності банку можуть бути винаходи і корисні моделі, які охороняються патентами терміном дії 20 або 10 років відповідно. Для отримання патенту необхідно подати заявку на адресу уповноваженого закладу експертизи – Укрпатенту. Прикладами корисних моделей у сфері банківництва є спосіб віддаленого одержання інформації по рахунку користувача в банку, спосіб оплати рахунку за отримані послуги, система аутентифікації особи, система управління кредитними транзакціями при купівлі товарів або послуг в мережі інтернет-магазинів, автоматизовані робочі місця тощо.

Окрім об'єктів авторського і патентного права, у банках створюються знаки для товарів і послуг. У якості знаків можуть охоронятися різноманітні позначення, зокрема назви банківських продуктів та послуг або назва самого банку тощо. Для отримання свідоцтва на знак для товарів і послуг терміном дії 10 років необхідно подати заявку на адресу Укрпатенту.

Організація робіт із забезпечення охорони, захисту і правомірного використання об'єктів інтелектуальної власності потребує залучення відповідних фахівців або створення відділу інтелектуальної власності у структурі управління підприємством. Окрім набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності серед основних завдань такого фахівця або відділу є організація та забезпечення сучасних методів управління у сфері інтелектуальної власності та інноваційної діяльності. Важливим також є включення сфери інтелектуальної власності та інноваційної діяльності до загальної стратегії розвитку банку.

Таким чином, інноваційна діяльність банків, результатом якої є об'єкти права інтелектуальної власності, має вкрай важливе значення і потребує ефективного управління, оскільки є основою стратегічного розвитку підприємства і є умовою довгострокового функціонування банківського ринку.

Список використаних джерел:

1. Гетьман Л.Г. Напрями розвитку інноваційної діяльності у банківській сфері. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2016, № 12 (22), 2 т. С. 49-54.
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 05.12.2012, підстава - 5460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 14.11.2019).
3. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти: монографія. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. 348 с.
4. Бондаренко Л.П., Політило М.П. Банківські інновації як необхідність ефективного функціонування банківського ринку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С.5-8.

ЕВАЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ «НОУ-ХАУ», ЯК НЕТРАДИЦІЙНОГО ОБ'ЄКТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Виприцький А.О.,
к.ю.н., доцент*

Сьогодні в Україні правових норм, що регулюють відносини, пов'язані з ноу-хау, небагато, але й ті що існують, досить суперечливі. Це пов'язано з тим, що введені до правового обігу поняття „ноу-хау” запозичені з різних іноземних законодавчих джерел, без належної узгодженості між собою. Термін ноу-хау вживається у законах України «Про доходи і податки корпорацій», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у міжнародних торгових договорах між Україною і США, Україною та Європейським співтовариством, конвенціях про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна, у підзаконних актах Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств. Однак чіткого нормативного визначення його у національному законодавстві немає. Незважаючи на те, що наданий час існує велика кількість наукових праць, присвячених ноу-хау, залишається не до кінця зрозумілим питання щодо його правового статусу та місця серед об'єктів інтелектуальної власності.

Як на законодавчому рівні, так і в юридичній літературі єдиний підхід до визначення терміну «ноу-хау» не склався. На думку одних авторів ноу-хау - це об'єкт виняткових прав. Другі використовують відносно ноу-хау термін «квазіправо», яке схоже за змістом з винятковими правами, але не є таким. Третя група спеціалістів з цивільного права говорить про те, що відносно «ноу-хау» діє лише фактична монополія його власника і виявляється вона в можливості встановлювати режим доступу до відомостей, що становлять «ноу-хау», вживати відносно них превентивних заходів[5 С. 17]. Враховуючи це, більш коректно говорити про захист законних інтересів володільця ноу-хау, ніж про захист самого ноу-хау.

На наш погляд, «ноу-хау» чітко визначається як різновид комерційної таємниці, якому властиві також такі загальні ознаки як дійсна чи потенційна

комерційна цінність у силу невідомості третім особам, відсутність легкого доступу, вживання адекватних заходів охорони. Тобто, це визначення містить умови, за яких деяка інформація одержує правову охорону за типом ноу-хау. Аналогічний зміст законодавець вкладає в поняття «комерційна таємниця», що закріплено ст. 505 Цивільного кодексу України[10].

Саме не загальновідомість є вихідною для встановлення охорони змістовних об'єктів, якими є комерційна таємниця та ноу-хау, за відсутності їх спеціальної реєстрації, і вказує на особливості суб'єктів права на комерційну таємницю та ноу-хау, оскільки змістовні нематеріальні об'єкти можуть бути створені незалежно кількома особами і за відсутності їх реєстраційної системи закріплення права на один і той же (або аналогічний) об'єкт може одночасно належати кільком особам. Ця особливість спонукала відомого російського науковця у сфері інтелектуальної власності В. А. Дозорцева назвати виключні права володільців комерційною таємницею та ноу-хау квазіабсолютними[6].

Деякі російські автори, наприклад, А.П. Сергеев, Л.Б. Гальперін, С.П. Полежаєва розглядають категорії «комерційна таємниця» та «ноу-хау» як синоніми. А Положення модельного цивільного кодексу для країн СНД від 17 лютого 1996 року прямо відносять ноу-хау до об'єктів інтелектуальної власності. Інші не розділяють такий підхід. Так, В.А. Дозорцев пропонує ноу-хау називати «секретом промислу» і відзначає, що комерційну таємницю та ноу-хау відрізняють ознаки самого об'єкту, характер та об'єми інформації[7].

Діюче законодавство України не дозволяє визначити юридично значимі відмінності між ноу-хау і комерційною таємницею за умовами виникнення і змістом інформації, яка їх складає. Це об'єктивно зумовлене тим, що з прискоренням науково-технічного прогресу зміст поняття ноу-хау постійно змінюється і розширюється.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладені віхи в історії правового розвитку комерційної таємниці та ноу-хау, можна зробити висновок, що ноу-хау, як і комерційна таємниця, мають низку особливостей, які ставлять їх

дуже близько до об'єктів інтелектуальної власності. До того ж можливо говорити про те, що ноу-хау — їх особливий різновид або особливий вид інтелектуальної власності. Інакше кажучи, ноу-хау, на нашу думку, можуть бути офіційно віднесені до об'єктів інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Новий тлумачний словник української мови в 3 т. / За редакцією В.В. Лрємевко, О.М. Сдіпушко. -Т.3,- К.: «Аклоніт», 2006. - С.501.
2. Богуславский М.М., Воробьева О.В., Виприцький А.О., Светланов А.Г. Международная передача технологии: правовое регулирование. - М.: Наука, 1985.- С.20; Ионова О.В., Комиссаров А.А., Малаева Л.З., Судаков А.А. Обеспечение прав на Секреты производства (ноу-хау). М., 1994.- С.6.
3. Андрощук Г.О. Правове регулювання ноу-хау // Інтелектуальна власність. - 2014. - №10. - С 29.
4. Гостев ИМ. Необыкновенные приключения коммерческой тайны в России// Защита информации. Конфидент. - 2004.- ДМ,- С.22-23.
5. Погуляев В. Еще раз о ноу-хау // ИС. Промышленная собственность - 2004. - №5.С 15.
6. Дозорцев В.А. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации. Сборник статей. - М.: «Станут», 2003. - С.256.
7. Дозорцев В.А. Понятие секрета промысла (ноу-хау) // Вестник ВАС РФ. - 2002. - Ш. - С. 107.
8. Борисова В.І., Баранова Л.М., Домашенко М.В. та ін. Основи римського приватного права: Підручник. – Харків.: Право. – 224 с.
9. Левренчук Т.М. Історико-правові аспекти становлення та розвитку комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності. Журнал східноєвропейського права. – 2016. - № 26.
10. Виприцький А.О. «Ноу-хау» як вид комерційної таємниці. «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (м. Харків, 18-19 березня 2016 року). За заг. Ред. С.М. Краснов і А.О. Виприцький – Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2016. – 104С.
11. Виприцький А.О. Вплив комерційної таємниці на економічний розвиток підприємства. Перспективи та проблеми адміністративної реформи в Україні: Тези доповідей Всеукраїнської конференції з адміністративного права, м. Запоріжжя, 1-2 березня 2007 року / За заг. Ред. С.М. Тимченко і Т.О. Коломоець. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – 142с.

12. Цивільний кодекс України у редакції від 16 січня 2003 року зі змінами та доповненнями. Відомості Верховної Ради України. 2003 № 40-44 Ст. 356.

13. Івченко Т.В. Цивільно-правове регулювання комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Т.В.Івченко ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2009. – 16 с. 14.

14. Виприцький А.О. Історико-правовий аспект огляду зарубіжного та вітчизняного розвитку «Ноу-Хау». / Виприцький А.О. / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції Управління проектами ефективного використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності. 21-22 березня 2019 року м. Дніпро стр. 11-114.

15. Виприцький А.О. Історико-правові аспекти огляду зарубіжного та вітчизняного розвитку категорій «таємниця» «комерційна таємниця» та «ноу-хау». Право і суспільство. № 1 ч. 2 / 2019 р. м. Дніпро. С 28-33.

ЩОДО СТРАХУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Уралова Ю.П.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу,
Донецького національного університету ім. В. Стуса (м. Вінниця)*

На сьогодні одним із ефективних засобів охорони і захисту інтересів учасників відносин у сфері інтелектуальної власності, у зв'язку з активізацією інноваційної діяльності, може розглядатися страхування. Страхування являє собою діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язану з наданням страхових послуг юридичним особам або громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків), за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів. [1, ст. 352]

При встановленні, зміні, припиненні відносин інтелектуальної власності, тобто на шляху всього процесу виникнення і реалізації права інтелектуальної власності потреба в страхуванні об'єкта інтелектуальної

власності може виникнути в наступних випадках: 1) в кредитних відносинах, забезпечених заставою, де предметом застави виступають права інтелектуальної власності, щодо захисту майнового права – у формі майнового страхування; 2) в процесі патентування винаходів і інших об'єктів промислової власності в Державному підприємстві «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) щодо розголошення конфіденційних відомостей під час проведення експертизи працівниками Укрпатент або у разі понесення збитків від неякісно оформлених документів – у формі страхування відповідальності; 3) у зв'язку з недоотриманням прибутку від розповсюдження контрафактної продукції, припинення прав на об'єкти інтелектуальної власності, не виплата авторської винагороди і ін. – у формі страхування підприємницьких ризиків; 4) у зв'язку з визнанням патенту на винахід, патенту на корисну модель, патенту на промисловий зразок недійсним – у формі страхування ризиків втрати прав (майнове страхування).

Страхування може здійснюється на підставі договору між страховиком і страхувальником (добровільне страхування) і із закону (обов'язкове страхування). Стаття 7 Закону України «Про страхування» не вказує серед видів страхування в обов'язковій формі, що здійснюються на підставі закону, страхування об'єктів права інтелектуальної власності. [2] Тому можна зробити висновок, що страхування зазначених об'єктів відбувається на підставі договору у формі добровільного страхування.

Згідно ст. 4 Закону України «Про страхування» предметом договору страхування можуть бути майнові інтереси, що не суперечать закону і пов'язані: з володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності).

Цивільний кодекс України в ст. 420 перелічує об'єкти права ІВ. До них, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі

(програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.[3]

Одне з найбільш проблемних правових питань щодо укладення договору страхування, предметом якого виступають права ІВ, є визначення ціни прав ІВ для встановлення в договорі страхування страхової суми, в межах якої страховик зобов'язаний відповідно до умов страхування здійснити страхове відшкодування в разі настання страхового випадку. (ч. 1 ст. 9 Закону України “Про страхування”).

Визначення вартості права ІВ відбувається на підставі положень Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затвердженого Постановою КМ України від 3 жовтня 2007 р. № 1185, Закону «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої наказом Фонду держмайна України № 740 від 25.06.2008 р. Так, положеннями даних нормативно-правових актів встановлюється, що під час визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності оцінювач застосовує кілька методичних підходів та методів (дохідний, витратний, порівняльний), що найбільш повно відповідають визначеним меті оцінки, виду вартості за наявності достовірних інформаційних джерел для її проведення. [4]

Разом з тим, законодавство України не містить універсальної методики щодо оцінки права ІВ, і саме це ускладнює процес оцінювання, і негативно впливає на процес розрахунку страхового відшкодування під час настання страхового випадку. В той же час страховики для встановлення вартості предмета договору страхування застосовують такі методи щодо визначення страхової суми в договорі, як: ринковий, заставний, балансовий. Зазначені

методи не повною мірою відповідають вищезазначеним методам оцінки майнових прав інтелектуальної власності.

Виходячи з вищенаведеного, доцільно в договорі страхування майна, де предметом договору виступають об'єкти права ІВ, встановлювати ліміт відповідальності страховика, замість визначення конкретного розміру страхової суми. Це означає встановлення в договорі приблизної (умовної) за розрахунками вартості об'єктів права ІВ, та за домовленістю між страховиком і страхувальником погодження, що зазначена грошова сума в договорі страхування покриває шкоду, спричинену настанням страхового випадку. Встановлення ліміту відповідальності замість визначення страхової суми як умови в договорі страхування притаманне саме договорам страхування відповідальності. Такий підхід дозволяє врахувати особливості і специфіку оцінки майнових прав інтелектуальної власності, ексклюзивність і неповторність кожного об'єкта цих прав, непередбачуваність їх життєвого циклу.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
2. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР (Із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. Ст. 78.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
4. Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності: наказ Фонду державного майна України № 740 від 25.06.2008 р. *Офіційний вісник України*. 2008. № 60. Ст. 2042.

ДИСЦИПЛІНА «УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ» НА МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСАХ

Терець Р.В.,

*ст. гр. 185-19-1, V курс, геологорозвідувальний факультет
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

Кірін Р.С.

*д.ю.н., доцент, провідний науковий співробітник,
Інститут економіко-правових досліджень НАН України,*

Хоменко В.Л.,

*к.т.н., доцент,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

Останніми роками проблема навчання вийшла на якісно новий рівень. Сучасний світ змінюється надзвичайно швидко і знання набуті декілька років назад у багатьох галузях значною мірою втрачають свою корисність. Фахівець повинен постійно навчатись і набувати нові знання щоб відповідати потребам ринку праці. З іншого боку з'являється попит на інколи зовсім нові спеціальності, до чого часто виявляється не готова система освіти. Багато крупних корпорацій, наприклад ДТЕК, створили власні підрозділи, які займаються навчанням працівників.

В напружених умовах зовнішньої і внутрішньої обстановки в Україні питання швидкої підготовки великої кількості фахівців у різноманітних галузях, зокрема і військової, є важливим питанням національної безпеки. Держава повинна мати можливість отримати висококваліфікованих фахівців у потрібних галузях у найкоротший строк з мінімальними витратами.

Традиційна система підготовки фахівців має багато суттєвих недоліків.

Вона загалом задовільно справляється у тих галузях, де інформація оновлюється не дуже швидко, тобто існує певна «інерція знань». Для вивчення, наприклад, геології, класичної механіки, філософії, гідравліки та багатьох інших спадкоємність знань і наукові школи мають першорядне значення. Вони слугують надійним містком між минулим і майбутнім, забезпечують надійну передачу знань між поколіннями викладачів і роблять підготовку фахівців по-справжньому фундаментальною. Але для підготовки

фахівців з інформаційних технологій, робототехніки, багатьох галузей інжинірингу та інших навчання тільки за університетською партою є абсолютно недостатнім.

Іншим недоліком традиційної освіти є те, що вона націлена перш за все на випускників шкіл, тобто на непрацюючу молодь. В той же час працюючі особи, які вже отримали освіту за фахом і бажають поглибити, оновити або набути нові знання мають дуже мало можливостей зробити це в рамках існуючої системи.

До того ж навчання проходить лише в строго зазначений час відповідно до розкладу. А це часто є вкрай незручним для тих хто прагне нових знань.

Однією з дієвих альтернатив, яка є дистанційна освіта.

Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання поділяються на два способи доставки: синхронне і асинхронне. При синхронному навчанні усі учасники «присутні» одночасно. Це потребує організації графіка навчання. При цьому застосовуються такі засоби ІКТ як веб-конференції, відеоконференції, освітнє телебачення, супутники прямого мовлення (DBS), інтернет-радіо, потокове мовлення, телефон і VoIP на основі Інтернету. В асинхронному навчанні учасники не повинні бути разом в один і той самий час і отримують доступ до матеріалів курсу за своїм власним розкладом. При цьому застосовуються такі способи доставки як поштова переписка, дошки, форуми, відео і аудіо записи, печатні матеріали, голосова пошта і факс [1].

Масові відкриті онлайн-курси вийшли на освітній ринок в 1990-х роках і стали для нього серйозною загрозою. Термін «масовий відкритий онлайн-курс (МВОК)» (Massive Open Online Course – MOOC) запропонували два дослідника Брайан Олександр і Дейв Кормье в результаті роботи над курсом «Connectivism & Connective knowledge», який в 2008 р. проводили Джордж Сіменс і Стівен Доунс [2].

Управління інтелектуальною власністю (УІВ) є одним із відносно нових напрямків інтелектуальної власності. Раніше ми вже розглядали весь спектр курсів з інтелектуальної власності на провідних платформах дистанційного навчання [3] і курси присвячені патентознавству [4].

УІВ є частиною стратегічного менеджменту компаній і тісно пов'язане з основними напрямками її діяльності. Завданнями управління інтелектуальною власністю є створення, виявлення та вибір виду правової охорони, ефективне використання й захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Здатність виконувати ці завдання – найважливіші складники кваліфікації сучасного менеджера [5].

Метою роботи було зробити аналітичний огляд масових відкритих онлайн-курсів з управління інтелектуальною власністю.

Найбільш широкий спектр МВОК надає Центр електронного навчання Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ). В теперішній час ВОІВ є однією із 16 спеціалізованих установ ООН [6].

Центр електронного навчання функціонує з 1999 р. За період 1999-2018 у дистанційному навчанні взяли участь 608394 учасника. В 2018 р. кількість студентів на дистанційних курсах ВОІВ досягла рекордної позначки в 90069 учасників з 191 країни, що на 37,5 % більше, ніж в 2017 р. [7]. Електронна адреса Центру <https://welc.wipo.int>.

Курси викладаються кількома мовами: англійською, арабською, іспанською, португальською, російською, французькою. Окремі курси доступні також німецькою, китайською, корейською і японською мовами. З кожним роком кількість дистанційних курсів постійно збільшується. Так у 2019 р. ВОІВ пропонує 17 окремих курсів на різних мовах (загалом 139 курсів). Більшість цих курсів передбачає видачу сертифікату при виконанні програми курсу, але не всі. Частина цих курсів безкоштовна, але участь у більшості платна. Вартість навчання для студентів і наукових співробітників з розвинутих країн складає \$200, для країн, що розвиваються, у тому числі України, це коштує \$40. Для спеціалістів з розвинутих країн – \$320, з країн

що розвиваються – \$60. Для держслужбовців з розвинутих країн – \$200, з країн що розвиваються – безкоштовно. Зауважимо, що на більшість курсів реєстрація відкрита протягом певного часу лише 1-2 рази на рік. Без реєстрації доступ до курсів неможливий.

П'ять курсів присвячені УІВ: Управління інтелектуальною власністю; Колективне управління авторськими і суміжними правами для практикуючих юристів; Колективне управління авторськими і суміжними правами для правовласників; Курс по колективному управлінню авторськими і суміжними правами для організації колективного управління (ОКУ); Курс по колективному управлінню авторськими і суміжними правами для співробітників директивних органів. Всі вони доступні російською мовою.

Платформа Coursera була заснована у 2012 році двома професорами комп'ютерних наук Стенфордського університету Дафною Коллер і Ендрю Ином. Її електронна адреса <https://www.coursera.org>. В теперішній час на платформі розміщено більше ніж 2700 курсів, на яких навчається близько 35 млн. учнів. Доступ до курсів безкоштовний, але для отримання сертифікату необхідно заплатити від \$29 до \$99. Існує можливість отримати фінансову допомогу на вивчення курсів. На цій платформі розміщений один МОВК який стосуються УІВ.

1. Innovation Management (Управління інноваційною діяльністю) – Роттердамський університет ім. Еразма. Викладачі курсу Serge Rijdsijk, Jan van den Ende, Sandra Langeveld, Murat Tarakci, Stefano Tasselli, Daan Stam, Dirk Deichmann. Мова викладання – англійська. Орієнтовне навантаження 10 годин (1-2 години на тиждень).

Платформа EdX заснована Гарвардським університетом і Массачусетським технологічним інститутом у 2012 році. Електронна адреса <https://www.edx.org>. На кінець 2017 року на EdX навчались близько 14 млн. студентів більш ніж на 1800 курсах. EdX пропонує онлайн-курси університетського рівня в широкому діапазоні дисциплін, а також проводить дослідження в галузі навчання. Доступ до курсів безкоштовний, але для

отримання сертифікату необхідно зазвичай до \$250. На платформі є такі курси з інтелектуальної власності.

1. Intellectual Property Rights: A Management Perspective (Права інтелектуальної власності: перспектива управління) – Індійський інститут менеджменту Бангалора (ІІМВх). Викладач курсу Damodaran A. Мова викладання – англійська. Тривалість курсу 6 тижнів (3-4 години на тиждень). Цей же курс також міститься на платформі SWAYAM.

Платформа FutureLearn акумулювала масові відкриті онлайн-курси переважно від університетів Великої Британії. Вона надає відкритий доступ до своїх курсів, але щоб отримати сертифікат при виконанні програми курсу необхідно оновити курс, що коштує зазвичай не більше \$100. Електронна адреса <https://www.futurelearn.com>. На цій платформі IP-курсів небагато, але вони є.

1. Intellectual Property Management in the Food Sector: Safeguarding Your Trademarks in the Global Marketplace (Управління інтелектуальною власністю в харчовому секторі: захист Ваших товарних знаків на глобальному ринку) – Університет Варшави та консорціум EIT Food. Викладачі курсу Iłona Szwedziak-Bork, Christopher Tucci та Imran Afzal. Мова викладання – англійська. Тривалість курсу 4 тижні (2 години на тиждень).

Міністерство розвитку людських ресурсів уряду Індії 9 липня 2017 р. приступило до створення крупного і нового проекту дистанційного навчання «Навчальні мережі активного навчання для молодих людей, що прагнуть» (Study Webs of Active Learning for Young Aspiring Minds) – SWAYAM. Доступ до платформи можна отримати за адресою <http://swayam.gov.in>. В теперішній час на SWAYAM знаходиться більше ніж 1500 дистанційних курсів які акумульовані з дев'яти національних координаторів кожний з яких має свій окремий сайт (AICTE, NPTEL, UGC, CEC, NCERT, NIOS, IGNOU, ІІМВ, NITTTR). Навчальний контент варіюється від 9 класу до аспірантури. Доступ до курсів вільний, але для отримання сертифікату необхідно здати очний екзамен. Його вартість складає 1000 рупій (близько \$15). Кожна сесія

курсу зазвичай проводиться один раз на рік. На цій платформі є два дистанційні курси з УІВ.

1. Intellectual Property Rights: A Management Perspective (Права інтелектуальної власності: перспектива управління) – Індійський інститут управління Бангалор. Мова викладання – англійська. Викладач курсу – A. Damodaran. Тривалість курсу 6 тижнів (3-4 години на тиждень). Цей же курс також міститься на платформі EdX.

2. Managing Intellectual Property in Universities (Управління інтелектуальною власністю в університетах) – Індійський технологічний інститут Мадрасу. Мова викладання – англійська. Викладач курсу – Feroz Ali. Тривалість курсу 4 тижнів.

Платформа «Відкрита освіта» створена Асоціацією «Національна платформа відкритої освіти», заснована провідними російським університетами. Всі курси, розміщені на платформі, доступні безкоштовно і без формальних вимог до базового рівня освіти. Для бажаючих зарахувати пройдений онлайн-курс при освоєнні освітньої програми бакалаврату або спеціальності в вузі передбачена можливість отримання сертифікатів. Отримання сертифіката можливо за умови проходження контрольних заходів онлайн-курсу з ідентифікацією особи того, хто навчається і контролем умов їх проходження. Вартість процедури становить 1800 руб. Електронна адреса сайту <https://openedu.ru/>. На теперішній час на платформі розміщені близько 400 курсів за різними напрямками підготовки. Курси починаються за розкладом. Після закінчення курсу доступ до його матеріалів зберігається.

1. Управління інтелектуальною власністю – основи для інженерів – Національний дослідницький технологічний університет «МІСіС». Викладач Андрій Рожнов. Мова викладання – російська. Тривалість курсу 10 тижнів. Зауважимо, що цей же курс також пропонується платформі Stepik.

2. Управління інтелектуальною власністю – Уральський федеральний університет імені першого Президента Росії Б.М. Єльцина.

Викладачі Дмитро Шульгін, Ірина Кругленко, Дмитро Філатов. Мова викладання – російська. Тривалість курсу 9 тижнів.

Російська освітня платформа і конструктор безкоштовних відкритих онлайн-курсів та уроків Stepik була заснована в 2013 р. Станом на червень 2018 р. платформа містила 1 мільйон зареєстрованих користувачів, з яких 77 % з Росії, 9 % – України, 3 % – Білорусі, 2 % – США, 1 % – Казахстану. Електронна адреса <https://stepik.org>. Навчання і видача сертифікатів на платформі безкоштовні. Запис на курси в будь-який час. На цій платформі наявний один дистанційний IP-курс.

1. Управління інтелектуальною власністю: основи для інженерів – Національний дослідницький технологічний університет «МІСіС». Викладач Андрій Рожнов. Мова викладання – російська. Орієнтовне навантаження 10 годин (2-3 години на тиждень). Цей курс також пропонується на платформі «Відкрита освіта», але на платформі Stepik є можливість безкоштовно отримати сертифікат про проходження курсу.

В Україні діє декілька платформ з дистанційними курсами. Основні з них: Prometheus, EdEra, Відкритий університет майдану (ВУМ), Scientia та ін. Але на них немає курсів, які б стосувались інтелектуальної власності. Такі курси є на сайтах дистанційної освіти окремих закладів вищої освіти. Зокрема дистанційні курси «Інтелектуальна власність» і «Патентологія», які викладаються в Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» базуються на навчальних посібниках написаних авторами цієї роботи [6, 8]. Але оскільки всі ці дистанційні курси не знаходяться у відкритому доступі, то їх не можна віднести до МВОК.

Таким чином для подальшого аналізу нами прийняті 11 дистанційних курсів. Вилучено два курси які дублюються. Це курс Intellectual Property Rights: A Management Perspective, який розташований одразу на двох платформах EdX і SWAYAM. Він аналізується як один курс. А також курс Управління інтелектуальною власністю – основи для інженерів, розміщений на платформах «Відкрита освіта» і Stepik. В подальшому аналізується тільки

курс, який розміщений на платформі Stepik, оскільки на тут є можливість отримати сертифікат після проходження курсу. Також якщо курс був представлений кількома мовами, то ми враховували їх як один в усіх аналізах, окрім аналізу розподілу курсів за мовами. Більшість таких курсів представлені ВОІВ.

На рис. 1 наведений розподіл курсів за країнами розробниками дистанційних курсів з УІВ.

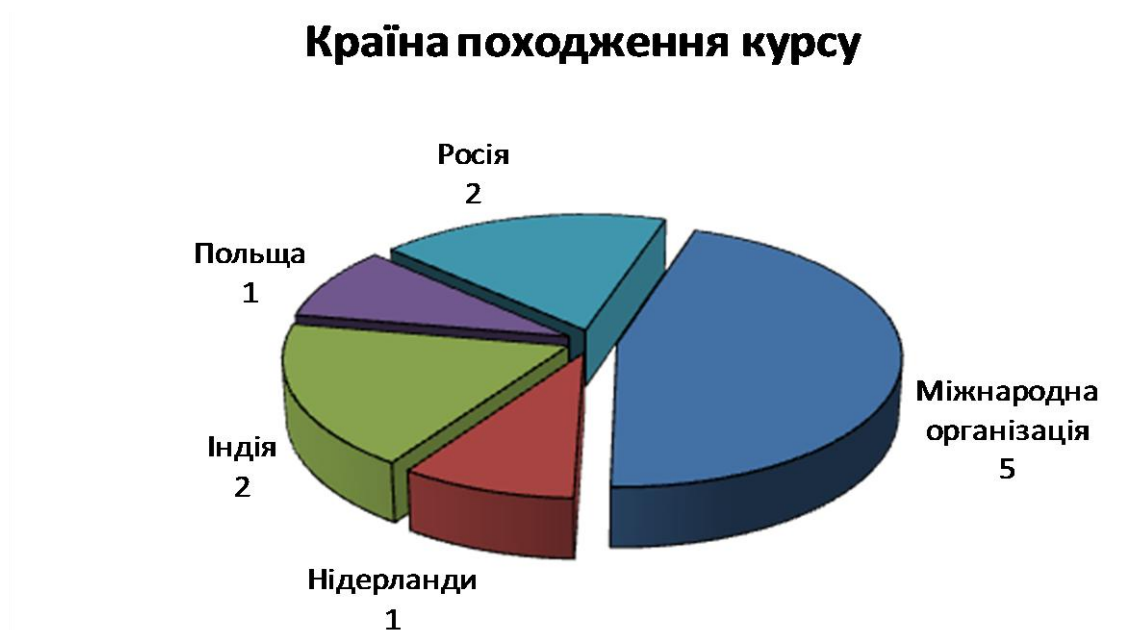

Рисунок 1 – Основні країни розробники дистанційних курсів з ІВ

З рисунку 1 видно, що основним розробником дистанційних курсів з управління інтелектуальною власністю є ВОІВ. По два таких курси створено в Індії і Росії, по одному в Польщі і Нідерландах.

На рисунку 2 наведений розподіл курсів за мовою викладання. На жаль, українською мовою жоден з вищенаведених курсів не представлений. Тому в нашому дослідженні ми не намагались розглянути все мовне різноманіття дистанційних курсів, а зосередили увагу на двох інших найбільш поширених в Україні мовах – англійській і російській.

Мова викладання курсу

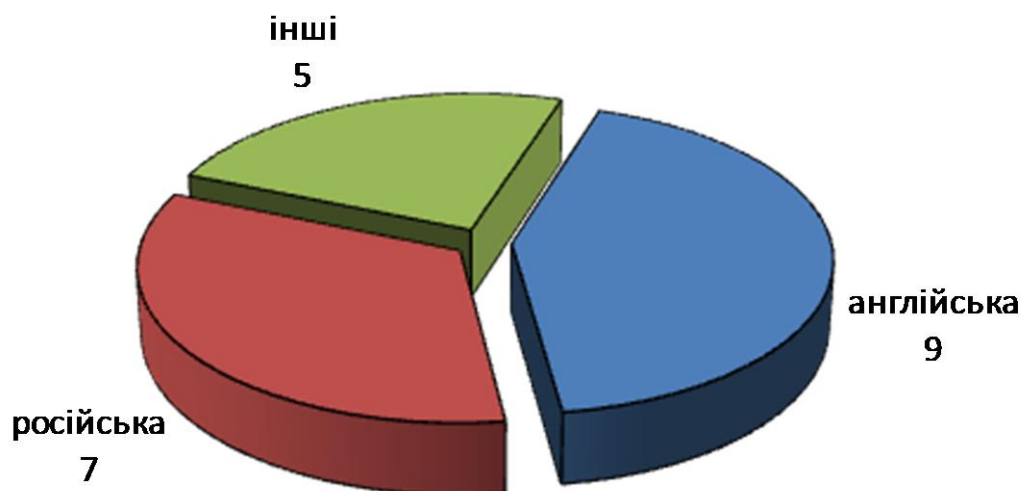

Рисунок 2 – Мови викладання дистанційних курсів з ІВ

Як видно з рисунку 2 більшість курсів, розташовані на провідних платформах викладені англійською мовою. Виключення становить лише ВОІВ, яка свої курси пропонує в найбільш широкому мовному діапазоні. Зауважимо також, що для тих курсів ВОІВ які були представлені трьома і більше мовами, то в даних наведених на рис. 2 вони враховані тільки тричі: як на англійській, на російській і на іншій мові незалежно від того на скільки саме інших мовах представлений курс.

На рисунку 3 наведений розподіл дистанційних курсів за можливістю платного або безоплатного доступу до змісту курсу і сертифікату про його проходження.

Виходячи з цього критерію ми розділили усі дистанційні курси з інтелектуальної власності на чотири категорії, наведені на рис. 3.

Плата і сертифікат за проходження курсу

Рисунок 3 – Можливості доступу до змісту і отримання сертифікату за проходження курсу

Для того щоб отримати сертифікат про проходження, більшість курсів передбачає оплату. Але все ж таки існує один курс з абсолютно безкоштовним доступом, він розташований на платформі Stepik – Управління інтелектуальною власністю: основи для інженерів.

Як видно з наведеного аналітичного огляду дистанційних курсів з управління інтелектуальної власності видно, що більшість з них створена ВОІВ. Завдяки цій організації ці курси представлені не тільки англійською, але і іншими мовами. Щоб отримати сертифікат про закінчення більшості курсів доведеться заплатити. Безкоштовно його отримати можна лише за проходження одного МВОК.

Список використаних джерел:

1. Judy Lever-Duffy and Jean B McDonald. (2007). Teaching and Learning with Technology. Ana A. Ciereszko, Al P. Mizell (3rd ed.). Allyn & Bacon. 377 p.
2. Бугайчук, К. Массовые открытые дистанционные курсы: история, типология, перспективы. (2013). Высшее образование в России, 3, с. 148-155.

3. Кірін, Р.С., Хоменко, В.Л. & Сорока, О.О. Масові відкриті онлайн-курси з інтелектуальної власності на провідних платформах. (2019). Всеукраїнський семінар з проблем економіки інтелектуальної власності, 107-112.

4. Терещ, Р.В. & Хоменко, В.Л. Дистанційне навчання патентознавству на масових відкритих онлайн-курсах. (2019). Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності: ел. збірник. К. 2019. – С. 302-308.

5. Цибульов, П.М., Чеботарьов, В.П., Зінов, В.Г. & Суїні, Ю. (2005). Управління інтелектуальною власністю / За ред. П.М. Цибульова: монографія. – К.: «К.І.С.». – 448 с.

6. Кірін, Р.С., Хоменко, В.Л. & Коросташова, І.М. (2012). Інтелектуальна власність: підручник. Д.: Національний гірничий університет. – 320 с.

7. The WIPO Academy Year in Review 2018. (2018). Електронний ресурс. Режим доступу https://welc.wipo.int/homepage/resources/wipo_academy_review_2018_en.pdf (16.08.2019).

8. Кірін, Р.С., Хоменко, В.Л. & Коросташова, І.М. (2018). Патентологія: навчальний посібник. Д.: НТУ «Дніпровська політехніка». – 240 с.

ЛІЦЕНЗІЙНИЙ ДОГОВІР ЯК ПРАВОВА ФОРМА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

***Оверковський К.В.,**
аспірант, 3-й рік навчання, юридичний факультет,
спеціальність 081 “Право”,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
науковий керівник:
Коваль І.Ф.,
д.ю.н., доцент
завідувач кафедри цивільного права і процесу,
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Введення прав промислової власності до господарського обороту відбувається, зокрема, шляхом їх використання в господарській діяльності. Однією із правових форм використання прав промислової власності в господарській діяльності є ліцензійний договір. Цей договір надає переваги

обом сторонам: ліцензіару – можливість отримання доходу за користування його правом на певний об'єкт промислової власності; розширення ринку збуту товарів (послуг); уникнення негативних наслідків у разі невикористання об'єкту промислової власності тощо. Ліцензіат, у свою чергу, набуває прав використання вже випробуваних технологій, не витрачаючи час і кошти на їх розробку та комерціалізацію, а також уникаючи ризиків на стадії розробки нового продукту [1, с.45].

У науковій літературі більшість вчених надають характеристику ліцензійного договору на використання прав об'єктів інтелектуальної власності, здебільшого в ракурсі авторського та суміжних прав, проте недостатньо розроблено особливості укладення ліцензійного договору на використання об'єктів промислової власності.

Метою цього дослідження є обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавчої регламентації ліцензійного договору як правової форми використання об'єктів прав промислової власності.

Загальні правові норми, що регламентують відносини, пов'язані з укладенням, виконанням ліцензійного договору, закріплені в ст.ст. 1107-1111 Цивільного кодексу України [2] (далі – ЦК України), спеціальних законах в сфері охорони прав на окремі об'єкти промислової власності та відповідних підзаконних нормативних актах.

У сфері промислової власності, з урахуванням видів об'єктів (ч. 1 ст. 155 Господарського кодексу України [3]) та можливості їх оборотоздатності, ліцензійні договори можна розподілити на: ліцензійні договори про надання права на використання об'єктів патентного права (винахід, корисна модель, промисловий зразок); ліцензійні договори про надання права на використання торгівельної марки; ліцензійні договори про надання права на використання топографій інтегральних мікросхем; ліцензійні договори про надання права на використання селекційних досягнень (сорти рослин; породи тварин) тощо. При цьому, слід звернути увагу, що певні умови ліцензійного договору залежатимуть від виду об'єкту промислової власності (наприклад,

абз. 2 ч. 8 ст. 9 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [4]).

За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог цього Кодексу та іншого закону (ст. 1109 ЦК України).

Відповідно до ч. 3 ст. 1109 ЦК України, визначені такі умови для ліцензійного договору, а саме: вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір.

Окрім, вищенаведених умов в п. 2.3.2 Наказу Міністерства освіти та науки від 03.08.2001 року №576 [5] (слід зауважити, що аналогічні положення закріплені у відповідних наказах і стосовно інших об'єктів промислової власності) передбачається, що в ліцензійному договорі мають бути вказані такі умови: сторони ліцензійного договору; предмет ліцензійного договору; номер свідоцтва (міжнародної реєстрації знака); перелік товарів і послуг із зазначенням класів МКТП, для яких передається право на використання знака (міжнародного знака); обсяг прав, що передаються; вид ліцензії (виключна або невиключна); строк дії ліцензійного договору; територія дії ліцензійного договору; місцезнаходження (місце проживання) сторін; умова про те, що якість товарів і послуг, виготовлених чи наданих за ліцензійним договором, не буде нижчою від якості товарів і послуг власника свідоцтва (міжнародної реєстрації знака) і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови.

Однак, вище закріплений перелік умов не можна вважати повним. Як слушно відмічає, А.В. Кирилюк, сучасний цивільний обіг досить динамічний, що у свою чергу, зумовлює таку саме оперативність у правовому

забезпеченні цієї динаміки [6, с. 101]. Науковець звертає увагу на умови, які є істотними та які доцільно передбачити в ліцензійному договорі, а саме: предмет договору; масштаби й обсяг використання об'єкта – територія, строки, кількість, зміст використання, цілі, призначення; положення щодо удосконалення об'єкта промислової власності; конфіденційність; винагорода (ціна договору); забезпечення документацією, консультаціями, надання технічної допомоги; місце і порядок розгляду спору що може виникнути в процесі виконання договору [6, с. 102-103].

Як відмічається в юридичній літературі, практика укладення ліцензійних договорів щодо використання прав на корисну модель, передбачає визначення також таких умов: порядок передачі та використання технічної документації; порядок надання ліцензіаром ліцензіату технічної допомоги, необхідної для виконання умов договору; порядок та терміни звітування ліцензіата щодо виконання умов договору та отримання доходів, пов'язаних з використанням корисної моделі; розподіл прав інтелектуальної власності на технічні вдосконалення корисної моделі та умови їх використання; порядок захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель; режим використання конфіденційної інформації; гарантії сторін; відповідальність за порушення умов договору; розмір, строки та порядок виплати винагороди за використання об'єкта права інтелектуальної власності [1, с. 48].

Також відзначають, що в ліцензійному договорі стосовно об'єктів права промислової власності варто визначити умови щодо патентного захисту; умови договору про передачу удосконалень; умови конкурентних пропозицій; умови платежів за передбачуваним договором; можливий строк морального старіння переданої розробки; можливості партнерів щодо строків поставок технічної документації, спеціального устаткування, монтажу і налагодження; час, необхідний для освоєння ліцензійної продукції; зацікавленість ліцензіата в більш короткому строку дії договору при комбінованих платежах [7, с. 1011].

З приводу умов конкурентних пропозицій, слід звернути увагу, на такі обмежувальні умови, які походять із законодавства про конкуренцію як: заборона оскаржувати дійсність патенту; автоматичне продовження терміну дії ліцензійного договору за межами терміну дії патенту; вимога про придбання інших ліцензій або товарів, які не становлять інтересу для ліцензіата. Для обох сторін: заборона конкуренції в області НДКР (науково-дослідних і конструкторських робіт); обмеження щодо кількості виготовлених або проданих ліцензійних товарів; обмеження при встановленні цін на ліцензійні товари [8, с. 335].

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що ліцензійний договір як правова форма використання об'єктів прав промислової власності має містити умови, які можна поділити на:

- *істотні умови* (предмет договору (конкретні права, що надаються за договором, їх обсяг; вид об'єкту промислової власності); вид ліцензії; способи використання об'єкта (наприклад: ч. 3 ст. 156, ч.2 ст. 157 ГК України); територія та строк договору; винагорода (розмір, порядок, строки виплати);

- *звичайні умови* (визначаються в залежності від об'єкту та його специфіки, що встановлюється спеціальними законами в сфері охорони прав промислової власності (наприклад: перелік товарів і послуг із зазначенням класів МКТП, для яких передається право на використання знака; умова щодо задовільної якості товарів і послуг тощо);

- *випадкові умови* (положення щодо можливих удосконалень об'єкту; конфіденційність; щодо забезпечення документацією, консультаціями, наданням технічної допомоги; час, необхідний для освоєння ліцензійної продукції; щодо звітування ліцензіата; патентного захисту; умови щодо конкурентних пропозицій тощо);

З урахуванням вищезазначеного, доцільно передбачити в законодавстві положення щодо різних видів умов ліцензійного договору щодо використання об'єктів прав промислової власності. Це матиме значення для

покращення стабільності розвитку взаємовідносин між сторонами ліцензійного договору та їх захисту, а також, сприятиме позитивній динаміці обороту прав промислової власності.

Список використаних джерел:

1. Батова В. Ліцензійний договір на використання корисної моделі / В. Батова / *Теорія і практика інтелектуальної власності*. - 2012. - № 5. - С. 45–50. - URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Triv_2012_5_7. (дата звернення 20.11.2019)

2. Цивільний кодекс України: прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№40-44. Ст. 356.

3. Господарський кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№18-22. ст. 144.

4. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-ХІІ / *Відомості Верховної Ради України*, 1994, N 7 (15.02.94), ст. 36

5. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг : Наказ Міністерства освіти та науки від 03.08.2001 року №576 / *Офіційний вісник України*, 2001, N 34 (07.09.2001), ст. 1615

6. Кирилюк А. В. Ліцензійний договір на використання літературних творів як вид авторського договору / А. В. Кирилюк / *Актуальні проблеми держави і права*. - 2009. - Вип. 51. - С. 180-186. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2009_51_28 (дата звернення 20.11.2019)

7. Цивільний кодекс України : Науково - практичний коментар. Вид. 3-є. Харків. Одісей. 2006. с.1200с.

8. Рузакова О.А. Система договорів о созданим результатах інтелектуальної діяльності та розпорядженні виключительними правами: Дисс. канд. юрид. наук. - Москва., 2007. – с. 499.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ІНФРАСТРУКТУРНИЙ СКЛАДНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Буров О.Ю.

*Доктор технічних наук,
Провідний науковий співробітник, старший дослідник
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України*

За останні роки, під час окупації Криму та частини Східної України, питання національної безпеки держави набули особливого значення. Дискусії та спекуляції навколо так званої «гібридної» війни використовуються для відволікання уваги від сутності нового типу воєн, що вперше використаний у повному масштабі проти однієї країни – війни когнітивної. Зумовлено це, насамперед, переходом людства до цифрової ери, де принципово змінилися ресурси власності, потребуючі захисту (Рис.1).

Час	Домінуючі ресурси власності	Життєвий простір	Засоби захисту
Кам'яний вік	Інструменти та зброя	Локальний простір	Сила
Середні віки	Дім, земля, домашні речі	Ділянка, поселення, володіння	Закон, речове право, збройні сили
XX с.	Приватна власність, фінанси	Держава	Закон, міжнародні конвенції, збройні сили
Цифровий вік	Знання, уміння, компетентності е-ресурси	Кібер-простір	Закон, уміння, інформація, тех.засоби

Рис.1- Зміна ресурсів власності та їх захисту в історії людства

Суспільство вимагає нових принципів, критеріїв та засобів навчання та праці робітників в еру інформації та цифрових мереж як домінуючих економічних факторів (Всесвітній економічний форум в Давосі, 2017-2019 рр.). При цьому виникає не тільки «інтеграція мереж», а й «інтегрована

людино-центрична мережа», зростає значення необхідності захисту інтелектуального капіталу країни від несприятливих факторів дії мережі.

Сутність когнітивної війни та ризики національній безпеці

Когнітивна зброя - це впровадження в інтелектуальне середовище країни противника помилкових наукових теорій, парадигм, концепцій, стратегій, які впливають на її державне управління в бік ослаблення оборонно-значущих національних потенціалів.

Традиційний для 1990-х - 2000-х рр., інформаційно-психологічний вплив націлений був, перш за все, на соціум і перекодує масову свідомість, патріотизм замінює на колабораціонізм або космополітизм, пасіонарно-соціальну енергію народу, яка може використовуватися для звершень, перетворює в свою протилежність - споживчі орієнтації. Він діяв і діє дуже ефективно, як ми бачимо на прикладі України.

Але вже з'явилося наступне покоління методів впливу на соціум, на обрану страту суспільства, а саме страту еліти/фахівців (осіб, які приймають рішення). Спеціальними способами це простір декваліфікується, що, природно, по вертикалі впливає на механізми прийняття національних рішень і націлене, природно, на ослаблення державно-управлінських і оборонного потенціалів країни [1]. Проведені дослідження дозволяють кваліфікувати такий ланцюжок як спеціалізований метод, і його можна позначити як когнітивну зброю. Під її дією відбувається переосмислення реальності, створюються масові галюцинації, що призводять до політичних дій. Це придушує і підпорядковує свідомість ворога [2]. Противник когнітивно програмується на самознищення («Україна не держава і ніколи не існувала, штучно створена з частин інших країн», «Україна не вистоїть проти РФ», «Україна не має політичної еліти, здатної побудувати сильну державу» тощо).

В загальному випадку «схема нанесення збитків» виглядає таким чином: впроваджена помилкова теорія вражає національну науку, відповідні наукові школи і покоління; похідні від цього експертні співтовариства, освітній

контур, який готує відповідні збиткові кадри, запрограмовані на хибні уявлення про найважливіші парадигми управління, розвитку країни, відтворюють покоління студентів і аспірантів відповідного сорту; вони насичують релевантні референтні структури органів державного управління і осіб, що приймають рішення, відповідно, виникає помилкова деструктивна державна політика управління, і результат - послаблення оборонно-значущого потенціалу країни.

Людський складник в інтелектуальному капіталі та його захист

Дотепер об'єктом інтелектуальної власності вважається результат інтелектуальної, творчої діяльності однієї людини (автора, виконавця, винахідника тощо) або кількох осіб і це справедливо для світу виробництва матеріальних об'єктів, які можуть бути відокремлені від автора. У цифровому просторі змінюється форма і сама сутність інтелектуальної діяльності, проте навіть національний Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» продекларувавши на початку інтереси людини та суспільства, в подальшому розглядає виключно об'єкти критичної інфраструктури, зосереджуючи увагу на технічних і інформаційних аспектах [3]. У той же час світове співтовариство приділяє зростаючу увагу не стільки результатам діяльності людини, скільки її інтелектуальному та креативному потенціалу. Освіта стає талант-орієнтованою, що потребує урахування динамічності змін цього потенціалу не тільки протягом життя, але і на мікро-вікових інтервалах (роках навчання у школі) [4]. Зміщення акцентів у навчальному процесі на проект-орієнтований підхід і тотальне використання цифрових технологій призводять до виникнення великої кількості даних, що, на перший погляд, є неосяжними, але з урахуванням нових методів і технологій Big Data і штучного інтелекту «процежування інформаційного планктону», відбір, аналіз та використання величезної кількості ідей (у тому числі, спродукованих найбільш творчою частиною людства – молоддю), фактично дозволяє несанкціоновано, без відома авторів, використовувати результати їх інтелектуальної діяльності [5]. Крім того, самі суб'єкти такої

діяльності можуть відбиратися та монітуватися (як потенційні в майбутньому створювачі нових об'єктів інтелектуальної власності) зацікавленими організаціями, не маючи дотепер правового захисту, насамперед, у кібер-просторі [6], тому що когнітивний потенціал окремої людини стає більш цінним об'єктом, ніж конкретний результат, в силу його динамізму та налаштування на швидко змінні задачі, що потребують високих адаптивних здібностей.

Висновки:

1. Перехід людства від виробництва переважно матеріальних об'єктів до переважно знанієвих ставить вже сьогодні питання щодо доцільності розширення об'єктів інтелектуальної власності з результатів діяльності людини на її творчий та інноваційний потенціал.

2. Інтелектуальний і творчий потенціал людини набуває зростаючої значущості як інтелектуальний капітал країни, який впливає суттєвим чином на національну безпеку країни, а організація та захист освітнього та творчого потенціалу людини набуває ваги критичної інфраструктури держави, що потребує рішення питань правового захисту.

Список використаних джерел:

1. Почепцов Г. Війна в когнітивному просторі / Г. Почепцов. http://www.ji-magazine.lviv.ua/2017/Pocheptsov_Vijna_v_kognityvnomu_prostori.htm.

2. Bienvenue, E., Rogers, Z. & Troath, S. Cognitive Warfare / E. Bienvenue, Z. Rogers & S. Troath 2018. Retrieved from <https://cove.army.gov.au/article/cognitive-warfare>.

3. Закон № 2163-VIII «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (Відомості Верховної Ради), № 45, с. 403, 2017.

4. Буров О. Ю. Динаміка розвитку інтелектуальних здібностей обдарованої особистості у підлітковому віці / О. Ю. Буров, В. В. Рибалка, Н.

Д. Вінник, В. В. Русова, М. А. Перцев, І. О. Плаксенкова, М. О. Кудрявченко, А. Б. Сагалакова, Ю. М. Черняк; За ред. О. Ю. Булова. – К. : Тов «Інформаційні системи», 2012. – 258 с.

5. Mansour R. F. Understanding how big data leads to social networking vulnerability / Mansour R. F. // *Comput.Hum.Behav.* - Elsevier Ltd. – 2016. - 57.-348-351.

6. Биков В. Ю., Буров О. Ю., Дементієвська Н. П. Кібербезпека в цифровому навчальному середовищі / В. Ю. Биков, О. Ю. Буров, Н. П. Дементієвська // *Інформаційні технології і засоби навчання.* – 2019. – Т. 2. – №. 70. – С. 313-331.

Збірник наукових праць

**РОЗВИТОК ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ:
НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ
ВИМІРИ**

Всеукраїнської науково-практичної
Конференції:

**"Інтелектуальна власність
в Україні:
проблеми та
перспективи розвитку
в інформаційному суспільстві"**

СЕКЦІЯ 2

28-29 листопада 2019 року
Дніпро - Київ

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТЯН

Савицький М. В.

д-р т. н., проф., ректор,

Придніпровська академія будівництва та архітектури,

Євсєєва Г. П.

д-р н. з держ. управ., проф.,

завідувач кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності

Придніпровська академія будівництва та архітектури,

(м. Дніпро)

Наразі розвиток європейської спільноти характеризується тим, що у всіх розвинених країнах досягнуто значного рівня освіти, науки, культури і поряд з цими вкрай важливими галузями економіки, досягнуто значного рівня розвитку та захисту інтелектуальної власності. Європейська спільнота усвідомлює значення і роль означених галузей, визначає їх основними векторами державної політики для високо розвинутої економіки. За умов глобалізації та намагань України інтегруватися у світовий економічний, інформаційний та інші простори універсальним напрямом державної політики України як держави, що стала на шлях своєї самостійності й утвердження національної ідентичності, має стати орієнтація на освіту, науку, знання та інтелектуальну власність.

Проблемам щодо політики інтелектуальної власності в Україні, зокрема в університетах і науково-дослідних установах, присвячені праці таких учених, як П. Біленчук, Ю. Бошицький, О. Другов, В. Луць, В. Навроцький, О. Орлюк, С. Рабінович, Г. Ульянова, П. Цибульов, М. Швантнер, Ю. Шемшученко, Р. Шишка та ін. Проте в контексті концептуальних підходів щодо захисту прав інтелектуальної власності в академічному середовищі виявляється темою актуальною.

Реформи вітчизняної економіки та програми, що пропонувалися президентами та урядами України упродовж останніх років, лише формально декларували інноваційну спрямованість держави і жодним чином не вплинули на зростання попиту виробництва та потреби економіки на наукові, науково-технічні розробки.

Проблема має системний характер і зумовлена загальними принципами організації соціально-економічної діяльності України. У державі не визначені стратегічні цілі і завдання розвитку, не запроваджено довгострокове та середньострокове прогнозування і планування соціально-економічного розвитку, як це передбачено у розвинених країнах світу та державах ЄС.

Загальновідомо, що для самовідтворення наукової та освітянської сфери їх фінансування (кожної окремо) має проводитися на рівні не нижче 0,9 відсотка ВВП. Брак коштів та застарілість матеріально-технологічної бази науки суттєво обмежують можливості проведення в Україні наукових досліджень та їх виконання на світовому рівні.

Законодавство у науково-технічній сфері, що напрацьовувалося у перше десятиріччя незалежної України, у цілому створило сприятливі умови для розвитку вітчизняної науки та освіти держави. Але шляхом внесення змін та призупинення діючих норм законів воно втратило стимулюючі чинники розвитку науки, особливо в частині реалізації прикладних розробок, їх упровадження та створення ринку інтелектуальної власності. Зупинено реалізацію законів України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» [3], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [6], «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [7], стримується реалізація законів України «Про наукові парки» [4] та «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [2]. Відсутній план заходів із запровадження Концепції розвитку національної інноваційної системи. Не виконуються положення Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [5] щодо бюджетного фінансування науки на рівні 1,7 відсотка ВВП, принципи

базового і конкурсного забезпечення науки та заходи із створення сприятливих економічних умов діяльності наукових установ.

Однією з найважливіших стратегічних цілей, які в сучасних умовах має ставити перед собою українське суспільство, є пошук можливостей та вжиття дієвих заходів, спрямованих на активізацію розвитку науково-технічного потенціалу щодо прискорення технологічного розвитку економіки нашої держави, підвищення її конкурентоспроможності та інноваційності.

Безсумнівно, на перший план виходять національні інтереси, що вимагають негайних та ефективних заходів, спрямованих на збереження існуючого науково-технологічного потенціалу країни та підвищення ефективності його використання для подолання кризових явищ, що мають місце в економічному та соціальному розвитку. Без чіткої законодавчої та нормативно-правової бази, ефективної інституційної системи її використання швидко втрачаються можливості належним чином розвивати наукові дослідження, оперативно впроваджувати їх результати, реагувати на світові науково-технологічні досягнення та ефективно використовувати їх у національних інтересах.

Наразі державна система правової охорони інтелектуальної власності засвідчила низьку ефективність у розв'язанні ключових завдань і нездатність забезпечити розвиток сфери інтелектуальної власності як важливого елементу національної інноваційної системи та базису інноваційної економіки держави. Доказом цього є виняткова динамічність розвитку високих технологій та «винахідливість» окремих недобросовісних осіб, що власне є підставою для особливих вимог щодо прийняття нових нормативно-правових актів та покращення механізмів, спрямованих на захист прав та інтересів суб'єктів у даній сфері. На наше переконання основними проблемами правового регулювання інтелектуальної власності є нагальна необхідність:

У цілому, українське законодавство у розглядуваній сфері узгоджується із світовими нормами. Наразі Україна виступає учасницею

більше 20-ти міжнародних договорів та угод, що діють у сфері охорони інтелектуальної власності. Вказані міжнародні договори адмініструє Всесвітня організація інтелектуальної власності [1], а ряд їх норм імплементовано до національного законодавства. Але сьогодні наявна необхідність більш детально врегулювати правовідносини, які виникають внаслідок виконання трудових договорів або договорів про створення за замовленням об'єктів права інтелектуальної власності, а також таких об'єктів, створених за рахунок державних коштів [9]. Безумовно, підвищення існуючого рівня правового захисту суспільних відносин у цій сфері має важливе значення. Разом з тим, особливо важливим вбачається необхідність стимулювання винахідників, авторів, шляхом надання їм ряду пільг.

Варто вказати, що Концептуальними засадами розвитку сфери інтелектуальної власності, розробленими та затвердженими Державною службою інтелектуальної власності, пропонувалося створити спеціалізований суд з інтелектуальної власності. Ця ідея наразі вже втілюється в життя, так як 02 червня Верховна Рада проголосувала за закон «Про судоустрій і статус суддів», що вносився Президентом як імплементаційний щодо конституційних змін в частині правосуддя, яким створено новий спеціалізований суд – Вищий суд з питань інтелектуальної власності (глава 32, ст. 31) [8]. Чи стане новостворений суд ефективним дієвим інструментом, покаже час.

Внаслідок стрімкого розвитку інформаційних технологій відомості в мережі Інтернет поширюється миттєво. На практиці дуже часто трапляються випадки, коли таким способом поширюється інформація, яка підпадає під поняття авторських та/або суміжних прав і повинна перебувати під правовою охороною. Однак, станом на даний час у нашій державі суспільні відносини, пов'язані із поширенням інформації в українському сегменті всесвітньої мережі законодавчо не регламентовані, а механізм відновлення порушених прав таких власників – відсутній.

Важливим кроком до удосконалення прав інтелектуальної власності науково-технічної діяльності освітян є положення проте, щоб вищі навчальні заклади мали право розпоряджатися коштами, які вони заробляють за виконання науково-технічних та інших господарських робіт, безпосередньо через банківські рахунки та без лімітування їх розподілу за статтями. Нагальним є й спрощення механізму утворення державними вищими навчальними закладами господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Підсумовуючи вище викладені концептуальні засади науково-технічної діяльності освітян, ми вбачаємо, що перспективи удосконалення освіти в сфері інтелектуальної власності безпосередньо пов'язуються з інноваційним потенціалом української економіки, а правовий захист у цій сфері повинен удосконалюватись настільки швидко і бути настільки універсальним, щоб відповідати новим сучасним вимогам розвинутої, наукомісткої економіки, що є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, а базове бюджетне фінансування провідних галузевих вишів, насамперед дослідницьких, повинне здійснюватися з урахуванням їх науково-технічного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Постійне представництво України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві/Режим доступу <https://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/wipo>
2. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Закон України // Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16/ed20160801/conv>
3. Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій. Закон України //Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1676-15>
4. Про наукові парки. Закон України // Режим доступу <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>

5. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України / Режим доступу <https://zakon.help/law/848-VIII>
6. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Закон України. Закон України // Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
7. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків. Закон України // Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14/ed20121201>
8. Про судоустрій і статус суддів. Закон України. Документ 1402-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 28.11.2019//Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
9. Сесицький Є. Діяльність ВОІВ на сучасному етапі. Підтримка розвитку політики з інтелектуальної власності в університетах і науково-дослідних організаціях та типове положення ВОІВ / Є. Сесицький // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2016. - N 6. - С. 47-53. - с. 50

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вірченко В.В.

*д.е.н., доцент кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Кардинальні структурні зміни в системі економічних відносин, які відбуваються в умовах постіндустріальної трансформації і глобалізації економіки, зумовлюють перетворення інтелектуального капіталу в стратегічний актив підприємства, а комерціалізацію інтелектуальної власності та активне впровадження інновацій – в основне джерело конкурентоспроможності підприємства на глобалізованих товарних ринках, що сприяє нарощуванню ділової репутації підприємства, підвищенню рентабельності його діяльності та розширенню кола лояльних споживачів

його продукції. Сучасне ринкове середовище відзначається посиленням конкуренції, а також значною мінливістю та невизначеністю. Висока волатильність ринку інтелектуальної власності, значний рівень ризиків, що супроводжують діяльність підприємств у сфері комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, велика кількість порушень прав творців інтелектуального продукту, а також вплив цілої низки як внутрішніх, так і екзогенних негативних факторів в значній частині випадків не дозволяють підприємствам акумулювати та повністю реалізувати їх інтелектуальний, творчий і науково-технічний потенціал.

Особливо негативний вплив на розвиток сфери господарського обороту результатів інтелектуальної діяльності здійснюють систематичні порушення прав інтелектуальної власності. У цих умовах належне управління інтелектуальною безпекою економічних суб'єктів шляхом створення організаційно-інституційних передумов для захисту об'єктів інтелектуальної власності, зростання їх вартості та ліквідності може забезпечити їх стійкість до впливу внутрішніх і зовнішніх негативних факторів, а також створити основу для розвитку ринку об'єктів інтелектуальної власності.

На нашу думку, враховуючи зміст та специфіку інтелектуальної власності, а також основні підходи до розуміння сутності економічної безпеки, інтелектуальну безпеку слід розглядати як такий стан суб'єкта господарювання, що є стійким до впливу внутрішніх і зовнішніх негативних факторів, характеризується його забезпеченістю об'єктами інтелектуальної власності, а також наявністю організаційних і інституційних передумов для підтримки високої ліквідності, зростання ринкової вартості інтелектуального капіталу та його захисту від несанкціонованого використання [1, с. 24-25; 2, с. 5-6].

Основоположною метою інтелектуальної безпеки є забезпечення стійкості суб'єкту господарювання до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, пов'язаних із господарським оборотом і комерціалізацією об'єктів інтелектуальної власності. У той же час, серед

цілей інтелектуальної безпеки, що конкретизують і реалізують її мету, варто визначити: підтримку ліквідності об'єктів інтелектуальної власності; збереження та підвищення їх ринкової вартості; ефективне управління ризиками їх комерціалізації; підтримку високої рентабельності інтелектуального капіталу; дієвий захист оспорюваних або порушених прав інтелектуальної власності; реалізація превентивних заходів у сфері їх охорони; трансформація інтелектуальної власності у основне джерело конкурентних переваг підприємства; дієвий захист комерційної конфіденційної інформації від розголошення та несумлінного комерційного використання.

Серед основних чинників, які зумовлюють об'єктивну необхідність розробки та реалізації заходів у сфері інтелектуальної безпеки суб'єктів господарювання, варто виокремити наступні: суттєве зростання кількості порушень прав інтелектуальної власності як у сфері міжнародної торгівлі, так і на рівні національних економік; зростання кількості корпорацій, що здійснюють агресивну патентну політику з метою економічного тиску на інших учасників ринку, а також блокування доступу на окремі регіональні ринки для своїх найбільших конкурентів; зростаюча конкуренція на глобальних товарних ринках, що змушує підприємства вдаватися до опортуністичної поведінки у сфері інтелектуальної власності з метою отримання короткострокових конкурентних переваг та акумуляції додаткового прибутку; активізація діяльності патентних тролів; перетворення інтелектуального капіталу на стратегічний актив підприємства, що вимагає ефективного захисту; специфіка результатів інтелектуальної діяльності, які завдяки нематеріальній природі легко тиражуються та поширюються і тому вимагають спеціального правового, технічного та організаційного захисту [3, с. 197].

Дослідження практичної діяльності зарубіжних компаній у сфері захисту прав інтелектуальної власності дозволило виокремити п'ять різних стратегій інтелектуальної безпеки в залежності від характеру поведінки економічних

суб'єктів на ринку інтелектуальної власності та специфіки їх інтересів у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Пасивна стратегія передбачає, що підприємство не має чітко визначеної політики захисту прав інтелектуальної власності і не приділяє належної уваги виявленню, державній реєстрації, оцінці та обліку результатів інтелектуальної діяльності. Підприємства, що реалізують подібну стратегію, зазвичай здійснюють діяльність у традиційних галузях економіки або на ринках з низьким рівнем конкуренції і тому не розглядають інтелектуальний капітал в якості стратегічного активу, який вимагає додаткового захисту.

У відповідність з нейтральною стратегією суб'єкти господарювання зосереджують увагу на виявленні, державній реєстрації, оцінці та обліку результатів інтелектуальної діяльності, а також залученню їх шляхом комерціалізації до господарського обороту з метою отримання додаткового прибутку та конкурентних переваг на ринку.

Активна стратегія передбачає, що підприємство не лише здійснює облік об'єктів інтелектуальної власності та залучення їх до господарського обороту шляхом комерціалізації, а й приділяє увагу моніторингу зовнішнього середовища з метою виявлення фактів порушення прав інтелектуальної власності та активному юрисдикційному захисту зазначених прав. Згідно з агресивною стратегією суб'єкти господарювання паралельно з використанням інтелектуального капіталу у господарській діяльності застосовують захист прав інтелектуальної власності в якості ефективного інструменту економічного тиску на інших учасників ринку, а також блокування доступу на регіональні ринки для своїх найбільших конкурентів.

Найбільш ефективною є інтегральна стратегія, яка передбачає, що суб'єкт господарювання ефективно використовує об'єкти інтелектуальної власності в якості стратегічного активу, який є основним джерелом конкурентних переваг на ринку, і тому розглядає політику комплексного та неперервного захисту прав інтелектуальної власності як невід'ємну складову

системи стратегічного корпоративного менеджменту. Підприємства, що реалізують подібну стратегію, зазвичай витрачають значні кошти на утримання штату та системи організаційних підрозділів, основним завданням яких є захист, облік та комерціалізація інтелектуальної власності.

Серед складових процесу управління інтелектуальною безпекою на підприємстві варто виокремити [3, с. 200]: стратегічний аналіз, що передбачає виявлення існуючих і прогнозування потенційних загроз інтелектуальній безпеці; планування, що передбачає розробку системи заходів, спрямованих на уникнення або ліквідацію негативного впливу загроз та кризових явищ на інтелектуальний капітал; ресурсне забезпечення, що передбачає пошук та залучення необхідних організаційних, фінансових та трудових ресурсів для втілення запланованих заходів; бюджетування запланованих заходів; реалізація заходів у галузі підтримки інтелектуальної безпеки; контролінг діяльності у галузі забезпечення інтелектуальної безпеки; оперативне управління політикою інтелектуальної безпеки; аудит і аналіз результативності реалізованих заходів; адаптація стратегії до поточних цілей та завдань ринку; управління ризиками.

Економічний зміст та значення інтелектуальної безпеки в господарській діяльності відображаються в її основних функціях: контрольна – безперервний моніторинг зовнішніх загроз і аналіз внутрішніх факторів, що можуть загрожувати безпеці інтелектуального капіталу; прогнозна – ґрунтова оцінка ймовірності порушень учасниками ринку майнових прав інтелектуальної власності; планування – розробка, реалізація і контроль виконання заходів щодо підтримки інтелектуальної безпеки; стимулювання – забезпечення ліквідності та стійкого зростання ринкової вартості об'єктів інтелектуальної власності для підтримки конкурентоспроможності підприємства; захисна – забезпечення захищеності інтелектуального капіталу підприємства від негативних впливів; відтворювальна – створення передумов для стійкого зростання рентабельності, прискорення господарського обороту об'єктів інтелектуальної власності і розширеного відтворення

інтелектуального капіталу; санаційна – оперативне та ефективне відновлення порушених та визнання оспорюваних прав інтелектуальної власності.

Таким чином, зважаючи на принципову роль інтелектуальної власності у забезпеченні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в умовах глобалізації, вони потребують дієвої системи державної охорони та ефективного захисту, що формують базис інтелектуальної безпеки суб'єктів господарювання та відіграють вирішальну роль у забезпеченні прискореного господарського обороту результатів інтелектуальної діяльності та їх ефективного залучення до сфери суспільного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Маркіна А. І., Московченко М. О. Теоретико-прикладні засади механізму забезпечення інтелектуальної безпеки на підприємстві. *Управління розвитком*. 2010. № 18(94). С. 24-26.

2. Мосов С., Жарінова А. Інтелектуальна безпека України в контексті її входження до СОТ. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2008. № 6. С. 4-9.

3. Вірченко В. В. Інтелектуальна власність: теоретичні витoki та економічні імперативи розвитку : монографія. Київ : Ліра-К, 2018. 488 с.

ЗАКОНОДАВЧІ ОРІЄНТИРИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Хрідочкін А. В.,
завідувач кафедри загально-правових дисциплін,
доктор юридичних наук, доцент,
Дніпровський гуманітарний університет
м. Дніпро, Україна*

Державна політика щодо публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності є важливим інструментом здійснення політики

держави у сфері інтелектуальної власності - діяльності відповідних уповноважених суб'єктів, на які покладені завдання з реалізації державної політики у цій сфері. Тому зміст державної політики щодо публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності визначається завданнями політики держави у сфері інтелектуальної власності, і являє собою сукупність сформульованих і законодавчо закріплених цілей, задач, функцій та інтересів, якими керуються органи державної влади під час здійснення ними державного управління інтелектуальною власністю, а також їх практичну діяльність з реалізації та досягнення запланованого результату. Іншими словами, державна політика у сфері інтелектуальної власності - це державна діяльність уповноважених органів, установ і організацій, що стосується сфери інтелектуальної власності.

Сьогодні актуальність проблем, пов'язаних з реалізацією розробки напрямків державної політики щодо публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності не зменшується. Більше того, неподоланими залишаються і постійно з'являються все нові перепони на шляху реформування існуючої системи публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Мова йде про все ще неефективне державне управління і відсутність координації діяльності суб'єктів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності та наявність застарілого законодавства, яке вже не відповідає ані європейським актам, ані сучасному стану розвитку суспільних відносин в Україні. Все ще зберігаються невиправдано ускладнені процедури державної реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності, які містять корупційні та дискримінаційні ризики через їх непублічність та непрозорість, а також правова невизначеність щодо підвідомчості спорів у сфері захисту прав інтелектуальної власності [1, с. 209-209]. Має і місце відрив академічної науки від бізнесу через відсутність сучасної інфраструктури комерціалізації наукових досягнень і впровадження їх у виробництво, а також відсутність культури і поваги у суспільстві до права інтелектуальної власності та прозорих і доступних процедур набуття та

захисту прав інтелектуальної власності. Недосконаліми є механізми протидії корупції у сфері захисту права інтелектуальної власності. Крім того, неврегульованими залишаються проблеми колективного управління авторськими та суміжними правами, володіння та управління правами на об'єкти інтелектуальної власності [2, с. 115], створені за рахунок коштів державного бюджету та централізованих загальнодержавних фондів, а також не визначено, в яких конкретних випадках і в якому порядку держава може набувати та використовувати права на об'єкти інтелектуальної власності. Має місце і проблема законодавчого врегулювання питань захисту прав інтелектуальної власності. Зокрема, вітчизняний законодавець приділяє значну увагу лише процедурі надання прав, але не дуже замислюється про долю охоронюваного об'єкта в його подальшому життєвому циклі, як і про наслідки його реєстрації. І нарешті, сьогодні в Україні існує проблема у ряді сфер, особливо комп'ютерних програм, аудіовізуальної продукції, де продовжують діяти стимули до споживання продукції, виготовленої з порушенням прав інтелектуальної власності та її виробництва через високі надприбутки, які можна отримувати внаслідок недотримання прав інтелектуальної власності [3, с. 73-74]. Одним з основних завдань України на сучасному етапі залишається імплементація європейських норм прав інтелектуальної власності, що впливає з Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких була надана Верховною Радою України.

Відсутність ефективної державної політики щодо публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності пояснюється, насамперед, відсутністю в Україні національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності - довгострокового плану, відповідно до якого і треба реалізовувати завдання публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Існує і нагальна потреба безпосереднього законодавчого закріплення цієї стратегії, адже сьогодні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би узагальнював і визначав державну політику у сфері інтелектуальної

власності. Відсутнім залишається і єдиний науковий підхід до цієї проблеми. Україні ж гостро потрібен документ основоположного характеру, яким би встановлювалися основні напрямки діяльності держави з розвитку сфери інтелектуальної власності [4, с. 112-113]. Але у будь-якому випадку, важливішими елементами кожного з напрямків державної політики є його цілі (визначені виходячи з об'єктивних обставин розвитку світової спільноти в цілому або однієї зі сфер діяльності), задачі (які треба вирішити для досягнення поставлених цілей) і принципи (основоположні ідеї здійснення державної політики, що визначають сутнісні положення, на основі яких будується вся система публічного управління в окремій сфері).

Досліджуючи питання про державну політику у сфері інтелектуальної власності, слід зазначити, що визначення мети державної політики є одним з ключових елементів розвитку сфери інтелектуальної власності [5, с. 295]. Виходячи з цих концептуальних теоретичних засад розуміння сутності політики держави, мету державної політики (метою повинно стати) у сфері інтелектуальної власності слід визначити як досягнення максимально можливого рівня розвитку сфери інтелектуальної власності шляхом забезпечення функціонування ефективних механізмів охорони і захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності, а також стимулювання інтелектуальної творчої діяльності членів суспільства. При цьому треба наголосити, що мета державної політики у сфері інтелектуальної власності сьогодні набуває особливої актуальності у зв'язку з ухваленням Президентом України Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», якою передбачається проведення низки соціально-економічних та політико-правових реформ, ціллю яких є наближення національних норм і стандартів до європейських.

Ми впевнені, що виконання цих завдань потребує поступового переходу до цивілізованих, врегульованих законодавством принципів взаємодії суб'єктів права інтелектуальної власності, впровадження сучасного механізму публічного управління інтелектуальною власністю, а також

побудови національної економіки, заснованої на активному використанні в ній наукових знань та високоефективних інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Makushev P. V., Khridochkin A. V. Procedures of public administration to the field of intellectual property in countries of European Union of entry. Public administration procedure in countries of the European Union : challenges of III millennium : collective monograph. Lublin : izdevnieciba "Balttija Publshing", 2018. 332 p. P. 204-221.

2. Боднарук Т. В. Гармонізація вітчизняного законодавства з правом ЄС у сфері регулювання діяльності організацій колективного управління авторськими і суміжними правами. Альманах міжнародного права. 2017. Вип. 18. С. 113-118.

3. Хрідочкін А. В. Вітчизняний досвід та перспективи публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика». 2018. 468 с.

4. Лучка І. Ю. Нове у законодавстві про інтелектуальну власність. Право.ua. 2017. № 3. С. 111-117.

5. Маслікова І. І. Суспільне благополуччя як мета державної політики: спроби етичної концептуалізації. Гілея: науковий вісник. 2017. Вип. 125. С. 294-297.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Золота Л. В.

*асистент кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства,
кандидат юридичних наук ННІ права,
Сумський державний університет*

Стан дотримання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності залежить від ефективності органів державної влади, одним із основних завдань яких є охорона такого права, тому і захист такого права реалізується за допомогою адміністративних способів.

Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні є таким

видом юридичної відповідальності, який застосовується уповноваженими на те органами у разі порушення інтелектуальних прав авторів наукових відкриттів та наукових результатів та полягає у застосуванні до правопорушника заходів адміністративного примусу.

Основним нормативно-правовим актом, який передбачає адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Важливу роль під час правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності відіграє і Митний кодекс України [2], нормами якого передбачено адміністративну відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності.

Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності передбачена нормами ст. 51-2 КУпАП та нормами ст. 476 Митного кодексу України у вигляді штрафу та конфіскації і може бути застосована тільки судом [3, с. 107].

Відповідно до ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин, тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, — тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення [1].

Відповідно до ст. 476 Митного кодексу України, ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності [2]. Отже, у Митному кодексі санкція за порушення охоронюваних законом прав інтелектуальної власності є значно більшою ніж у Кодексі України про адміністративні правопорушення.

Слід виділити особливості складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51-2 КУпАП. По-перше, відповідний склад адміністративного правопорушення є формальним, тобто момент вчинення правопорушення не пов'язується із завданням конкретної матеріальної шкоди чи збитків потерпілим особам, об'єктивна сторона правопорушень не характеризується обов'язковістю завдання шкоди суспільним відносинам, настання негативних наслідків відповідного діяння; по-друге, адміністративне стягнення, яке визначене санкцією ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, передбачене у вигляді штрафу. Це свідчить про недостатню охорону прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Саме за таких умов існує реальна загроза того, що сплата штрафу як адміністративне стягнення за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, може перетворитися на відповідну формальність у порівнянні з тією вигодою, яку може отримати правопорушник унаслідок своєї діяльності.

Безперечно, адміністративно-правовий захист є оперативною та ефективною формою захисту прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. Правовласник завжди має змогу швидко вирішити проблему незаконного використання прав авторства на об'єкт

власної наукової діяльності, шляхом звернення до органів МВС, ДФС чи державного інспектора з питань інтелектуальної власності, які, у свою чергу мають право конфіскувати або знищити контрафактну продукцію та накласти штраф на правопорушника, який сплачується адміністративному органу. Якщо такі дії і запобігають подальшим порушенням інтелектуальних прав автора, то як бути з нанесеними йому збитками? Відповідно до положень частини 3 глави 9 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, та розділу 2 частини III Угоди про торговельні аспекти інтелектуальної власності, власнику прав повинна бути забезпечена виплата адекватної компенсації за нанесені незаконними діями збитки. Завдяки цьому, адміністративно-правовий захист може слугувати реально ефективним інструментом у боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
2. Митний кодекс України: Кодекс, Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Голос України*. 2012. № 73–74.
3. Право інтелектуальної власності: підручник. Вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. Київ: НУБіП України, 2016. 355 с.
4. Угода про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n1632
5. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, від 15.04.1994 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#n214

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ТА ОБСЯГУ ДОРУЧЕННЯ СУДУ В УХВАЛІ ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ ІР-ЕКСПЕРТИ

Кірін Р.С.,
*доктор юридичних наук, доцент, судовий експерт,
Дніпропетровський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України,*
Коротаєв В.М.,
*кандидат юридичних наук, судовий експерт,
директор Дніпропетровського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України,*
Хоменко В.Л.,
*кандидат технічних наук, доцент,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро*

Судова система захисту з прав інтелектуальної власності (далі – ІР) почала формуватися у 90-х роках. У зв'язку з розвиненням ринкових відносин, а особливо із залученням іноземних інвестицій, котрі привели до збільшення патентів в державі, що і призвело до зростання ІР-спорів. Тому специфічний характер таких справ зумовлює залученню спеціалістів, наділених спеціальними технічними та правовими знаннями – судових експертів [1, с. 117]. Останній, згідно із ст. 65 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) [2], є одним з учасників судового процесу у цивільних справах, крім учасників справи та їхніх представників, правовий статус якого встановлений у ст. 72 ЦПК та Законі України «Про судову експертизу» [3].

Свого часу О.С. Кравченко обґрунтувала висновок про те, що ІР-законодавство України та законодавство про ІР-експертизу не систематизоване, містить прогалини, суперечливі положення, нечіткі формулювання, не узгоджене між собою і не зорієнтоване на конкретну мету, має інші суттєві недоліки [4, с. 6]. Натомість, авторка наголошує на тому, що специфічною ІР-особливістю є те, що майже всі її об'єкти піддаються судовій експертизі, кількість видів якої неухильно зростає. Експертиза творів науки,

літератури й мистецтва і об'єктів суміжних прав не обмежується лише експертизою контрафактних об'єктів. Необхідність проведення експертизи зазначених об'єктів авторського права й суміжних прав може викликатися й іншими причинами: приналежність того чи іншого твору певному автору, його рівень, час створення й інші фактори, що можуть бути встановлені лише фахівцями високого рівня – експертами [4, с.14,15].

Розглядаючи різноманітні підходи до визначення понять «об'єкт судової експертизи» та «предмет судової експертизи», С.С. Бичкова приєднується до загальноприйнятої в правовій літературі концепції визначення предмета як такого, на який спрямовані дослідження експерта, а об'єкта – як матеріальних речей. Дослідниця вважає, що можна погодитися з точкою зору, згідно з якою під предметом судової експертизи не слід розуміти питання, що ставляться експерту. Вони є основою для наступної відповіді, тому «питаннями» буде іменуватися завдання експерту встановити якийсь факт, пояснити його зі спеціальної точки зору [5, с. 9].

Ж.В. Васильєва-Шаламова, дослідивши наукові та законодавчі підходи щодо видів висновків експерта, погоджується з позицією тих науковців, які стверджують, що найбільше практичне значення має класифікація висновків за ступенем визначеності на [6, с. 11]:

- 1) категоричні - висновки є джерелом доказів, а викладені в них фактичні дані є доказами;
- 2) вірогідні - відомості про факти, викладені в описовій частині висновку, можуть бути використані як непрямі докази;
- 3) висновки про неможливість розв'язання поставленого питання - не містять жодних доказових фактів і тому не можуть бути доказами у справі; процесуальне значення останніх полягає лише в тому, що подібні висновки виключають обов'язок суду призначити повторну експертизу щодо цього ж питання й орієнтують його на необхідність пошуку інших засобів доказування для з'ясування обставин, щодо яких було сформульовано питання перед експертизою і які експерт не зміг розв'язати з огляду на

зазначені причини.

Крім того, дослідивши чинне законодавство, авторка дійшла до висновку, що порядок провадження судових експертиз в Україні наразі чітко не регламентовано. Розмаїття питань та необхідність дослідження різних об'єктів (документів, речей, речовин, осіб тощо) для отримання інформації, яка необхідна суду, зумовлює використання різних методик експертних досліджень, оскільки визначення єдиної універсальної процедури проведення судових експертиз є неможливим [6, с.10].

На думку О.Ф. Дорошенко, він уперше довів, що в Україні на відміну від підходів, закріплених у законодавстві ряду країн англосаксонської та континентальної систем права, висновок експерта з питань інтелектуальної власності визначається як один із доказів у цивільному процесі та не має привілейованого значення порівняно з іншими доказами при прийнятті судових рішень [7, с. 7-8]. При цьому автор слушно зауважує, що при розгляді спорів щодо порушення ІР-прав сторонам доцільно консультиватися з фахівцями цієї галузі щодо правильного формулювання питань, винесених на експертне дослідження, адже, як свідчить практика, некоректно сформульовані питання в майбутньому можуть служити не на користь сторони процесу, яка виступила ініціатором експертизи [7, с. 15]

Нарешті, слід відмітити справедливі висновки Н. В. Кісіль щодо сутності і змісту судово-експертної діяльності у ІР-сфері. Зокрема, вона зазначає, що завдання, які ставляться на вирішення судового експерта, формуються виходячи із необхідності встановлення певних об'єктивних фактичних даних, які мають практичне значення для з'ясування істини в справі. Ці завдання визначаються питаннями, поставленими перед судовим експертом або в порядку експертної ініціативи [8, с. 350].

Основними завданнями цього класу експертизи є [8, с. 351]:

- 1) визначення вартості майнових прав на ІР-об'єкти;
- 2) розрахунок збитків, завданих у результаті порушення прав на них;
- 3) виявлення й оцінювання властивостей і ознак ІР-об'єктів, а саме: 3.1)

визначення в об'єкті дослідження ознак ІР-об'єкта; 3.2) дослідження відповідності об'єкта критеріям, необхідним для надання правової охорони (новизна, промислова придатність тощо); 3.3) установлення факту використання сукупності ознак ІР-об'єкта; 3.4) установлення факту відтворення об'єкта авторського права тощо.

ЦПК визначено, що для проведення ІР-експертизи експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи і зобов'язаний дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому питання. При цьому, експерт зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом та роз'яснити свій висновок і відповісти на питання суду та учасників справи. За відсутності заперечень учасників справи експерт може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції, але експерт не має права передоручати проведення експертизи іншій особі.

В той же час, експерт, залучений до проведення ІР-експертизи у цивільній справі, має право: 1) ознайомлюватися з матеріалами справи; 2) заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів і зразків, якщо експертиза призначена судом; 3) викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання; 4) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета і об'єктів дослідження; 5) для цілей проведення експертизи заявляти клопотання про опитування учасників справи та свідків; 6) користуватися іншими правами, що надані Законом України «Про судову експертизу»; 7) на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з проведенням експертизи і викликом до суду; 8) відмовитися від надання висновку, якщо надані на його запит матеріали недостатні для виконання покладених на нього обов'язків; при цьому заява про відмову повинна бути вмотивованою.

Під час проведення судової ІР-експертизи експерт може використовувати рекомендовану науково-технічну та довідкову літературу, перелік якої затверджений наказом Міністерства юстиції України [9].

Суд призначає ІР-експертизу у справі за сукупності таких умов [2, ст.103]:

1) для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо;

2) сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із цих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності.

У разі необхідності суд може призначити декілька експертиз, додаткову чи повторну експертизу. При призначенні експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто у встановлений судом строк, експерта чи експертну устанovu визначає суд. Суд з урахуванням обставин справи має право визначити експерта чи експертну устанovu самостійно. У разі необхідності може бути призначено декілька експертів для підготовки одного висновку (комісійна або комплексна експертиза).

Окремо слід зупинитися на актуальній проблемі змісту та обсягу доручення суду в ухвалі про призначення ІР-експертизи. Їх особливості полягають у наступному:

1) питання, з яких має бути проведена ІР-експертиза, що призначається судом, визначаються судом;

2) учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта, а у разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну;

3) питання, які ставляться експерту, і його висновки щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта;

4) призначений судом експерт невідкладно повинен повідомити суд про неможливість проведення ним ІР-експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів;

5) про призначення ІР-експертизи суд постановляє ухвалу, в якій зазначає: 5.1) підстави проведення експертизи; 5.2) питання, з яких експерт має надати суду висновок; 5.3) особу (осіб), якій доручено проведення експертизи; 5.4) перелік матеріалів, що надаються для дослідження; 5.5) інші дані, які мають значення для проведення ІР-експертизи;

6) якщо суд доручає проведення ІР-експертизи кільком експертам чи експертним установам, суд в ухвалі призначає провідного експерта або експертну установу;

7) ухвала про призначення експертизи направляється особам, яким доручено проведення експертизи, та учасникам справи; об'єкти та матеріали, що підлягають дослідженню, направляються особі, якій доручено проведення ІР-експертизи (провідному експерту або експертній установі);

8) у разі необхідності суд може заслухати експерта щодо формулювання питання, яке потребує з'ясування, та за його клопотанням дати відповідні роз'яснення щодо поставлених питань; суд повідомляє учасників справи про вчинення зазначених дій, проте їх неявка не перешкоджає вчиненню цих дій;

9) в ухвалі про призначення ІР-експертизи суд попереджає експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків;

10) у разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення призначений судом експерт невідкладно подає суду клопотання щодо його уточнення або повідомляє суд про неможливість проведення ним ІР-експертизи за поставленими питаннями [2, ст.104].

Крім цього, ЦПК у ст.ст. 105 – 110, врегульовує й такі види відноси, що стосуються також й ІР-експертизи, а саме: - обов'язкове призначення експертизи судом; - проведення експертизи на замовлення учасників справи; - збирання матеріалів для проведення експертизи; - проведення експертизи; - наслідки ухилення від участі в експертизі; - оцінка висновку експерта судом.

Особливої уваги, щодо питань, які визначаються судом або

пропонуються суду учасниками справи при проведенні ІР-експертизи, заслуговує інформаційний лист Вищого господарського суду України [10], яким господарським судам України надсилався посібник (Судова експертиза прав інтелектуальної власності: збірник питань / За ред. П.П. Крайнева / - К.: НДЦСЕПВ, 2006. -18 с.) для використання у роботі з урахуванням викладеного у рекомендаціях Президії Вищого господарського суду України від 29.03.2005 р. № 04-5/76 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності», та від 10.06.2004 р. № 04-5/1107 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності». У посібнику запропоновано орієнтовний перелік з майже 90 питань, що ставляться суддями і слідчими на вирішення судовому експерту у справах, пов'язаних з охороною прав на ІР-об'єкти. Хоча це і сфера господарського судочинства, однак аналогічні питання слід вважати цілком виправданими й у межах цивільного судочинства.

Крім того, необхідно враховувати, що наразі зазначені акти судової влади втратили чинність, натомість керуватися слід чинними постановами [12 - 14], в одній з яких [12], окрім загальних питань призначення судової експертизи у справах зі спорів, пов'язаних із захистом ІР-права, наведені й питання, що можуть бути орієнтовно поставлені судовому експерту для роз'яснення при проведенні 5 видів ІР-експертиз.

Також важливим приписом відносно останніх є підстави для відводу (самовідводу) експерта у розгляді справи. Зокрема, експерт не може брати участь у розгляді справи та підлягає відводу (самовідводу) з підстав, зазначених у ст. 36 ЦПК. Експерт, крім того, не може брати участь у розгляді справи, якщо: 1) він перебував або перебуває в службовій або іншій залежності від учасників справи; 2) з'ясування обставин, які мають значення для справи, виходить за межі сфери його спеціальних знань. Участь експерта у судовому засіданні під час попереднього розгляду даної справи як експерта не є підставою для його відводу [2, ст. 38].

Таким чином, проведене дослідження змісту (сформульовані судом питання судовому експерту) та обсягу (кількість питань) доручення суду в ухвалі про призначення ІР-експертизи засвідчило відсутність єдиного науково-методичного підходу не тільки у орієнтовному переліку питань, що можуть бути поставлені перед судовим експертом, а й відсутності уніфікації такого підходу як в окремих видах судочинства так і у визначеного законом суб'єктного кола судово-експертної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дорожко Г. К. Судовий експерт у сфері інтелектуальної власності / Г. К. Дорожко, Н. В. Марченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. - 2014. - Вип. 1(2). - С. 116-120.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15?find=1&text=>
3. «Про судову експертизу» : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
4. Кравченко О. С. Цивільно-правове регулювання експертизи у сфері інтелектуальної власності : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Кравченко Олена Сергіївна ; Національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2003. - 16 с.
5. Бичкова С. С. Експертиза в цивільному процесі України : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Світлана Сергіївна Бичкова ; Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України – К., 2003 . – 20 с.
6. Васильєва-Шаламова Ж. В. Судова експертиза в цивільному процесі : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Васильєва-Шаламова Жанна Віталіївна ; Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. - К., 2009. - 19 с.
7. Дорошенко О. Ф. Судова експертиза як засіб доказування при розгляді цивільних справ щодо порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Дорошенко Олександр

Федорович ; Акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. - К., 2007. - 22 с.

8. Кісіль Н. В. Сутність і зміст судово-експертної діяльності у сфері інтелектуальної власності / Н. В. Кісіль // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. - 2015. - Вип. 15. - С. 346-354.

9. «Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз» : наказ Міністерства юстиції України від 30.07.2010 р. № 1722/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1722323-10>

10. «Про посібник для суддів і слідчих «Судова експертиза прав інтелектуальної власності: збірник питань»» : інформаційний лист Вищого господарського суду України від 10.07.2006 р. № 01-8/1516. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1516600-06>

11. «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98?lang=en>

12. «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності» : Постанова пленуму Вищого господарського суду України від 23.03.2012 р. № 5 // Вісник господарського судочинства. - 2012 р. - № 3, стор. 29.

13. «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» : Постанова пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. № 12 // Вісник господарського судочинства від 2012 — 2012 р., № 6, стор. 57.

14. «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності» : оглядовий лист Вищого господарського суду України від 28.02.2017 р. № 01-06/521 // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_521600-17

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ БІЗНЕСУ, ЩО АКТИВНО ВИКОРИСТОВУЄ ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

*Корогод Н.П.,
завідувач кафедри інтелектуальної власності
та управління проектами,
к.п.н., доцент,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро, Україна*

Визначення актуальних підходів до розробки моделей оцінки бізнесу в промисловій галузі виробництва, заснованого на використанні об'єктів права інтелектуальної власності – винаходів, корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів і послуг (об'єктів промислової власності) сприятиме підвищенню конкурентоспроможності такого бізнесу й отриманню ним додаткового прибутку. При цьому об'єкти права інтелектуальної власності, що є нематеріальними активами, формують інтелектуальний капітал підприємства як визначальну складову його загального капіталу.

Інноваційне промислове підприємство зацікавлене в розробці стратегічного плану розвитку та бізнес-моделі діяльності на основі використання прав інтелектуальної власності. Доведено, інтелектуальний капітал розвинутого промислового підприємства, зазвичай, включає в себе значну кількість об'єктів права інтелектуальної власності, вартість яких суттєво впливає на загальну оцінку бізнесу, модель якого побудована на їх ефективному використанні. При цьому аналіз вартості бізнесу на різних етапах його розвитку (життєвого циклу) дозволить визначити, коли найбільш вигідно залучати інвестиційні кошти задля виграшу всіх сторін: і підприємства, і винахідників, і інвесторів. Побудована модель такого бізнесу може виступати в якості інструменту підвищення ринкового потенціалу промислового підприємства та його розвитку.

У сучасних ринкових умовах пошук шляхів підвищення ефективності та безпеки промислового виробництва лежить через перетворення інновацій

в інтелектуальну власність. Саме права інтелектуальної власності конкуруючих підприємств всієї галузі роблять можливим прогрес людства. Для прикладу, металургійна галузь промисловості вкрай потребує створення та розвитку нових технологій виробництва для того, щоб продовжувати залишатися помітним гравцем в даній галузі на світовому ринку [1]. А, як відомо, складовими більшості інноваційних технологій є об'єкти права інтелектуальної власності. Тому таким важливим для кожного сучасного підприємства стає процес розробки власної моделі оцінки і розвитку бізнесу на основі створених або придбаних об'єктів промислової власності.

Водночас, на сьогодні немає єдиного загальновизнаного підходу до оцінки бізнесу, що спеціалізується на використанні об'єктів промислової власності. Хоча, багато дослідників зробили внесок у розв'язання проблем оцінки вартості його складових - об'єктів права інтелектуальної власності [2].

В загальному випадку, оцінка бізнесу починається з визначення бізнес-ідеї, а далі включається аналіз ринку збуту, клієнтів-споживачів, які будуть зацікавлені в отриманні продукції компанії, фактори внутрішніх можливостей. Метою підприємницької діяльності є отримання прибутку, тому і модель бізнесу повинна показувати, яким чином планується отримувати цей прибуток, які внутрішні можливості підприємства роблять отримання прибутку можливим і наскільки рентабельним є таке підприємство. У випадку інноваційного підприємства у якості товару можуть використовуватись нематеріальні об'єкти права інтелектуальної власності [3]. Прибуток від реалізації такої продукції може бути значно більшим, ніж звичайний товар. Водночас, для того, щоб найкращим чином реалізувати об'єкт права інтелектуальної власності як товар, доцільно розглядати його в рамках життєвий циклу: створення, набуття прав, використання (комерціалізація), захист прав інтелектуальної власності, утилізація, і в умовах конкретного промислового підприємства (див. рис. 1). Застосовуються витратний, дохідний та порівняльний підходи до оцінки

вартості прав об'єктів промислової власності, що формують інтелектуальний капітал і основу сучасного бізнесу [2;4].

Отже, вартість бізнесу, що використовує об'єкти права інтелектуальної власності, тісно пов'язана з їх життєвим циклом і має різкий скачок зросту після закінчення етапу одиничного виробництва та реалізації [4]. Саме на цьому етапі найбільш вигідно залучати інвестиційні кошти. Важливо також вжити заходи щодо підняття привабливості бізнесу для інвестора, зменшення його ризиків та ефективної оцінки вартості прав інтелектуальної власності для її власників. Одними з найсучасніших методів дослідження бізнесу є моделювання та SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз - це інструмент дослідження підприємства як господарчої системи в певному ринковому середовищі. Сильні та слабкі сторони бізнес-плану підприємець здатний контролювати і направляти свої дії щодо них [5]. Також враховуються можливості і загрози зовнішнього середовища для бізнесу, що активно використовує інтелектуальну власність. Саме SWOT-аналіз є основним методом здійснення стратегічного управління на сучасному промисловому підприємстві.

Крім того, важливу роль в маркетингу нової продукції відіграє ділова репутація (імідж) промислових підприємств на ринку не тільки в Україні, але й за кордоном. Водночас, найважливішою особливістю та перевагою цих підприємств є розвиток власної науково-технічної бази на основі розробки і використання інтелектуальної власності, що є суттєвим для них джерелом додаткового прибутку. Тому так важливо здійснювати процеси оцінки вартості прав та комерціалізації (трансферу) інтелектуальної власності цих підприємств. Кваліфікований фахівець у сфері інтелектуальної власності вкрай потрібен таким підприємствам для успішного розвитку бізнесу, для ефективного управління системою інтелектуальної власності на підприємствах.

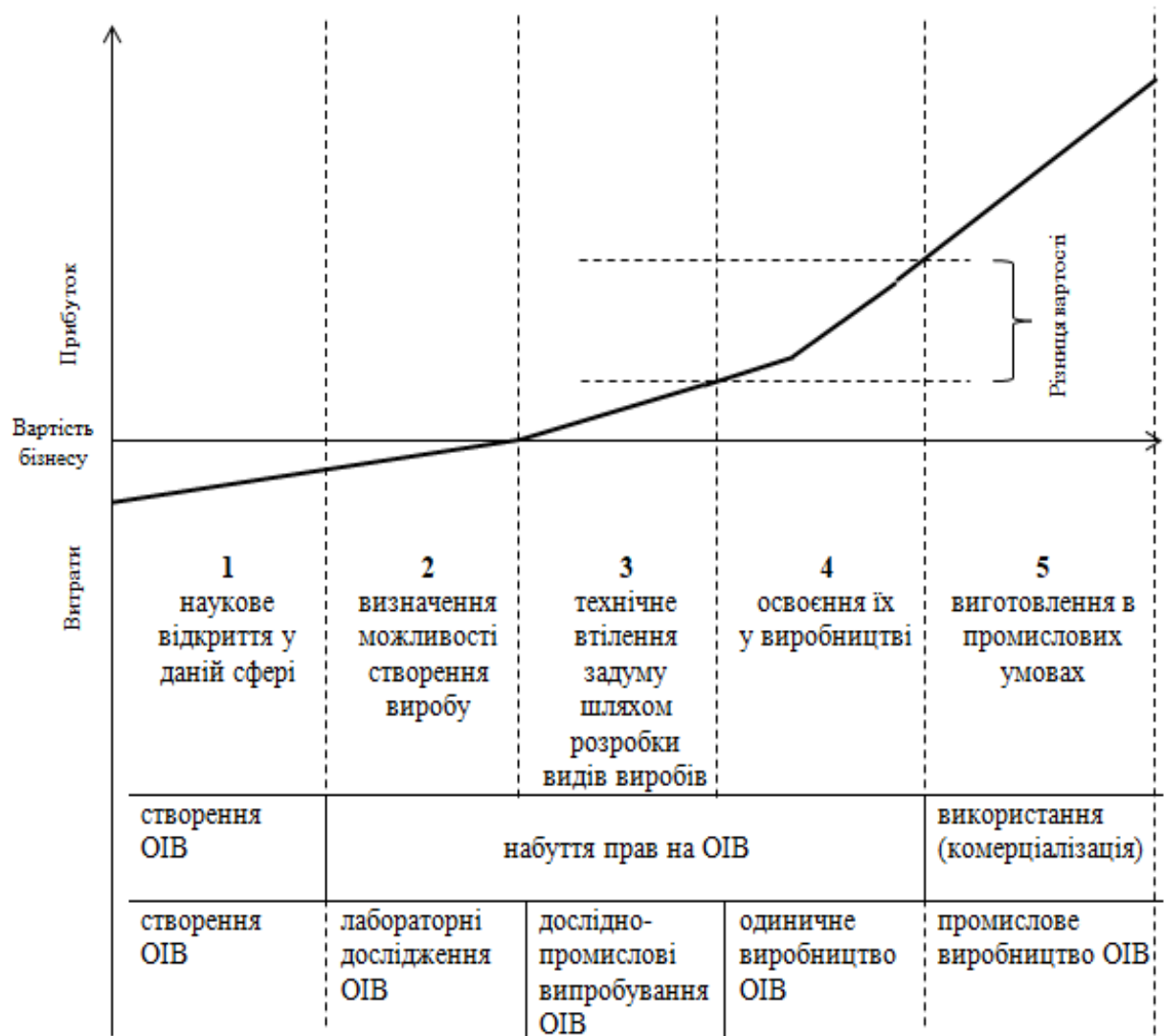

Рис. 1 - Аналіз співставлення етапів життєвого циклу інноваційного товару та оцінки бізнесу на його основі

Інтелектуальний потенціал промислових підприємств включає в себе велику кількість розробленої технічної і конструкторської документації, досвід роботи співробітників компаній в галузі, результати успішних промислових випробувань власних розробок, ідеї та розробки для майбутніх об'єктів інтелектуальної власності. Все це формує справжній портфель об'єктів права інтелектуальної власності, який треба вміти оцінювати і ефективно використовувати в своїй діяльності. При цьому слід зважати на той факт, що використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві є найбільш вигідним способом комерціалізації цих

об'єктів під кутом прибутку. Оцінка вартості прав об'єктів промислової власності у складі наявного портфелю інтелектуальної власності є суттєвим і необхідним фактором формування ефективної моделі загальної оцінки зазначеного бізнесу.

Отже, інтелектуальна власність підприємства визначально впливає на загальну вартість всього його капіталу, на його бізнес-потенціал, інноваційний розвиток. Використання сучасних підходів і методів оцінки об'єктів промислової власності є важливою складовою бізнесу для галузевих підприємств.

Список використаних джерел:

1. Корогод Н.П., Воротнікова Д.О. Особливості законодавчого регулювання трансферу технологій / Науковий вісник Національного гірничого університету, №2 – Дніпропетровськ, 2013, с. 105-109.

2. Бутнік-Сіверський О.Б. Економіка інтелектуальної власності: конспект лекцій для студентів спеціальності 7.000002 «Інтелектуальна власність». - К.: Ін-т ін тел. власн. і права, 2003. – 296 с.

3. Novorodovska T. Using intellectual property as a competitive advantage of modern enterprise/Metallurgical and Mining Industry: polytechnical journals, 2015. - №12. – P. 96 – 102.

4. Мних О. Б. Інтелектуальний капітал і його роль у формуванні вартості машинобудівного підприємства та інноваційній діяльності [Електронний ресурс] / О. Б. Мних // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2008. – № 623 – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Logistyka/2008_623/23.pdf.

5. Бизнес-планирование в предпринимательской деятельности : [учеб. пособие] / В. Е. Шкурко, Н. Ю. Никитина ; [науч. ред. А. В. Гребенкин] ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. — Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2016. — 172 с.

ВПЛИВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ РОЗРОБОК У ЛЛЯНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЕКОЛОГІЗАЦІЮ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ

Березовський Ю.В.,

доцент, к.т.н.,

Кузьміна Т.О.,

професор, д.т.н.

Єдинович Б.М.,

студент групи ЗПП, факультет інтеграційних технологій

Херсонський національний технічний університет,

м. Херсон, Україна

Нині сучасний світ людини неможливо уявити без предметів, в основу яких покладено використання інтелектуальної складової. Успішність розвитку суспільства визначається результативністю використання науково-технологічної сфери, в яку закладається ефективний економічний та інституційний режими; інноваційна система; освіта; інформаційно-комунікаційні технології. Основною конкурентною перевагою залишається інноваційна складова, що надає значну перевагу одних об'єктів над іншими. Одним з найавторитетніших показників, що визначає готовність країни до розвитку інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) є індекс мережевої готовності (WEF-INSED Network Readiness Index), який враховує наявність умов для розвитку ІКТ та готовність їх використання у громадському, комерційному та державному секторах. За цим індексом Україна входить в сотню країн серед 142 досліджуваних світовими організаціями країн.

Можливість справедливої оцінки розвитку економіки країни надає і індекс спроможності до інновацій [Innovation Capacity Index – ICI]. Оцінювання країни за цим індексом здійснює Європейська бізнес-школа, яка досліджує інноваційний потенціал 131 країни світу, використовуючи для цього 5 підіндексів: інституціональне середовище; людський потенціал, професійну підготовку та соціальну адаптацію; якість нормативно-правового забезпечення; умови для досліджень і розробок; адаптація та рівень

використання ІКТ. Україна за цим індексом займає посереднє місце серед інших країн.

Неможливо недооцінити і такий показник розвитку економіки як «винахідницька або патентна активність» тому, що саме він визначає ефективність національної науки, демонструє технологічний рівень виробництва, а також сприяє покращенню добробуту сучасного суспільства. Внаслідок всесвітньої інтелектуалізації сучасної економіки сфера інтелектуальної власності (ІВ) стає дедалі більш значущою у політиці та вимагає стратегічних комплексних підходів до аналізу діяльності у цій сфері і вирішення назрілих питань. У сучасній економіці, що ґрунтується на інформації та знаннях, (ІВ) є важливим джерелом конкурентних переваг реального сектору національних економік. Про високий рівень науково-технічного потенціалу країни свідчить рівень кваліфікації науково-технічних кадрів, обсяг науково-дослідних робіт та винахідницька активність.

Глобалізація економічних процесів ще у більшій мірі підвищує значення факторів інноваційного розвитку: все ширше застосовуються новітні біо-нано, енерго- та Інтернет-технології. У будь-якій країні світу найбільш визначальним показником інноваційної діяльності є створення, а головне, використання сучасних передових технологій тому, що саме такі технології є рушійною силою продуктивності та економічного зростання. Застосування нових технологій сприяє випереджувальному росту ринків наукоємної продукції (орієнтовно на 10-20 % на рік) порівняно із світовою торгівлею, темпи зростання якої складають у середньому 4-8 % на рік. Останнім часом для оцінки рівня національних економік світова спільнота використовує удосконалені індикатори, які доповнюють такий показник як ВВП для використання узагальнюючого мірила економічного результату. До таких показників на різних рівнях включають показники екологічності та ресурсної продуктивності, а також ефективності економічних складових якості життя.

При вирішенні складних екологічних проблем в першу чергу звертають увагу на любов споживачів до всього органічного. Впровадження еко-ідей в бізнесі приносять як достатні прибутки, так і задоволення споживачам від використання біологічно чистих товарів, так і збереження екосистеми та сфери перебування людини.

Останнім часом найбільші підприємства світу взяли курс на «зелені» технології і переходять на безпечне для споживачів і природи виробництво. Так, наприклад, найбільші будвиробники роблять ставку на створення будівельних конструкцій і матеріалів з екологічно чистих компонентів, які потім успішно використовують на будівництві та при здійсненні оздоблювальних робіт.

Учені провідних університетів світу шукають нові способи, як здешевити і популяризувати «зелені» технології. Аграрії переходять на вирощування органічних культур, повертаючись до «дідівських» методів, промисловці застосовують на виробництві екологічно безпечні технологічні операції та екологічно чисту сировину перевірену роками. Все більше компаній переорієнтовуються на екологічний напрям. З розширенням сфери використання екологічних товарів, загостренням екологічних проблем та популяризації «зеленої» продукції концепція розвитку виробництва з позиції екобрендингу стає все більш актуальною.

Одними з доступними товарами «зеленої» продукції можуть стати вироби на основі лляного матеріалу, оскільки льон – є сільськогосподарською культурою унікальною за своїми гігієнічними властивостями та доброю адсорбційною здатністю. На сьогодні гігієнічні властивості льону є неперевершеними, хоча при цьому вони залишаються не останніми його головними властивостями, бо він володіє ще іншими цінними властивостями.

Льон є відтворювальною рослинною технічною сировиною, що характеризується багатофункціональними властивостями і може одночасно успішно використовуватися в різних галузях промисловості. Все це вимагає

усестороннього дослідження не тільки екологічних властивостей цієї сировини, але й екологічної безпеки отриманих на її основі товарів. Такий підхід дозволить обґрунтувати сфери найбільш ефективного застосування. Використання лляної сировини в промисловості забезпечить створення виняткових товарів за своїми властивостями в системі еко-брендингу.

Поштовхом для розвитку ринку екологічно безпечної продукції на основі льономісних матеріалів може бути проведення державою широкої інвестиційної програми у відповідних секторах промисловості з впровадженням науково-технічних розробок, що містять значну інтелектуальну складову та надають можливість перетворювати природні блага з елементів зовнішнього оточення у високотехнологічні екологічно чисті вироби, які при цьому стають не лише ресурсним джерелом, але й прямим наслідком відтворювального процесу. При таких інтенсивних процесах перетворення забруднення і регресний стан навколишнього природного середовища можна звести до мінімуму, застосовуючи при цьому у всіх галузях народного господарства принципово нові види технічного обладнання й інноваційні технології, що ґрунтуються на глибокій переробці льону. Розробка нового технічного устаткування і технологій або удосконалення існуючих дозволить збільшити загальний об'єм виробництва продукції зі складових лубоволокнистих рослин і покращити її якість, що в цілому позитивно вплине на бюджетні надходження та екологізацію нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Єгоров І. Ю. Система комплексних індикаторів оцінки науково-технічної та інноваційної діяльності в контексті процесів євроінтеграції // Наука та інновації. – 2016. – № 4. – С. 21-23.
2. Березовський Ю. В. Теоретичні аспекти розвитку екобрендингу лляних та льономісних товарів в Україні / Ю. В. Березовський // Зб. наук. пр.

«Товарознавство та інновації». – Вип. 5. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. – С. 24-33.

3. Живетин В.В., Гинзбург Л.Н., Ольшанская О.М. Лен и его комплексное использование. – М.: Информ-Знание, 2002. – 400 с.

СУЧАСНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ – НЕ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ВІНАХІДНИКІВ

*Кузнєцов Ю.М.
д.т.н., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського
м. Київ, Україна*

Здобуття Україною, яка повинна бути незалежною високорозвиненою індустріально-аграрною державою, в умовах переходу до ринкової економіки потребує вирішення життєво необхідної проблеми-забезпечення конкурентоспроможної вітчизняної продукції в результаті інноваційної творчої діяльності, що створює об'єкти права інтелектуальної власності (ІВ)- нової техніки і новітніх технологій. Це потребує доброї патентної системи, про що влучно сказав Марк Твен «Країна без державного патентного відомства і без добрих законів, які захищають винахідників, подібна до рака, котрий може рухатися вбік або назад».

На жаль в останні три десятиліття дуже боляче відчувається зовнішній вплив, все робиться під гаслом деіндустріалізації країни і знищення вітчизняних промислових підприємств (заводи зруйновані, перетворені в мега-супермаркети, розважальні платні центри, склади для зберігання імпортової продукції, сотні тисяч робітників позбавлені робочих місць, діюче обладнання розпродано на металобрухт без намагання його модернізації) і як наслідок постійне і суттєве зменшення кількості винахідників і раціоналізаторів (про що свідчить сумна статистика) у сферах промислового і аграрного виробництва.

Заслужених винахідників і раціоналізаторів України не тільки не стимулюють, що було раніше, але й починають забувати навіть там, де вони працюють. Що стосується допомоги для впровадження результатів їх творчої діяльності у вітчизняне виробництво навіть не згадують (форма 4-НТ «Акт впровадження (використання)» не задіяна). Тут доречно згадати слова Оноре де Бальзака російською мовою: «Изобретай и ты умрѣшь гонимый, подражай и будешь счастлив как дурак». Навіть круглий стіл з нагоди Дня винахідника і раціоналізатора 19 вересня 2019 року вирішили провести під гаслом «Чи потрібні винахідники в Україні?». В той же час спостерігається негативна ситуація, коли нова техніка і новітні технології, в тому числі і інформаційні, які розроблені українськими творцями і вченими із-за відсутності державної підтримки за браком фінансування (на створення дослідних зразків, їх випробування, тиражування, набуття прав за межами України міжнародними охоронними документами) визнаються іншими державами, стають їх надбанням, а Україна від цього нічого не отримає, більш того змушена купляти задорого.

Наслідки недолугої патентної політики свідчають про наступне: немає потреби соціального і суспільного замовлення; немає моральної і матеріальної мотивації оформляти охоронними документами щось нове при постійному підвищенні зборів (приклад- прийняття 12 червня 2019 року КМУ (це друга спроба після першої невдалого проекту на рік раніше) постанови № 496 про внесення змін до постанов КМУ від 27 грудня 2001 р. № 1756 і від 23 грудня 2004р.№1716[7], метою якої є - підвищення розміру зборів за дії, пов'язані з набуттям прав ІВ в Україні в середньому в 3-9 разів, що знищує інноваційну діяльність в Україні, як таку, та усю галузь охорони прав на об'єкти ІВ; немає законодавчої бази стимулювання вітчизняних винахідників, як це є в розвинених країнах.

Недарма інтелектуальна спільнота швидко відреагувала на цей ганебний вчинок КМУ і за ініціативою небайдужого Атаманчука А.Г. зареєструвала петицію про скасування постанови №496, де також наголошено, що вона

«...значно погіршує конкурентоспроможність українських підприємців, оскільки середнє відносне навантаження витрат на отримання охорони українським підприємством в рази перевищує середнє відносне навантаження підприємств Польщі, Угорщини, Німеччини, Румунії, Словенії, Франції, Іспанії, Італії, США та інших країн. Відносно багатьох перелічених країн Україна, також програє не тільки у відносних цифрах, але й в абсолютних цифрах розмірів зборів. Зокрема, у Німеччині розмір збору за подання заявки на винахід/корисну модель 1200 грн. (40 EUR), у Польщі 3500 грн. із врахуванням проведення кваліфікаційної експертизи. В Україні розмір нового збору за подання заявки на винахід складає 1600 грн, а з проведенням кваліфікаційної експертизи 6600 грн. Тобто, українські підприємці, які значно поступались у фінансових можливостях польським і німецьким компаніям, і фінансували захист власної ІВ за залишковим принципом, взагалі будуть змушені відмовитися від охорони - оскільки тепер це буде розкішшю. Доступність захисту прав ІВ підвищує конкурентоспроможність підприємств, що дає змогу збільшувати прибутки від діяльності та виплати податків з отриманих прибутків. Крім знищення інноваційної діяльності, підвищення зборів є економічно необґрунтованим. Відповідно до законодавства України державні збори за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти ІВ є цільовими зборами, які використовуються виключно для забезпечення функціонування системи охорони прав ІВ. На сьогодні заклад експертизи ДП "Укрпатент" є профіцитним державним підприємством, з щорічним прибутком в десятки мільйонів гривень. Єдиною проблемою підприємства є неефективний розподіл отриманих коштів, внаслідок якого прибутки використовуються не на підвищення заробітної плати експертів і покращення матеріально-технічної бази, а на поповнення державного бюджету. Кожна розвинута країна надає перевагу отриманню не копійок з державних зборів на надання охорони об'єктам ІВ, а суттєвому збільшенню податкових надходжень від підвищення

конкурентоспроможності підприємств, яке зокрема досягається доступністю охорони прав ІВ».

Негативні тенденції у сфері ІВ [4] залишаються. Зокрема, по винаходах, як були, так і залишилися тільки декларативні закони з частими змінами і доповненнями. Недосконаліми залишилися закони і механізми, які захищають права винахідника (хоча на куполі будівлі штаб-квартири ВОІВ (WIPO) у Женеві напис: «Обов'язок держави-забезпечити надійний захист усіх видів мистецтв та винаходів») і практично зовсім немає законів, які стимулюють отримання прав (для порівняння над дверима департаменту торгівлі у Вашингтоні написані слова президента США Авраама Лінкольна: «Патентна система підливає масла зацікавленості у вогонь таланту», тобто авторам гарантується право на винагороду за їх творіння).

Відчутна для винахідників руйнація системи ІВ продовжилася після передчасного вступу України в 2007р. із слабою економікою у Світову організацію торгівлі (СОТ). Стосовно набуття чинності постанови з дня вступу України в СОТ, то це по суті була ліквідація соціальних замовлень на винаходи вітчизняними виробниками в промисловості і аграрному секторі при дуже низькому рівні життя і старих технологіях, що робить собівартість продукції вище продажної ціни іноземного виробника. Як може країна з низьким рівнем життя і старими технологіями вступати в спільноту багатих, технологічно розвинутих країн і конкурувати з ними?! Без підняття цих показників вступ до СОТ – це повний крах вітчизняного виробництва. Наше прагнення до негайного вступу до СОТ по аналогії нагадує спробу команди корабля, який пливе знизу уверх по Дніпру, наприклад, перед Дніпрогесом, подолати греблю без шлюзування. Всім зрозуміло, що це неможливо, бо при раптовому відкритті греблі без часової і технічної буферної зони, де нижній рівень води піднімають до верхнього, корабель буде знищено потужною лавиною верхньої води.

В той же час є досвід зарубіжних університетів розвинених країн [1], де патентній політиці у сфері ІВ приділяється особлива увага. Відомий закон

Бойля-Доула, який вперше ввів єдину патентну політику держави відносно винаходів, створених в університетах, некомерційних наукових організаціях і малому бізнесі. Сутність цієї політики виражає норма «право власності має контакттор» (“title in contactor”), що замінило 26 патентних політик і комплектів нормативних документів. Закон створив основу для типової державної політики (**a uniform federal patent policy**), що однозначно встановило, що університети мають право на винаходи, які створені при державному фінансуванні. Університетська система США стає одним з основних джерел нових технологій і крупним ліцензіаром. Традиційно активну патентно-ліцензійну роботу проводять три американських ВНЗ: Каліфорнійський університет, Массачусетський технологічний інститут, Стенфордський університет. Вони, як правило, не продають розроблені технології, а передають права на їх використання. До них відноситься і Гарвардський університет.

Висновок – треба відмінити хибну постанову № 496, а молодій креативній, патріотичній і непідкупній генерації інтелектуальної технічної еліти [3], серед якої майбутні нобелівські лауреати, українські кулібіни і едісони, все зробити, щоб вивести Україну із скрутного становища під основним стратегічним гаслом «ВИПЕРЕДИТИ, НЕ НАЗДОГОНЯЮЧИ!» за рахунок інноваційного прориву і міждисциплінарного підходу в умовах викликів четвертої промислової революції «ІНДУСТРІЯ 4.0» [5] з використанням нано-біо-інфо-когно-соціо-еко технологій [2,6].

Список використаних джерел:

1. Андрощук Г.А. Патентная политика зарубежных университетов //Стратегія розвитку України.-2012.-С.17-35.
2. Зленко Н.Н. Мирозренченское значение технологий NBICS – конвергенции //Філософія науки: традиції та інновації, 2015, №1(11). – с 11-20.

3. Кузнєцов Ю.М. Причини руйнації вищої технічної освіти і науки в Україні і шляхи виходу з кризи //Науково-інформаційний вісник ГО НАНВОУ, №1-2, 2019. – С.61-64.
4. Кузнєцов Ю.М. Чи потрібні в Україні винаходи і винахідники? // Газета «Академія» АНВОУ, №3, грудень 2011.- С.1,4.
5. Кузнєцов Ю.Н. Вызовы четвертой промышленной революции «Индустрия 4.0» перед учеными Украины // Вестник ХНТУ, Херсон, №2 (61), 2017.- С.67-75.
6. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической эволюции /Ф. Фукуяма. - М.: АСТ; ЛЮКС 2004. – 349 с.
7. <http://petition.kmu.gov.ua/>>/Petition/View/2359>.

РОЗВИТОК РИНКУ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

*Лозова Г.М.,
к.е.н., доцент; доцент кафедри
економічної теорії, макро- і мікроекономіки
Палієнко Т. П.,
студентка 2 курсу ОС «Магістр»,
економічний факультет,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

В умовах інтелектуалізації економіки та стрімкого розвитку глобального ринку інтелектуальної власності ринок засобів індивідуалізації є важливим фактором інноваційного розвитку національної економіки, що сприяє її динамічному зростанню. Проте формування та розвиток ринку засобів індивідуалізації в Україні відбувається досить повільно, суперечливо та із значними проблемами. Як демонструють статистичні дані та практика, масштаби розвитку ринку засобів індивідуалізації в Україні суттєво відстають від відповідних показників високорозвинутих країн світу, що свідчать про значний потенціал для росту і потребує створення сприятливих умов з точки зору економічної політики держави в цій сфері. На

сьогоднішній день в науці існує гостра проблема з оцінкою динаміки розвитку ринку засобів індивідуалізації в Україні, оскільки відкритих даних про укладання договорів купівлі-продажу або передачі прав на засоби індивідуалізації в процесі комерціалізації державні органи не публікують у своїй звітності, розпочинаючи з 2017 року, інформація про стан розвитку даного ринку носить фрагментарний характер. І пов'язано це, на наш погляд, в певній мірі з процесами тінізації даного ринку.

Якщо визначати сутність ринку засобів індивідуалізації, як складової ринку об'єктів інтелектуальної власності – це система економічних відносин із приводу купівлі-продажу або передачі прав на засоби індивідуалізації. Особливістю функціонування даного ринку є те, що на ньому обертаються не самі продукти інтелектуальної діяльності, а відбувається передача виключних прав на ці об'єкти. Відповідно ціна формується виходячи із визначення вартості прав на засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів і послуг. Основними об'єктами виступають засоби індивідуалізації. Діюче цивільне законодавство відносить до цієї групи комерційні найменування, знаки для товарів та послуг, географічні зазначення [1]. Основним об'єктом на ринку засобів індивідуалізації в Україні, на нашу думку, є торговельні марки, оскільки комерційні найменування можуть бути передані покупцю лише разом із цілісним майновим комплексом підприємства. Що стосується географічних зазначень, то такий об'єкт інтелектуальної власності є мало поширеним в Україні. Хоча Укрпатент веде переговори з представниками Європейського Союзу у сфері географічних зазначень в рамках Проекту ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні», національна система реєстрації географічних зазначень знаходиться в зародковому стані. Як показує динаміка надходження заявок, то традиційно в Україні подається 3-4 заявки на рік на реєстрацію кваліфікованих зазначень походження товарів. В той час, як в 2018 році на реєстрацію прав на знаки для товарів та послуг було подано 38 651 заявку, в тому числі 30 899 заявок за національною

процедурою. Активність національних заявників у поданні заявок на знаки для товарів і послуг у 2018 році зросла на 4,0%, іноземних – зменшилася на 8,6% [2,с.5, 14].

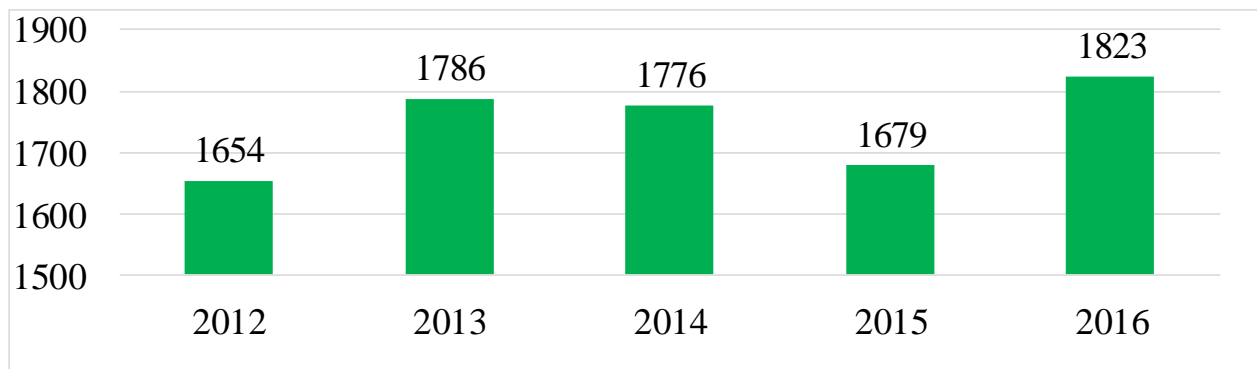

Рис. 1. Розподіл зареєстрованих договорів щодо розпорядження майновими правами назнаки для товарів і послуг

Джерело: складено автором на основі [5]

Слід зазначити, що в Україні чітко простежується тенденція розвитку ринку ліцензійних угод, на противагу ринку купівлі-продажу, де об'єктом, крім технологій та патентних ОІВ, виступають права на торговельні марки (ТМ). Стратегія ліцензування на основі отримання монопольних прав на ОІВ, змушує інших виробників придбати у власника прав дозвіл на використання цієї ТМ за ліцензійним договором, досить часто це відбувається в рамках комерційної концесії, що в свою чергу, дає можливість контролювати ринок власнику права переслідувати недобросовісних конкурентів.

Яскравим підтвердженням розвитку ліцензування на ринку засобів індивідуалізації в Україні виступає динаміка зареєстрованих договорів.

За даними державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) 2016 рік став найпродуктивнішим за кількістю зареєстрованих договорів щодо розпорядження майновими правами на об'єкти засобів індивідуалізації (рис.1).

Тінізація ринку засобів індивідуалізації інтелектуальної власності, характеризується зростанням порушень прав на знаки для товарів і послуг,

тобто коли недобросовісні суб'єкти господарювання обирають існуючу відому торговельну марку за основу та реєструють нову, схожу на оригінальну, торговельну марку. За такої діяльності, коли особа умисно виготовила та продала контрафактний товар, збитків зазнають: власник торговельної марки, продавець оригінального товару чи послуги, покупець контрафактного товару – споживач, зазнаючи небезпеку для власного здоров'я та, звісно, держава, що створює загрозу для національної безпеки країни.

Аналіз світового, європейського та національного ринку дозволяє зробити висновок про те, що сучасний стан контрафакції різних видів продукції набуває все більш масового характеру. За даними управління інтелектуальної власності ЄС (EUIPO) та Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), торгівля контрафактною та піратською продукцією становить щорічно близько 460 млрд євро у всьому світі. Щодо стосується ЄС, то імпорт становить 120 млрд євро контрафактної продукції, а це приблизно 7% усього імпорту ЄС [4]. Якщо порівнювати з 2016 роком, тоді торгівля контрафактною та піратською продукцією становила близько \$509 млрд. Для Європейського Союзу торгівля підробками у 2016 році становила 6,8% імпорту з країн, які не є членами ЄС, порівняно з 5% у 2013 році [5]. Країни, які найбільше постраждали від підробок у 2018 році, були США (24%), Франція (17%), Італія (15%), Швейцарія (11%) та Німеччина (9%). В Україну більшість контрафактних товарів надходить з Китаю, Гонконгу, ОАЕ, Туреччини, Сінгапуру, Таїланду та Індії. В Україні у 2019 році зафіксовано 2,6 тис. випадків призупинення митного оформлення товарів через можливе порушення прав інтелектуальної власності на загальну суму понад 25,2 млн грн. Загалом, станом на 1 травня 2019 року у митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності за заявами правовласників внесено 4015 об'єктів [6].

Проблеми розвитку ринку засобів індивідуалізації можна згрупувати за такими напрямками:

1) *Інформаційні*. Тут проблема полягає не тільки в обмеженому доступі до інформації про можливості реєстрації прав та переходу прав на засоби індивідуалізації, даних про розвиток динаміку та структуру ринку, але проблема в формі викладу інформації, яка не завжди може бути доступною для сприйняття пересічного громадянина, відсутність систематичності роз'яснювальної роботи державних органів серед підприємців з метою популяризації комерціалізації засобів індивідуалізації в Україні.

2) *Необізнаність та відсутність освіти у сфері ІВв учасників ринку*. В силу відсутності спеціальних знань у сфері інтелектуальної власності, необхідних для реєстрації прав на інтелектуальну власність, багато підприємців стикаються з проблемами вже при реєстрації, наприклад, торговельної марки та змушені звертатися до посередників, що автоматично підвищує вартість об'єкту. Або вважають дану процедуру непотрібною, високо затратною та складною, в результаті можуть опинитися в ситуації порушення їх прав на засоби індивідуалізації з боку недобросовісних конкурентів.

3) *Фінансові*. В зв'язку із підняттям розміру Державного збору за подання заявки на торговельну марку влітку 2019 року активність заявників значно зменшилася.

4) *Інфраструктура*. Щодо інфраструктури для розвитку ринку засобів індивідуалізації коло проблем досить широке, починаючи від доступу до інформаційних ресурсів, закінчуючи функціонуванням внутрішніх і зовнішніх ринків засобів індивідуалізації.

5) *Взаємодія з державними органами*. На жаль, на сьогоднішній день немає чіткої схеми співпраці державних органів з підприємцями-початківцями, робота державних службовців часто носить формальний характер.

Отже, формування ринку засобів індивідуалізації в Україні забезпечує гармонізацію інтересів виробників та споживачів, тим самим стимулюючи економічний розвиток та конкуренцію. Основні перешкоди на шляху розвитку ринку засобів індивідуалізації можна розділити на три види: економічні бар'єри, освітні бар'єри, культурні бар'єри, пов'язані із дією

неформальних інститутів.З метою підвищення ефективності функціонування ринку засобів індивідуалізації доцільним є запровадження наступних заходів:удосконалення механізму захисту прав на засоби індивідуалізації;запровадження обов'язкового вказання торговельної марки при митному декларуванні товарів;запровадження стандартівзахисту прав на засоби індивідуалізації, з урахуванням норм міжнародного та європейського законодавства.Тому детінізація ринку засобів індивідуалізації повинна стати пріоритетнимнапрямком державної політики, що сприятиме формуванню ринкового середовища, економічному зростанню, посиленню конкурентних переваг на міжнародних ринкахі усуненню загроз національній безпеці держави.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. Затверджений від 16.01.2003 № 435–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003.Ст. 420, Гл. 43-45
2. Річний звіт за 2018 рік Державного підприємства Український інститут інтелектуальної власності (УКРПАТЕНТ). [Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://ukrpatent.org/atachs/zvit-ukr-2018.pdf>
3. Работягова Л. І. Деякі аспекти укладання ліцензійних договорів на використання торговельної марки . Теорія і практика інтелектуальної власності. 2017. № 2. С. 35-44.
4. Українців закликають не купувати контрафактну продукцію.[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2728078-ukrainciv-zaklikaut-ne-kupuvati-kontrafaktnu-produkciu.html>
5. Промисловавласність у цифрах. Офіційне видання Державної служби інтелектуальної власності. [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://uipv.org/i_upload/file/promvlasnist-2017.pdf
6. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD).[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.oecd.org/>

СТАНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕЄСТРАЦІЇ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ АУТЕНТИЧНИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

Литвин О.В.,

к.т.н., доцент

*Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського*

м. Київ, Україна

В сучасних умовах інтелектуальна власність стала важливим фактором успішного розвитку суб'єктів господарської діяльності. На протязі останніх трьох років нарешті українські виробники зрозуміли значення та необхідність реєстрації географічних зазначень походження товарів для просування своїх товарів на ринки інших країн.

20 вересня 2019 р. Верховна Рада України ухвалила закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень". Новий закон дає визначення термінам "географічне зазначення", "назва місця походження товару" та деяким іншим специфічним поняттям, які захищають зареєстровані назви продуктів харчування та алкогольних напоїв за місцем їх походження. Таким чином, Україна імплементувала у національне законодавство низку вимог Угоди про асоціацію з ЄС щодо якості продуктів. Згідно зобов'язанням України за Угодою про асоціацію українські виробники незабаром більше не зможуть писати на своїх товарах: "шампанське", "коньяк", "фета" тощо. Натомість українські виробники отримали можливість захищати назви своїх автентичних продуктів.

Особливості цього закону:

– гармонізація українського законодавства з європейським. він відкриває можливість подавати на розгляд нові секторальні спеціалізовані законопроекти, які стосуються харчових продуктів, вин та інших алкогольних напоїв. Ці три законопроекти були узгоджені з Мінагрополітики та Мінекономіки та через злиття цих міністерств треба буде подані на розгляд нового Міністерства розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства.

– ребрендинг, тобто припинення використання українськими виробниками захищених назв. Це дуже чутливе питання, особливо що стосується окремих категорій продуктів (серед алкогольних напоїв це стосується коньяка, а серед сирів – сиру фети).

В Україні за підтримки ЄС започатковано проект "Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні" для популяризації серед виробників географічних зазначень, значення їх захисту, реєстрації, впливу на виробників. В Фейсбучі діє сторінка «Geographical Indications in Ukraine/Географічні зазначення в Україні», яка містить інформацію, доступну для виробників щодо можливостей та економічного зиску, пов'язаного з використанням географічних зазначень. Цей проект займається консультативною та технічною підтримкою реєстрації geographical indications (GI), а безпосередньо ініціаторами реєстрації повинні виступати асоціації виробників. Цьому сприяють створення відповідних асоціацій виробників аутентичних продуктів, створені для управління географічним зазначенням [1]. В ЄС існує три варіанти маркувань GI, а саме: PDO (protected designation of origin) - захищене вказівку місця походження, PGI (protected geographical indication) - захищене географічне зазначення і TSG (traditional specialities guaranteed) - гарантія традиційності [2].

Перша заявка на реєстрацію географічних зазначень була від Асоціація виробників традиційних карпатських високогірних сирів, створена з метою управління географічним зазначенням "гуцульська овеча бриндзя". Її було зареєстровано 31.08. 2018 р. 27.02.2019 р.

А вже 08.10.2019 р. Укрпатент зареєстрував заявку на реєстрацію географічного зазначення "гуцульська коров'яча бриндза", котру подала Асоціація Карпатських Ватагів, яку було зареєстровано 19.02.2019 р. з метою управління географічним зазначенням "гуцульська коров'яча бриндза". Це друга заявка на реєстрацію географічного зазначення харчового продукту. Задоволення першої заявки, яку подала Асоціація виробників традиційних

карпатських високогірних сирів на реєстрацію географічного зазначення "гуцульська овеча бриндзя", очікується вже найближчим часом [3, 4].

Зараз в Україні будуть отримані погодження для захищеного зазначення походження (PDO) вин із регіону озера Ялпуг, захищеного географічного зазначення (PGI) для шабських вин, а також для мелітопольської черешні. Тобто, першими українськими продуктами з географічними зазначеннями (наведені робочі назви) будуть:

- вино - захищена назва походження Шабський;
- вино - захищена назва походження Ялпуг;
- сир - захищена назва походження Гуцульська овеча бринза;
- кавун - захищена назва походження Херсонський кавун;
- черешня - захищена назва походження Мелітопольська черешня;
- мед - захищене географічне зазначення Карпатський мед;
- вино - захищене географічне зазначення Закарпаття;
- вино - захищене географічне зазначення Білгород-Дністровський.

В Україні, як і в більшості європейських країн, є багато продуктів, які придатні для реєстрації географічних зазначень. Коли виробники відчують, що з цього є економічний зиск, вони самі стануть зацікавлені реєструвати свої назви.

Географічні зазначення можуть також посприяти розвитку агротуризму та є гарним стимулом для місцевих виробників посилити співпрацю. Розвиток реєстрації географічних зазначень може сприяти реформі інтелектуальної власності в Україні, яка просувається повільно.

Список використаних джерел:

1. Литвин О.В., Максименко І.С. Розвиток реєстрації географічних зазначень походження товарів в Україні / Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності «Законодавство України у сфері інтелектуальної

власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри» 27 вересня 2019 року, м. Київ.

2. Литвин О. В. Набуття прав та реєстрація географічного зазначення походження товарів [Електронний ресурс] : Навчальний посібник / О. В. Литвин ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 11,98 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2017. – 198 с. – Назва з екрана. – Доступ: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/21340>.

3. Литвин О.В., Гаврушкевич Н.В. Формування інституцій інноваційного використання географічних зазначень в Україні // Матеріали науково-практичної конференції «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів прав інтелектуальної власності» 26 квітня 2019. – Київ: КПІ ім.Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019, с.24-28.

4. Криволапчук В. Правова охорона географічних зазначень у контексті угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2018. № 3. С. 51–59.

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Гришко І.Ю.,
магістрантка,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет
м. Суми, Україна
Уткіна М. С.,
к.ю.н., викладач кафедри КПДС
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет
м. Суми, Україна*

Необхідність створення спеціалізованого суду з розгляду питань, що пов'язані із інтелектуальною власністю виникла давно. Дискусія щодо створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності має місце тривалий час як на державному рівні так і серед науковців.

У 2001 р. Указом Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» [1] Кабінету Міністрів України було доручено проаналізувати питання щодо доцільності та необхідності створення спеціалізованого патентного суду. Указ Президента України «Про Основні напрями конкурентної політики на 2002-2004 роки» від 19 листопада 2001 р.[2] також містить вказівку Кабінету Міністрів України, Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади щодо всебічного та ґрунтовного вивчення та дослідження питання доцільності створення спеціалізованого конкурентно-патентного суду. Концепція розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009-2018 рр. [3] вже містить тезу про необхідність створення спеціалізованого суду. Відповідно до ст. 41 Угоди Світової організації торгівлі про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, законодавство кожної країни повинно мати норми, що дозволяли б удатися до ефективних дій, спрямованих проти будь-якого порушення прав інтелектуальної власності, включаючи термінові заходи для запобігання порушень і правові санкції на випадок подальших порушень [4]. Зважаючи на це, можна зробити висновок, що ключовим поштовхом для створення Спеціалізованого суду з інтелектуальної власності стала міжнародна спільнота та важливість приведення у відповідність міжнародним стандартам вітчизняного законодавства. Аналізуючи практику вирішення спорів з патентного права в іноземних країнах, то можна прослідкувати вдале вирішення суперечностей неузгодженості нормативних актів, що призводить до ефективного вирішення спорів.

Судові спори, що стосуються інтелектуальної власності є одними з найскладніших для розгляду. Це зумовлено тим, що такі спори вимагають знання не лише певних правничих питань, але й певною мірою технічних. Зважаючи на той факт, що такі спори увесь час розглядались судами різних юрисдикцій, це призводило до того, що практика застосування норм судами

має подвійний характер, а як наслідок – існує різна судову практика, а іноді і протилежна, у сфері інтелектуальної власності.

Створення спеціалізованого суду має призвести до низки позитивних наслідків. Так, до позитивних моментів створення такого суду О. П. Орлюк відносить: підвищення ефективності судочинства у сфері захисту прав інтелектуальної власності, поліпшення рівня та якості захисту, забезпечення єдності правозастосовної практики, усунення відмінностей підходів до тлумачення законодавства, прискорення темпів розгляду спорів і суттєве скорочення витрат на судочинство [5, с. 14].

С. Пархомчук відзначає, що створення спеціалізованого суду з розгляду справ у сфері інтелектуальної власності та економічної конкуренції дасть змогу:

- 1) остаточно вирішити всі конфлікти щодо розподілу юрисдикції судових органів стосовно вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності та усунути суперечки про їх підвідомчість;
- 2) сконцентрувати досвід вирішення всіх спорів, що виникають у сфері інтелектуальної власності, та сформувати єдину судову практику з цієї категорії судових справ, що у цілому сприятиме однаковому застосуванню численних нормативних актів у цій сфері;
- 3) скоротити час та витрати сторін спору, адже наявність спеціальної підготовки у суддів дасть змогу всебічно розглядати та вирішувати спори, не затаюючи розгляд численними, тривалими експертизами. Своєю чергою скорочення випадків призначення судових експертиз сприятиме загальному спрощенню розгляду судових справ;
- 4) оперативно захищати права та охоронювані законом інтереси суб'єктів спірних правовідносин, що особливо важливо, зважаючи на те, що вартість того чи іншого об'єкта інтелектуальної власності є динамічною і швидко змінюється залежно від умов, в яких він використовується;
- 5) об'єднати в одному провадженні кілька вимог сторін, які хоча й виникають під час одного спору, але відповідно до законодавства мають

розглядатись у порядку різного судочинства (наприклад, по судових спорах, які об'єднують вимогу суб'єкта визнати патент на винахід недійсним та скасувати рішення центрального органу виконавчої влади про реєстрацію лікарського засобу, що виготовляється із використанням такого винаходу. У той час як перша вимога має бути заявлена стороною в господарському процесі, друга підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства);

б) зменшити навантаження на суддів загальних місцевих судів, а також господарських та адміністративних судів [6, с. 230].

Потреба в створенні Вищого суду з питань інтелектуальної власності була зумовлена також особливістю правового статусу його суддів, якими можуть бути лише особи, що мають певний досвід роботи в сфері інтелектуальної власності [7]. Дана сфера є особливою у сфері права, тому потребує спеціально підготовлених суддів, які б моли професійно вирішувати дану категорію справ.

Проаналізувавши вищезазначене, констатуємо, що передумовами створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності стали, у першу чергу, євроінтеграційні процеси, оскільки законодавство України має відповідати європейським вимогам та стандартам, а досвід міжнародної спільноти ми можемо імплементувати у національне законодавство. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності сприяє усуненню прогалин у нормативній базі, швидшого та професійного вирішення спорів.

Список використаних джерел:

1. Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні від 24.07.2001 р. № 285/2001. Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285/2001>

2. Про Основні напрями конкурентної політики на 2002-2004 роки від 19.02.2003 р. № 140/2003. Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1097/2001>

3. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні від 01.06.2016 р. № 402-р. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80>

4. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. № 981/018. Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/981_018/page

5. Орлюк О. П. Інтелектуальна власність як об'єкт наукової діяльності: стан та перспективи. *Питання інтелектуальної власності: збірник наукових праць*. Випуск 7. Київ : Лазурит-Поліграф. 2010. С. 4-15.

6. Пархомчук С. О. Шляхи впровадження в судову систему України органів патентної юрисдикції. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 228-231.

7. Неклеса Ю. В. Проблеми реалізації патентної юстиції в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. №3. С. 114-117.

INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

*Dekusar G.G.,
Senior Lecturer,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Dnipro, Ukraine*

In modern conditions, all over the world, among all other types of property (real estate, banking and industrial capital, securities, etc.), intellectual property has become more and more significant in recent years. Property objects such as brand names, trademarks, service marks, and appellations of origin are becoming an increasingly important element of the economy. Creating equal business conditions for different types of product owners, introducing competitive principles into their activities and increasing responsibility for its results, the need to saturate the market with goods and services causes an objective need for the valuation and

protection of intellectual property of individualization means. Therefore, this topic is relevant to date.

Intellectual property (IP) is the result of the human mind creation. IP objects include inventions, literary and artistic works, symbols, names and images used for commercial purposes [2].

The legal system allows you to protect IP objects, for example, through patents, copyright and trademarks, which allows people to seek recognition or receive financial rewards for their inventions or works. By balancing the interests of inventors and the general public, the IP system helps create the conditions for creativity and innovation to flourish.

According to the legislation of Ukraine, intellectual property rights include personal non-property rights (the right to recognize a person as the creator of an intellectual property object, etc.) and property rights (the right to use the intellectual property object, the right to permit or impede unlawful use, etc.). The scope of intellectual property rights is determined by regulatory legal acts, in particular, the Civil Code of Ukraine and relevant laws [3].

Intellectual property, like any other type of property, is often the subject of unlawful actions by third parties and therefore needs legal protection.

According to the Civil Code of Ukraine (clause 2 of article 432), the following methods of intellectual property rights protection by the court are possible:

- the application of urgent measures to prevent violations of intellectual property rights and the safety of relevant evidence;
- suspension of the passage through the customs border of Ukraine of goods whose import or export is carried out in violation of intellectual property rights;
- withdrawal from civilian traffic of goods manufactured or put into civilian traffic in violation of intellectual property rights;
- withdrawal from civilian circulation of materials and tools used primarily for the manufacture of goods in violation of intellectual property rights;

- application of a one-time monetary penalty instead of compensation for losses for unlawful use of an object of intellectual property right. The amount of the penalty is determined in accordance with the law, taking into account the guilt of the person and other circumstances of significant importance;

- publication in the media of information about a violation of intellectual property rights and the content of a court decision on such a violation.

- amending registered contracts for the disposal of intellectual property rights;

brand monitoring [4].

Analyzing the most acute problems of the criminal legal protection of intellectual property rights, they can be differentiated into groups of theoretical and practical problems.

Theoretical problems. The problem of objects makes it difficult to qualify specific infringements of intellectual property: differences in the terminology of the Criminal Code and the Civil Code of Ukraine: “mark for goods and services” / “trademark”, “company / commercial name”, “topography / layout of the integrated circuit”, respectively. We can distinguish the problem of the objective side of crime. A number of experts propose changing the qualification of criminally punishable intellectual property infringements on the model of other countries: to focus not only on the sign of significant damage, which still needs to be proved in practice, but also on the sign of repetition [5]. In this case, any repeated violation of intellectual property rights will entail not administrative, but criminal liability. Noteworthy is the proposal of experts to attribute crimes against intellectual property to medium-gravity crimes, since under the current legislation the preparation for their commission is not punishable, since these are minor crimes. The uniform application of the norms for the protection of intellectual property rights would be promoted by their concentration in one special section of the Criminal Code of Ukraine.

Practical problems. Difficulties for law enforcement officials are documenting crimes committed not with physical media, for example, the facts of

Internet piracy. The need for confiscation of all counterfeit products, including those provided for by the Criminal Code, remains controversial. sold to bona fide customers who did not know about violations of intellectual property rights. Constantly developing technologies give rise to new forms of infringement of intellectual property, especially on the Internet, which requires highly qualified law enforcement and judges. International organizations recommend the implementation of their specialization tools. A number of crimes against intellectual property (parts 1 of article 176 and 177, article 203 of the Criminal Code and others) are related to private prosecution cases, therefore, law enforcement officers do not register facts independently and do not conduct an investigation without receiving a statement from the victims. Representatives of the injured party often complain about the delay in granting them official status.

Thus, the progress of reforms in the field of IP protection is very mixed.

On the one hand, important steps have been taken in the area of reforming the system of state administration bodies in the field of IP, important legislative acts have been developed and the formation of the High Court on Intellectual Property Issues is ongoing.

On the other hand, rather remote deadlines lead to a certain relaxation of power in the reform of this sphere.

Unfortunately, today technological progress in the world is developing faster than the changes in the relevant legislation in Ukraine. Reforming the sphere of intellectual property is a matter of ensuring competition, expanding trade, increasing foreign direct investment and innovative development of the country. With this in mind, the protection of intellectual property rights should become one of the priorities of Ukraine.

The most important directions for solving these problems are as follows:

1. Further transformation of domestic legislation in the field of intellectual property, taking into account the best international experience, its harmonization with international norms and standards.

2. Improving the national system for the protection and enforcement of intellectual property rights, taking into account internationally recognized standards and principles for the implementation of an effective mechanism for the implementation of these standards and the prevention of unauthorized use of intellectual property.

3. Creation of the necessary prerequisites for the functioning of the civilized market of intellectual property, the introduction of an effective mechanism for the commercialization of intellectual property and new forms of its use (franchising, pledging, option agreements, leasing and rating agreements), regulatory support for assessing the value of intangible assets.

4. Stimulating the creation and rapid entry into the economic turnover of new objects of intellectual property rights, the commercialization of patented scientific and technological achievements; State support of invention, innovation and creative intellectual work.

5. Information support of activities in the field of intellectual property, development of the patent information base, acquisition of national patent documentation funds in the regions, connection to the WIPOnet global information network according to the WIPO long-term program, creation of a national system of training and retraining of specialists in the field of intellectual property.

6. Intensification of the processes of creating non-governmental organizations on the protection of intellectual property rights, promotion of public initiatives of copyright holders interested in protecting and protecting their rights, the formation of a legal culture among the population, respect for rights to intellectual property.

The protection of intellectual property (IP) is defined as one of the priorities of the Ukrainian authorities, it is one of the focuses of the Association Agreement between Ukraine and the EU. And definitely - it is IP that is extremely important for the innovative development of the country and fair competition provision.

Literature:

1. Technical Chang Economic Theory / G. Dosi, C. Freeman, R. Nelson. - L.: Printer Publishers, 1988. - P. 1-5.
2. Ivanova N.I. Formirovanie i evolyutsiya natsionalnyih innovatsionnyih sistem. - M., 2011. - C. 61.
3. National Innovation Systems. - Paris: OESD, 1999. - P.4.
4. Strategiya ekonomicheskogo i sotsialnogo razvitiya Ukrainyi (2004 - 2015 godyi) putem evropeyskoy integratsii / Avt. kol.: A.S. Galchinskiy, V.M. Geets i dr .; Nats. in-t strateg, dolidzh., In-t prognozirovaniya NAN Ukrainyi; M-vo ekonomiki i po voprosam evropeyskoy integratsii Ukrainyi.- M., 20014.
5. Demehin V.L. Innovatsionnaya politika gosudarstva i problemy intellektualnoy sobstvennosti // Ekonomika i prognozirovaniya, 2015. – No. 2. - S. 39.
6. Ekonomika Ukrainyi: strategiya i politika dolgosrochnogo razvitiya / Pod red. akademika NAN Ukrainyi V.M. Geetsa. - M., 2013. - S. 700.

INTELLECTUAL PROPERTY PHENOMENON IN MARKETING

***Kovalchuk Olena,**
PhD, Associate professor,
Department of Law,
Dnipropetrovsk National University of Internal Affairs,
Dnipro, Ukraine*

Recent studies have confirmed the importance of intellectual property in companies' performance. In fact, the intellectual property phenomenon came about as a result of emerging new products and brands, new business ideas, innovative technologies, the design or the look of the products or other things that people write, make, produce or invent [1]. It came as no surprise that companies spend enormous resources to develop their intellectual assets; they traditionally protect these values from the public and competitors to ensure a profound return on their investments.

At first, we focus on the main definitions of intellectual property protection that include patents, trademarks, and copyrights. They are considered to

be the common forms of intellectual property. According to Longman Dictionary of Contemporary English, Intellectual Property is something which someone has invented or has the right to make or sell, especially something protected by a patent, trademark or copyright. However, some companies put the same meaning in the term “patent”, we should remember that patent is only a part of intellectual property. So, patent is a government authority or license conferring a right or title for a set period, especially the sole right to exclude others from making, using, or selling an invention. At the same time, copyright is the legal right to be the only producer or seller of a book, play, film, or record for a specific length of time. Following the definition from the dictionary, a trademark has two explanations: 1. a special name, sign or word that is marked on a product to show that it is made by a particular company. 2. A particular way of behaving, dressing etc. by which someone or something can be easily recognized [2].

There have been several significant studies into the way companies implement intellectual property policy. Interestingly, many world-known companies such as Tesla, Toyota, Levi Strauss & Co., and Nike tend to open-source their patents and trade secret processes. On the first hand, “open-source intellectual property” sound like a paradox, on the other hand, if we have a deeper look inside, we will understand that it refers to legally protected, proprietary technologies, trademarks, and other intangible values being offered to the public for use without the threat of suit.

Further we consider some case studies of the companies’ implementation of intellectual property in their activity. We chose TESLA company from automobile industry, Levy Strauss from the apparel industry and IBM company from the sphere of technology. According to Tesla CEO Elon Musk, sharing patents will foster further innovation and progress, and generally advance electric vehicle design and adoption. By producing battery design standards and sharing its technologies, Tesla is representing its confidence that electric vehicles will gain the traction necessary to compete on a wider scale with vehicles that run on fossil fuels.

The International Business Machines Corporation (IBM), incorporated on June 16, 1911, is known all over the world by its ability to manage intellectual property and as a result by its commercial success. The Company operates through five segments: Cognitive Solutions, Global Business Services (GBS), Technology Services & Cloud Platforms, Systems and Global Financing. For the last 20 years IBM has received more US patents than any other organization. It goes without saying that IBM is recognized for its intellectual property development, management, and commercialization leadership [3].

Unlike TESLA and IBM companies, Levy Strauss does not aim to share the patented technologies as a means to stimulate market growth. On the contrary, it makes every effort to improve their manufacturing processes and decrease their environmental impact. Levy Strauss gave a positive example to other companies by sharing its manufacturing trade secrets for a high-efficiency denim treatment that saves a significant amount of water during production of the denim used to make jeans and other apparel (Levi Strauss & Co. press release, March 22, 2016).

In conclusion, there is no doubt that intellectual property rights are of great importance in companies' performance. However, the leaders in the international market tend to discover new value in intellectual property, implement modern approaches in IP policy. They incline to implement the open-source IP in comparison with other smaller companies that use the common forms of IP. The open-source IP is a way of stimulation of the market growth as well as the usage of environmental sustainability initiatives helps to increase goodwill and bolster companies' consumer reputation.

Key words: intellectual property (IP), copyright, trademark, patent, company, marketing.

References:

1. Augustinienė A., Kovalchuk O. (2012) Developing a Psychodiagnostic Tool for Measuring Social Responsibility / LYČIŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮTVIRTINIMO VISUOMENĖJE SOCIOKULTŪRINIAI ASPEKTAI. Mokslinių straipsnių rinkinys (Впровадження гендерних підходів до

- консолідації суспільства соціально-культурні аспекти: Збірник наукових статей). – Leidykla „Technologija“, K. Donelaičio g. 73, 44029 Kaunas, 2012. – С. 45–54. ISBN 978-609-02-0487-0. – Access mode: https://issuu.com/disertacija/docs/mt_2012_socialiniu_mokslu_fakulteta
2. Longman Dictionary of Contemporary English. – access mode: www.longman.com
 3. IBM: Intellectual property licensing: open new revenue opportunities with IBM intellectual property. – Access mode: https://www.ibm.com/ibm/licensing/ip_management.html

ТВОРИ ВУЛИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ОБ’ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА: ПРАВОМОЧНІСТЬ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ

Карлова О.В.,

магістрантка економічного факультету

Бабенко В. А.,

к. і. н., доц.,

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

м. Дніпро, Україна

У сфері інтелектуальної власності є об’єкти авторського права, які до сьогодні залишаються малодослідженими. До таких об’єктів, серед інших, відноситься проблема захисту авторського права на стріт-арт, або твори вуличного мистецтва. Як відомо, Закон України «Про авторське право та суміжні права» до об’єктів авторського права відносить твори у галузі науки, літератури та мистецтва, виражені в будь-якій об’єктивній формі. Отже, об’єктом авторського права може бути твір, що має певні, встановлені законом, ознаки: а) творчий характер; б) вираження у будь-якій об’єктивній формі[5]. То ж чи відноситься стріт-арт до означених об’єктів авторського права?

В останні роки з’явилися публікації присвячені стріт-арту, історії виникнення, найвідомішим його представникам та різноманітним формам вираження. Але, вони в більшій мірі мають публіцистичний характер та не дають відповіді на запитання: як художникам, що розмальовують вулиці

довести, що це саме вони намалювали певний твір, захистити його від знищення та сторонніх зазіхань, тим більше не розглядають питання комерційного використання творів стріт-арту. Самі автори вуличного мистецтва довгий час не замислювались над проблемою охорони та захисту своїх об'єктів права. Навіть найвідоміший сучасний стріт-артер Бенксі вважав, що: «Авторське право для невдах». Але у 2018 році Бенксі подав позов до суду на міланський музей «Mudec», щоб захистити свої авторські права і виграв справу[1]. Тому питання правомочності охорони та захисту авторських прав для творів вуличного мистецтва є дуже актуальним. Але наукових розвідок на цю актуальну тему майже не існує.

Найчастіше до дослідження цієї проблеми звертаються юристи практики. Саме на сайтах юридичних компаній можна знайти інформацію на цю тему. Наприклад, київські юристи Катерина Заславська та Арсен Бучковський у статті «Бенксі, Гамлет та стріт-арт. Як правовласнику захистити мурал» в деякій мірі висвітлюють питання захисту авторського права на подібні об'єкти в Україні. Реальні випадки звернень стріт-артерів різних країн до судів, з метою захисту своїх прав описує також викладач кафедри інтелектуальної власності Лондонського університету Енріко Бонадіо у своїй статті «Graffiti, street art and copying»[8].

Щоб науково дослідити дані об'єкти права, необхідно дати визначення поняттю «стріт-арт». Стріт-арт (вуличне мистецтво) – це незвичний напрям мистецтва, яке можна побачити в громадських місцях. У творах художників стріт-арту вулиця використовується як головний елемент для усвідомлення значення цих робіт. Тобто вулиця стає матеріалом та контекстом мистецтва [6,с.13]. До найрозповсюдженіших форм вуличного мистецтва можна віднести: графіті (написи), малюнки на стінах, трафарети, мурали, стікери, постери, інсталяції, теги, 3д малюнки й т.д.[2]. Цей список не є вичерпним, тому що стріт-арт динамічно розвивається й постійно виникають нові його форми. В Україні, наприклад, набирають популярність мурали, їх часто можна побачити на багатоповерхових будинках у великих містах. Загалом

існує безліч визначень мистецтва стріт-арту, адже майже кожен художник чи мистецтвознавець прагне дати своє тлумачення. Проте, головною відмінністю від інших напрямів є виконання творів і їх знаходження у рамках вуличного простору.

Як бачимо, подібне тлумачення творів вуличного мистецтва жодним чином не протирічить законодавчому тлумаченню поняття твір. «Твір - це результат творчої праці, комплекс ідей, образів, поглядів тощо, незалежно від його призначення, художнього рівня виражений у певній об'єктивній формі»[5]. Закон України «Про авторське право і суміжні права» а також ЦК України не включає твори вуличного мистецтва до переліку об'єктів авторського права. Але, зважаючи на те, що вони мають творчий характер та об'єктивну форму вираження, їх можна віднести до пункту: інші твори, пункту, який був внесений законодавцями саме для нових творів мистецтва, що постійно з'являються у сучасному світі[5, 7].

Усі роботи вуличного мистецтва безумовно мають матеріальну форму та є результатом творчої діяльності, саме тому їх можна вважати творами мистецтва та захищати авторськими правами. Згідно до законодавства, авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення, а для виникнення цього права не вимагається реєстрація твору. Тому кожен стріт-артер, після створення свого малюнку автоматично отримує на нього авторське право. Але авторське право на твір (як нематеріальний об'єкт авторського права) не завжди збігається з правом власності на матеріальний носій, в який втілено твір. І це особливо актуально для творів вуличного мистецтва. Авторам творів вуличного мистецтва слід розуміти, що на матеріальний носій, в який втілено твір, може існувати окреме право власності, право користування (оренди) тощо, але не авторське право. Своїми графіті, розписами вони прикрашають зазвичай стіни будинків, підприємств, дороги, паркани, які є приватною або комунальною власністю. Тому власники цих об'єктів можуть знищити ці твори будь-якої миті. Таке

трапляється доволі часто, і автори не завжди квапляться захищати свої права та йти до суду, хоча є й виключення.

В українській юридичній практиці відбувся інцидент порушення авторських прав на твір стріт-арту, який завершився судом. 25 липня 2013 року була зафарбована робота «Коліївщина: Страшний суд» художника Володимира Кузнецова, без його відома. Твір був створений на стіні Мистецького Арсеналу для виставки «Велике і Величне», однак директорка інституції наказала його зафарбувати, не повідомивши про це автора. Художник подав позов до Печерського суду стосовно порушення авторських прав та моральної компенсації. Суд лише частково вдовольнив позов, призначивши відшкодування у розмірі 1 тис. грн[4]. Це один з небагатьох випадків, коли митець поборовся за свої авторські права.

У Законі України «Про авторське право і суміжні права» СТ.12 пункт 2 сказано, що власникові матеріального об'єкта, в якому втілено оригінал твору мистецтва, не дозволяється руйнувати цей об'єкт без попереднього пропонування авторові твору викупити його, за ціну, що не перевищує вартості матеріалів, витрачених на його створення. Коли збереження цього об'єкту неможливе, то авторові мають дозволити зробити копію твору у відповідній формі[5]. Для творів вуличного мистецтва найбільш прийнятною копією є фотографія твору. Тому райтерів мають попереджати про знищення об'єктів, де намальовані їх роботи. А для того, щоб це зробити треба знати ім'я чи псевдонім художника.

Але як же райтеру, інша назва стріт-артера, захистити свої права на власний твір? Тим більше, що характерною рисою для творів вуличного мистецтва є анонімність авторів. Звичайно, краще підписувати свої роботи і робити це потрібно правильно. Для захисту авторських прав, як відомо, існує спеціальний знак їх охорони. Цей знак складається з латинської літери «С» у колі, імені автора та року створення твору[5]. Закордонні стріт-артери приховують свої імена, будуючи на цьому власний маркетинг. Так, найвідоміший стріт-артер Бенксі не розкриває свого справжнього імені, його

прикладу слідуєть й інші митці: JR, Invader, Blu, ВКfoxx[3, с.443]. Натомість українські райтери, або зовсім не підписують своїх робіт, або вказують справжні імена: Гамлет Зінківський, Гео Лерос, Ксенія Шляхтина, Віталій Талько. Зараз на деяких творах вуличного мистецтва вже можна побачити знак авторства та ім'я художника, що означає початок формування культури захисту авторських прав на твори вуличного мистецтва.

Від наявності або відсутності підпису стріт-артеру залежить також строк дії авторських прав. Згідно Закону України «Про авторське право і суміжні права», авторське право діє усе життя автора й 70 років після його смерті, якщо він вказав ім'я (ст.28 пункт 2), і лише 70 років від моменту створення, якщо твір є анонімним чи підписаним псевдонімом (ст.28 пункт 3)[5]. Окрім цього, райтерам належать як майнові так і немайнові права авторства. Згідно СТ. 438 та 440 ЦК України, вони можуть дозволяти використовувати свої твори та перешкоджати їх неправомірному використанню[7]. Цими правами можна користуватися й для комерціалізації своєї творчої діяльності. Але, українські стріт-артери поки що рідко користуються своїми правами, можливо тому, що недостатньо знають про охорону та захист власних авторських прав. Тому національна система інтелектуальної власності має розробити механізм урегулювання питань щодо творів стріт-арту, їх охорони та захисту.

Список використаних джерел:

1. Бэнкси впервые подал в суд за нарушение его авторских прав. OutStyle – портал для хіп-хоп товариства. 2019. URL[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://outstyle.org/news/byenksi-vpervye-podal-v-sud-za-narushenie-ego-avtorskih-prav>
2. Виды и стили стрит-арта. Crossarea - проект для прихильників стріт-арту.2018. [Електронний ресурс].РежимдоступуURL:<https://crossarea.ru/street-art/vidy-i-stili-strit-arta/>

3. Гомперц У. Непонятное искусство. От Моне до Бэнкси. Москва: Синдбад,- 2016.- 464 с.
4. Кузнецов В. Судовий позов у справі щодо знищення твору "Коліївщина: Страшний Суд". Цензура. Українська правда. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<https://life.pravda.com.ua/columns/2017/09/27/226667/>
5. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. Хан-Магомедова В. Граффити. Street Art. : Ridero, 2018. 170с.
7. Цивільний кодекс України. Книга 4. Право інтелектуальної власності. Ст. 438, 440 : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44.ст.356.
8. Граффити, стрит-арт и авторское право[Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://streetartinstitute.com/review/perevod_statyi_enriko_bonado/

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТОРІН ЗА ПОРУШЕННЯ УМОВ ПРОДЮСЕРСЬКОГО ДОГОВОРУ

Кізлевич Аліна Анатоліївна
Студентка юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

Доволі часто представники креативних індустрій, приділяючи основну увагу процесу творчості, не мають достатньо часу, знань для навичок для просування, популяризації та комерціалізації результатів своєї інтелектуальної діяльності. Маючи на меті вирішення такої проблеми, вони звертаються до продюсерів – осіб, які фактично покликані бути посередниками між творцем та третіми особами та вирішувати різноманітні організаційні та фінансові питання. Правовою підставою виникнення таких відносин виступає продюсерський договір. Слід зазначити, що ця категорія не знайшла закріплення у законодавстві, і більше того взагалі не згадується у

нормативно-правовому масиві, що призводить до неузгодженостей у її розумінні, і як наслідок виникнення конфліктів. Так, останніми роками час від часу ставало відомо про гучні суперечки між продюсерами та авторами/винонавцями, що призводили до судового розгляду. Тому все більшої релевантності набуває питання з'ясування особливостей відповідальності сторін продюсерського договору, а також попередження порушень у цій сфері.

Актуальність теми дослідження зумовлена недосконалістю (а точніше недостатньою регламентованістю) механізму застосування цивільно-правової відповідальності за порушення контрагентами умов продюсерського договору. З огляду на таку ситуацію постає необхідність вироблення методології вирішення спорів між продюсером та творцем, а також пошуку шляхів запобігання виникненню таких спорів.

Різні аспекти проблемних питань, що стосуються особливостей цивільно-правової відповідальності за порушення умов продюсерського договору досліджували такі науковці, як О. Іоффе, С. Ленгли, В. Зайцев, Б. Антімонов, М. Брагінський, В. Вітрянський. В Україні цій проблематиці тією чи іншою мірою присвячені праці А. Аксютіної, К. Афанасьєвої, О. Беляневич, О. Доценко, І. Канзафарової, Ю. Нероди та інших.

Як вже було згадано вище, наразі у нормативно-правовому полі не закріплено поняття продюсерського договору, а також продюсерських правовідносин, продюсерської діяльності тощо. Не вироблено уніфікованих дефініцій цих термінів і на докринальному рівні. Вважаємо за доцільне, з метою з'ясування особливостей відповідальності, що настає за порушення умов продюсерського договору, проаналізувати суть цього правочину та визначити його сторони.

Так, А. В. Аксютіна зазначає, що продюсерський договір є різновидом авторського договору, зважаючи на його спрямованість на регулювання відносин у сфері прав інтелектуальної власності, і виокремлює продюсера та автора/виконавця як сторін продюсерського договору [1].

Ю. Ю. Нерода характеризує продюсерський договір як змішаний, тобто такий, що містить елементи різних договорів, а саме авторського договору та договору про надання послуг, і його сторонами є продюсер і виконавець [2, с.94].

В той час, як К. В. Москаленко вказує на те, що продюсерський договір у сфері музичного шоу-бізнесу – це такий цивільно-правовий договір, за яким продюсер зобов'язується представляти інтереси виконавця перед третіми особами як організатор його концертної діяльності, агент, менеджер тощо, а виконавець зобов'язаний виконувати усі вказівки продюсера, що передбачені договором чи іншою домовленістю осіб, з метою розвитку його творчої кар'єри. К. В. Москаленко також зазначає, що такий договір може бути багатостороннім, і окрім продюсера та виконавця, контрагентом виступає інвестор. На наш погляд, така характеристика є доволі вдалою, оскільки не лише розкриває характер правовідносин, що виникають за таким договором, але і визначає інвестора, як одну із можливих сторін [3, с. 15]. Проте, вважаємо, що потребує певної конкретизації характер домовленості, якою можуть визначатись вказівки продюсера. Це питання набуває важливості з огляду на те, що невиконання таких вказівок може вважатись порушенням умов договору і підставою для настання відповідальності.

При дослідженні особливостей санкцій за порушення умов продюсерського договору варто виходити як із загальних засад цивільно-правової відповідальності (оскільки йдеться про порушення умов договору), так і з сутнісних ознак цього правочину.

Для характеристики основних положень договірної відповідальності слід звернутись до норм Цивільного кодексу України. За загальним правилом, що встановлене статтею 610 ЦК, порушенням зобов'язання є його невиконання або неналежне виконання. Статтею 611 ЦК передчено, що правові наслідки, що настають при порушенні зобов'язання можуть бути встановлені договором або законом [4]. Слід зазначити, що при укладенні продюсерського договору більш поширеною є практика, коли сторони

визначають санкції, їх обсяги та підстави застосування. Вважаємо це позитивною тенденцією з огляду на те, що така модель дозволяє більш точно врахувати особливості конкретного правовідношення при обранні санкцій, а тому є більш ефективним засобом для стимулювання сторін до належного виконання зобов'язання.

Варто звернути увагу на виокремлення особливостей цивільно-правової відповідальності за порушення умов продсерського договору, що продиктовані сутністю цього договору. Цілком слушною, на нашу думку, є теза, відповідно до якої продюсерський договір містить елементи авторського договору. Це суттєво впливає на його предмет, зміст та відповідальність сторін. Так, зобов'язання, що виникають за цим договором часто «прив'язані» до конкретної особи (що має певні здібності чи навички, необхідні для виконання роботи) і носять творчий характер. Таким чином, важко собі уявити застосування як санкцій заходів примусу, наприклад покладення на автора/виконавця виконання обов'язку в натурі. Найбільш типовими для таких правовідносин є заходи майнового характеру, зокрема штрафні санкції або відшкодування збитків. Наприклад, доволі часто у продюсерському договорі передбачаються штрафні санкції за неявку на репетицію. У цьому аспекті, важливо зазначити, що для того, щоб уникнути зловживань, які може здійснювати одна із сторін, доцільним є виокремлення у договорі обставин, при настанні яких відповідальність не настає (хвороба автора/виконавця тощо). Це забезпечить особу, яка добросовісно виконувала зобов'язання, від зайвих маніпуляцій з боку контрагента.

Цікавим є співвідношення порушення договірних зобов'язань та порушення особистих немайнових чи майнових прав. Крізь таку призму варто розглянути справу, що виникла у зв'язку із романом Харпер Лі «Убити пересмішника». Так, автор уклала договір із продюсером, відповідно до якого дозволила переробку свого твору для написання п'єси. Однією з умов договору було право письменниці ознайомлюватись зі сценарієм та давати вказівки, що повинні враховуватись сценаристом. Крім того, у договорі

містилась заборона спотворювати дух роману чи його персонажів [5]. Проте невдовзі Харпер Лі померла і права за договором перейшли до її правонаступника – фонду «Estate». Представники фонду ознайомившись зі сценарієм виявили, що внесено суттєві зміни до характеру головного героя, і такі зміни не відповідають духу роману. Виходячи з цього, постає питання у окресленій ситуації йдеться про порушення умов продюсерського договору чи немайнового права автора на недоторканість твору? У позові юристи «Estate» апелювали саме до недотримання договірних зобов'язань і вимагали заборони показу п'єси [6]. На нашу думку, це викликано тим, що порушення умов договору простіше у доведенні. Саме тому варто якомога детальніше формулювати умови договору і підстави настання відповідальності. Адже у разі виникнення спору це значно полегшить доказування і зробить захист прав більш ефективним.

Слід зазначити, що порушення умов продюсерського договору є доволі частим явищем. На наш погляд, це викликано низкою причин, зокрема: прогалинами у правовому регулюванні, закріплення у такому договорі нерівного становища сторін, що суттєво ускладнює його виконання, недобросовісністю котрагентів і низькій правовій культурі щодо об'єктів права інтелектуальної власності загалом.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що проблема порушення умов продюсерського договору носить комплексний характер і зумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. До об'єктивних передумов належить недостатня врегульованість інституту продюсерського договору у законодавстві. Тому варто звернути особливу увагу на доцільність переведення продюсерського договору з категорії непоіменованих правочинів до категорії поіменованих. Такі дії, на нашу думку, є обгрунтованими, беручи до уваги значну специфіку такого договору: предмет, суб'єктний склад, права та обов'язки сторін. Ці зміни допомогли би значно зменшити кількість спорів, оскільки призвели би до одноманітного трактування правочину. Суб'єктивним чинником виступають часті випадки

необізнаності щодо недопустимості зазначення у договорі певних умов (наприклад, неможливість відчужити за договором особисті немайнові права автора/виконавця). Одним із шляхів вирішення цієї проблеми виступає підвищення рівня правової культури і проінформованості осіб щодо сутності продюсерського договору. Слід зазначити, що проведення вказаних заходів дозволить зменшити кількість зловживань і запобігти недобросовісній поведінці сторін. Як наслідок, такий комплекс дій може закласти початок позитивній тенденції розвитку правовідносин у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Аксютіна А. В. Продюсерський договір як різновид авторського договору [Електронний ресурс]/ А.В. Аксютіна// Юридичні науково-практичні Інтернет-конференції. – Режим доступу: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=755%3A070214-21&catid=93%3A3-0214&Itemid=116&lang=ru
2. Нерода Ю.Ю. Особливості продюсерський договір в Україні та Німеччинні: порівняльно-правовий аспект / Ю.Ю. Нерода// Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2014. №5. – Електронне видання код доступу: http://www.pap.in.ua/2_2013/Neroda.pdf
3. Продюсерський договір в сфері музичного шоу-бізнесу: цивільно-правові аспекти [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Москаленко Катерина Вікторівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2014. - 20 с.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] : // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. Agreement between Harper Lee (auther) and Rudinplay, Inc (producer) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://misfortuneofknowing.files.wordpress.com/2018/04/12-1.pdf>

6. Lawsuit Estate of Nelle Harper against Rudinplay, Inc [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.courthousenews.com/wp-content/uploads/2018/03/KillMockingbird.pdf>

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ХVІІІ-ХХ СТОЛІТТЯ

Махова Л.О.
старший викладач кафедри
цивільного, господарського
та екологічного права
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Дія вітчизняного цивільного права значний інтерес сьогодні представляє історико-правовий розвиток інституту комерційної таємниці, що більше половини ХХ століття взагалі не існував на пострадянському просторі[1].

Таємниця - це непізнане, те, що приховується від інших, відоме не всім; секрет, таїна, тайна[5]. Але таємниця одночасно й те, що вже стало усвідомлене об'єктивною реальністю, однак в силу низки причин не підлягає поширенню. Слово «таємниця» має давньоруське походження й спочатку вживалося в чоловічому роді як «тай». Існує ще одне слово - дієслово «утаювати», яке тлумачиться В.І.Далем як «ховати від інших, утримувати в скритності, у неведенні від будь-кого, ховатися, не говорити, не казати, не показувати, заператися, брехати».

Комерційна таємниця є одним з найдавніших способів охорони результатів інтелектуальної діяльності. Давні майстри зберігали секрети своєї професійної діяльності задовго до виникнення перших правових засобів охорони виключних прав. Ці секрети передавались із покоління у покоління, від батька синові, від майстра рабу. Ймовірно, першим захистом таких секретів виступала загальна влада, яку мав батько над своїм сином, а господар над рабом. Правова охорона комерційній інформації надавалася ще в Давньому

Римі, де законом передбачався подвійний штраф за примушування рабів розкривати секрети своїх господарів[4].

Вперше законодавчо врегулювати тайну і відповідальність за її розголошення на Русі взявся Петро I. До початку XVIII століття існувала тільки тайна сповіді, відношення до котрої регулювались «Духовним регламентом про право чину церковного та чернечого». Додатком до Духовного регламенту, складеним Феофаном Прокоповичем у 1722 році на основі указу царя Петра I, був визначений порядок умов розголошення таємниці сповіді. Відповідно до цього документу, під страхом суворого покарання від духівника вимагалось доводити зміст сповіді до відома церковного керівництва у випадках, коли той, що сповідався замислив крадіжку, зраду, бунт проти царя або держави та інші дії, спрямовані проти честі та гідності царя та його родини, держави. В Артикулі воїнському від 1715 року та Уставі морському від 1720 року Петро I регламентує не тільки поняття військової таємниці, а й перші норми по захисту інформації - заборона її розголошення під страхом смерті. 28 лютого 1720 року Петро I своїм Указом про службу громадянську (сс. 709) вводить обов'язок збереження державної та службової таємниці.

В світі сучасне розуміння комерційної таємниці почало розвиватись в Англії під час промислової революції. У США перше задокументоване судове рішення стосовно комерційної таємниці датується 1837 роком. В світовій практиці термін „know-how” (ноу-хау) вперше з'явився у США у 1916 році в судовій справі „Duran v. Brown» і набув застосування у правовій літературі більшості зарубіжних країн. Дослівний переклад терміна – «знати як», (скорочення від «знати як робити»)[2].

Складні виробничі процеси та система ділових відносин заячали введенні письмової документації і обумовили можливість для більшого числа найманих робітників вільно міняти роботодавця. Таким чином, виникли дві головних загрози секретам виробництва: 1) ворожнеча робітника по відношенню до роботодавця який його звільнив; 2) крадіжка документації.

Роботодавці почали включати у трудові контракти умови, що потребують від робітника збереженні секретів виробництва, які складають комерційну таємницю. Законодавці та судова влада відповіли посилюванням переслідування робітника за порушення умов контракту які міру захисту від його ворожнечі до роботодавця і крадіжки секретів виробництва.

З міжнародного досвіду відомі випадки тривалої надійної охорони секретів виробництва, яку забезпечують самі розробники. Так, секрет виготовленні екстракту для виробництва напою «Кока-Кола» відомий лише двом особам і зберігається у таємниці з 1886 року. Він застрахований на випадок промислового шпигунства на суму 43 млн. дол. Уже 190 років не розкривається секрет виробництва одеколону № 4711 у ФРН; сім десятиліть залишається невідомим склад найкращих у світі французьких парфумів «Шанелб № 5», до якого входять понад 100 різних масел і есенцій; зберігається таємниця тютюнової суміші сигарет «Мальборо», французьких лікерів «Бенедектин» і «Шартрез». Те саме можна сказати про напій "Пепсі-Кола". Ще у 1903 році нікому невідомий аптекар Брахем зі штату Північна Кароліна (СІЛА) винайшов темно-коричневий сироп, який назвав «Пепсі» що означає «енергійний», «той; що дає силу». Цей сироп нині застосовують 1300 заводів фірми «Пепсіко» розкиданих по усьому світу. Секрет його виробництва знають лише три члени правління фірми «Пепсіко». Тільки вони мають ключі від сейфа, всякому зберігається рецепт цього концентрату, відкрити сейф вони можуть лише разом і не мають права знаходитися втрьох в одному літаку, поїзді чи автомобілі - якщо з одним із них щось трапиться, то двоє інших залишаться живими. Про всяк випадок дублікат ключа від сейфа завжди зберігається в банку, що фінансує фірму[3].

До середини ХІХ - початку ХХ віку остаточно формується законодавче регулювання таємниці в Російській імперії і відповідальність за порушення її зберігання. З'являються правова охорона таємниці приватного життя, професійної таємниці лікарів, адвокатів, чиновників та нотаріусів,

фабричної та торговельної (комерційної) таємниці. У 1845 році введене покарання за розголошення комерційної таємниці.

Покарання за розголошення фабричної таємниці було встановлено ст. 1355 «Укладення про покарання загального визначення», ст. 1187 встановлювалась відповідальність за дії, направлені на навмисне розкриття комерційної таємниці, а ст. 1316 - за дії, направлені на попереднє оприлюднення торговельної угоди. Також, в законах Російської імперії мали місце норми, які передбачали охорону фабричного секрету, торгової війни та таємниці кредитних операцій.

Російське торгово-промислове право об'єднало фабричну та комерційну таємницю в одне поняття «промислова таємниця», так як вони діяли у паралельній системі приватноправових норм. Ця ситуація зберігається і по теперішній час так як обидва виду діяльності регулюються цивільним законодавством, а термін «промислова таємниця» зазнав змін і перетворився у термін «комерційна таємниця».

У різний час і в різних країнах відношення до комерційної таємниці було неоднозначним. Так, система захисту комерційної таємниці царською Росією і закони, які її забезпечують, були відмінені 14 листопада 1917 року у зв'язку з прийняттям ВЦК документу «Положення про робочий контроль» де було наряду вказано про відміну комерційної таємниці. Декретом ВЦК «Про суд» №2 від 7 березня 1918 року була відмінена таємниця купецьких і інших книг і встановлено право суду витребувати їх пред'явлення.

Проте нова влада швидко усвідомила, що підприємство повинно мати право на захист інформації, якої властива економічна цінність. По перших порах захисту піддавали виключно відомості, які стосуються розробок і виробництва військового характеру. Пізніше до них були приєднані «моменти, які представляють таємницю», такі, як у постанові Наркомпрому РРФСР «Про порядок ввозу і вивозу кінофільм» від 23 липня 1923 року. У 1926 році ВЦК затвердив перелік секретів, який дозволяв підприємствам захищати виробничу та комерційну таємницю. Але з ліквідацією останнього

приватного підприємства в державі не залишилося ніякого недержавного господарюючого суб'єкту, тому і таємниця залишилася виключно державна. У період з 1934 до почату 90-х років ХХ століття в зв'язку з повним одержавленням економіки інститут комерційної таємниці було взагалі ліквідоване.

Список використаних джерел:

1. Виприцький А.О. Історико-правовий аспект огляду зарубіжного та вітчизняного розвитку «Ноу-Хау». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції Управління проектами ефективного використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності. 21-22 березня 2019 року м. Дніпро стр. 11-114.

2. Богуславский М.М., Воробьева О.В., Светланов А.Г. Международная передача технологии: правовое регулирование. - М.: Наука, 1985.- С.20; Ионова О.В., Комиссаров А.А., Малаева Л.З., Судаков А.А. Обеспечение прав на Секреты производства (ноу-хау). М., 1994.- С.6.

3. Андрощук Г.О. Правове регулювання ноу-хау // Інтелектуальна власність. - 2004. - №10. - С 29.

4. Борисова В.І., Баранова Л.М., Домашенко М.В. та ін. Основи римського приватного права: Підручник. – Харків.: Право. – 224 с.

5. Новий тлумачний словник української мови в 3 т. / За редакцією В.В. Лрємевко, О.М. Сдіпушко. -Т.3,- К.: «Аклоніт», 2006. - С.501.

6. Виприцький А.О. «Ноу-хау» як вид комерційної таємниці. «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (м. Харків, 18-19 березня 2016 року). За заг. Ред. С.М. Краснов і А.О. Виприцький – Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2016. – 104С.

7. Виприцький А.О. Вплив комерційної таємниці на економічний розвиток підприємства. Перспективи та проблеми адміністративної реформи в Україні: Тези доповідей Всеукраїнської конференції з адміністративного

права, м. Запоріжжя, 1-2 березня 2007 року / За заг. Ред. С.М. Тимченко і Т.О. Коломоєць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – 142с.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ФОТОГРАФІЧНІ ТВОРИ

*Макогонова Д.
магістрантка*

*Бабенко В. А.,
к. і. н., доцент*

*ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

XXI століття – це час Інтернету та соціальних мереж, коли у Всесвітню павутину щодня потрапляють тисячі фотографій. Деякі соціальні мережі, такі як Інстаграм, створені на основі ідеї «спілкування за допомогою фото». Кожного дня у відкритому доступі розміщують більш ніж 100 мільйонів фото та відео, які використовуються не тільки для вільного перегляду, але і для піратського користування. Згідно інформації на сайті blog.hubspot.com, цю мережу щоденно використовують близько 500 млн. користувачів[1]. Інстаграм – лише один приклад з півсотні Інтернет-ресурсів, де звичайні люди діляться своєю творчістю. Але ці творчі доробки не мають достатнього захисту та досить часто використовуються з метою чужого заробітку. З появою цифрової фотографії, яку зараз надзвичайно легко зробити через сучасні фотографічні засоби, які є в кожного пересічного громадянина, авторське право зазнає суттєвих порушень. Саме тому, проблема охорони та захисту права інтелектуальної власності на фотографічні твори є надзвичайно актуальною.

На сьогодні наявні безліч статей адвокатів, правознавців, що обговорюють цю важливу тему на сайтах соцмереж. Особливе значення вона має для фотографів, які дуже часто стають жертвами фото-крадіжок. Так, на сайті ms.detector.media, адвокат Аліна Правдиченко розглядає прецедент публікації виданням «Україна молода» фотографії фотокореспондента Максима Дондюка без його відома і дозволу[2]. Надзвичайно важливою

серед інших обговорюваних проблем, є захист авторських прав особи, яка зображена на фотографії та самого фотографа. Адвокат Оксана Бойчук (сайт safir.ua) вказує на низку прав та заборон у використанні фотографій в мережі, щоб пересічні користувачі могли хоча б трохи бути обізнаними у цій сфері[3]. Незважаючи на велику кількість статей, у тому числі наукових публікацій на означену тематику, проблема захисту фотографії, особливо у соцмережах, потребує подальшого вивчення задля розробки дієвого механізму охорони та захисту цього об'єкту права[4,5].

Фотографія, як і інші об'єкти авторського права, це твір, «...результат творчої праці, комплекс ідей, образів, поглядів тощо, незалежно від його призначення, художнього рівня виражений у певній об'єктивній формі»[6]. Закон України «Про авторське право і суміжні права» а також ЦК України включає фотографічні твори до переліку об'єктів авторського права, бо вони мають творчий характер та об'єктивну форму вираження[7]. Згідно зі статтею 2 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, до якої приєдналася Україна, фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії, охороняються як об'єкти авторського права[8].

Існують різні визначення терміну «фотографія», одним з яких є таке: фотографія – це твір, який фіксується на будь якому матеріальному носії (папері, фотоплівці, негативі, позитиві, магнітній стрічці, магнітному диску, компакт-диску, комп'ютерних пристроях для запису зображення в цифровому вигляді тощо) у вигляді зображень (аналогових чи дискретних сигналів, призначених для відтворення або кодування зображення), сприйняття якого можливе візуально на матеріальному носії або за допомогою відповідних технічних засобів.

Фотографії поділяються на художні та науково-технічні (прикладні). Художні фотографії близькі до творів мистецтва, а прикладні (науково-технічні) до наукових творів. У повсякденному житті частіше зустрічається перший вид. Але, для надання правової охорони фотографія має бути

результатом творчої, а не лише механічної діяльності. Як трактує науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України, фотографічні твори набувають правову охорону, як об'єкти авторського права за умови, що композиція, відображення, технічні прийоми та методи зйомки відрізняються оригінальністю і новизною [9, С. 96]. Про новизну та оригінальність може, наприклад, свідчити наявність художньої обробки, спеціально підібране освітлення, ракурс тощо. Зміни фотографічних методів, пов'язані з технічним прогресом, призвели до появи автоматизованих методів обробки фотоматеріалів, що надали автору можливість «приділяти особливу увагу змістовній частині зйомки». Також з'явилися нові види фотографії, такі як: голографічні фото з об'ємним зображенням об'єктів. «Цифрова фотографія надала автору унікальні можливості для творчості, оскільки знятий матеріал міг бути безпосередньо введений у комп'ютер і творчо перероблений: змінений масштаб, колір, додані чи вилучені об'єкти, об'єднані з іншими фотографіями – колажі і т. п.»[9, С. 96].

Авторським правом охороняються фотографії, які є результатом творчої діяльності людини – як оприлюднені, так і не оприлюднені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо). Обсяг прав автора багато в чому залежить від того, що зображено на фото: пейзаж, тварини, люди, інші об'єкти тощо. Цивільний кодекс України містить статтю 308, що передбачає охорону інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах, та статтю 433, що, у свою чергу, відносить фотографічні твори до об'єктів авторського права. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, у якому втілено фотографічний твір, не залежать одне від одного[7].

Відповідно до статті 21 Закону «Про авторське право і суміжні права» без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора та джерела запозичення допускається, зокрема, відтворення з метою висвітлення поточних подій

засобами фотографії або кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою[6]. Договори про передачу прав на використання фотографічних творів укладаються в письмовій формі. В усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо). Законодавство України визначає фотографічним творам, як об'єктам авторських прав, відповідний строк охорони прав автора: немайнових – безстроково і майнових – на все життя автора і на 70 років після його смерті.

Фотографія може бути складним синтетичним твором, коли в її створенні беруть участь кілька осіб: сценарист, постановник кадру, фотомоделі, освітлювач тощо. Окремою проблемою є створення фотографії на замовлення (наприклад у фотоательє). Відповідно до статті 430 ЦК України особисті немайнові права інтелектуальної власності, створеної за замовленням, належать творцеві цього об'єкта[7]. Проте у випадках, передбачених законом, окремі немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати замовникові. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать замовникові та творцеві спільно, якщо інше не встановлено договором. Ні фотограф, ні модель в такому випадку не можуть використовувати фотографію без спільної згоди [10].

У разі використання фотографічних творів як елементів веб-дизайну (естетичне оформлення веб-сайтів), а також в інших випадках використання фотографічних творів у цифровому середовищі (зокрема в мережі Інтернет) треба враховувати, що відповідно до статті 15 Закону «Про авторське право і суміжні права» виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти, зокрема, відтворення творів у цифровому середовищі та їх подання до загального відома публіки таким чином, що її

представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця й у будь-який час на їх власний вибір[6].

Як бачимо, для правомірного використання об'єктів авторського права зазначеними вище способами (відтворення, надання доступу) необхідно отримати дозвіл від суб'єктів авторського права. Інформація про управління правами та технічні засоби захисту може міститися в цифрових фотографіях у вигляді цифрових водяних знаків та іншої відкритої або приховуваної інформації. Фотографія може бути розповсюджена без дозволу фізичної особи, яка зображена на ній, якщо це викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб.

Таким чином, радикальні зміни, що відбулися у сучасному світі з появою електронної, цифрової фотографії, призвели до необхідності переосмислення теорії та практики одержання видимих зображень об'єктів на світлочутливих фотографічних матеріалах у міжнародному праві та національному законодавстві. Необхідність врегулювання основних проблем у цій галузі, закріплення більш чіткого визначення самого терміна «фотографія», дадуть можливість уникнути непорозумінь у захисті прав на фотографічні зображення та численних порушень, пов'язаних з використанням цієї категорії об'єктів авторського права. Розв'язанню проблем з використанням фотографій в Інтернет-мережі сприятиме формування у користувачів соцмереж правильного відношення до фотографічного твору, як до об'єкту авторського права та закріплення у суспільстві основних правил щодо використання фотографій: не використовувати зображення та фото без законних на те підстав, особливо в комерційних цілях; використовувати зображення й фото з вільних і безкоштовних бібліотек; пам'ятати про авторське право та вільні публічні ліцензії; посилатися на автора й джерело запозичення, якщо використання підпадає під вільне; творити власні об'єкти авторського права. Обізнаність у даній темі, дотримання цих основних правил, надасть можливість кожному

користувачу випадково не стати тим самим крадієм, правильно і чесно використовувати фото інших авторів.

Список використаних джерел:

1. Lindsay Kolowich «The Ultimate List of Instagram Stats [2019] » – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://blog.hubspot.com/marketing/instagram-stats>
2. Тетяна Гордієнко «Закон є – захисту немає: чому в Україні продовжують красти фотографії» – Електронний ресурс – Режим доступу: https://ms.detector.media/media_law/law/zakon_e_zakhistu_nemaie_chomu_v_ukraini_prodozhuyut_krasti_fotografii/
3. Оксана Бойчук «Порушення авторських прав на фотографію в мережі інтернет. Проблема доказування. (українська)» – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://safir.ua/copyright-infringement-on-a-photo-on-the-internet.html>
4. Абдуліна І.І. Авторське право на фотографічні твори / І.І. Абдуліна // Інтелектуальна власність. – 2002. – № 12. – С. 14–18.;
5. Тимофієнко Л.В. Правова охорона фотографічних творів / Л.В. Тимофієнко // Інтелектуальна власність. – 2002. – № 6. – С. 12–18.;
6. Закон України «Про авторське право і суміжні права» 1994р. – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
7. Цивільний Кодекс України від 13.06.2012 р. – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20120613>
8. Бернська конвенція «Про охорону літературних і художніх творів» 1971р. - Електронний ресурс – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_051

9. Право інтелектуальної власності: Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України/За аг. Ред.. М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 432 с.;

10. Редакція проекту «Правова консультація» «Як захистити авторське право на фотографію?» – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://www.pravoconsult.com.ua/avtors-ke-pravo-na-fotografiyu-zahist/>

ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Мамчич Ю.Р.

*студентка I курсу магістратури,
теплоенергетичний факультет*

Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) України, та його представник ДП «НАЕК «Енергоатом», складає основу функціонування національної економіки, з одного боку забезпечуючи енергією і енергоресурсами всі види економічної діяльності, а також нематеріальну сферу, з іншого – формуючи більшу частину доходів бюджету за рахунок експорту енергоносіїв. Використання його ресурсів без відповідної модернізації, призвело до виникнення низки техніко-економічних проблем, які суттєво впливають на зниження ефективності підприємства. Саме тому гостро постало питання запровадження інноваційної діяльності, яка неможлива без збереження права інтелектуальної власності [3, с. 75]. У сучасних економічних реаліях саме формування інтелектуальної власності є важливим чинником економічного зростання та досягнення конкурентних переваг в умовах інтеграції до ЄС.

В державному підприємстві «НАЕК «Енергоатом» реалізація інноваційних ідей відбувається в рамках відкритої моделі інноваційного процесу, яка передбачає його взаємодію з іншими учасниками інноваційного простору – вузами, науковими організаціями, інноваційними компаніями. Цілями такої співпраці можуть бути як розробка інноваційних проектів, так і їх реалізація та подальша комерціалізація.

Досвід управління інноваційною діяльністю свідчить про необхідність розробки і постійного корегування індивідуальної стратегії розвитку для кожного підприємства, орієнтованого на ринкову кон'юнктуру. Механізм реалізації такої стратегії повинен включати питання організації охорони прав результатів інтелектуальних розробок.

Науковці відзначають, що від розв'язання проблеми створення ефективної системи охорони інтелектуальної власності залежить міцність фундаменту для інноваційної моделі розвитку України, її модернізації, підвищення конкурентоспроможності у світовій соціально-економічній системі [2, с. 70]. А від цього, у свою чергу, — перспективи створення робочих місць у нових сферах діяльності ПЕК. Тобто впровадження інноваційної діяльності має бути спрямоване на вирішення основних завдань ПЕК України:

- модернізація і будівництво нових активів в генерації і передачі електроенергії і тепла;
- розвиток внутрішніх ринків енергії, послідовна лібералізація і розвиток конкуренції;
- підвищення рівня безпеки діючих АЕС та продовження їх терміну експлуатації;
- модернізація та впровадження сучасних технологій для підвищення ефективності використання енергоносіїв та зниження негативного впливу на навколишнє середовище;
- формування та забезпечення функціонування комплексної, ефективної системи науково-технічної та інженерної підтримки АЕС ДП «НАЕК «Енергоатом»;
- підвищення рівня використання встановленої потужності АЕС та підвищення коефіцієнта використання встановленої потужності АЕС на 10% порівняно з проектним;

– сприяння інтеграції України в міжнародні об'єднання: створення загального енергетичного ринку в рамках єдиного економічного простору.

Стосовно проблем вдосконалення законодавства в сфері інтелектуальної діяльності, то необхідно звернути увагу на необхідність постійного реагування на відповідне наукове підґрунтя, оскільки численні нормативні документи та закони у сфері інтелектуальної власності повинні не тільки відповідати вимогам сьогодення, але й спиратися на відповідну наукову доктрину, що дасть змогу робити таке регулювання прогностичним. Важливим є удосконалення процедур захисту прав авторів та власників виключних прав інтелектуальної власності. Крім необхідності правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, важливим питанням залишається покращення економічних показників від впровадження результатів інтелектуальної власності у виробництво [1, с. 13].

Висновок. Отже, зміни законодавства в інтелектуальній сфері України відбуваються повільніше ніж швидкість науково-технічного прогресу у світі, тому подальші реформи сфери охорони інтелектуальної власності – це питання підвищення конкурентоспроможності підприємств ПЕК, розширення обсягів виробництва, зростання іноземних інвестицій та вихід на міжнародний ринок.

Список використаних джерел:

1. Волощенко О. Проблеми удосконалення права інтелектуальної власності в умовах євроінтеграції. *Цивільне право і процес*. 2019. № 4. С. 10–14.

2. Доценко Г. Є., Петренко В. О. Інтелектуальна власність – один з найважливіших факторів формування конкурентоспроможності підприємств. *Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та*

міжнародні виміри. збірник наук практ. ІV всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 вересня 2016 р.). К., 2016. С. 69–72.

3. Семенова В. Г. Дослідження сутності інтелектуальної власності в сучасних економічних умовах. *Технологический аудит и резервы производства*. 2015. № 6/5 (26). С. 74-77.

4. Литвин О. В. Практична реалізація здобутків інтелектуальної праці/«Сучасна економіка»: випуск 9, – К.: Державний інститут підготовки кадрів, 2012. с. 49-55.

ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Носач Ю.О.,
магістр 6-го курсу ФММ,
Войтко С.В.,
д.е.н., проф., завідувач кафедри міжнародної економіки
НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

Стрімкий розвиток інноваційної діяльності стає поштовхом для використання нових можливостей, основою зростання країн. Належним чином збалансована, доступна та надійна система прав інтелектуальної власності має важливу роль у процесах охорони, захисту, контролю продажу та закупівель інновацій. Програмне забезпечення – об'єкт інтелектуальної власності, який важко захистити у багатьох країнах, у тому числі і в Україні, оскільки виникає багато правопорушень щодо нелегального копіювання та розповсюдження комп'ютерних програм. В українському законодавстві вказано, що комп'ютерні програми є лише об'єктами авторського права. Так, згідно ст. 433 Цивільного кодексу України зазначається: «Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори» [1]. Аналогічно в ст. 18 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказується: «Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Така охорона поширюється на

комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження» [2]. Хоча в таких країнах, як Сполучені Штати Америки, Японія, Китай, Ізраїль, Угорщина, існує і патентно-правова охорона, яка у поєднанні з авторсько-правовою охороною забезпечує ефективний захист змісту комп'ютерних програм [3]. У законодавстві Сполучених Штатів Америки суттєве значення має патентне маркування запатентованого виробу. Якщо таке маркування не буде здійснено, тоді автор винаходу не зможе стягнути ніяких збитків за будь-яке правопорушення використання патенту, за винятком, якщо буде доведено, що правопорушник був сповіщений автором про можливі порушення. Патентне маркування на запатентованому виробі зазначаються слово “патент” або абревіатура “пат”, разом з адресою Інтернету, яка пов'язує запатентований виріб з номером патенту. Адреса Інтернету доступна для громадськості без сплати за користування [4]. Завдяки такому маркуванню, автору надається можливість довести факт наявності в них авторського права на спірний об'єкт. Ще однією з важливих проблем охорони програмного забезпечення є відсутність в Україні стимулів для розвитку власного програмного забезпечення, що б підняло країну на якісно новий рівень [5]. Виходячи з даних про кількість спеціалістів у сфері комп'ютерних технологій, які щороку залишають Україну, та враховуючи їх інтелектуальні здібності, слід розробити державні заходи, спрямовані на створення гідних умов праці цієї категорії спеціалістів.

Висновки. Як бачимо, питання правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності України у сфері комп'ютерних технологій, а саме, комп'ютерної програми є актуальною проблемою в наш час. Досвід деяких зарубіжних країн у цій сфері свідчить про наявність поєднання авторсько-правової та патентно-правової охорони комп'ютерної програми, а також маркування примірника комп'ютерної програми. А отже, запозичення досвіду зарубіжних країн, а також удосконалення чинного законодавства щодо охорони змісту комп'ютерної програми та створення державою належних умов для розвитку ІТ галузі в Україні, дозволить не тільки

запобігти численним правопорушенням незаконного використання комп'ютерних програм, але і забезпечити значний розвиток країни в сфері комп'ютерних технологій в цілому.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 9. – Ст. 89.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 6. – Ст. 61.
3. Боровская Е. А. Правовая охрана компьютерных программ и баз данных / Е. А. Боровская, С. Л. Ермакович, В. И. Кудашов и др. – Минск, 2010.
4. Полонская И. Патентная реформа США: первые итоги / И. Полонская // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. — 2012. — № 9. — С. 56–63.
5. Войтко С. В. Стосовно можливості технологічного прориву для України: стан інтелектуального потенціалу та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / С. В. Войтко // Підприємство та інновації : науковий журнал. – К. : МУФ, 2016. – № 2. – С. 68-73.

«НОУ-ХАУ» ЯК ОБ'ЄКТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Полулях О.,
магістрант,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет
м. Суми, Україна
Уткіна М. С.,
к.ю.н., викладач кафедри КПДС
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет
м. Суми, Україна*

На сьогодні інтелектуальна власність займає вагоме місце серед інших видів власності. Це зумовлено тим, що об'єкти інтелектуальної власності

виходять на новий рівень свого існування та потребують детального й адекватного закріплення на законодавчому рівні. Серед таких об'єктів вагоме місце та особливе значення має такий об'єкт як «ноу-хау».

Досліджуючи поняття «ноу-хау», слід зазначити, що воно згадується у низці нормативно-правових актів України, але норми, які його стосуються, є дуже фрагментарними й іноді навіть суперечливими. При цьому, більшість нормативно-правових актів не надає нормативного закріплення та не надає визначення дефініції «ноу-хау».

Вперше визначення поняття «ноу-хау» було закріплено на законодавчому рівні у Законі України «Про інвестиційну діяльність» [1]. Дана дефініція була визначена у статті 1 вищезазначеного закону і під нею слід розуміти сукупність технічних і технологічних, комерційних та інших знань, що були оформлені у вигляді технічної документації, навичок а також виробничого досвіду, необхідних для організації того або іншого виду виробництва, але не були запатентовані [2].

Серед представників наукової спільноти немає єдності щодо питання віднесення «ноу-хау» до об'єктів права інтелектуальної власності. Зокрема, В. Фейгельсон зазначає, що «ноу-хау» не є об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки, не захищається охоронними документами чи авторськими правами [4, с. 81]. Важко погодитися з такою точною зору, адже відсутність певних процесуальних дій не позбавляє «ноу-хау» його ознак результату інтелектуальної власності, більше того, відсутність вимог про виконання певних формальностей є відмінною його рисою.

В. Дозорцева в своїй праці зазначає, що «ноу-хау» не обов'язково повинно становити результат творчої діяльності, в будь-якому разі на рівні, який необхідний для винаходів. Головне, щоб воно розпізнавалося, тобто була можливість встановлення тотожності (ідентифікації) [3, с. 248].

Варто погодитися, що «ноу-хау» не завжди є результатом творчої діяльності, яка відрізняється саме якісною новизною свого результату [5], адже не у всіх випадках «ноу-хау» є якісно новим. При цьому, результатом

інтелектуальної діяльності, пов'язаної з використанням здатностей свого раціонального пізнання, здійсненням раціональних, логічних висновків воно є завжди. У випадку, коли незапатентовані, проте патентоздатні технічні рішення зберігаються в секреті - «ноу-хау» виступає як результат творчої інтелектуальної діяльності.

Проаналізувавши положення вже новітнього вітчизняного законодавства, слід констатувати, що дефініція «ноу-хау» використовується та сприймається більше як різновид конфіденційної інформації, що в основному відповідає тенденції, яка склалась і у світовій практиці. Тому, робимо висновок про те, що зміст поняття «ноу-хау» збільшився від конфіденційної інформації у сфері особливої технічної творчості до розуміння конфіденційної інформації не тільки технічного, а й організаційного (управлінського), комерційного, виробничого та інших понять.

До особливостей «ноу-хау», які у своїй сукупності виділяють цей нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, належать: його нематеріальна природа; режим конфіденційності як основа надання правової охорони; відсутність строку охорони; відсутність офіційного визнання охороно-здатності та державної реєстрації.

«Ноу-хау» становить собою нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, до особливостей якого слід віднести: 1) режим конфіденційності як основа надання правової охорони. Охорона «Ноу-хау» забезпечується не тільки від неправомірного використання, а й від неправомірного доступу; 2) квазівиключний характер права на «ноу-хау»; 3) відсутність процедури захисту, що призначається, оскільки для «ноу-хау» не передбачено механізму засвідчення права (реєстрації) або явних умов охороноздатності.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. *Верховна рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
2. Білоусов Ю. В., Лозінська С. В., Русу С. Д. Цивільне право України : навч. посіб. Київ : Наукова думка : Прецедент. 2004. 448 с.
3. Дозорцев В. А. Интеллектуальные права. *Понятие. Система. Задачи кодификации.* Москва : Статут. 2003. 416 с.
4. Фейгельсон В. М. Интеллектуальная собственность, недобросовестная конкуренция и ноу-хау. Москва : ВНИИПИ. 1997. 109 с.
5. Інтелектуальна економіка : управління промисловою власністю : монографія. Київ : Концерн Вид. Дім «Ін Юре». 2004. 448 с.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ДОБРЕ ВІДОМІ ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ

Сафронов В.В.

*Студент 2 курсу ОР, Магістр,
КНУ імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

На сьогоднішній день на ринку України існує багато суб'єктів, що провадять діяльність у сфері надання послуг або виробництві та подальшій реалізації продукції. Для можливості відокремлення продукції та послуги одного виробника від іншого ними широко використовуються засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, найпоширенішими з яких є торговельні марки.

При цьому найбільшою довірою серед споживачів користуються ті торговельні марки, власники яких завдяки постійно активній промоції своєї продукції, а також незмінно високій якості цієї продукції, яка виробляється та реалізується протягом тривалого періоду праці, змогли заробити собі гарне ім'я у визначеній сфері. У зв'язку з цим вони отримали назву добре відомих.

Не дивно, що внаслідок такої високої відомості й довіри до себе, вони часто стають об'єктами різного роду порушень з боку недобросовісних суб'єктів підприємницької діяльності. Відтак постає питання захисту таких об'єктів інтелектуальної власності, а з ним і відповідальності винних суб'єктів за вчинені ними правопорушення. В залежності від ступеня тяжкості правопорушення та обсягу завданих збитків така відповідальність може бути, зокрема, цивільно-правовою, адміністративною або кримінальною.

Дослідженням особливостей захисту та юридичної відповідальності у сфері добре відомих торговельних марок займалися такі науковці, як Н.П. Грешньова, Т.С. Демченко, Е.А. Зайцева, А.О. Кодинець, В.І. Микитин, О.П. Орлюк, А.П. Рабець та ряд інших спеціалістів даної галузі. Однак, разом з цим, в Україні питання особливостей юридичної відповідальності в сфері добре відомих торговельних марок вивчено не достатньо, і окремі питання потребують подальшого опрацювання та пошуку відповідей на них.

Метою статті є дослідження підстав, видів та порядку притягнення до юридичної відповідальності суб'єктів, винних у порушенні прав на добре відомі торговельні марки.

Першою розглянемо цивільно-правову відповідальність за порушення прав на добре відому торговельну марку.

Питання про поняття цивільно-правової відповідальності є спірним у юридичній науці. Деякі автори виділяють так звану позитивну відповідальність, під якою розуміється добровільне, суворе та неухильне здійснення всіх обов'язків. Стосовно відповідальності у сфері зобов'язань така відповідальність фактично збігається з належним виконанням зобов'язань. Разом з тим більшість авторів виділяють також негативну (ретроспективну) відповідальність, яка полягає застосування санкцій до особи, винної у порушенні відповідних правових приписів.

Тому вважаємо за доцільне погодитися з думкою Е.А. Суханової, яка зазначає, що «під цивільно-правовою відповідальністю слід розуміти

санкцію, що застосовується до правопорушника у вигляді покладання на нього додаткового цивільно-правового обов'язку або позбавлення належного йому цивільного права» [11, с. 89].

Власники прав на добре відомі торговельні марки можуть звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності відповідно до статті 16 ЦК і суд може постановити рішення, зокрема, про:

- застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;
- зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;
- вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності;
- вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності;
- застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;
- опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення [8].

Також С.Й. Литвин, зазначає, що чинним Цивільним кодексом України у статті 22 передбачено право авторів і власників прав на об'єкти інтелектуальної власності на відшкодування збитків, яких їм завдано у результаті порушення їх цивільного права. Збитки включають: втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням продукту інтелектуальної діяльності, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); доходи,

які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода) [14, с. 328].

При цьому варто зазначити, що у Цивільному кодексі України поняття «шкода» і «збитки» розглядаються неоднозначно. Так, у п. 3 ч. 2 ст. 11, а також у ст. 1166 збитки та шкода ототожнюються, позначаючи їх лише терміном «шкода», у статтях 22 і 23 ці терміни розмежовуються, у ст. 1192 використовується лише термін «збитки», у п. 8 ч. 2 ст. 16 ЦК України вказується на «відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди» [15, с. 196]. Так, стосовно розмежування категорій «збитки» та «шкода» достатньо аргументованим є твердження В. Т. Смірнова та А. О. Собчака, які вказують на те, що шкода – це родове поняття негативних майнових наслідків правопорушення, а збитки – це натурально-речова форма виявлення шкоди, якій відповідає один з установлених у законі способів її відшкодування – відшкодування в натурі (надання речі того ж роду, тієї ж якості чи виправлення пошкодженої речі тощо) [18, с. 96]. Тому можемо погодитися з думкою О.М. Волощенко, що категорії «шкода» та «збитки» співвідносяться як зміст і форма [9, с. 53]. На підтвердження даної думки можна навести твердження А. Гончарова, який зазначає, що поняття «шкода» є більш широким, ніж «збитки». При цьому шкода може бути майновою чи немайновою. Грошова оцінка майнової шкоди називається «збитки» [10, с. 194].

Щодо питання відшкодування збитків досить доречним, на нашу думку, є посилення цивільно-правової відповідальності шляхом заміни компенсаційного принципу на кратний. Компенсаційний принцип полягає в тому, що порушник права інтелектуальної власності зобов'язаний відповідати лише в межах завданих збитків. Розмір завданих збитків зобов'язаний довести потерпілий. Довести факт заподіяння збитків та їх розмір не так просто. Усе це істотно полегшує становище порушника, він може лише заперечувати наявність тих чи інших фактів.

При цьому кратний принцип полягає в тому, що майнова відповідальність збільшується у два і більше рази від розміру завданих збитків. Якщо майнові збитки завдані в розмірі 1000 грн, то розмір майнової відповідальності буде 2000 грн і більше залежно від того, яку кратність установить суд [17, с. 93].

Наступним видом відповідальності є адміністративна відповідальність.

Норми адміністративного права, які регулюють адміністративний порядок захисту права інтелектуальної власності, містяться в:

- Кодексі України про адміністративні правопорушення, Митному кодексі України;

- спеціальному законодавстві України у сфері інтелектуальної власності (законах України «Про охорону прав на промисловий зразок», «Про захист від недобросовісної конкуренції» і т. д.);

- підзаконних актах загального, відомчого та локального характеру. Основним законодавчим актом щодо адміністративного захисту прав на добре відомі торговельні марки є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Зокрема, він визначає такі склади правопорушень:

- незаконне використання об'єкта інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності, що охороняється законом. Тягне за собою накладення штрафу від 10 до 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення;

- незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а також імітація, копіювання, пряме відтворення твору іншого підприємця, самовільне використання його імені. Тягне за собою накладання штрафу від 30 до 44 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої;

- умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця.

Тягне за собою накладення штрафу від 5 до 9 неоподаткованих мінімумів доходів громадян [2].

Ще одним законодавчим актом, який регулює питання, пов'язані із захистом права на добре відомі торговельні марки Митний кодекс України. Згідно з вимогами Митного кодексу ввезення на митну територію або вивезення за межі цієї території з комерційною метою товарів із порушенням права інтелектуальної власності тягне за собою накладання штрафу в розмірі від 10 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією контрафактних товарів, а на посадових осіб – від 30 до 150 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із конфіскацією контрафактних товарів.[5]

Також для забезпечення ефективного захисту права інтелектуальної власності в адміністративному порядку та реалізацію державної політики в означеній сфері спрямована діяльність таких органів державної влади, як Міністерство освіти і науки, України, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Державна фіскальна служба України, Антимонопольний комітет України та інших. Ці державні органи в межах своєї компетенції вирішують питання, пов'язані із захистом прав інтелектуальної власності в адміністративному порядку, забезпечують створення і ефективне функціонування механізмів захисту прав інтелектуальної власності, а також контроль за дотриманням норм законодавства в цій сфері [13, с. 6].

Тому крім вищезазначених нормативно-правових актів норми, що вказують на адміністративно-правову відповідальність за порушення прав на добре відомі торговельні марки можуть міститися і в інших законодавчих актах. Наприклад, Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» закріплює перелік дій, вчинення яких є прикладом недобросовісної конкуренції, та за які передбачається адміністративна відповідальність. Такими діями є, наприклад, неправомірне використання ділової репутації суб'єктів господарювання.

Існуючий нині інститут адміністративно-правової відповідальності за правопорушення в сфері добре відомих торговельних марок виступає гарантом забезпечення виконання органами влади своїх посадових функцій та обов'язків у даній сфері (оскільки передбачає відповідальність і посадових осіб у разі неналежного виконання своїх обов'язків за посадою), та слугує важелем ефективності попередження правопорушень та забезпечення належної охорони таких об'єктів. Сфера адміністративних правопорушень права інтелектуальної власності потребує узгодженої та скоординованої діяльності органів влади щодо здійснення превентивної функції в даному напрямку, а також введення ефективних засобів адміністративного примусу для забезпечення охоронюваності прав власника [12, с. 18].

Ще одним видом відповідальності є кримінальна відповідальність. Кримінальна відповідальність за незаконне використання торговельних марок і добре відомих торговельних марок зокрема передбачена ст. 229 «Незаконне використання знака для товарів та послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» КК України [3].

Під час аналізу ст. 229 КК України можна виявити, що диспозиція вказаної статті є бланкетною і вимагає звернення до інших нормативних актів. Для з'ясування, які дії являються незаконним використанням торговельної марки, необхідно звернутись до спеціального закону – Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. 3689-ХІІ [1].

У правозастосовній практиці існує чимало нез'ясованих питань при кваліфікації діянь за ст. 229 КК України, що стосуються визначення розміру матеріальної шкоди. Основним показником, на основі якого здійснюється розрахунок матеріальної шкоди, зокрема якщо торговельна марка неправомірно наноситься на товар, є кількість такого товару.[16, 118]

Попри чітку регламентацію розміру матеріальної шкоди, котра повинна бути завдана для кваліфікації дії винної особи за цим злочином,

проблематичним залишається сам розрахунок та визначення матеріальної шкоди. Для вирішення цього питання, як правило, призначається судова експертиза у сфері інтелектуальної власності за експертною спеціальністю 13.9 «Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності» відповідно до процесуального законодавства [4].

Під час розрахунку матеріальної шкоди за порушення прав інтелектуальної власності слід виходити з того, що на час вчинення правопорушення один контрафактний товар витісняє з ринку один оригінальний товар. Ця позиція також є закріпленою у постанові Пленуму ВГСУ від 17.10. 2012 р. № 12 [7, п.50].

Слід також відзначити, що на сьогоднішній день існують випадки неправильної кваліфікації дій винної особи як злочину, передбаченого ст. 229 КК України. При цьому неправильна кваліфікація веде до порушення прав і законних інтересів як держави, так і окремих громадян, перешкоджає нормальному відправленню правосуддя, підриває авторитет органів розслідування і суду, а в кінцевому результаті – авторитет держави. Для усунення вищезазначених недоліків щодо матеріальної шкоди необхідно, на нашу думку, здійснити внесення змін до процесуального законодавства в частині оцінки доказів. Також, на нашу думку, необхідним є удосконалення положень статті 229 Кримінального кодексу, зокрема усунення з її складу бланкетних норм.

Тому погоджуємося з положеннями Національної стратегії інтелектуальної власності щодо необхідності посилення кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у сфері інтелектуальної власності, визначення єдиної методології розрахунку матеріальної шкоди, заподіяної внаслідок вчинення

означених злочинів [6, с. 112]. Але при цьому слід зважати на особливий характер добре відомих торговельних марок при застосуванні таких заходів та відповідно сприяти недопущенню порушень відповідних процедур у цій сфері.

Висновки. Отже, проаналізувавши положення українського законодавства щодо відповідальності за порушення прав на добре відомі торговельні марки, прийшли до такого:

- основними видами відповідальності, що застосовуються у цій сфері є цивільно-правова, адміністративна та кримінальна відповідальність;
- для захисту права інтелектуальної власності суб'єкти, чий права порушені, можуть застосовувати як загальні способи захисту, передбачені статтею 16 ЦК, так і спеціальні, передбачені статтею 432;
- основним видом санкцій при цивільно-правовій відповідальності є компенсація збитків;
- категорії «шкода» та «збитки» співвідносяться як зміст і форма;
- наявний нині компенсаційний спосіб відшкодування збитків є доцільно замінити на кратний спосіб відшкодування збитків;
- адміністративно-правова відповідальність за порушення прав на добре відомі торговельні марки регламентується як загальними актами, такими як КУпАП та Митний кодекс, так і спеціальними законами, наприклад Законом „Про захист від недобросовісної конкуренції”
- кримінально-правові норми, що стосуються даних відносин є доволі обмеженими, їх положення є бланкетними, що ускладнює їхнє розуміння;
- проблемним є питання матеріальної шкоди, яке, хоч і визначено підзаконними нормативними актами, потребує уточнення з боку процесуального законодавства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», від 15.12.1993 р., № 3689-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – 12 №7 (15.02.1994). – ст. 36, зі змінами та доповненнями внесеними Законами України.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – 2-ге вид. – К. : Права єдність, 2008. – 655 с.

3. Кримінальний кодекс України, від 05.04.2001 р., №2341-III [Електронний ресурс] // Система інформаційно-правового забезпечення «ЛІГА:ЗАКОН ENTERPRISE». Версія 9.1.2. – файл t012341.LHT., зі змінами та доповненнями внесеними Законами України

4. Кримінальний процесуальний кодекс України, від 13.04.2012 р., № 4651- VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37 (25.05.2012). – Ст. 1370..

5. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 38–39. – Ст. 288.

6. Національна Стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки; проект від 20.05.2019 [Електронний ресурс]// - Режим доступу:

https://drive.google.com/file/d/11F4zJnU0NmwPibE_aP251CHj8B2_bVYA/view

7. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 жовтня 2012 р. № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» // Юридичний вісник України. – 2012. – 11. – № 46.

8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]// Відомості Верховної Ради України 18.12.2016 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>

9. Волощенко О.М. Особенности гражданско-правовой ответственности за нарушение прав на средства индивидуализации товаров и услуг // Право та інновації № 1–2 (5–6) 2014. – С. 50–58.

10. Гончаров, А. А. Гражданское право (Общая и Особенная части) [Текст] : курс лекций / А. А. Гончаров, А. В. Маслова ; отв. ред. А. А. Гончаров. – М. : Волтерс Клувер, 2010. – 512 с.

11. Гражданское право: Учебник. 2-е изд. / Под ред. Е.А. Суханова. – М., 2004. Т.1. - 380 с.
12. Коломоець Т.О. Адміністративне право України / Т.О. Коломоець. – 2-ге вид., змін. і доп. – К., 2012. – 365 с
13. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу: навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 350 с
14. Литвин С.Й. Майнові права суб'єктів інтелектуальної власності як об'єкти цивільних прав // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми цивільного права та процесу». — Х., 2007. — С.327–329.
15. Митрофанов, І. І. «Шкода» та «збитки»: співвідношення понять [Текст] / І. І. Митрофанов, Т. В. Гайкова // Вісн. Кременчуц. нац. ун-ту ім. М. Остроградського. – Кременчук, 2012. – Вип. 3 (74). – С. 196–200.
16. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Берзін Павло Сергійович; Академія адвокатури України. – К. – 2004. – 311 арк.
17. Ришкова, О. В. Відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності [Текст] / О. В. Ришкова // Учен. зап. Таврич. нац. ун-та ім. В. И. Вернадського. Сер. «Юридические науки». – АР Крим, 2008. – Т. 21 (60). – № 1. – С. 89–98.
18. Смирнов, В. Т. Общее учение о деликтных обязательствах в советском гражданском праве [Текст] : учеб. пособие / В. Т. Смирнов, А. А. Собчак. – Л. : ЛГУ, 1983. – 152 с. 13.

ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Слінець А. О.

студентка 10 групи 6 курсу юридичного факультету

ОР «Магістр»

Київського національного університету ім. Т. Шевченка

«В майбутньому, до якого ми рухаємося, небезпека буде виходити не від всезнаючого «Великого брата», що відслідковує і записує кожен наш крок, а від сотні «маленьких братів», які постійно підглядають і втручаються в наше життя.»

Саймон Гарфінкель

Безпрецедентними темпами актуальність питання захисту персональних даних зростає та набуває своєї гостроти в умовах постінформаційного суспільства. Це пояснюється тим, що поширення інформаційно-комунікаційних технологій створює як нові можливості, так і нові ризики, наприклад, щодо недоторканності особистого життя людини. Широке поширення і застосування інформаційних технологій забезпечує громадянам реалізацію одного з головних демократичних прав на свободу інформації, а ведення масштабних автоматизованих баз даних не тільки істотно оптимізує процеси прийняття рішень, а також полегшує доступ до послуг цифрового ринку - від використання кредитних карт до прогнозування можливих захворювань. Подальший розвиток аналізу Big Data створив можливість об'єднувати та відстежувати, крім інформації, що міститься в базах даних, також відео-/ аудіоінформацію про нас та нашу поведінку в мережі Інтернет. Такі системи дозволяють сформувати профіль людини шляхом аналізу його переміщення за координаторами GSM – телефону, зображень з загальнодоступних камер зовнішнього спостереження та аналізу Інтернет-трафіку. В умовах постійної генерації та аналізу величезної за обсягами кількості інформації постає питання взагалі можливості та існування механізмів збереження приватності.

Якщо класифікувати умови, за яких і створюється загроза збереженню персональних даних, то можна виокремити їх наступним чином.

1. Недобросовісна державна політика щодо обробки персональних даних, яким були довірені такі дані громадян (в тому числі і витік персональних даних). Це викликано, зокрема, демократизацією деструктивних технологій, інформаційними війнами, які створюють загрозу національній безпеці. Проте події останніх років (наприклад, справа з британською компанією Cambridge Analytics) демонструють небезпечність таких заходів за умови відсутності належних інструментів регулювання.

2. Діяльність приватних компаній, що полягає у збиранні, систематизації

та розповсюдженні персональних даних з різних джерел. Досить часто ми надаємо таким компаніям величезні обсяги даних навіть щодо свого повсякденного життя, і вважаємо, що компанії будуть обережно поводитися з нашими даними, однак гарантія є не завжди. Коли ж на основі цієї інформації приймаються небажані для нас рішення, про них зазвичай не повідомляється. Крім того, зараз існують компанії, основна діяльність яких полягає у збиранні загальнодоступної інформації та класифікації її відповідно до вже створених «профіль» з іменами та адресами. Відома американська компанія «Асхіот» декларує, що вже зібрала базу даних по 1500 класифікаторів на 500 мільйонів користувачів з усього світу. Компанія стверджує, що за допомогою таких «профіль» може прогнозувати реакцію споживачів на різні подразники (товари, бренди та ін.), та здатна автоматично передбачати місцезнаходження користувачів, аналізуючи архівні GPS-мітки. За останніми експериментальними даними точність досягає 80%.

3. Кіберзлочинність (мережеве шахрайство, програми-шпигуни, крадіжки, вчинені за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій). Безпосередньою загрозою інформаційної приватності є різноманітні види комп'ютерних правопорушень. Більшість з них – давно відомі види порушень, що пов'язані з порушенням недоторканості особистого життя, вчинені

шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій. Деякі ж, наприклад, крадіжка особистості – абсолютно нові явища, які вимагають розробки нових заходів регулювання.

Питання забезпечення права на особисте життя необхідно розглядати, як мінімум, в трьох вимірах: соціально-етичному, політичному, інструментальному. З соціально-етичної точки зору право на особисте життя передбачає захист гідності, індивідуальності, «особистого простору» людини. Фундаментальна проблема тут – недопущення втрати індивідом гідності, автономії, поваги внаслідок втрати контролю над обставинами, за яких можливе вторгнення в реальний і цифровий особистий простір.

Політичний вимір недоторканності особистого життя пов'язане з тим, що автономія індивіда - це одна з умов і характеристик демократичних суспільств, яке передбачає недопущення тотального нагляду держави та ін.

Інструментальне вимір права на недоторканність особистого життя передбачає, що використання персональних даних здійснюється в рамках дозволених законодавством механізмів, а індивід (суб'єкт персональних даних) має можливість контролювати збір, обробку, використання інформації про себе.

Слід зазначити, що законодавством України визначено, що персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована[1]. Переліку таких даних національне законодавство не містить, що є обґрунтованим та сприяє їх ефективному захисту. Проте існує проблема визначення, які відомості належать до персональних даних, а які ні. У роз'ясненні Мінюсту «Деякі питання практичного застосування Закону України «Про захист персональних даних» від 21.12.2011 р. зазначено, що законодавством України не встановлено і не може бути встановлено чіткого переліку відомостей про фізичну особу, які є персональними даними, задля можливості застосування положень Закону до різноманітних ситуацій, в тому числі при обробці персональних даних в інформаційних (автоматизованих)

базах та картотеках персональних даних, що можуть виникнути у майбутньому, у зв'язку зі зміною в технологічній, соціальній, економічній та інших сферах суспільного життя [2]. Таким чином, Мін'юст окреслив проблему, проте відповіді на питання не надав.

В той час як Конституційний Суд України, даючи офіційне тлумачення частин першої та другої статті 32 Конституції України, вважає, що інформація про особисте та сімейне життя особи (персональні дані про неї) – це будь-які відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, а саме: національність, освіта, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, матеріальний стан, адреса, дата і місце народження, місце проживання та перебування тощо, дані про особисті майнові та немайнові відносини цієї особи з іншими особами, зокрема членами сім'ї, а також відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються у побутовому, інтимному, товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи, за винятком даних стосовно виконання повноважень особою, яка займає посаду, пов'язану зі здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування. Така інформація про фізичну особу та членів її сім'ї є конфіденційною і може бути поширена тільки за їх згодою, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [3]. Таким чином, доцільною є пропозиція щодо доповнення відповідної статті невичерпним переліком таких даних, який стане відповідним орієнтиром при тлумаченні.

Іншим недоліком національного підходу до захисту персональних даних вбачається у відсутності встановленої чіткої відповідальності, а саме закріпленні права суб'єкта персональних даних на відшкодування шкоди заподіяної внаслідок незаконного розголошення персональної інформації про них. Так як на практиці складно застосувати положення, наприклад, Кримінального Кодексу, в якому встановлена відповідальність за розголошення персональних даних без згоди особи (ст. 182 Кримінального

Кодексу України), з нормами Закону України про захист персональних даних через цивільно-правовий характер.

Усі дії з персональними даними охоплюються поняттям обробка персональних даних, що включає збирання, реєстрацію, накопичення, зберігання, адаптування, зміну, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізацію, передачу), знеособлення, знищення відомостей про фізичну особу. Обробка персональних даних відповідно до ч. 5 ст. 6 Закону України про захист персональних даних здійснюється за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, в порядку, встановленому законодавством[1]. В основу обробки персональних даних покладено низку базових принципів, мета формулювання яких – визначення правових засад її здійснення.

Під час практичного застосування положення законодавства щодо згоди суб'єкта на обробку персональних даних у письмовій формі або у формі, що дає змогу зробити висновок про надання згоди виникають питання. Це пояснюється наступним.

У особи зазвичай немає можливості змінити текст «згоди на обробку персональних даних», наприклад, визначивши час, після якого персональні дані мають бути видалені, або залишитися «анонімно», або не надавати такої згоди [4].

Окрім того, аналізуючи «згоди на обробку персональних даних» спостерігається зловживання, під час якого включають максимальну кількість дій, які та чи інша компанія може виконувати щодо накопичених персональних даних.

В таких випадках компанії при реорганізації чи інших змінах у (наприклад, передача функцій із ведення клієнтської бази на аутсорсинг), роботу з базами даних залишалають формально санкціонованою. Враховуючи, що суди часто схиляються до формалізму, буде важко довести незаконність обробки надмірного обсягу персональних даних в умовах, коли особа добровільно надала свою згоду, підписавши відповідний бланк [5].

Останнім аргументом в неефективності цього механізму є те, що у публічному доступі безперешкодно циркулюють т.зв. «телефонні довідники», в яких можна знайти повне ім'я, адресу, телефон та дату народження фактично будь-якого громадянина України. Залишається актуальною проблемою розсилка небажаних повідомлень (через SMS-повідомлення, електронну пошту)[4].

Система норм, що встановлюють відповідальність у сфері захисту персональних даних є достатньо розгалуженою, а визначення протиправності дій у більшості випадків насамперед пов'язують з фактом конкретних порушень прав громадянина – суб'єкта персональних даних. Проте постає питання практичної реалізації таких. В процесі застосування науковці та практики виокремлюють наступні проблеми реалізації норм щодо захисту персональних даних.

Закон передбачає, що володільці, розпорядники персональних даних та треті особи зобов'язані забезпечити захист цих даних від випадкових втрати або знищення, від незаконної обробки, у тому числі незаконного знищення чи доступу до персональних даних.

При цьому, у володільців баз персональних даних немає обов'язку повідомляти регулятор про факти витоку даних, а доведення вини (у т.ч. у формі необережності) володільця у витоку даних складний процес [6].

Слід звернути увагу також на наступну тенденцію в сфері захисту персональних даних. Як правило, суб'єктами, права на персональні дані яких порушено, є окремі громадяни. Особи, які ці права порушують, як правило, юридичні особи. Таким чином, часто економічна нерівність суб'єктів призводить до того, що особи, права яких порушені, навіть не намагаються звертатися до суду для притягнення до відповідальності порушника. Саме тому сьогодні завдання не тільки національного законодавства виробити ефективний механізм запобігання зловживанням із боку більш економічно сильної сторони, аналогічно до того, як передбачені умови договорів із суб'єктами природних монополій, регульовані ціни тощо.

Іншим важливим та нагальним питанням є незаконне поширення персональних даних в цифровому середовищі.

У мережі Інтернет кожного дня можна спостерігати випадки незаконного поширення та використання персональних даних. Проте випадки притягнення до відповідальності за обробку персональних даних особи практиці невідомі. Це пояснюється тим, що особу, яка поширила персональні дані, як правило, просто неможливо встановити, оскільки доменне ім'я сайту, де незаконно поширені персональні дані, зареєстроване зазвичай в іншій державі. Більше того, інформація, надана хостинг-провайдером щодо особи, яка зареєструвала доменне ім'я, також не завжди відповідає дійсності.

Прикладом вказаного порушення є поширення в Інтернеті інформації про працівників правоохоронних органів, вболівальників, активістів та журналістів під час Майдану, про членів добровольчих батальйонів, осіб, які начебто ухиляються від служби в армії, осіб, які на думку адміністрації сайту, схильні до сепаратизму (веб-сайт «Миротворець»). У деяких випадках поширення інформації може нести загрозу життю тих, кого вона стосується, в інших – така інформація є нічим непідтвердженою, а тому часто неправдивою [4].

Таким чином, на законодавчому рівні слід передбачити механізм блокування розміщеної в Інтернеті інформації. Це буде корисно не лише в цілях захисту персональних даних, а й в цілях захисту авторського права та національної безпеки.

Слід також чітко визначити органи, які приймають рішення щодо блокування контенту, контролюватимуть законність таких рішень (суди) та фактично виконуватимуть вказані рішення (наприклад, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України) [7].

Також виправданою є пропозиція продовження строків притягнення до адміністративної відповідальності. Так як строк притягнення до

адміністративної відповідальності зараз становить 3 місяці, то вбачається необхідність продовження такого строку.

Це пояснюється тим, що за цей час особа повинна встигнути направити скаргу, Уповноваженим розглянути її, зібрати матеріали, оформити правопорушення (зокрема скласти протокол), ознайомити з матеріалами правопорушника, направити матеріали до суду, а суд розглянути справу. Зазвичай вже суб'єкт направляє скаргу із запізненням (часто навіть після закінчення трьохмісячного строку). Відтак доцільно продовжити строки притягнення до відповідальності та накладення стягнення за порушення законодавства про захист персональних даних до 1 року. Зазначене є актуальним навіть якщо право виносити постанови у справах про порушення законодавства про захист персональних даних буде передано Уповноваженому [7].

Окреслені питання, пропозиції та проблеми лише спонукають на продовження подальшого пошуку оптимальних рішень та аналізу міжнародного досвіду. Головним завданням при цьому має бути забезпечення свободи особи у визначенні просторових і часових меж, захист приватної сфери її життя, гарантування правомірної обробки персональних даних, тобто будь-яких дій або сукупності дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем. Усі ці дії повинні спрямовуватись на забезпечення ефективної реалізації основоположних невід'ємних прав та свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Закон України про захист персональних даних [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
2. Роз'яснення Міністерства Юстиції України «Деякі питання практичного застосування Закону України "Про захист персональних

- даних" від 21.12.2011 р. [Електронний ресурс]. – 2019- Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0076323-11>.
3. Рішення Конституційного суду України від 20.01.2012 у справі № 1-9/2012 [Електронний ресурс]. – 2019 – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12>.
 4. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. – К.: К.І.С., 2015. – 160- 220 с.
 5. Оніщенко О. В. Захист персональних даних / О. В. Оніщенко // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2012. - № 1. - С. 60-64. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_u_2012_1_14.
 6. Дмитренко О. А. Право фізичної особи на власні персональні дані в цивільному праві України [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. А. Дмитренко; НДІ приват. права і п-ва Акад. прав. наук України. – К., 2010. – 19 с.
 7. Інтеграція України в Європейське інформаційне суспільство: виклики та завдання / Упор. Пазюк А. В. ; Рец. Грінченко О. О., Олійник О. В. – К.: ФОП Клименко, 2014. – 221 с.

АНАЛІТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИХ ПОНЯТЬ – ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Тимченко Д.О.,
викладач,
кафедра інтелектуальної власності та управління проектами,
Національна металургійної академії України,
м. Дніпро, Україна*

Дослідники у сфері інтелектуальної власності по-різному визначають категорію "інтелектуальна власність" (ІВ), наприклад, як:

- власність на результати інтелектуальної діяльності, продукти розумової творчої праці, які відповідають вимогам законодавства та охороняються;

- систему відносин щодо привласнення ідеальних об'єктів, виражених в об'єктивованих інтелектуальних продуктах, втілених у науково-технічній та літературно-мистецькій творчості індивідуалізуючих їх суб'єктів;

- права на результати розумової діяльності людини у науковій, художній, виробничій та інших галузях, які є об'єктами цивільних правовідносин у частині права кожного громадянина володіти, користуватись і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної творчої діяльності, що як блага нематеріальні зберігаються за своїм творцем і можуть використовуватись іншими особами лише за погодженням з ним, крім випадків, указаних в законі;

- результат інтелектуальної творчої діяльності, певним чином об'єктивований (втілений у певну об'єктивну форму), «сумісний» з матеріальним носієм, який може бути відтворений, вільно розмножений і відчужений від творця;

- відносини належності, володіння, розпорядження та використання продуктів інтелектуальної діяльності;

- сукупність виключних прав стосовно нематеріальних об'єктів (продуктів інтелектуальної праці), які мають економічну цінність і здатність вільно відчужуватись із урахуванням обмежень, встановлених з метою захисту особистих прав творців відповідних об'єктів та суспільства в цілому [1].

Найголовніше в підходах до визначення зазначеного поняття у розумінні, що суб'єкт права ІВ – це та людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої було створено щось нове, оригінальне, унікальне та неповторне, а також інші особи, яким були передані майнові права на це творіння.

Водночас, у запропонованих науковцями класифікаціях ІВ не зустрічається поняття «наукові відкриття». Це пояснюється тим що, на думку більшості дослідників, наукові відкриття не можуть бути віднесені до об'єктів ІВ, оскільки, на відміну від винаходів, вони є встановленими, раніше невідомими, об'єктивно існуючими закономірностями, властивостями, явищами матеріального світу [1]. Хоча, слід зазначити, що за допомогою

саме наукових відкриттів відбувається постійний розвиток технологій та економіки країни в цілому.

Існують й інші погляди на класифікацію об'єктів ІВ та місце кожного з цих об'єктів у ній. Наприклад, є такий поділ, у якому виділяють об'єкти, права на які закріплюються певним охоронним документом (патенти на винаходи, свідоцтва на торгівельні марки) та об'єкти, які не мають охоронного документа (ноу-хау, раціоналізаторська пропозиція, комерційне найменування). При цьому у кожній групі є свої переваги та недоліки: за сучасних умов щодо патентів, то інформація, що міститься в них публічно розголошується, а ноу-хау зберігає всю інформацію у таємниці (проте немає гарантії, що її не розкриють). Слід зазначити, що з поняттям ІВ тісно пов'язане поняття «технологія». Технологія у більшості випадків містить і ті, й інші об'єкти ІВ задля збереження її сутності невідомою конкурентам та іншим особам.

Тому, можна стверджувати, що в більшості випадків технологію можна визначати комплексним об'єктом ІВ та одним з найважливіших «синтетичних» ІВ. Враховуючи різноманітність визначень поняття технології, окремі підходи до його розуміння з різних джерел та різних авторів наведені у таблиці 1. Особливість слововживання «трансфер технологій» полягає у нетрадиційному вживанні поняття «технологія». Деякі автори відносять термін «трансфер технологій» до інноваційної економіки.

Таблиця 1

Аналіз особливостей у визначенні поняття «технологія»

Джерело	Визначення	Головні особливості
Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [2]	Технологія — це результат інтелектуальної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг	Визначається як результат інтелектуальної діяльності і простежується зв'язок з виробництвом
Падучак Б.	Технологія — це виражений в об'єктивній	Наголошується,

Технологія як об'єкт цивільно-правових відносин	формі результат науково-технічної діяльності, який включає в тому чи іншому поєднанні винаходи, корисні моделі, промислові зразки та інші результати інтелектуальної діяльності (в тому числі ноу-хау), які підлягають правовій охороні згідно з нормами цивільного законодавства, а також результати ІВ, які не підлягають правовій охороні згідно з нормами цивільного законодавства (технічні дані, інформація), і є технологічною основою практичної діяльності в цивільній та воєнній сферах	що одна технологія може містити різні ОПІВ
Лазебник О. Міжнародна економіка	Технологія – це наукові знання, які використовуються у виробництві. Це комплекс наукових та технічних знань щодо прийомів і методів виробництва, його організації та управління. Це наукові методи досягнення практичних цілей	Визначається безпосередній зв'язок з наукою
З енциклопедії «Вікіпедія»	Технологія – наука про способи (набір і послідовність операцій, їх режими) розв'язання задач людства за допомогою (шляхом застосування) технічних засобів (знарядь праці)	Стверджується, що технологія є наукою
С. Лем, письменник-фантаст та футуролог	Технології – це обумовлені станом знань та суспільною ефективністю способи досягнення цілей, що поставлені суспільством	Підкреслює організуючу роль технологій
К. Маркс	Технологія виявляє активне ставлення людини до природи, безпосередній процес виробництва її життя, а, разом з тим, і її сутнісних умов життя та духовних уявлень, що виникають з них	Технологія обумовлює умови життя людини

У дійсності «видимим» предметом трансферу може бути і конкретний об'єкт предметного типу (наприклад, мікропроцесор), який сам по собі не є технологією. Проте й у цьому випадку з інноваційним предметом обов'язково пов'язане те чи інше вміння, мистецтво, та або інша технологія (технологія виробництва, технологія застосування або технологія впровадження), тому певний реальний зміст поняття технології завжди несе у словосполученні «трансфер технології» [3]. Трансфер технологій – це

передача науково-технічних знань і досвіду для надання науково-технічних послуг, застосування технологічних процесів, випуску продукції [4].

Досить часто в різних джерелах можна знайти ототожнення трансферу технологій з комерціалізацією технологій. Таке уявлення невірне, адже їх змістовне навантаження неоднакове. Трансфер технологій є більш широким поняттям, і охоплює комерціалізацію як один з етапів процесу передачі технології.

При трансфері технологій відбувається просування інновацій – ідей та пропозицій, заснованих на результатах спеціальних наукових досліджень і інженерних розробок, що можуть стати основою створення нових видів продукції чи значно поліпшити споживчі характеристики (технічні, економічні) існуючих товарів, створення нових процесів, послуг чи чогось, що може покращити «якість життя» людства. Трансфер технологій, як основна форма просування інновацій, включає:

- передачу патентів на винаходи;
- патентне ліцензування;
- торгівлю безпатентними винаходами;
- передачу технологічної документації;
- передачу ноу-хау;
- передачу технологічних відомостей, що супроводжують придбання чи оренду (лізинг) устаткування і машин;
- інформаційний обмін у персональних контактах на семінарах, симпозіумах, виставках і т.п.;
- інжиніринг;
- наукові дослідження і розробки при обміні ученими й експертами;
- проведення різними фірмами спільних розробок і досліджень;
- організацію спільного виробництва;
- організацію спільного підприємства.

Технологія створюється за допомогою науки і передається у сферу ділової активності – підприємництву. Під підприємництвом (бізнесом)

розуміють самостійну, здійснювану на власний ризик діяльність, направлену на систематичне отримання прибутку від використання майна і/або нематеріальних активів, продажу товарів, виконання робіт або надання послуг особами, зареєстрованими в цій якості у встановленому законом порядку. При цьому основна мотивація трансферу технологій [5] для сторони покупця – заощадження часу та внутрішніх ресурсів, а для сторони продавця – це отримання доходів від роялті, проникнення на закордонні ринки, продаж товарів, що виготовляються на основі цих технологій, обмін технологіями й підвищення конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

- 1.Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: Підр. – К.: Знання, 2006. – 431с.
2. Закон України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” від 14.09.2006 р. 143-V.
3. Титов В.В. Трансфер технологій. Учебное пособие: Инновации и предпринимательство: гранты, технологии, патенты. – <http://www.innovbusiness.ru/content/section>
4. Инновационный менеджмент: Справочное пособие / Под ред. П.Н. Завлина А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели: ЦИСН Миннауки РФ и РАН. – Изд. 2-е. – 1998.
5. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г., Суїні Ю. Управління інтелектуальною власністю / За ред. П.М. Цибульова: монографія. – К.: «К.І.С.», 2005. – 448 с.

СИСТЕМА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Тріус М.С.,
курсант 2 курсу
військового факультету фінансів і
права
Військовий інститут
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

З розвитком науки, літератури, мистецтва та суттєвих досягнень у регулюванні результатів творчої діяльності питання про існування

сформованої системи права інтелектуальної власності є надзвичайно важливим.

До початку збройної агресії Російської Федерації проти України, більшість продуктів інтелектуальної діяльності (зокрема кінопродукція, музика та література) вироблялося та постачалося Росією. На нашу думку ці продукти є інструментами маніпулятивного впливу та інформаційної агресії. Дмитро Ніколеско, проаналізувавши законодавство у сфері інтелектуальної власності виокремлює такі основні проблеми:

- недосконала та інертна заміна системи державного управління сферою правової охорони інтелектуальної власності;

- відсутність істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази в сучасних економічних і політичних умовах (боротьба з "патентним тролінгом", інтернет-піратством, задоволення потреб ІТ-галузі, військово-промислового та агропромислового комплексів тощо);

- погіршення економіки держави;

- недостатнє нормативно-правове регулювання питань, пов'язаних із оцінкою прав інтелектуальної власності; методичною базою для визначення розміру збитку, завданого порушенням прав на об'єкти права інтелектуальної власності; ефективними механізмами обліку та впровадження у виробництво результатів інтелектуальної діяльності;

- не вирішено на законодавчому рівні питання електронної подачі заявок на реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності;

- недостатнє використання інноваційного потенціалу об'єктів інтелектуальної власності, слабе впровадження запатентованих винаходів і корисних моделей;

- низький економічний потенціал запатентованих винаходів і корисних моделей, дія яких не підтримується після п'яти років;

- недостатній рівень культури та усвідомлення питань інтелектуальної власності в українському суспільстві, що породжує, зокрема, досить високий рівень контрафакції та піратства, недобросовісної конкуренції;

– недобросовісна подача заявок на реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності [3].

Всі вищевказані проблеми зумовлюють потребу у зміцненні системи правового регулювання інтелектуальної діяльності. Одним із кроків було те, що 1 червня 2016 р. Кабінет Міністрів України видав розпорядження «Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» [1], але наступні дії з приводу розвитку системи права інтелектуальної власності та її правового регулювання повинні бути системними та відповідати загальному стратегічному курсу ЄС з політики інтелектуальної власності.

Отже, надалі планується створення нової стратегії, у якій були б враховані та виправлені помилки минулої та недопущення нових у майбутньому. Її слід формувати з урахуванням розробленого Всесвітньою організацією інтелектуальної власності «Керівництва з розробки стратегії в галузі інтелектуальної власності в країнах із перехідною економікою» [2]. Під час розробки має бути проаналізовано стратегії розвитку різних держав після чого виокремлено найкращі з них і потім імплементовано до нашого законодавства. Крім цього, потрібно врахувати регрес, який був спричинений численною кількістю помилок допущених у економіці та політичному житті держави, а також проаналізувати причини настільки низької ефективності впровадження реформ і продумати, як уникнути подібного надалі. Прийнявши стратегію, необхідно затвердити її на найвищому рівні та чітко дотримуватися намічених дій і термінів їхнього виконання.

Підсумовуючі вищезгадані положення, можемо констатувати, що прийняття нової стратегії є надзвичайно важливим аспектом розвитку права інтелектуальної власності та його удосконалення. Такий розвиток у свою чергу дозволить покращити економічний рівень країни, а також вплине на різноманітні сфери суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 402-р від 01.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80>
2. Guidance for the development of an intellectual property (IP) strategy in countries in transition. Version Two. Prepared by the Division for Certain Countries in Europe and Asia. P. 20. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_transition_1.pdf
3. Ніколеско Д. Нової стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності не буде? ZN,UA. URL: https://dt.ua/macrolevel/novoyi-strategiyi-rozvitku-sferi-intelektualnoyi-vlasnosti-ne-bude-307764_.html

ПРОБЛЕМА ПАТЕНТНОГО ТРОЛІНГУ В УКРАЇНІ

Шимко І. А.

3 курс

Науковий керівник: Садикова Я. М.,

к.ю.н., доц.,

*доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ*

М. Харків, Україна

У проекті Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки визначено, що національному ринку притаманне масове недобросовісне використання прав на патенти («патентний тролінг»). В Україні зміст поняття «патентний тролінг» дещо інший ніж в європейських країнах та США – це зловживання існуючою системою реєстрації промислових зразків та корисних моделей. Досить часто тролі користуються недосконалим механізмом захисту прав на митному кордоні України [1].

Вважається, що явище патентного тролінгу виникло в США. Під патентними тролями розуміли фізичних чи юридичних осіб, які спеціалізувалися на скупці та реєстрації патентів не для їх подальшого

використання у власному виробництві, а для пред'явлення судових позовів з вимогою заборони виробництва або сплати роялті. При чому такі патенти охороняли саме нові технології, а не вже добре відомі [2, с. 2]. Згідно статистики, «патентні тролі», як правило, переслідують представників малого та середнього бізнесу, адже їм набагато тяжче відстоювати свої права в суді. Внаслідок чого невеликі компанії зазнають значних збитків та, відповідно, змушені обмежувати вкладення інвестицій в інновації чи взагалі закривати бізнес. У результаті чого порушується конкуренція на ринку, сповільнюється технологічний розвиток та страждають інтереси споживачів [3, 261].

В Україні патентний тролінг – дещо інше явище. Найвідоміший випадок «патентного тролінгу» в Україні - це реєстрація торгівельної марки «Гоу Огле», яка дозволила тролю зареєструвати домен UA (google.ua). Історія закінчилася тим, що компанія Google домоглася визнання мети реєстрації даної торгової марки недобросовісної і реєстрацію скасували в судовому порядку. Однак домен google.ua так і залишився за тролем, а компанія Google використовує локальну сторінку google.com.ua.

За законодавством України для одержання патенту на промисловий зразок, деклараційного патенту на винахід та корисну модель необхідно пройти лише формальну експертизу. Формальна експертиза передбачає встановлення дати подачі заявки, її відповідність формальним вимогам, а також, чи належить об'єкт до тих, що можуть бути запатентовані. Тобто, по суті формальна експертиза не передбачає встановлення відповідності об'єкта умовам патентоздатності, а деклараційний патент видається під відповідальність заявника. Унаслідок цього недобросовісні патентовласники користуються можливістю блокувати господарську діяльність інших суб'єктів [4].

Наразі захист від патентного тролінгу можливий виключно в судовому порядку шляхом визнання недійсними відповідних патентів. Проте судовий процес є доволі тривалим, витратним та, як правило, неефективним з точки зору реальної можливості отримання будь-яке відшкодування від порушника.

Вирішення існуючої проблеми полягає в удосконаленні законодавства у контексті спрощення процедури оскарження (визнання недійсними) охоронних документів на такі ОПВ (зокрема, шляхом запровадження процедури post-grant opposition). Слушною видається думка щодо того, аби запроваджувати механізми швидкого реагування на патентні «трольні» заявки з боку правовласників, встановити розміри компенсації у разі недобросовісного використання прав з патентів чи зловживання ними, внести зміни до порядку видачі патентів на корисні моделі та промислові зразки.

Список використаних джерел:

1. Проект Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки. К. 2019. Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/file/d/11F4zJnU0NmWPibE_aP251CHj8B2_bBYA/view
2. Андрощук Г. О. Патентний тролінг проти інновацій: стан, тенденції, загрози. Право та інноваційне суспільство. 2013. №1. С. 2
3. Черниш Р. Ф. «Патентний тролінг» як передумова до загострення суспільно-політичної ситуації в державі та формування негативного іміджу України на міжнародній арені (за прикладом Житомирської області) . Часопис Київського університету права. 2016. № 2. С. 260-263.
4. Баша К. А. Патентний тролінг: суть явища та шляхи подолання // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2018. № 17.

Збірник наукових праць

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У БУДІВЕЛЬНО-АРХІТЕКТУРНІЙ ГАЛУЗІ:

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Всеукраїнської науково-практичної
Конференції:

"Інтелектуальна власність в Україні:

проблеми та

перспективи розвитку в інформаційному суспільстві"

СЕКЦІЯ 3

28-29 листопада 2019 року
Дніпро - Київ

СЕКЦІЯ 3. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У БУДІВЕЛЬНО-АРХІТЕКТУРНІЙ ГАЛУЗІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У СФЕРІ 3D-ДРУКУВАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ОБЄКТІВ

Шатов С. В.,
професор кафедри будівельних і дорожніх машин, д.т.н., доцент
Савицький М. В.,
ректор, професор кафедри залізобетонних та кам'яних конструкцій, д.т.н.,
професор
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна

Різні сфери виробництва застосовують інноваційні будівельні технології, які направлені на поліпшення якості житла та зменшення його вартості, зведення сучасних промислових споруд. Ці технології передбачають практичне використання досягнень у ІТ-сфері, які забезпечують новітній напрямок у розвитку будівельних кластерів і розробці стартапів. До таких технологій відноситься 3D-друкування об'єктів різного призначення. 3D-друкування - це процес відтворення реального об'єкту за зразком 3D-моделі. 3D-принтер дозволяє виводити тривимірну інформацію, тобто створювати певні фізичні об'єкти. У основі технології 3D-друкування лежить принцип пошарового створення (вирощування) твердої моделі. У будівництві 3D-друкування вимагає створення технологій, матеріалів, ефективного обладнання, нормативної бази.

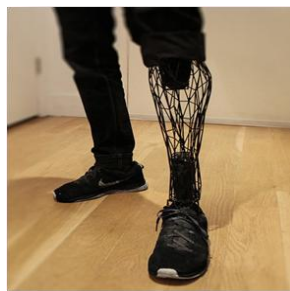
3D-друкування може здійснюватися різними способами і з використанням різних матеріалів. На даний момент 3D-принтер знаходить своє застосування у багатьох сферах виробництва (рис. 1): різноманітні макети, елементи машинобудування, архітектура, різні деталі, харчова промисловість, медицина, військова справа тощо [1, 2, 3, 9].

До основних технологій 3D-друкування відносяться: пошарове виробництво об'єкта; моделювання методом плавлення; стереолітографія; селективне лазерне спікання; стереоскопічний друк; спікання фотополімера.

3D-друкування будівельних об'єктів, є новою технологією зведення будівель і споруд [10, 11], що дозволяє в найкоротші терміни звести житло за індивідуальним проектом з використанням різних матеріалів.

а

б

в

г

д

е

*Рис. 1. Використання 3D- друкування в промисловості:
а – машинобудування; б – медицина; в – дизайн; г -харчова;
д – військова справа; е –архітектура*

Будівельний 3D-принтер [9] використовує технологію екструдювання, при якій кожен новий шар будівельного матеріалу видавлюється з принтера поверх попереднього (рис. 2, а).

а

б

в

г

д

Рис. 2. 3D-друкування будівельних об'єктів:

а – процес укладання матеріалу; б – будівельний 3D-принтер; в – зведена будівля; г - друкування конструкцій; д – монтаж друкованих конструкцій

Будівельні принтери ділять на дві групи: принтери, які друкують будівлю повністю (рис. 2, б, в), і принтери, які друкують окремі конструктивні елементи (рис. 2, г), які використовують при зведенні об'єктів. Застосування принтерів для друку окремих елементів конструкцій в умовах виробництва дозволяє виключити сезонність будівництва, тобто друкувати частини будівель, витримувати їх в складських приміщеннях до набору міцності бетону і після цього збирати їх в будівлю на будівельному майданчику (рис. 2, д).

Принтери для 3D-друку (рис. 3) мають різні габаритні розміри і масу, наприклад, принтер формату 12 x 12 метрів, призначений для друку елементів будівель, предметів ландшафтного дизайну висотою до 3 метрів - великогабаритна 120-тонна конструкція (рис. 3, а). Для друку окремих конструкцій в закритих приміщеннях застосовують малоформатні принтери з ємністю накопичувача головки 18...32 літрів, габаритами 4 x 6 метрів і масою 620 кг (рис. 3, б). На даному етапі конструкції принтерів дозволяють створювати малоповерхові будівлі різних конфігурацій із застосуванням різних сумішей. Зараз почали випускати 3D-принтери з нагнітанням суміші у екструдер бетононасосом, що значно підвищило їх продуктивність (рис. 3, в).

a

б

в

Рис. 3. Будівельні принтери:

a – формату 12 x 12 метрів; б – формату 4,1 x 2,5 метрів; в – з нагнітанням суміші у екструдер бетононасосом

Метою дослідження є розвиток інноваційних технологій в будівництві для створення новітніх стартапів у цій галузі.

Результати дослідження. Інноваційний проект 3D-друкування будівельних об'єктів пов'язаний з удосконаленням обладнання. Розроблені конструкції головок принтерів (рис. 4), які дозволяють: підвищити продуктивність 3D-друкування об'єктів, технологічні можливості процесу, використання різноманітних будівельних матеріалів та реалізувати складні архітектурні рішення. Головки можуть бути:

- з рухомим середнім екструдером [8], для укладання елементів жорсткості та утеплювача між зовнішніми та внутрішніми стіновими конструкціями будівель (рис. 4, а);

- з декількома екструдерами [4, 5], встановленими на різних рівнях для підвищення продуктивності процесу друкування (рис. 4, б, в);

- з поворотним екструдером [6, 7] з метою регулювання параметрів шарів сировини, що укладається (рис. 4, г).

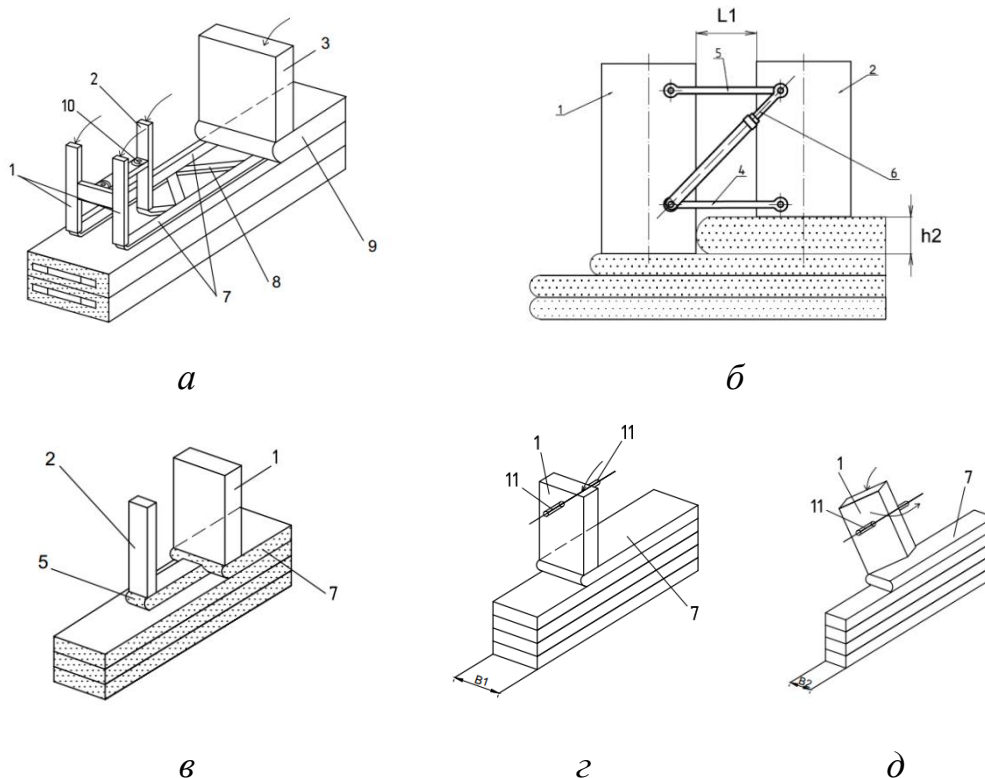

Рис. 4. Головки для 3D-друк будівельних об'єктів:

а, б, в – з декількома екструдерами; г, д – з поворотним екструдером; 1, 2, 3 – екструдери; 4, 5 – важелі; б - привод; 7, 8, 9 – шари бетону; 10 – тяга; 11 – вісь

Суттєвим недоліком відомих головок є те, що вони мають задану форму вихідного отвору екструдера (прямокутну – для прямих ділянок виробів або круглу – для криволінійних ділянок виробів). Це обмежує використання та ефективність роботи цього обладнання для 3D-друкування будівельних виробів складної форми. У головці, яка містить корпус для суміші з шнеком та екструдер, останній виконаний з двома вихідними отворами прямокутної та круглої форм розташованими послідовно, причому корпус оснащений керованим розподільником суміші. Це дозволяє виконувати укладання бетону з різною траєкторією руху головки.

Висновки. 1. Інноваційні будівельні технології, зокрема 3D-друкування об'єктів, направлені на поліпшення якості житла та зменшення його вартості, зведення сучасних промислових споруд. Ця технологія передбачає практичне використання досягнень у ІТ-сфері, яка забезпечує

новітній напрямок у розвитку будівельних кластерів і розробці стартапів.

2. Розроблені перспективні конструкції 3D-принтерів та їх складових частин, які передбачають розширення технологічних властивостей обладнання та підвищення продуктивності.

Список використаних джерел:

1. Будко А. А. Применение 3d принтеров в строительстве, достоинства и недостатки технологи / А. А. Будко, А. А. Потехин, А. А. Акопян // Сб. научн. трудов – Красноярск: Инновационный центр развития образования и науки, 2017, с. 112-119.
2. Лунева Д. А. Применение 3d-печати в строительстве и перспективы ее развития / Д. А. Лунева, Е. О. Кожевникова, С. В. Калошина // Вестник Пермского национального исследовательского университета. Строительство и архитектура. 2017. Т. 8, №1. – С. 90-101.
3. Шатов С. В. Обобщение инновационных технологий 3D-печати строительных объектов для разработки стартапов / С. В. Шатов, Н. В. Савицкий, С. А Карпушин // Строительство. Материаловедение Машиностроение. Вып. 99. Д.: ГВУЗ «ПГАСА», 2017, с. 194-200.
4. Патент 109807 України, опубл. 12.09.2016, Бюл. № 17. – 5 с.
5. Патент 115596 України опубл. 25.04.2017, Бюл. № 28. – 4 с.
6. Патент 116549 України опубл. 25.05.2017, Бюл. № 10. – 3 с.
7. Патент 123106 України опубл. 12.02.2018, Бюл. № 3. – 4 с.
8. Патент 123108 України опубл. 12.02.2018, Бюл. № 3. – 3 с.
9. Khoshnevis B. Automated Construction by Contour Crafting-Related Robotics and Information Technologies / Behrokh Khoshnevis // Automation in Construction. – 2004. – Vol. 13, iss. 1. – P. 5–19. – Available at: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0926580503000736>.
10. Lipson H. Fabricated. The New World of 3D Printing / Hod Lipson, Melba Kurman. – [Indiana]: Wiley, 2013. – 320 p.

11. Savytskyi N. V., Shatov S. V., Ozhyshchenko O. A. 3D-printing of build objects // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – Д.: 2016. - № 3. – С. 18–26.

ВИНАХІДНИЦТВО, ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

***Авраменко В. В.,**
патентний повірений України,
Бабенко В.А.,
к. і. н., доцент,
Малашевич А.
магістрантка,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Гостра потреба суспільного виробництва у новій техніці, технології, матеріалах, інших знаряддях і засобах стимулюють винахідництво та досягнення науки, які стають фундаментальною базою для технічної творчості. Винахідництво це необхідна стадія у процесі перетворення науки на безпосередню продуктивну силу, а винаходи є найважливішими об'єктами права інтелектуальної власності. Винахідництво базується на науковій діяльності та забезпечує суспільне виробництво необхідними засобами, знаряддями, технологіями, матеріалами тощо.

Винахідництво у будівельній галузі займає найважливіше місце в єдиному безперервному та взаємообумовленому науково-виробничому процесі. Розподіл загальної кількості поданих в Україні заявок на винаходи за основними технічними напрямками свідчить, що 5,7% заявок належить до напрямку «Будівництво». Крім цього, за даними Укрпатенту в 2018 році у розподілі загальної кількості класифікованих заявок на корисні моделі за технічними напрямками 5,5 % заявок належить до напрямку «Будівництво»[5].

Як бачимо, у сучасних умовах розвитку суспільства будівельне виробництво, як і будь-яке виробництво, не може успішно розвиватися та

функціонувати без належного науково-технічного забезпечення. Розвиток наукової діяльності і розвиток будівельного виробництва – це взаємопов'язані між собою процеси. Саме завдяки цим процесам оновлюється арсенал технологій практично в усіх галузях будівництва. З'являються нові типи будівель та споруд, змінюються технології будівництва на всіх етапах будівельного виробництва, що свідчить про утворення нового технологічного укладу в будівельному комплексі. У сучасній науковій літературі наявні наукові розвідки, присвячені цим актуальним питанням[3, 4]. Але проблема винахідництва, як фактору розвитку інтелектуальної власності у будівельній галузі досліджена недостатньо та потребує подальшого розгляду.

Розвиток будівельної галузі та збільшення інвестиційно-будівельної активності у сучасному суспільстві значною мірою залежить від винахідництва, від інноваційної діяльності та науковотехнічного розвитку, технічного рівня продукції, технологій у будівельному комплексі. На слушну думку Салтанової О. С. «Інноваційна діяльність у будівельному комплексі полягає у постійному творчому пошуку і реалізації можливостей інтенсивного розвитку всіх сфер будівельної діяльності. Формою організації інноваційної діяльності є нововведення – процес створення і впровадження науково-технічних досягнень (НТД). Обов'язковою економічною умовою для нововведення є доведення ідеї до практичного використання й одержання прибутку, тобто перетворення ідеї в товар. Однією з найважливіших проблем регулювання інноваційної діяльності в будівництві є проблема ув'язування НТД з організаційно-економічним механізмом його впровадження»[4].

Відносини, пов'язані зі створенням, охороною й використанням об'єктів промислової власності регулюються численними національними нормативними актами, а також міжнародними конвенціями й угодами. Так, Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р., до об'єктів права промислової власності, що охороняються, серед інших відносить: винаходи, корисні моделі, промислові зразки. Відносини, що виникають у зв'язку з набуттям та здійсненням права власності на винаходи і

корисні моделі в Україні, регулюються Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ в редакції Закону № 1771-ІІІ від 01.06.2000 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2188-14 від 21.12.2000 (далі - Закон)[1]. Згідно міжнародного та національного законодавства винахід має відповідати умовам патентоспроможності, тобто мати новизну, винахідницький рівень та бути придатним для використання.

Винахідництво, інновації та вдосконалення є характерною ознакою розвитку будівельної галузі на сучасному етапі. Будівельна галузь постійно модернізується, вводяться нові будівельні матеріали та технології їх виробництва, використовуються нові конструкції, запроваджуються нові способи будівельного виробництва. Науковці, відмічаючи особливості будівельної галузі, вказують і на певні особливості захисту прав інтелектуальної власності на об'єкти права у цій сфері. Зокрема, згідно Міжнародної патентної класифікації (МПК) для будівництва виділені індекси: E1 – будівництво доріг, залізниць або мостів; E2 – гідротехнічні споруди; фундаменти; переміщення ґрунту; E3 – водопостачання; каналізація; E4 – наземне будівництво; E5 – замки; ключі; гарнітура до вікон або дверей; сейфи; E6 – двері, вікна, віконниці чи жалюзі взагалі; драбини. Але, на думку Новицького О. П., «виділені індекси в неповній мірі коректно та рівнозначно описують будівництво взагалі та його частини. Для чіткого розуміння стану питання інтелектуальної власності в будівництві необхідно виконати структурування, при цьому пропонується загально галузь поділити на основні 5 сфер: 1. проектування; 2. будівельні матеріали; 3. будівництво будівель і споруд; 4. обстеження будівель; 5. експлуатація будівель і споруд»[3].

Сфера проектування будівель та споруд відноситься до архітектурної діяльності та, як відомо, охороняється авторським правом. Воно не може бути захищено згідно Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», бо методика проектування, або спосіб розрахунку будівлі,

споруди, конструкції і тому подібного не може бути захищено патентом на винахід або корисну модель[1]. Але сфера виробництва будівельних матеріалів, до якої відносяться будівельні матеріали та технології їх виробництва, вироби та конструкції тощо, є основою для розвитку винахідництва, інтелектуальної власності у будівельній галузі. Саме у цій сфері надаються патенти на винаходи та корисні моделі, зокрема для способу, виробу (конструкції), композиції для компонентів. Окрім цього найважливішим для розвитку винахідництва у будівельній галузі є будівництво будівель та споруд. Зважаючи на те, що «...процес будівництва є способом створення будівель та споруд. Тому для нього основним є патент на спосіб зведення будівель, або наприклад технологію монтажу будівлі, або спосіб влаштування конструкції»[3].

Окрему, важливу роль для розвитку інтелектуальної власності у будівельній галузі відіграє захист прав власності на знаряддя та інструменти праці будівельника. Право на вказані об'єкти права ІВ на думку деяких дослідників не є однозначним, бо вони «...в більшості є просто покращеннями відомих інструментів і більш правильним є отримання охоронного документу на корисну модель, так як не завжди є винахідницький рівень. Якщо інструмент має певний винахідницький рівень, то це взаємопов'язано з певною зміною технологічного процесу, тому захист прав власності окремо на прилад, або спосіб є нераціональним»[3].

Постійна модернізація процесів та обладнання для будівництва, що використовуються при реконструкції та реставрації будівель та споруд має сприяти розвитку винахідництва у галузі. Але досить часто виникає колізія щодо примінення норми Закону такого об'єкту винаходу, як «застосування відомого продукту чи способу за новим призначенням»[1]. Скористатися цією нормою Закону при новому застосуванні відомих пристроїв і способів інколи неможливо, бо вдосконалення та модернізації не рідко бувають незапатентовані і їх використання припиняється з завершенням реконструкції, або реставрації будівлі. Як бачимо, створення і впровадження

технічних удосконалень у будівельній галузі значною мірою залежить від правильного регулювання творчої діяльності, яка полягає у пошуках нових рішень з метою підвищення рівня будівельного виробництва, його ефективності. Такі пошуки мають всебічно стимулюватися державою і потребують чіткого правового забезпечення.

Будівельне виробництво у своєму розвитку постійно спирається на досягнення науки і техніки, та, у свою чергу, ставить перед наукою все нові й нові проблеми та завдання, на які наука має знайти відповіді. Розвиток інтелектуальної власності в будівництві має надзвичайно великий потенціал для інновацій, котрі вже використовуються та потребують більш широкого впровадження. Пошуки способів використання фундаментальних наукових досягнень у практичній діяльності суспільства і має здійснити винахідництво. Прогресивні зрушення, які відбуваються у будівельному комплексі, на основі винахідництва та інтелектуальної власності, є метою інноваційної стратегії розвитку будівельної галузі в сучасному інформаційному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>;
2. Інтелектуальна власність як джерело якісного розвитку. Загальний огляд для малих та середніх підприємств / За редакцією М.В. Паладія. К.: ДП «Укрбанквідав». – 208 с.;
3. Новицький О.П. Інтелектуальна власність в будівництві [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua> › default › files › node;
4. Салтанова О. С. Проблеми впровадження та діагностика інновацій в будівельній галузі України Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-

комунального господарства на сучасному етапі» 24-26 травня 2017 року, Харків [Електронний ресурс] – Режим доступу: [eprints.kname.edu.ua › ilovepdf_com-54-55](http://eprints.kname.edu.ua/ilovepdf_com-54-55);

5.«Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки» (проект) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv>

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: КОМПЛЕКСНІСТЬ ТА ЗАВДАННЯ НА ПРИКЛАДІ ЕНЕРГОАКТИВНИХ ПЕРЕТВОРЮВАЧІВ СОНЯЧНОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ

***Федоряцька Н.І.,**
магістр, інженер I категорії НДІ енергетики
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Стаценко В.І.,
старший викладач кафедри РЕА ФТФ, керівник Служби захисту
інформації ДНУ
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Стрімкий розвиток суспільства протягом останніх десятиріч призвів до створення нових галузей знань, що забезпечують інноваційний розвиток технологій та сталий розвиток. Конкурентоспроможність товарів та послуг визначається насамперед їх якістю, яка базується на сучасних наукоємних технологіях, основою яких є об'єкти інтелектуальної власності. Інтеграція України у світовий економічний простір потребує системного підходу держави та суспільства до створення та захисту інтелектуальної власності на всіх рівнях [1]. Саме система такого захисту забезпечує отримання справедливої винагороди авторами та інноваторами, яка є необхідною для подальшого наукового та технічного прогресу.

Запропоновано розглянути дану проблему на прикладі впровадження енергоефективних технологій в будівельну галузь. В останній час все більше уваги приділяється підвищенню енергоефективності житлових та адміністративних споруд, оскільки спостерігається постійне збільшення тарифів на енергоносії. Тому перспективним та важливим напрямом розвитку будівельної галузі стає використання при будівництві нових

матеріалів та технологій, які зменшують втрати тепла будівель та виконують роль енергоактивних перетворювачів джерел енергії, зокрема сонячної. Адже сьогодні лише близько 40% усієї виробленої теплової енергії використовується на обслуговування існуючого житлового фонду [2].

Чинне законодавство України визначає права на інтелектуальну власність і гарантує судовий захист цих прав. Схему складових системи захисту інтелектуальної власності та їх законодавчу реалізацію наведено на рис.1.

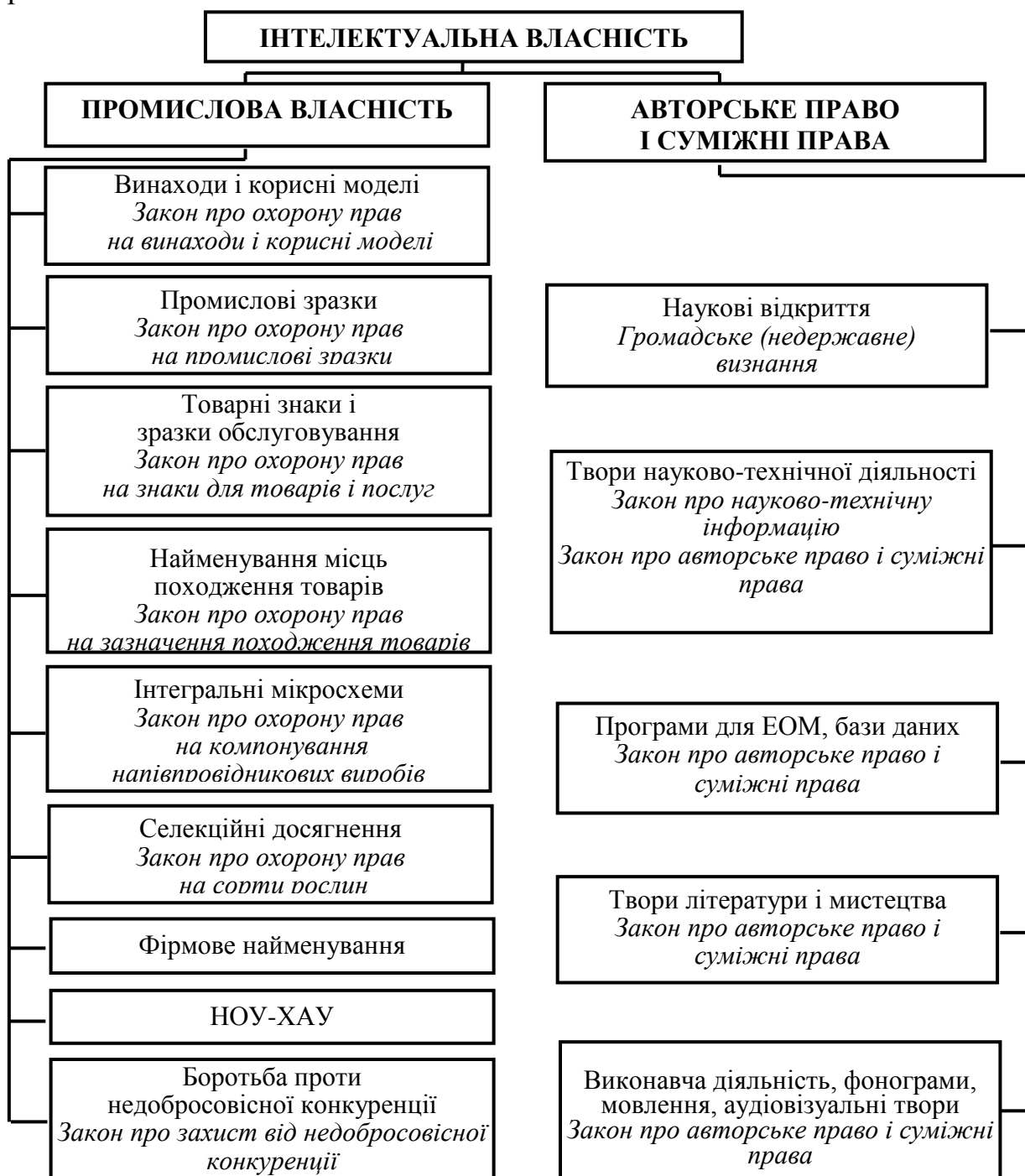

Рисунок 1 – Структура системи захисту інтелектуальної власності

З огляду на структуру цієї системи слід зазначити, що доволі детально описана система захисту промислової інтелектуальної власності, де існує ціла низка нормативних документів на різні види об'єктів захисту, в той же час система захисту непромислової власності представлена лише двома документами, а саме – «Закон про авторське і суміжні права» та «Закон про науково-технічну інформацію». Також слід зазначити, що деякі складові не мають формалізованого механізму захисту у вигляді окремого закону.

Впровадження у будівництво альтернативного енергозабезпечення, а саме перетворювачів сонячного випромінювання, полягає в тому, що їх можна встановлювати безпосередньо під час будівлі споруд, та використовувати як будівельний матеріал нового типу [4]. Вони створюють так звану енергоефективну теплоізоляційну оболонку споруди, є інноваційною розробкою, яка дозволяє ефективно знижувати втрати тепла будинку, використовуючи при цьому відновлювані джерела енергії. Впровадження такої системи дозволяє постійно забезпечувати об'єкти будь-якої площі регульованим потоком теплової енергії для вирішення завдань кліматизації будівель.

Основними елементами інноваційної системи енергозабезпечення в якій використовуються енергоактивні перетворювачі сонячного випромінювання є: енергоактивний дах, сезонний акумулятор тепла, тепловий насос, система утилізації вентиляційних викидів та система розподілу теплого і холодного повітря [5].

Перевагою цієї інноваційної розробки є те, що її можна встановлювати як облицювальні панелі, які мають сучасний дизайн. Це сприятиме зменшенню витрат при оформленні лицьових фасадів та покрівлі. Таке поєднання функціональності та естетичного вигляду розробки може бути захищено як патентом на винахід так і на промисловий зразок. Також слід зазначити, що ця розробка є декоративним елементом будівлі та може бути захищена Законом України «Про авторське право і суміжні права» в частині

захисту складових твору архітектури, таких як креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо [6].

Таким чином, створення комплексного захисту розробок, в тому числі в галузі енергоефективних технологій та використання відновлювальних джерел енергії, як об'єктів інтелектуальної власності, підвищує вірогідність унеможливлення копіювання конструкції та зовнішнього вигляду інноваційної розробки без згоди авторів, підвищує конкурентоспроможність вітчизняної будівельної галузі.

Список використаних джерел:

1. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник / І.І. Верба, В.О. Коваль – 2 вид. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 262 с.
2. Савицкий Н.В. Анализ теплотерь жилых зданий различной этажности / Н.В. Савицкий, Н.А. Котов – Вісник ПДАБА, № 5, 2014. – С. 5-7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.pgasa.dp.ua/article/view/40693/37529>
3. Дронь М.М. Основи теорії захисту інформації: Навч. посіб. / Дронь М.М., Малайчук В.П., Петренко О.М. – Д.: Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2001. – 312 с.
4. Накашидзе Л. В. Гелиоколлектор–энергоактивное ограждение как элемент системы климатизации строений / Л.В. Накашидзе, М. В. Шевченко // Строительство, материаловедение, машиностроение: сб. научн. трудов. Серия: Створення високотехнологічних екокомплексів в Україні на основі збалансованого (стійкого) розвитку. – 2017. – Вып. 99 – С. 127 – 136
5. Накашидзе Л. В. Особливості вибору конструкції перетворювачів енергії сонячного випромінювання в системах енергозабезпечення споруд: монографія / Л. В. Накашидзе. – Дніпро: ДНУ імені Олеся Гончара, ТОВ «АКЦЕНТ ПП», 2018. – 126 с.

6. Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 № 3793-ХІІ (редакція від 02.10.2018 № 2581-VIII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ТВОРІВ АРХІТЕКТУРИ, ЯК ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

***Бабенко В.А.,**
к.і.н., доцент ;
Рижкова А.І.,
магістрант архітектури,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Серед всіх сфер людської діяльності, архітектура має найважливіше значення не тільки завдяки створенню споруд, що мають духовну та історичну цінність, а передусім, завдяки її функціональній цінності, бо архітектурні споруди виконують важливі соціальні, естетичні та побутові функції. Твори архітектури, як поєднання в одному об'єкті предметів матеріального світу і результатів творчої діяльності, надзвичайно важливі об'єкти авторського права, які потребують ретельної охорони та захисту в сучасному суспільстві. Незважаючи на міжнародні конвенції та національні законодавчі акти, порушення прав авторів творів архітектури відбувається до сьогодні.

Проблеми охорони та захисту різних об'єктів авторського права є темою багатьох досліджень, зокрема: Цибулева П.Ю., Бошицького Ю.Л., Підпригори О.А., Підпригори О.О., Кузнєцова Ю.М., Дробязко Р.В. та інших дослідників[4,с.23]. Деякі практичні аспекти захисту авторського права на твори архітектури та містобудування досліджує Вербицька А. О. [2]. Правовому регулюванню відносин у сфері архітектури присвячено

дослідження Х. А. Пізуке [3]. Але архітектурні твори, їх відмінності від інших творів авторського права, особливості їх охорони та захисту потребують подальшого розгляду.

Архітектурна діяльність – складний процес, кінцевою метою якого є створення архітектурної споруди. В архітектурних спорудах наявні взаємозалежність різних функцій: естетичних (краса), функціональних (корисність) та технічних (якість). Твори архітектури виконують важливі соціальні, естетичні та побутові функції у сучасному суспільстві та мають надзвичайно важливе призначення. Призначення архітектурних споруд визначає просторову структуру цих творів, а рівень техніки і технології – конкретні методи їх створення. Виразними засобами є композиція, масштаб, пропорції, пластика, фактура і колірна гама матеріалів[4, с.24]. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів визнає твори архітектури об'єктами, що можуть набути правову охорону, як об'єкти авторського права[5, с.1]. Цивільний кодекс України та Закон України «Про авторське право і суміжні права» до переліку об'єктів авторського права відносить також і твори архітектури[6,с.432].

При розгляді архітектурних творів, як об'єктів авторського права, важливим аспектом є визначення архітектурної діяльності як такої. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про архітектурну діяльність», архітектурна діяльність визначається як діяльність по створенню об'єктів архітектури, яка включає творчий процес пошуку архітектурного рішення та його втілення, координацію дій учасників розроблення всіх складових частин проектів з планування, забудови і благоустрою територій, будівництва (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту) будівель і споруд, здійснення архітектурно-будівельного контролю і авторського нагляду за їх будівництвом, а також здійснення науково-дослідної та викладацької роботи у цій сфері[7]. Окрім цього, згаданий Закон відносить до об'єктів архітектурної діяльності, або об'єктів архітектури: «будинки і споруди житлово-цивільного, комунального, промислового та

іншого призначення, їх комплекси, об'єкти благоустрою, садово-паркової та ландшафтної архітектури, монументального і монументально-декоративного мистецтва, території (частини територій) адміністративно-територіальних одиниць і населених пунктів»[7]. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (Ч.9, СТ. 80) також окрім творів архітектури, називає твори містобудівного та садово-паркового мистецтва, визначаючи їх складеними творами, що включають різні види творів, зокрема і твори архітектури [8].

Відповідно до законодавства, найбільш розповсюдженим у науковій літературі визначенням твору є таке: «твір – це сукупність ідей, думок і образів, які набули в результаті творчої діяльності автора свого втілення в доступній для сприйняття людськими почуттями конкретній формі, котра допускає можливість відтворення»[9, с.283]. Але, у той же час, авторське право, згідно основних положень Угоди ТРІПС «поширюється на форми втілення, а не на ідеї, процеси, методи функціонування...»(ст..9(2))[10]. Як бачимо, авторське право не поширюється на ідеї, але об'єктом авторського права є твір, який згідно з законодавством, є комплексом ідей, образів, поглядів.

Архітектурні твори, архітектурні проекти, безумовно, у першу чергу є комплексом ідей. Тому, трактуючи цю норму закону щодо творів архітектури, необхідно розуміти, що так як вони є відповідними ідеями та рішеннями архітектора, втіленими у будівлях, спорудах та їх комплексах, то авторсько-правова охорона надається не усім будівлям, а лише тим, які несуть в собі художній образ. У зв'язку з цим в науковій літературі розглядається питання, чи можна визнати рівнозначним втілення художнього образу в проектах, індивідуальному і типовому, та в спорудах, зведених за цими проектами. Ця позиція продовжує залишатися спірною. Твори архітектури існують як у вигляді проекту, креслень, ескізів, моделей, так і у вигляді матеріального носія (готового об'єкта)[13,с.432]. На думку деяких вчених, авторське право охороняє сукупність ідей і образів, тобто нематеріальні результати творчої діяльності, а матеріальні носії, які їх

закріплюють (плівка, книга, споруди і так далі) повинні охоронятися речовим правом [11, с.225-227].

Як правило, найчастіше під архітектурним витвором, що підлягає захисту авторським правом, розуміють оригінальний дизайн будівлі, виражений в будь-якому матеріальному носії, в тому числі, у вигляді побудованого будинку, архітектурних планів, моделей або креслень. Так, М. Бамптон зазначає, що захисту авторським правом не підлягають ідеї або концепції, а підлягає їх вираження в будь-якій формі, будь то у вигляді малюнків або моделей будівель[1,с.2].

Як відомо, призначення архітектурних споруд визначає їх просторову структуру, а рівень техніки і технології – конкретні методи створення архітектурних споруд. Захисту авторським правом можуть підлягати певні частини будівель, їх поєднання, а також нові творчі комбінації загальновідомих і використовуваних елементів, унікальні концепції будівель, виражені в матеріальних носіях, екстравагантні технічні особливості, а також оригінальний зовнішній вигляд будівель. Важливу роль у цьому творчому процесі створення унікальної концепції будівлі відіграє авторський задум або архітектурне рішення.

Архітектурне рішення, згідно Закону «Про архітектурну діяльність», це «авторський задум щодо просторової, планувальної, функціональної організації, зовнішнього вигляду й інтер'єру об'єкта архітектури, а також інженерного та іншого забезпечення його реалізації, викладений в архітектурній частині проекту на всіх стадіях проектування і зафіксований у будь-якій формі» [7]

Основою для втілення архітектурного задуму є архітектурний проект. Закон України «Про архітектурну діяльність» так трактує поняття проект: «Проект – документація для будівництва об'єктів архітектури, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні та технологічні рішення, вартісні

показники конкретного об'єкта архітектури, та відповідає вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил [7].

На думку Х. А. Пізуке, в архітектурному проекті слід виділяти два основні елементи: рішення архітектора щодо зовнішнього і внутрішнього вигляду об'єкта і його рішення щодо способів реалізації архітектурного задуму. В цьому зв'язку запропоновано вважати твором архітектури саме перший елемент, що носить творчий характер, і охороняти його виключно нормами авторського права[3,с.45]. Щодо другого елемента і архітектурного проекту в цілому, то їх запропоновано охороняти нормами інших галузей права. Можна погодитись з думкою про правомірність рішення архітектора щодо зовнішнього і внутрішнього вигляду об'єкта в якості сутнісного елементу архітектурного проекту, але це зовсім не означає, що другий його елемент не є результатом творчості і тому не відноситься до твору архітектури. Саме рішення архітектора щодо способів реалізації архітектурного задуму і робить цей задум проектом, а не залишає просто кресленням, зображенням, макетом. Відповідно, дуже сумнівною є пропозиція регулювати одну частину архітектурного проекту нормами авторського права, а другу нормами інших галузей права. Всі частини архітектурного проекту носять творчий характер і тому повинні регулюватися одними і тими ж правовими нормами, як і архітектурний проект в цілому.

Важливим аспектом авторського права на твори архітектури є авторські відносини, що виникають між замовником та автором у результаті яких створення твору архітектури, який охороняється авторським правом, а також підрядні відносини, що виникають між замовником і проектувальником, результатом яких є проектна документація. Первинним суб'єктом права на архітектурні твори є автор – особа, творчою працею якої створено твір архітектури. Зазвичай над архітектурними проектами працює більше ніж одна особа і в такому випадку авторські права належать співавторам. Автору (або співавторам) належать немайнові та майнові авторські права. Однак

майнові авторські права можуть належати й іншим суб'єктам. Зокрема, згідно Закону «Про архітектурну діяльність», до суб'єктів архітектурної діяльності відносяться: «архітектори, інші особи, які беруть участь у підготовці і розробленні містобудівної документації, проектної документації для будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту будинків і споруд, благоустрою, ландшафтних та садово-паркових об'єктів, науково-дослідній і викладацькій роботі, замовники проектів та будівництва об'єктів архітектури, підрядники на виконання проектних і будівельних робіт, виробники будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, власники і користувачі об'єктів архітектури, а також органи влади, що реалізують свої повноваження у сфері містобудування» [7]. Але, суб'єкти архітектурної діяльності, на думку авторів статті, відрізняються від суб'єктів авторського права на архітектурні твори. Принаймні, замовників проектів, підрядників на виконання проектних і будівельних робіт, виробників будівельних матеріалів, виробів та конструкцій не можна вважати суб'єктами авторського права на твір архітектури.

Комплекс прав автора на результат його творчої діяльності в області архітектури виникає з моменту створення твору (у тому числі проекту), незалежно від того, був він закінчений і оприлюднений чи ні. Після реалізації проекту права автора на зведені будівлі, споруди і інші твори як об'єкти авторського права також належать авторові, якщо вони не були передані за договором, а також з урахуванням норм законодавства відносно прав на об'єкти, створені в результаті виконання трудового договору і на замовлення.

Безумовно, архітектурний твір може втілюватися у формі архітектурного проекту, документації для будівництва і архітектурного об'єкта. Але, в умовах договірних відносин між архітектором і власником авторські права повинні стримувати право власності на архітектурні твори. Автор і власник можуть бути в різних правовідносинах: трудових, підрядних, їх може пов'язувати договір авторського замовлення. Але, жоден з перерахованих варіантів не повинен позбавляти архітектора особистих

немайнових прав. Тому, щоб не допустити порушення авторських прав, архітекторам рекомендується уважно підходити до укладання договорів у сфері архітектурної діяльності.

Сучасна національна архітектурна практика говорить про різноманітні порушення авторських прав на твори архітектури. Зокрема, реалізація архітектурного проекту у вигляді розробки документації для будівництва або будівництва архітектурного об'єкту без договору. Щоб захистити право автора твору архітектури реалізовувати або давати дозвіл на реалізацію архітектурного проекту шляхом розробки документації для будівництва або будівництва архітектурного об'єкту, необхідно довести приналежність авторського права на архітектурний проект авторові або іншому правовласникові, тобто добитися визнання цього права за конкретними особами. Закон України «Про авторське право і суміжні права» передбачає право власника виняткових прав вимагати від порушника відновлення положення, що існувало до порушення права. Цей спосіб захисту може застосовуватися в тих випадках, коли авторське право в результаті правопорушення не припиняє свого існування і може бути реально відновлене шляхом усунення наслідків порушення. Подібний спосіб захисту виняткових прав на твори архітектури застосовний при таких порушеннях прав автора твору архітектури, як зміну архітектурного проекту при розробці документації для будівництва або при будівництві архітектурного об'єкту, або при зміні архітектурного об'єкту (добудова, перебудова, перепланування). Закон України «Про архітектурну діяльність» передбачає, що зміна архітектурного проекту і архітектурного об'єкту допускається тільки з відома автора твору архітектури.

Договірна форма на використання твору архітектури забезпечує реалізацію й охорону особистих немайнових і майнових прав автора. Крім цього договірна форма відповідає інтересам користувачів – вони набувають певних прав на використання твору архітектури та можуть отримати прибуток від їх реалізації. Суспільство також зацікавлене в договірному

регулюванні використання творів архітектури, бо саме такий порядок стимулює творчу активність його членів і сприяє примноженню духовного багатства суспільства[12, с.263].

Список використаних джерел:

1. Vampton M. Architects and Intellectual Property: Protecting Your Building Plans and Designs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <<http://www.architects.nsw.gov.au/download/Architects%20and%20Intellectual%20Property%20Article%20Board%20advice%20April%2020121.pdf>>. [с.2,3]
2. Вербицька, А.О. Архітектурні твори як об'єкти права Інтелектуальної власності. Тенденції та інновації / Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки» // – 2018. - №4 (9).
3. Пизуке Х. А. Правовое регулирование архитектурной деятельности. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // law.edu.ru/
4. Бабенко В. А. Рижкова А. І. Законодавство України щодо творів архітектури та його правозастосування // Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності «Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри» (м. Київ, 27.09.2019, КНУ) – 2019. – С.23-27;
5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький акт від 24.07.1971 р, змінений 02.10.1979 р Женева: ВОІВ, 1990.
6. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Закон України «Про архітектурну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
8. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

9. Серебровский В.И. Вопросы советского авторского права / В.И. Серебровский.- М. : Академия наук СССР, 1956.-283 с.
10. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/23986/>
11. Інтелектуальна власність в Україні: правові основи і практика. – Наук.-практ. Видавництво: в 4-х томах./ Під ред.. А.Д. Святоцького. – т.4: Оцінка інтелектуальної власності. Бухгалтерський облік і налогообкладання/ А.Б. Бутник-Сіверський, А.П. Гавриленко, С.А. Довгий та ін.: Під ред. А.Б. Бутник-Сіверського, А.Д. Святоцького – К.:ІнЮре, 1999. – С. 384.
- 12.Бартенев И.А. Форма и конструкция в архитектуре // И. А. Бартенев. – Л. : Стройиздат (Ленингр. отд-ние), 1968. – 263 с.
- 13.Право інтелектуальної власності:Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України/За аг. Ред.. М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 432 с.

ВИНАХІДНИЦТВО У ДБІ-ПДАБА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

*Лисенко Г. І.,
доцент, к.і.н.*

*ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»*

Титюк А. О.,

доцент, к. т. н.,

начальник науково-дослідної частини

*ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»*

м. Дніпро, Україна

Викладачі вищої школи зобов'язані бути науковцями і прагнути до вдосконалення своєї професійно-педагогічної компетентності через постійний саморозвиток, виступаючи в цьому взірцями для наслідування для своїх студентів. Викладачі технічних закладів вищої освіти мають чудову можливість застосовувати теоретичні знання на практиці через науково-дослідну діяльність у вигляді винахідництва та раціоналізаторства. Традиції

науково-технічної творчості викладачів будівельного інституту були закладені ще в перше десятиріччя функціонування навчального закладу. Науково-дослідна робота здійснювалася професорсько-викладацьким складом інституту спочатку на науково-дослідних станціях, створених на великих будовах Придніпров'я; в лабораторіях і майстернях Дніпропетровського інженерно-будівельного інституту; пізніше був створений Науково-дослідний сектор, який скоординував всю наукову діяльність інституту (керівник – професор О.А. Гармаш). Серед перших винаходів, здійснених вченими інституту в 1930-ті рр., під керівництвом професора О.А. Гармаша, – шлакобетон високої міцності (без використання цементу й шлаків), який можна було застосовувати для зведення фундаментів і стін. Доцент М.Г. Мазо довів можливість застосування кварцитів (відходів під час видобутку залізних руд) як заповнювача в бетонах підземних конструкцій, що допомогло знизити собівартість будівництва у Криворізькому басейні. Кафедра будівельних матеріалів винайшла спосіб отримання бетонів високої міцності (гатунку 600 і 700), а сумісно із кафедрами залізобетонних конструкцій, будівельної механіки та організації будівельних робіт винайшли такий різновид бетону, який витримував агресивну морську воду [2, с.19].

У подальші 1940-і рр., незважаючи на важкі випробування воєнного періоду, науково-дослідна робота викладачів інституту не припинялася, навіть в евакуації. У далекому Новосибірську успішно працювала перевезена з ДІБІ станція випробування міцності будівель і конструкцій (керівник – Б.Г. Коренєв), допомагаючи скоротити терміни введення в дію евакуйованих підприємств. Доцент М.Г. Мазо продовжував вишукувати нові будівельні розчини, а К.А. Потресов розробляв проблему прискореної організації робіт щодо відновлення зруйнованих міст і сіл. У період повоєнної відбудови співпраця інституту з виробництвом стала особливо міцною, оскільки радянське керівництво вимагало за стислий термін перевершити довоєнні показники розвитку промисловості. Серед винахідників і раціоналізаторів

повоєнного періоду – доценти М.Г. Мазо і Г.Ф. Дьогтев, які запропонували використовувати відвальні шлаки Криворізького металургійного заводу для виробництва бетонів; доцент Д.І. Патлах, який збільшив обсяг Дніпропетровського холодильника на 37% [1, с.67]. Науково-технічна допомога ДБІ будівельному виробництву сприяла заощадженню коштів понад 4 млн. крб.

У період «хрущовської відлиги», коли радянське керівництво запланувало масштабне будівництво, зокрема, у житловій сфері, перспективні наукові розробки, винаходи і раціоналізаторські пропозиції стали особливо актуальні. Кафедра технології будівельного виробництва запропонувала сухий спосіб сепарації відвальних шлаків, що дозволило виготовляти з них великі блоки для будівництва. У напрямку розробки нового обладнання вчені інституту винайшли новий тип кривошипношатунного механізму (доцент Є.І. Рудкін), запропонували новий метод використання баштових кранів (доцент І.Ю. Акімов), створили гідравлічну установку для випробування будівельних конструкцій (доцент І.Є. Спенглер). Інші важливі винаходи і раціоналізаторські пропозиції цього періоду – залізобетон з відходів Придніпровської ДРЕС, легкий бетон з природної пемзи; технологія будівництва на набивних бетонних палях (професор М.І. Малишев, доцент О.І. Кравченко), вібраційна установка для глибинного ущільнення ґрунту (доцент А.С. Фішман), заміна металу залізобетоном (доцент П.М. Гітман), використання силікат-феритової цегли, облицювальної плитки (доцент М.Г. Мазо) та ін. [2, с.62].

Впродовж 1966-1975 рр. в інституті успішно працювали сім галузевих лабораторій, що дозволило вченим закладу успішно працювати за такими напрямками: розширення сировинної бази будматеріалів; удосконалення залізобетонних конструкцій і виробів; дослідження вогнетривких бетонів термозміцнених сталей у будівництві; захист будівельних конструкцій від корозії; удосконалення будівельної техніки та ін. Завдячуючи винахідницькій і раціоналізаторській діяльності науково-педагогічних працівників інституту

за 1971-1975 рр. було зареєстровано 110 винаходів, отримано 16 нагород ВДГН СРСР та 7 зарубіжних патентів. Найактивнішими у науково-дослідній роботі були професори Г.Д. Дібров, А.Б. Моргаєвський, О.П. Прусаков, М.Л. Русскевич та ін. [1, с.105].

1970-80-ті рр. стали періодом дуже плідної роботи науково-дослідного сектору ДІБІ із обсягом госпдоговірних робіт в 2,3 млн. крб. на рік та економічним ефектом – близько 15 млн. крб. Найактивніші винахідники і раціоналізатори працювали на кафедрі будівельних матеріалів та на кафедрі будівельних і дорожніх машин. Доценти А.П. Полтавцев та М.В. Шпирько винайшли технологію виробництва високоякісних ізоляційних матеріалів, здатних зменшити тепловтрати на 15-20%. Доцент А.М. Сергєєв удосконалював технологію виробництва бетону із золошлакових відходів ДРЕС. Під керівництвом професора Л.А. Хмари кафедра будівельних та дорожніх машин розробила нові методи комплектування будівельної техніки, зокрема, створили і запровадили у виробництво нові конструкції екскаваторних ковшів [1, с.119]. На сьогоднішній день Л.А. Хмара підготував понад 100 учнів в галузі винахідництва та раціоналізації, опублікував більше 500 робіт з різних питань науки та техніки, має понад 1000 авторських свідоцтв та патентів на винаходи. У 1987 році за видатні заслуги з впровадження в народне господарство винаходів, які стосуються розробки та створення високоефективних робочих органів розпушувачів, ковшів екскаваторів, відвалів бульдозерів, робочих органів багатоцільового призначення маніпуляторного типу Леонід Андрійович отримав звання «Заслужений винахідник України» [3, с.70].

Під керівництвом професора Р.Б. Тяна кафедра організації управління будівництвом розробила систему організації й управління комплексною забудовою Дніпропетровська. Кафедра залізобетонних конструкцій розробляла і впроваджувала нові види жаростійких бетонів, а також вишукувала способи підвищення довговічності сталевих арматур в залізобетонних конструкціях.

1990-ті рр. принесли нові розробки, винаходи, дослідження, які були високо оцінені керівництвом незалежної України – у 1999 р. авторському колективу вже Придніпровської державної академії будівництва та архітектури на чолі з тодішнім ректором, професором В.І. Большаковим, була присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки. У цей період академія отримала ліцензії на виконання проектно-вишукувальних робіт, обстеження будівель і споруд, геодезичних робіт; розв'язується проблема реконструкції житлових будинків старої забудови, розробляються програми експериментального будівництва з малорозмірних елементів.

Наразі традиції, закладені попередніми поколіннями вчених і педагогів ДІБІ, успішно розв'язуються колективом ПДАБА – зокрема, окрім названих напрямків дослідження, вчені академії беруть участь у розробці наноматеріалів для будівництва і машинобудування, розробляють інноваційні технології відновлення Донбасу, розглядають можливість будівництва нових, екологічно чистих міст тощо. Так, професор кафедри будівельних і дорожніх машин С.В. Шатов розробив новий метод обстеження зруйнованих будівельних конструкцій з використанням безпілотних літальних апаратів. Сергій Васильович має понад 380 авторських свідоцтв та патентів на винаходи (серед яких 24 співавторами є студенти та магістри академії), а також 6 закордонних патентів (США, Канада, Німеччина, Японія, Австралія, Франція). Всеукраїнські конкурси 2018 та 2019 років в номінації «Найкращий патент в сфері цивільного захисту та безпеки» відзначали найкращими (друге та третє місце) патенти проф. С. В. Шатова.

Із 2019 року на чолі ПДАБА – професор М.В. Савицький, засновник наукової школи «Архітектурно-конструктивно-технологічні системи для створення гармонійного антропогенно-природного середовища на основі збалансованого інноваційного розвитку та національних традицій». Має досвід сучасної підготовки інженерних і наукових кадрів, виконання інноваційних проектів у співпраці з національним та міжнародним високотехнологічним бізнесом. Микола Васильович є автором понад 600

публікацій, 17 монографій, 94 патентів, 57 нормативно-технічних документів [3, с.70; 4].

Отже, сучасна Придніпровська державна академія будівництва та архітектури демонструє широкий спектр інноваційних технологій, раціоналізаторських і винахідницьких рішень, які запроваджуються професорсько-викладацьким колективом в освітню практику з метою якісної підготовки молодих фахівців для нагальних потреб суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Академії будівельних кадрів – 75 років: Нариси історії Придніпровської державної академії будівництва та архітектури / За ред. проф. Большакова В. І. – Д.: «Енем»; ПДАБА, 2005. – 416 с.
2. Очерки истории Днепропетровского инженерно-строительного института / Кривчик Г. Г., Алефиренко В. С., Бабенко В. А. и др., под ред. В. И. Большакова. – Д.: Обл. книж. типография, 1993. – 193 с.
3. Придніпровська державна академія будівництва та архітектури: історично-презентаційне видання. – К.: «Логос Україна», 2017. – 268 с.
4. Офіційний сайт ДВНЗ ПДАБА // <https://pgasa.dp.ua>

ПАТЕНТУВАННЯ ОПВ У ГАЛУЗІ ВОДОПОСТАЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТРАТЕГІЇ ІТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

Нестеров Я.С.,

магістрант

Музика О.А.

магістрант

Нестерова О.В.

*доцент кафедри водопостачання водовідведення та гідравліки
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна*

Сьогодні все більше підприємств різних форм власності і видів діяльності впроваджують у свою роботу інноваційні методи і розробки. Це

дозволяє їм якнайкраще вирішувати стратегічні завдання розвитку своєї діяльності. Світ навколо нас динамічний, він постійно міняється: з'являються нові рішення в різних галузях науки і техніки. Технічний прогрес не стоїть на місці, і фірма не залишиться конкурентоздатною, якщо не впроваджуватиме інновації. Тому нині актуальним є питання захисту інноваційних розробок підприємства - його інтелектуальній власності.

«Еволюція світової економіки тісно пов'язана з широким використання інтелектуального ресурсу, в якому інтелектуальна власність за нинішнього тисячоліття буде основною рушійною силою. Йдучи пліч-о-пліч з науково-технічним прогресом, інтелектуальна власність набуває глобального значення через підвищення її актуальності для таких ключових і основоположних напрямків політики, як забезпечення продовольством, охорона здоров'я, праця, торгівля, культура, навколишнє середовище, інвестиції і науково-технічне перетворення»[3]

В Конституції України, прийнятої 28 липня 1996 року кілька статей присвячені проблемам екології. Зокрема, стаття 16 говорить:

Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.

Поняття екологічної безпеки, ключове для даної норми, має чітко визначені правові рамки. Вони обумовлені встановленими законодавством критеріями якості навколишнього природного середовища, її окремих елементів, якості продуктів харчування, одягу, житла і т. д., дотримання яких дозволяє забезпечити екологічну безпеку.

Відповідні критерії закріплені системою екологічних нормативів, серед яких центральне місце займають нормативи екологічної безпеки відносно гранично допустимих : концентрації забруднюючих речовин у воді, повітрі, ґрунті; рівня акустичного, електромагнітного, радіаційного і іншого

шкідливого фізичного впливу на природне довкілля; вміст шкідливих речовин в продуктах харчування і тваринних кормах[1].

Окрім нормативів екологічної безпеки підтримки належного стану природного довкілля і екологічної рівноваги повинне забезпечуватися дотримання нормативів гранично допустимих викидів і скидань в природне довкілля забруднюючих хімічних речовин, рівнів шкідливого впливу фізичних і біологічних чинників, які виходять від кожного конкретного стаціонарного джерела забруднення.

Обов'язок, який покладений на кожного члена суспільства статтею 66 Конституції, врегульований чинним законодавством. Так, Закон України «Про охорону природного довкілля», зобов'язує громадян раціонально використати природні ресурси, вживати заходи для попередження псування, забруднення, виснаження природних ресурсів, негативного впливу на стан природного довкілля. Якщо об'єктам природи причинена шкода, то її розмір визначається згідно із спеціальними таксами відносно об'єктів тваринного світу, лісів; згідно із спеціальними методиками визначення збитків, заподіяних рибному господарству, водним ресурсам, а також внаслідок забруднення атмосферного повітря. У інших випадках розмір збитків визначається згідно з фактичними витратами, необхідними для відновлення порушеного стану природних ресурсів.

Створення та впровадження міжнародних екологічних стандартів – це результат великої необхідності вирішення проблеми світового рівня: викиди в атмосферу, забруднення річок і водойм тощо не обмежуються територією лише однієї країни. Міжнародні екологічні стандарти визначають методи створення та забезпечення функціонування систем екологічного управління на підприємствах і організаціях, вимоги до таких систем, встановили вимоги до екологічного аудиту тощо. Міжнародні організації з метрології та стандартизації, відповідні національні органи велику увагу звертають не тільки на розроблення стандартів на методи контролю (визначення) основних параметрів довкілля (повітря, вода, ґрунти), а і на розроблення сучасних

автоматизованих і автоматичних засобів контролю та вимірювання. Розробляються національні стандарти на методи контролю, в основу яких закладаються самі сучасні засоби вимірювальної техніки [1].

Одним з інструментів для визначення та оцінки негативного впливу діяльності людини на навколишнє природне середовище є судова інженерно-екологічна експертиза. Вона використовується при оцінці впливу на довкілля, об'єктів, що ведуть господарську чи іншу діяльність. Метою екологічної експертизи є встановлення відповідності екологічним нормам інформації, що міститься у документах господарств та впливу процесів виробництва на довкілля.

Одним із таких ресурсів є вода. Вода - це основа життя, вона потрібна для нормального функціонування усіх живих істот, бере участь в обміні речовин, є місцем існування для багатьох представників флори і фауни. Її відсутність смертельно як для тварин, так і для людей, адже людина є активним споживачем водних ресурсів. Раніше в природі підтримувався екобаланс, водойми були здатні до самоочищення. Нині у зв'язку із жвавим розвитком і зростанням міст, активною діяльністю великих промислових підприємств і енергійним підйомом сільського господарства, «еліксир життя» стає усе більш забрудненим. Тому дуже актуальними в цих умовах стають знання про способи очищення води [2].

На сьогоднішній день не можна виділити якийсь один спосіб очищення води, стверджуючи, що він досконалий, а інші ні. Природно, у кожного із способів є переваги і недоліки. До того ж, часто сучасні системи водоочищення багатоступінчасті, тобто самі по собі містять кілька стадій очищення води від шкідливих домішок.

Насправді перш ніж потрапити до безпосередніх споживачів, жителів населених пунктів, на промислові і інші об'єкти, вода проходить ретельне очищення. Процедура, в ході якої вона наводиться у відповідність з санітарними нормами, називається водопідготовка. Процес її обробки

залежить від подальшого використання: питне, побутове використання, полив або технічні потреби.

Але і вода з центральних водопроводів, і вода з первинних підземних джерел обов'язково вимагає очищення, оскільки під землею в неї потрапляє безліч домішок, з якими не здатні впоратися звичайні фільтри. Для вирішення цих проблем призначені системи водопідготовки.

Прості фільтраційні системи не здатні впоратися з такими специфічними видами забруднень. Водопідготовка очищає воду від грубодисперсних і колоїдних домішок і солей. Це гарантія того, що вода, що поступає до споживачів, безпечна для здоров'я.

Сучасні системи водопідготовки - це комплекс фільтрів, що виконують різні функції. Якщо результати експертизи вказують на те, що для води з конкретного джерела характерний один вид забруднення можна використати один фільтр.

Існує безліч чинників, які треба враховувати при виборі системи водопідготовки, тому проектування і вибір устаткування краще довірити професійним компаніям, що мають необхідні дозволи на цей вид діяльності. об'єкті; бюджет на реалізацію проекту. Залежно від виявлених в ході лабораторного аналізу відхилень від санітарних норм, особливостей водоспоживання конкретного об'єкту, складаються схеми водопідготовки: склад необхідного устаткування, тип і послідовність установки модулів, фільтрів і так далі.

Проблема створення нових методів і матеріалів для очищення води є актуальною. Кожна нова станція водоочистки кожен прилад провідних компаній, які присутні на ринку України EUROWATER, Arium Comfort I, Nerex, Ecosoft . Компанія OTV запатентувала спосіб нанофільтрувальної доочистки питної води, який передбачає підкислення води, її передочистку через два мікрофільтри. Цей спосіб повинен замінити доочистку, яка тепер широко використовується з застосуванням озону та гранульованого активованого вугілля. Компанія Дегремон (Франція), яка досягла значних

успіхів у розробці та практичному використанні ультрафільтрування і нанофільтрування для одержання питної води, почала широке виробництво та поставку цих установок як у Франції, так і США. Ряд європейських фірм (Rochem, Preussag, Technisch Handelsbureau Franken та ін.) спеціалізуються на випуску компактних контейнерних мембранних установок для очистки та опріснення солених і солонуватих підземних і озерних, річкових та ґрунтових вод, які використовуються в локальному водопостачанні на суші та кораблях.

На суші використовуються контейнерні станції водопідготовки фірми Preussag, котрі уніфіковані відповідно до системи PACPREUSSAG AQUA-TECH КОМПАКТ. Система складається з 4 типів станцій: SAG — для водопідготовки ґрунтових вод; SAO — поверхневих вод; SRG — вод біля впадіння рік в море; SRO — для очистки та опріснення морської води.

Серед стратегічних цілей, які визначені в проекті Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на 2020-2025 рр. є: «Повернення патентам України авторитету та статусу одного з найважливіших показників інноваційності економіки; налаштування державної системи охорони інтелектуальної власності таким чином, аби слабкі патенти не видавалися» а також всебічна підтримка ключових галузей, де нарівні з національною безпекою та обороною й енергозбереженням розглядається екологія[3].

Список використаних джерел:

1. Горбань Ю.С. Суб'єкти екологічного врядування ЄС: Наднаціональний рівень / Ю.С, Горбань // Вісник НАДУ. — 2014. — № 3. — С. 65–70.
2. Ситенко М.А. Забезпечення населення України якісною питною водою – один з головних пріоритетів державної політики і національної безпеки держави / М.А. Ситенко // Водопостачання та водовідведення. – Спецвипуск, 2008. – С. 15-17.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Перетокін А. Г.

*к.і.н., доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ПДАБА,
м. Дніпро, Україна*

Необхідним елементом соціально-економічного прогресу держави є наявність сучасної, міжнародно-визнаної системи охорони об'єктів інтелектуальної власності (ІВ). Україна – держава із значним науково-технічним та інтелектуальним потенціалом – і створює саме таку систему.

Важливим завданням розвитку України на сучасному етапі є створення ефективної інноваційної системи, яка спроможна забезпечити технологічну модернізацію національної економіки, підвищити її конкурентоспроможність на основі передових технологій. Необхідно удосконалити ринок результатів інтелектуальної діяльності, державну систему правової охорони ІВ та перетворити науковий потенціал країни в дієвий ресурс економічного зростання.

Ще півтора роки тому розвиток сфери ІВ в Україні практично стояв на місці. Державна система правової охорони ІВ засвідчила низьку ефективність у розв'язанні ключових завдань і нездатність забезпечити розвиток сфери ІВ як важливого елементу національної інноваційної системи та базису інноваційної економіки держави. Недосконала та інертна на зміни система державного управління сферою правової охорони ІВ призвела до відсутності істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов [5]. Слід зазначити, що ЄС, Міжнародний

альянс ІВ, інші міжнародні організації мали основні претензії не до власне законодавства в Україні, а до ефективності його реалізації, вимагали реальних дій з припинення піратства, створення ефективної судової системи (наявність спеціалізованих судів, надійність охоронних документів, якість проведення патентної експертизи, відкритий доступ до патентної інформації, належний досвід правоохоронних органів у припиненні масових порушень прав інтелектуальної власності; існування правової культури населення тощо).

За поточний рік робота над розвитком сфери ІВ в Україні досягла дійсно великого прогресу порівняно з минулими роками.

Так, у цьому році з березня активно тривала підготовка Проекту національної стратегії розвитку сфери ІВ в Україні. Влітку 2019 р. Уряд схвалив Стратегію інноваційного розвитку України на період до 2030 р. Очікується, що результатом реалізації документа стане, зокрема, збільшення кількості фізичних осіб та суб'єктів господарювання, що займаються винахідництвом, прикладними дослідженнями та науково-технічними розробками, насамперед – за межами державного сектору.

Міністерству освіти і науки разом з іншими центральними органами виконавчої влади було доручено розробити та подати у чотиримісячний строк Кабінетові Міністрів України проект плану заходів на 2019-2021 рр. з реалізації Стратегії.

Робота над проектом та проблематика сфери обговорювалася із багатьма експертами: представниками бізнесу, творчих спілок, асоціацій, організацій колективного управління майновими авторськими і суміжними правами, професійних об'єднань представників у сфері ІВ, науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів [7].

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Державна організація «Національний офіс інтелектуальної власності» 13 вересня провели перші публічні обговорення проекту Національної стратегії у сфері ІВ на період 2020 – 2025 рр. Подальші

обговорення проекту Національної стратегії відбулися у Києві (20.09.19; 02.10.19; 05.11.19), Одесі (27.09.19), Львові (11.10.19), Харкові (18.10.19) та Дніпрі (25.10.19). Зокрема, у Києві впродовж трьох днів, 5-7 листопада, було проведено IV Міжнародний Форум Innovation Market, де відбулась презентація та обговорення Національної стратегії [4].

З 30 вересня по 9 жовтня у штаб-квартирі ВОІВ у Женеві проходила 59-а серія засідань Асамблей держав-членів Всесвітньої організації інтелектуальної власності. 1000 делегатів зі 192 країн-членів ВОІВ зібралися спільно з представниками галузевих груп і громадянського суспільства з різних країн, щоб розглянути та обговорити низку робіт з питань інтелектуальної власності, що стає основою економічної політики в глобалізованому світі, орієнтованому на технології та визначає обличчя сучасної світової економіки. Рішення, що приймаються делегатами держав-членів, визначають розвиток глобальної системи ІВ, ця робота ВОІВ спрямована на стимулювання економічного, соціального і культурного розвитку країн.

Делегація України в рамках роботи на Генеральній Асамблеї провела зустріч з Директором Департаменту ВОІВ з питань співробітництва з країнами з перехідною економікою та розвиненими країнами Міхалем Швантнером. Керівництво ВОІВ позитивно оцінило пророблену роботу щодо розробки проекту Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні, що є важливим фактором для розбудови ефективної національної системи правової охорони інтелектуальної власності. Також відзначено, що Україна приділяє велику увагу питанням промоції ІВ шляхом проведення спільних з ВОІВ міжнародних та національних заходів [8].

Особливу увагу було приділено спільним проектам, а саме розвитку мережі Центрів підтримки технологій та інновацій (TISC) по Україні та створенню в Україні Національного навчального центру інтелектуальної власності, реалізацією якого займається Національний офіс інтелектуальної власності. Центр підтримки технологій та інновацій (TISC) почав

функціонувати на базі «Національного офісу інтелектуальної власності» у листопаді 2018 р. За рік по Україні було відкрито 10 Центрив. Міхал Швантнер зазначив, що за цей рік проект TISC в Україні досяг вражаючого прогресу [3].

Під час зустрічі обговорювались спільні плани на наступний рік та шляхи розвитку співробітництва у сфері ІВ, зокрема щодо імплементації спільних проектів, а також проведення в Україні конференцій, семінарів, засідань за круглим столом.

3 жовтня вперше відбувся день України в рамках 59-ї серії засідань Асамблей держав-членів ВОІВ. День України відвідало понад 600 гостей зі 191 країни. Українська делегація представила національну виставку-експозицію «Innovative Ukraine: From Soul to Brain», концепцією якої передбачено висвітлення історії та традицій України, а також демонстрація сучасних інноваційних досягнень ТОП-стартапів України та діючих моделей у сфері інформаційних та високих технологій у режимі «hands on». Також були проведені численні і вкрай продуктивні зустрічі з старими і новими партнерами, керівництвом організації – за результатами цих обговорень були сформовані нові напрями співпраці [8].

Великим досягненням у сфері ІВ є підписання 12 листопада Президентом України В. Зеленським Закону "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав ІВ під час переміщення товарів через митний кордон України" № 202-ІХ, який Верховна Рада ухвалила 17 жовтня 2019 р. Закон має на меті наближення митного законодавства України у сфері захисту ІВ до стандартів та практики Європейського Союзу, що є зобов'язанням нашої держави в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Реалізація закону посилить боротьбу з контрафактними товарами, прискорить переміщення через митний кордон України та митне оформлення оригінальних товарів, сприятиме розвитку міжнародної торгівлі та підвищенню інвестиційної привабливості України [2].

Крім цього, 12 листопада Верховна Рада України ухвалила в цілому проект постанови №2416 про проведення 16 грудня цього року парламентських слухань на тему "Побудова ефективної системи охорони ІВ в Україні". Метою парламентських слухань є проведення відкритого діалогу між органами державної влади, експертами та фахівцями у галузі ІВ задля розробки єдиної позиції щодо шляхів вдосконалення системи законодавства України, в тому числі відбудеться обговорення проекту Національної стратегії [6].

Отже, у сучасному економічному середовищі, заснованому на знаннях, ІВ є тією рушійною силою, яка сприятиме розвитку економіки України і виходу на світовий ринок поряд з провідними державами, буде гарантією економічної, політичної й соціальної безпеки. Україна почала реформувати систему ІВ, вже створені певні інституції, прийнято ряд законів, впроваджуються у життя різні проекти, а планів на майбутнє ще більше. Україні необхідно скористатися досвідом високорозвинутих країн і йти шляхом використання потенціалу ІВ [1].

Також є необхідність подальшого посилення правової культури для захисту прав ІВ, підвищення загального рівня підготовки кваліфікованих фахівців з цих питань. А це потребує великого обсягу спеціальних теоретичних знань та практичного досвіду вдосконалення законодавства, спрямованого на охорону права на об'єкти ІВ, створення сприятливих умов для розвитку цивілізованого ринку цих об'єктів. Потрібне державне сприяння охороні ІВ, що вимагає запровадження організаційно-правових заходів. Для їх здійснення необхідні координація роботи різних органів державної влади, недержавних установ та громадських організацій, визначення подальших шляхів розвитку національної системи правової охорони ІВ в Україні. Економічне відродження нашої країни, орієнтація на розвиток ринкових відносин, прагнення співпраці зі світовим співтовариством потребують чітко визначених перспектив розвитку та удосконалення суспільних відносин у цій важливій галузі. Підвищення

культури суспільних відносин у сфері ІВ сприятиме оптимізації необхідних умов для творчої інтелектуальної діяльності інженерів, винахідників, науковців, для розвитку цивілізованого ринку результатів їх роботи, комерціалізації широкого кола різних об'єктів ІВ, ведення ефективного та чесного бізнесу тощо. Все це є необхідним для розвитку національної економіки, підвищення рівня добробуту громадян, забезпечення національної безпеки нашої держави і зростання загального рівня культури її громадян, що значно поліпшить передумови для інтеграції України до світового співтовариства як його повноправного члена, покращення міжнародного іміджу України та її інвестиційної привабливості.

Список використаних джерел:

1. Беззуб І. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності: оцінки експертів [Електронний ресурс] / І. Беззуб. – Режим доступу : http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=597:intelektualna-vlasnist-2&catid=71&Itemid=382.
2. Зеленський підписав Закон щодо захисту інтелектуальної власності під час розмитнення товарів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unn.com.ua/uk/news/1835318-zelenskiy-pidpisav-zakon-schodo-zakhistu-intelektualnoyi-vlasnosti-pid-chas-rozmitnennya-tovariv>
3. Проект TISC в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nipo.org.ua/news/za-cey-rik-proekt-tisc-v-ukraini-dosyag-vrazhayuchogo-progresu-mikhal-shvantner-direktor>
4. Про перше публічне обговорення проекту Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ndiiv.org.ua/index.php/ua/rada-molodykh-vchenykh/novyny/309-vidbulosia-pershe-publichne-obhovorennia-proektu-natsionalnoi-stratehii-u-sferi-iv>

5. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80>
6. Рада України ухвалила проект постанови про проведення парламентських слухань : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unn.com.ua/uk/news/1835371-rada-ukhvalila-proekt-postanovi-pro-provedennya-parlamentskikh-slukhan>
7. Схвалено Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pon.org.ua/novyny/7210-shvaleno-strategyu-rozvitku-sferi-nnovacynoyi-dyalnost-na-perod-do-2030-roku.html>
8. Україна на Асамблеях ВОІВ 2019: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nipo.org.ua/news/vidbuvaetsya-zaraz-ukraina-na-asambleyakh-voiv-2019>

АРХІТЕКТУРНІ ТВОРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

*Паукова А.М.,
здобувач вищої освіти, група М-ПУА-922,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Науковий керівник **Ковальчук О. С.,**
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ДДУВС
м.Дніпро, Україна*

На сьогоднішній день однією з пріоритетних державних задач України є захист об'єктів інтелектуальної власності, що виникають у зв'язку із створенням і використанням об'єктів авторського права, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів і послуг шляхом встановлення правового режиму їх використання, морального і матеріального стимулювання і захисту прав авторів і патентовласників.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» до об'єктів авторського права відносять твори у галузі науки,

літератури і мистецтва. [1, ч.1 , ст.8]. Крім того, підкреслюється, що законом охороняються як обнародувані твори, так і необнародувані, що існують в будь-якій об'єктивній формі. Законодавство пропонує досить широкий перелік творів, однак цей перелік не є вичерпним. Згідно зі ст.8, об'єктами авторського права вважають:

1) літературні та художні твори, зокрема: романи, поеми, статті та інші письмові твори; лекції, промови, проповіді та інші усні твори; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори; музичні твори (з текстом або без тексту); аудіовізуальні твори; твори живопису, архітектури, скульптури та графіки; фотографічні твори; твори ужиткового мистецтва; ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів; збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

2) комп'ютерні програми;

3) бази даних, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

4) інші твори. [2, ст. 433]

У юридичній літературі запропоновано чимало наукових визначень твору як об'єкта авторського права, однак найбільше поширення одержало визначення, сформульоване в 1956 р. В. І. Серебровським: «Твір — це сукупність ідей, думок і образів, що набули в результаті творчої діяльності автора свого виявлення в доступній для сприйняття людськими почуттями конкретній формі, котра допускає можливість відтворення». Законодавство України визначає, що твір архітектури - твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо).

На думку Дзери О.В., твір визначається як результат творчої праці автора, комплекс ідей, образів, поглядів тощо. Твір обов'язково має бути

придатним для відтворення та сприймання. За видами творчості літературні твори, поділяються на: твори наукової літератури, твори художньої літератури та твори мистецтва. До творів мистецтва можна відносять твори образотворчого мистецтва, а саме картини, малюнки, твори живопису та інші твори.

Всесвітня конвенція про авторське право від 6 вересня 1952 р., переглянута у Парижі 24 липня 1971 р., містить менший перелік об'єктів авторського права. Стаття 1 цієї Конвенції проголошує: об'єктами правової охорони є літературні, наукові і художні твори: твори письмові, музичні, драматургічні, кінематографічні, твори образотворчого мистецтва, графіки і скульптури [3].

Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Для того, щоб твір набув правової охорони, він повинен відповідати зазначеній в законодавстві низці ознак, і тільки за їх наявності, і відповідності їм, він може стати повноцінним об'єктом авторського права. Аналіз чинного українського законодавства дозволяє зробити висновок про те, що істотними ознаками твору є: 1 – творчий характер праці, у результаті якого автор створює твір; 2 – галузь науки, літератури, мистецтва; 3 – об'єктивність форми виявлення твору; 4 – відтворюваність твору.

Як приклад, необхідно розглянути охорону архітектурних творів шляхом їх патентування. В Україні такої практики набули патенти на промисловий зразок (дизайн). Промисловий зразок відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим [5, ст.6]. Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб [5, ст.5].

Отже, хочу зазначити, питання щодо правової охорони як промислових зразків зовнішнього вигляду архітектурних споруд, ландшафтів та інтер'єрів,

насамперед, в Україні є дискусійним. Одна частина фахівців у галузі інтелектуальної власності вважає це недоцільним, інша – можливим.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13 , ст.64.
2. ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ // Відомості Верховної Ради України, 2003, № 40-44, ст.356.
3. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052
4. Особливості охорони об'єктів авторського права за законодавством України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/23252Osoblivosti_okhoroni_ob%27ektŃ/1.html
5. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України // Відомості Верховної Ради України, 1994, N 7, ст. 34

МАТЕМАТИЧНІ ТВОРИ ТА МАТЕМАТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Пархоменко О.
магістрант,
науковий керівник: **Бабенко В. А.**,
к. і. н., доцент,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Інтелектуальна власність, як наука має широкий вплив на наше повсякденне життя, завдяки законам про інтелектуальну власність та права на цю власність автори можуть захистити свій винахід, твір чи модель від плагіату, крадіжки інтелектуального майна, навіть забезпечити собі фінансовий прибуток за допомогою свого розуму, таланту та знань. Але чи можна будь яку розробку називати об'єктом інтелектуальної власності?

Виявляється, що не всякий вид творчості та її результат може підпадати під категорію «об'єкт права інтелектуальної власності». В міжнародному та національному законодавствах достатньо протиріч щодо різних груп об'єктів права, які потребують свого вирішення. Метою даного дослідження є розгляд такого важливого об'єкта авторського права, як наукові твори, та протиріч, пов'язаних з цим об'єктом. Згідно Закону України «Про авторське право і суміжні права» до об'єктів авторського права, серед інших, належать: літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо)[1].

Отож наукові твори можна вважати об'єктом авторського права. Але, згідно статті 433 Цивільного кодексу України «Об'єкти авторського права» авторське право не поширюється на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції, як такі[2].

На теперішній час математика посідає одне з головних місць в нашому житті. Без математичних концепцій були б неможливими майже всі операції: від простого складання-віднімання, до обрахунку векторів Бюргерса в структурі металу за допомогою інтегралу по контуру. Здавалося б, що кожна концепція математики не має історії свого походження, тобто вона завжди існувала, як закон, як формула. Математичні ідеї, математичні концепції, що є складовою математичних наукових творів, на сьогодні не визнаються міжнародним та національним законодавством, як об'єкти авторського права, хоча самі наукові твори відносяться до вказаних об'єктів права.

Тож звернемось до визначення авторського права. Довідникова література визначає авторське право як юридичний термін, пов'язаний з використанням творів науки, літератури або мистецтва [3]. Авторське право використовується для опису прав, які мають автори на свої твори. Авторське право поширюється як на оприлюднені, так і на не оприлюднені твори, існуючі в будь-якій формі. Тож ми можемо зробити висновок, що якраз наукові твори підпадають під категорію авторського права. Виникає інше питання – що саме відноситься до поняття «наукові твори» і «наукові

На відміну від звичайного розуміння рішення таких систем, тобто вираження однієї змінної через інші, такі системи можна вирішувати в різні способи. Кожен з цих способів має свою назву, перший спосіб це «Метод Крамера» названий за ім'ям Габріеля Крамера – швейцарського математика. Він заключається в побудові визначників для кожного коефіцієнта системи і за допомогою не складних формул визначення кожної невідомої змінної. Другий спосіб має назву «Метод Гаусса» за іменем Фрідріха Гаусса – німецького математика. Цей метод заключається в побудові матриці для всіх коефіцієнтів системи. Ці два методи дуже різні але вирішують одну і ту ж проблему, мають своїх авторів, тобто авторське право (немайнова його частина – моральне, духовне, право авторства) на ці концепції закріплене, не дивлячись на те, що це математичні концепції. Отже ми можемо зробити висновок, що поняття «математичні концепції» на сьогодні потребує подальшого вивчення та конкретизації, особливо в контексті права інтелектуальної власності. Якщо слідувати початковому визначенню, то концепції це математичні методи, на які не розповсюджується авторське право. Але ми бачимо на прикладі вирішення лінійних систем різними методами, що також являють собою концепцію, що авторське право якраз розповсюджується на такі концепції. А що ж тоді ми можемо вважати достатнім для методу, щоб називатись концепцією але не чіпати поняття авторського права? Цікаве питання. Треба почати із базових понять математики.

Найпростішим математичним поняттям можна вважати число, подивимось, але воно не є математичною концепцією, бо число не має в собі ніякого методу дослідження. Перейдемо до речей більш дослідницького характеру, наприклад, пошуку невідомого члена рівняння, позначеного змінною “ x ”. Всі ми знаємо простий метод вирішення цього рівняння – вираження змінної через інші члени рівності. Чи можна вважати цей метод концепцією? Ми маємо методологію, що складається із цілей дослідження, та пошуку методів його проведення. Ціль нашого дослідження – якраз пошук

невідомого члена рівняння, метод проведення – вираження ікса через інші члени рівняння. Отож така постановка задачі є математичною концепцією. Можемо зробити висновок, що саме вибір методу вирішення задач вважається концепцією та не має авторського права. Але такий висновок походить лише з думки, що кожне таке математичне дослідження не може проводитись різними методами, а лише одним послідовним та незмінним методом. Тобто кожен із таких методів дає нам однакове рішення і ми можемо самі обирати по якому шляху «дослідження» ми підемо. Розберемо на простому прикладі. Звичайне квадратичне рівняння може бути вирішено за допомогою дискримінанту або за теоремою Вієта. Тут концепції різні в кожному випадку та існують одночасно, тобто ми також можемо вибирати метод дослідження. Отже можна зробити висновок, що вибір методу є складовою математичної концепції і не підлягає під визначення авторського права, на відміну від самого методу. Як ми знаємо, термін дискримінанту рівняння ввів англійський математик Джеймс Джозеф Сильвестр, він має право авторства. А теорема Вієта названа ім'ям Франсуа Вієта. Тобто самі методи мають право на авторство на відміну від методології вибору методів вирішення проблеми.

Інше питання, що математика не має ознак літературної діяльності, творчості. На кшталт фізики, математика вважається сухою наукою, де не присутні ознаки літературного твору, але це не так. Дивно, але в законі прийнято прирівнювати комп'ютерні програми до літературних творів. А чи відноситься це до математичних творів, давайте поглянемо. Наприклад «Концепції сучасної математики» англійського автора Яна Стюрта.

В Енциклопедії інтелектуальної власності зазначається, що «оригінальність твору наукового характеру може виражатися у особливості та порядку вживання термінів та загальноновживаної лексики, особливості аргументації, узгодженості наукових понять між собою, тощо» тобто мати свій стиль[6]. Елементами змісту творів наукового характеру є матеріал, який включає наукові факти, дані експериментів та спостережень, гіпотези, теорії

тощо; а елементами форми – послідовність викладу наукових понять, логіка, система розкриття наукових ідей і розміщення матеріалу (внутрішня форма), а також мова твору зі всіма лексичними особливостями включаючи наукові знаки і символи (зовнішня форма).

В книзі Стюарта наші відомі математичні концепції пояснюються за допомогою малюнків і графіків. Автор пояснює кожний метод вирішення за допомогою прикладів із повсякденного життя. Тим більше кожний новий розділ починається з епіграфу, часто саркастичного характеру, але з математичним забарвленням. Наприклад до розділу «Найкоротші шляхи у вищій арифметиці» додано такий епіграф: «Дивовижно, до який премудростей можуть дійти математики щоб поменше працювати».(Цитата Метью Пордейджа) Отже є всі складові, щоб назвати такий твір науково-художнім. А отже ми можемо сказати, що математичні твори мають не тільки сухі числа та теореми, а ще й творчий початок, розв'язку та кульмінацію. Цікаво ще що тут ми маємо деякий літературний парадокс, Ян Стюарт має авторське право на “концепції сучасної математики” (як на назву своєї книги «Концепції сучасної математики»), коли на концепції математики авторське право не розповсюджується. Такий собі художній каламбур.

Таким чином, поняття математичних концепцій дуже відносне. Це і метод постановки задачі (мається на увазі однакова постановка питання, наприклад на знаходження невідомого), це і послідовність вирішення, тобто порядок дій для знаходження відповіді. Та водночас із цим ми знаходимо такі концепції, що мають свого автора та закріплені за ним права авторства. Але можна стверджувати, що математичні твори можуть бути літературними, можуть мати художнє оформлення та бути продуктом не тільки інтелектуальної, а й творчої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст.64)

2. Цивільний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст.356)
3. Юридичний онлайн довідник на сайті legalsos.com.ua
4. Вікіпедія – вільна енциклопедія(wikipedia.org).
5. Ян Стюарт «Концепції сучасної математики» Минск, "Вышэйшая школа", 1980. 384 с.
6. Крайнев П.П. Енциклопедія інтелектуальної власності 2012р. 660с.

УНІКАЛЬНІСТЬ КОНТЕНТУ ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ SEO ОПТИМІЗАЦІЇ САЙТУ ПРИ ІНДЕКСАЦІЇ В ПОШУКОВИХ МЕРЕЖАХ

Ріпний О. Ю.
магістр¹

Мельєнчук В. О.
студент гр. МЕ 16-2²

Євсєєва Г. П.
доктор наук з державного управління, професор³
^{1,2,3} ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»;
^{1,2,3} м. Дніпро, Україна

З розвитком цифрових технологій активізація бізнесу у вебресурсах стає надзвичайно актуальною. Тому як ніколи раніше підприємці стали переводити бізнес в інтернет-ресурс. За статистикою, бізнесмен, що вклався в розвиток свого інтернет-проекту отримує на 55% більше прибутку, ніж його конкуренти, які не використовують вебресурси. На думку аналітика А. Верховодова: «Цифрова трансформація впливає на конкурентність, бо як виявилось — цифрові чемпіони краще почуваються у своєму бізнесі. Особливо виділяються три зони: 78% краще запускають нові продукти чи послуги або вирощують стартапи; 62% швидше виходять на ринок, в тому числі через цифровий маркетинг і персоналізацію; 60% ефективніше управляють витратами через здешевлення технологічних експериментів» [2]. Цифрова трансформація та інновації є зрозумілим та дієвим інструментом вирішення стратегічних завдань для бізнесів усіх рівнів. Статистика показує,

що традиційні гравці, які активно інвестують у діджитал, мають набагато кращі конкурентні позиції, а їхні фінанси від цього виграють.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження трансформаційних процесів та формування нових бізнес-моделей із застосуванням цифрових технологій проводили О. Гудзь [3], С.Ілляшенко [1], Л. Федулова [5] та ін. Значна кількість публікацій з обраної тематики свідчить про актуальність та важливість досліджень з означеної тематики.

У зв'язку зі збільшенням популярності e-commerce стали більш складними і механізми просування бізнесу у вебресурсах. На разі для успішного просування свого продукту/послуги існують такі найбільш ефективні методи [4]:

1. Інтернет-реклама з оплатою «За дію» (CPA), оплатою «За 1000 показів» (CPM) та оплатою «За клік» (CPC). Один з найпотужніших джерел трафіку, в залежності від місця розміщення поділяється на:

- Контекстна реклама – більш цілеспрямована. Вона являє собою рекламний блок (частіше – у вигляді текстового посилання, рідше – у вигляді банера), розміщений на web-сторінці, зміст якої відповідає змісту рекламного блоку. Тобто, цей вид Інтернет-реклами демонструється тільки тим користувачам, які виявили цікавість до цього продукту або послуги. Якщо такий рекламний блок ненав'язливо демонструється користувачеві разом зі списком результатів пошукового запиту відповідно до цього запиту, то це - пошукова реклама. Якщо ж рекламне оголошення розміщується на тематичному сайті, то це і є власне контекстна реклама.

Основні переваги: невеликий фінансовий вклад, немає дратівливого впливу на відвідувачів, найбільш точний таргетинг і, як наслідок, найбільш зацікавлені відвідувачі.

- Банерна інтернет-реклама. Банерна реклама це – реклама за допомогою спеціальних графічних або анімованих блоків, що містять гіперпосилання – банери. Існує величезна різноманітність банерів: від

простих статичних малюнків до насичених спецефектами rich-media банерів. Цей вид реклами відноситься до іміджевого, тобто створює в очах користувачів імідж рекламованої компанії або продукту.

Основні переваги: швидкий початок роботи й швидка віддача, таргетинг (цілеспрямованість), легке керування (можна керувати тривалістю показу, місцем розміщення).

- Таргетована реклама. Таргетована реклама - це оголошення, максимально релевантні до запитів користувачів..

2. Органічний трафік. Звичайне видавання результату у пошуковому запиті клієнта. Цей метод дозволяє отримати «гарячий трафік» без витрат на рекламу.

Цей метод є найбільш привабливим для бізнесу, адже він не вимагає регулярних витрат на показ реклами. Але варто зазначити що наявність реклами залишається необхідною складовою просування комерційного проекту в інтернет-мережі. У той же час це досить складний метод, тому що вимагає чимало ресурсів для просування, адже сьогодні існує безліч сайтів однієї тематики.

Весь процес налаштування сайту під індексацію в пошукових мережах називається SEO оптимізацією сайту. **SEO** – це аббревіатура з англійської, яка розшифровується як *search engine optimization* (пошукова оптимізація сайту). До оптимізація сайту входять кілька обов'язкових моментів: 1. Аналіз конкурентів і галузь бізнесу; 2. Внутрішня оптимізація сайту; 3. Зовнішня оптимізація сайту; 4. Аналітик. У оптимізації інтернет-ресурсу під пошукові запити використовується комплекс інструментів, починаючи від прописаних Meta тегів при розробці сторінки, створення карти сайту і, закінчуючи вмістом у тексті ключових слів і його унікальність.

Досліджуючи окреслену тему, була проаналізована статистика ранжування сайту у пошуковій видачі в google. Вибірка даних робилася в 2 етапи, до і після оптимізації з використанням унікального контенту, за

основними ключовими словами. Середньоарифметичні показники зведено в таблицю 1.

Для визначення позиції сайту використовуються різноманітні методи. У тому числі сервіси [6]. Найбільш популярні сервіси для оцінки позиції сайту це – Serpstat [7] (рис. 1) та SEMrush [8] (рис. 2). Використання цих сервісів для моніторингу здатне істотно спростити SEO оптимізацію сайту.

Після чого порівнюємо отримані дані з сервісом online-аналітики - Google Analytics [10] (рис. 3) та Search Console [11].

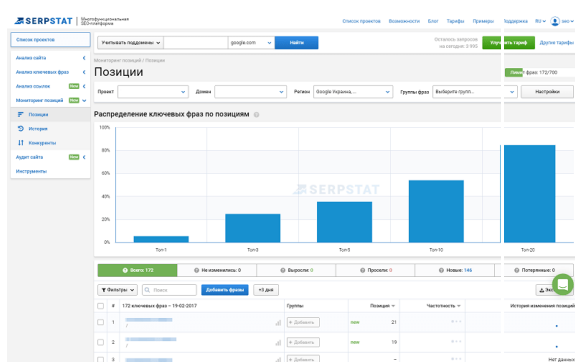

Рисунок 1. Сервіс Serpstat

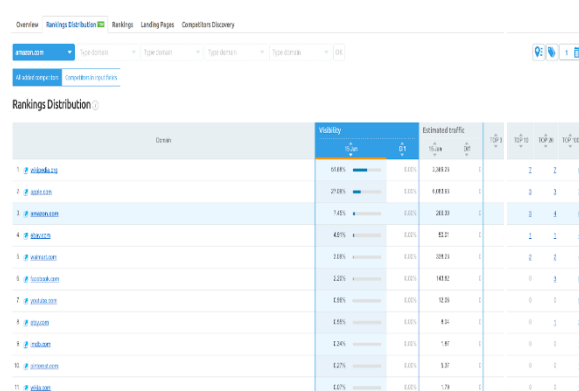

Рисунок 2. Сервіс SEMrush

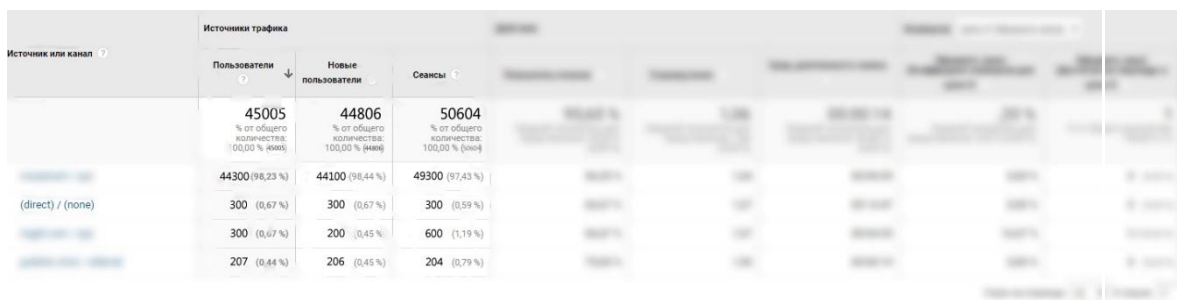

Рисунок 3. Сервіс Google Analytics

Результати SEO оптимізації.

Таблиця 1.

Місце у пошуковій видачі	% попадання до пошукової видачі до оптимізації	% попадання пошукової видачі після оптимізації, в тому числі за допомогою підвищення унікальності контенту	Р ізниця
ТОП 1	3	5	2
ТОП 3	12	25	1

			3
ТОП 5	15	40	2 5
ТОП 10	30	50	2 0
ТОП 20	65	81	1 6

Виходячи з таблиці 1 результатів методу оптимізації, можна зробити висновок, що за допомогою унікального контенту, якого було цілком достатньо, можна підвищити вірогідність попадання сайту у «Топ 5-20». Але щоб підвищити вірогідність попадання сайту до «Топ 1-3» пошукової видачі необхідно використовувати цілий комплекс SEO-методів.

Висновки. 1. Як бачимо заміна, зазвичай не унікального контенту, на більш структурований і унікальний, збільшила рейтинг сайту і дозволила піднятися йому в пошуковій видачі. 2. Завдяки вдосконаленню алгоритмів пошукових роботів до якості і унікальності контенту «пошукові гіганти» стимулюють бізнес використовувати власний контент, щоб уникнути плагіату і як наслідок падіння рейтингу сайту. 3. Витрати на створення унікального контенту повністю покриваються збільшеним безкоштовним трафіком користувачів, готових до здійснення покупки. 4. Однак варто зазначити що в кінцевому підсумку використання унікального контенту буде максимально ефективним при використанні цілого комплексу SEO інструментів, зберігаючи інтелектуальну власність автора сайту.

Список використаних джерел:

1. Iliashenko S. M. Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds. (Strielkowski W. Eds.). Prague Institute for Qualification Enhancement: Prague, 2018. 296 p.

2. Верховодов А. Цифрова трансформація та інновації: що це насправді? URL: <https://medium.com/@untone/цифрова-трансформація-та-інновації-що-це-насправді-f323e11927fe>.
3. Гудзь О.С.Цифрова економіка: зміни цінностей та орієнтирів управління підприємствами. Економіка, менеджмент, бізнес. 2018. No 2 (24). С. 4-12.
4. Різновиди інтернет-реклами /Режим доступу: <https://u.to/qfu3Fg>)
5. Федулова Л. Бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємств торгівлі. Вісник Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. 2017. No 3. С. 48-64.
6. Сервіси для перевірки пошукових позицій сайту. /Режим доступу: <https://u.to/Evy3Fg>)
7. Сервіс Serpstat /Режим доступу: <https://u.to/gpT0Dw>
8. Сервіс Semrush /Режим доступу: https://u.to/kJT_EA
9. Сервіс online-аналітики Google Analytics /Режим доступу: <https://u.to/df23Fg>
10. Сервіс Google Search Console /Режим доступу: <https://u.to/qP23Fg>
11. Сервіс перевірки унікальності тексту та його SEO характеристик /Режим доступу: <https://u.to/7RlODw>)
12. Сервіс скорочення посилань /Режим доступу: <https://u.to/>

ВИДИ ПОРУШЕНЬ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА АРХІТЕКТУРНІ ТВОРИ

Терно Ю.В.,
магістрантка архітектури,
Бабенко В.А.,
к. і. н, доцент,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна

Важливим об'єктом авторського права, одною з ключових індустрій, на якій базуються економіки країн, є твори архітектури. Серед всіх сфер людської діяльності, архітектура має найважливіше значення не тільки завдяки її функціональній цінності, а передусім завдяки створенню споруд, що мають духовну та історичну цінність. Твори архітектури – це поєднання в одному об'єкті предметів матеріального світу і результатів творчої

діяльності, що робить їх надзвичайно важливими об'єктами авторського права, які потребують ретельної охорони та захисту. Сьогодні питання трактування і використання законодавства в сфері авторських прав на твори архітектури залишається відкритим для України. Архітекторам та дизайнерам все ще доводиться стикатися з порушеннями щодо своїх інтелектуальних прав на проекти через прогалини в законах і їх неповну регламентацію, а також через недостатню інформованість та обізнаність архітекторів в даній сфері.

Проблеми охорони прав інтелектуальної власності на твори архітектури вивчають такі вчені, як: А. Вербицька, А. Солонар, Е. Греков, Е. Гнатченко. Однак проблема вивчена недостатньо та потребує подальших наукових розвідок [1, 2]. Сьогодні порушення прав авторів архітектурних об'єктів – архітекторів, проєктантів, дизайнерів стали поширеним явищем, тому правове регулювання цих відносин також потребує наукового дослідження.

Згідно зі Статтею 8. Закону України «Про авторське право і суміжні права», об'єктами авторського права є твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва, а також ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи і пластичні твори, що стосуються архітектури [3].

Оскільки архітектурний проєкт, як зазначено вище, визнається об'єктом авторського права, то його незаконне використання (в тому числі в рамках його реалізації) буде кваліфікуватися як порушення виключного права на твір, що дозволяє власникові виключних прав вимагати відшкодування збитків або виплати компенсації. Аналізуючи форми порушень в архітектурній діяльності, можна виділити основні, найбільш поширені: плагіат; піратство; виконання проєкту без згоди автора та без його участі в реалізації; внесення змін до архітектурного проєкту в процесі його реалізації без узгодження з автором; зміни в реалізованому проєкті; порушення прав на твори архітектури як товарної марки; свобода панорами.

Оприлюднення, повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору вважається плагіатом. Плагіат в архітектурній діяльності має такі різновиди:

- *навмисний* – тотальне або часткове копіювання чужого архітектурного проекту, практично без змін, яке видається за свій інтелектуальний продукт. Як правило, таке копіювання вважається адміністративними та кримінальними злочинами.

- *ненавмисний* – поширення чужої праці під своїм ім'ям, помилково прийнятого як власний твір, в результаті необізнаності або незнання про існування автора на цю працю. Довести ненавмисний плагіат надзвичайно важко, адже в першу чергу потрібно обґрунтувати сам факт ненавмисності[9].

Також плагіат в архітектурі може бути:

- *прямий* – для плагіату береться цілісний об'єкт: готовий дизайн, інтер'єрне рішення, плани будинку, а то і вже готові та реалізовані архітектурні проекти.

- *частковий* – вихідний проект був так чи інакше перероблений. Наприклад в готовому дизайні інтер'єру будуть використані інші кольори, а розташування меблів дзеркально відображено.

- *запозичення* – можуть бути як креативними, так і грубими. Але уникнути їх неможливо – будь-яка творчість спирається на щось: природу, явища, іншу творчість [10].

Одним з прикладів креативного запозичення може бути проект, здійснений в українському архітектурному середовищі. Так, користувачі соцмереж знайшли прототип будівлі Театру на Подолі, побудованому в 2016 році харківським архітектором Олегом Дроздовим. Він здається зовнішньо схожим на будинок, який звели у Великій Британії ще у 2012 року. Ця вікторіанська промислова цегляна будівля розташована на краю кварталу-музею декоративної промисловості на вул. Шорехем у британському місті Шеффілд. Цікавим є ще одне запозичення – будинок у Львові на вулиці Шота

Руставелі після реставрації кам'яниці у 2017 році, що належить до спадщини ЮНЕСКО [5]. Тепер вже він зовні нагадує театр на Подолі у Києві.

Іншим видом порушень авторських прав на твори архітектури є піратство. Піратством вважається протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди. Прикладом піратства в архітектурній діяльності може бути точна копія французької каплиці Нотр-Дам-дю-О, яка з'явилася в китайському Чженчжоу в 1994 році [7]. Згодом, після численних протестів проти «піратства в архітектурі», фонд імені Ле Корбюзьє через суд наполіг на знесення підробки.

Виконання проекту без згоди автора та без його участі в реалізації є також порушенням авторських прав архітекторів, яке зустрічається досить часто. Законодавство про авторське право, зокрема ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», передбачає як важливий важіль захисту об'єкта інтелектуальної власності його реєстрацію. Але, реєстрація авторського права на твір не є обов'язковою, її наявність (чи відсутність) не впливає на виникнення в автора прав на його твір. Адже авторське право виникає з моменту створення твору й вираження його в матеріальному або на матеріальному носії. Авторські права архітектора можуть порушуватися в процесі реєстрації декларації про будівництво через недосконалий рівень урегульованості процедурних питань [2].

Серед інших форм порушень авторських прав архітекторів відбуваються також порушення прав на твори архітектури як товарні марки. Норми законодавства та теоретичні доробки надали можливість, на практиці, реєструвати твори архітектури як знаки для товарів і послуг. Серед найвідоміших будівель, зовнішній вигляд яких та назва є торговельними марками, найбільш відома найвища будівля в світі Burj Khalif та лондонський хмарочос «The Shard».

Прикладом з судової практики європейських країн є компанія Apple, яка в 2010 році зареєструвала об'ємну торговельну марку в США. Вона являла собою інтер'єр та фрагмент фасаду магазину, в якому заявник збирався продавати та обслуговувати відповідні товари. Однак, міжнародна торговельна марка № 1060321 отримала відмову в реєстрації в Патентному відомстві Німеччини з наступним формулюванням: знак не асоціюється з заявником, а конкуренти можуть вільно використовувати столи, вітрини та вікна в своїх оффлайн магазинах. Відмову було оскаржено у Федеральному Патентному суді Німеччини, котрий звернувся до Суду справедливості. У липні 2014 року суд постановив: «Зовнішнє та внутрішнє оформлення магазину без точної вказівки розмірів та пропорцій може бути зареєстровано як торговельна марка для послуг роздрібної торгівлі тими товарами, котрі будуть продаватись в магазині, якщо позначення не являє собою невід'ємну частину пропозицій з продажу товарів – тобто придатне для надання інших оплачуваних послуг (наприклад навчальні заняття з користувачами)»[1].

Зміни в реалізованому проекті архітектора ще одна розповсюджена форма порушень в архітектурній діяльності. Будь-який готовий проект будівлі є чієюсь авторською роботою з відповідним правом на її захист. В документації повинні бути прописані допустимі зміни, вихід за рамки яких вважатиметься порушенням авторських прав. Тому, якщо клієнту сподобався проект в цілому, але він хоче внести деякі зміни в нього, він повинен отримати на це відповідний дозвіл автора. В іншому випадку – це серйозне адміністративне порушення. Якщо ж коригування не впливає на загальну концепцію будівлі, не змінює його фасад і форму, то можна обійтися без таких формальностей. Наприклад, до незначних змін відносяться: збільшення або зменшення розміру вікон, усунення або інше розміщення перегородок, вибір інших будівельних або опоряджувальних матеріалів аналогічної якості. Все інше, може бути визнано порушенням авторських прав[8].

Свобода панорами обмежує авторські права на архітектурний об'єкт або скульптуру, зокрема не дає можливості вживати заходів щодо порушення

авторських прав відносно фотографа чи будь-кого, хто поширює зображення. Свобода панорами стосується лише сучасної архітектури та мистецтва. Через певний час після смерті автора або останнього зі співавторів, творча робота переходить у суспільне надбання. У більшості країн, в тому числі і в Україні, цей термін становить 70 років. Багато країн мають законодавчо закріплену свободу панорами, яка обмежує сферу дії авторського права і дозволяє публікувати фотографії громадських місць або фотографії зроблені з громадських місць [6].

Наразі все частіше розглядаються питання про порушення авторського права на архітектурні споруди. Авторське проектування завжди містить в собі значну творчу складову, а значить в результаті створюються охоронювані законом результати інтелектуальної діяльності. При укладанні договору, рекомендовано вказувати, що ціна включає в себе тільки вартість робіт (компенсацію витрат і винагороду виконавця за роботу - п. 2 ст. 709 ЦК України) і не включає винагороди за передачу інтелектуальних прав, яке може бути істотно вище ціни договору підряду. Отримавши цінну річ - матеріальний носій, - замовник ніяких інтелектуальних прав не отримує. Автор же, який передає авторські права, повинен отримати винагороду - роялті. Доповнювати і переробляти проекти, креслення, макети можна тільки при оформленій згоді автора або правовласника.

Список використаних джерел:

1. Вербицька, А.О. Архітектурні твори як об'єкти права Інтелектуальної власності. Тенденції та інновації / Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки» // – 2018. - №4 (9).
2. Солонар, А.В. Питання захисту авторського права у сфері архітектури й містобудування: практичний аспект [Текст] / А.В. Солонар, О.В. Солонар // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. - №4. – С. 157-160.
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

4. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.

5. Архітектор відповів на скандал навколо львівського «театру на Подолі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukranews.com/ua/news/509905-arkhitektor-vidpoviv-na-skandal-navkolo-lvivskogo-teatru-na-podoli>)

6. Як не порушити авторське право на об'єкт архітектури? [Електронний ресурс]/Ганна Ляшенко//. –Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/99093-yak_ne_porushiti_avtorske_pravo_na_obekt_arhitekturi_-_dumka.html)

7. Архитектурное пиратство Поднебесной [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hist-etnol.livejournal.com/6747737.html>

8. Как внести изменения в проект дома на этапе строительства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://innstroy.ru/enciklopedija-stroitelstva/kak-vnesti-izmeneniya-v-proekt-doma-na-etape-stroitelstva>)

9. Как украсть дом: плагиат в архитектуре [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.prostranstvo.media/kak-ukrast-dom-plagiat-v-arhitekture/>

10. Плагиат и заимствование в архитектуре и интерьере [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.topdom.info/article/catarticle1/articlenews438.php>

РОЗВИТОК ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

*Тимофєєв І.
магістрант
науковий керівник Перетокін А. Г.
к.і.н., доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ПДАБА,
м. Дніпро, Україна*

Більшість екологічних проблем, а також їх наслідки носять трансграничний характер, а деякі з них є глобальними, завдяки чому вже на

ранньому етапі було визнано, що міжнародна співпраця між державами на основі відповідної нормативно-правової бази є необхідною умовою для вироблення ефективних заходів і рішень. Міжнародне екологічне право є областю міжнародного публічного права, яка відноситься до ролі держав і міжнародних організацій у справі охорони навколишньої середовища. Воно діє не в ізоляції, а закріплено нормами і принципами загального міжнародного публічного права. Традиційні джерела міжнародного права, вказані в статті 38 Статуту Міжнародного Суду, послужили основою для появи великого об'єму міжнародно-правових зобов'язань, головним завданням яких, є охорона довкілля і раціональне використання природних ресурсів [1, С.78].

Джерелами міжнародного екологічного права служать міжнародні договори, що приймаються на регіональному і глобальному рівнях, які зазвичай називають багатосторонніми природоохоронними угодами. До теперішнього часу прийнята велика кількість багатосторонніх природоохоронних угод, що включають більше 500 документів. Кожна угода спрямована на вирішення конкретної екологічної проблеми і відрізняється від інших в юридичному і інституціональному плані. Поступальний і розрізнений характер нормотворчої діяльності в області міжнародного екологічного права привів до широкого поширення переважно секторальних правових режимів і формування роз'єднаної міжнародно-правової бази у сфері охорони навколишнього середовища.

Окремо можна відзначити нормативні документи у сфері інтелектуальної власності навколишнього середовища, як важливий чинник забезпечення екологічної безпеки. Виняткові права, що надаються патентами, права на селекційні досягнення і права на промислові зразки можуть поширюватися і на технології використання поновлюваних джерел енергії, медикаменти для лікування нових захворювань, обумовлених новими кліматичними умовами, і на нові сільськогосподарські культури, виведені для успішного вирощування в місцях, не придатних для традиційних рослин.

Патентування рослин і селекційних досягнень викликало значні зміни в методах ведення сільського господарства, обмежуючи права фермерів використати для посіву, зберігати, повторно використати і продавати власне насіння і свідчивши про існування нормативного пропуску між патентним правом і режимами прав рослинників-селекціонерів, які сприяють реалізації цих прав. Приватизація зародкової плазми рослин і тварин на основі патентів і інших форм захисту інтелектуальної власності виявила розрив між інституціональними нормами ВОИС (глобальний форум, що займається питаннями політики, зміцнення співпраці, надання послуг та інформації в галузі інтелектуальної власності), сприяючими інноваціям, і положеннями Конвенції про біологічну різноманітність в тому, що стосується доступу і спільного використання вигод, прав носіїв традиційних знань і збереження біорізноманіття. Передбачене Угодою по торговим аспектам прав інтелектуальної власності (Угода по ТРІПС – угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, 1994 рік) вимога про захист майнових прав, що стосуються нових селекційних досягнень, може також сприяти інноваційним розробкам в області генно інженерно модифікованих організмів. У зв'язку з цими подіями виникають питання про пропуски між режимами Угоди по ТРІПС і Конвенцією про біологічну різноманітність, включаючи вимогу, що міститься в останній, про визнання цінності знань, інновацій і практики місцевих громад, що мають значення для стійкого використання біорізноманітності. Наявність пропусків у взаємозв'язку між Угодою по ТРІПС і положеннями Конвенції про біологічну різноманітність, які закріплюють принципи доступу і спільного використання вигод від застосування генетичних ресурсів [3].

Екологічні принципи закладають основу для інтерпретації природоохоронних договорів і можуть заповнити пропуски між правилами, викладеними в договорах. До таких принципів відноситься обов'язок держав запобігати значний збиток довкіллю за межами своїх національних меж, дотримуватися запобіжних заходів при ухваленні рішень, які можуть завдати

шкоди довкіллю, забезпечити відшкодування завданої довкіллю шкоди, забезпечити доступ громадськості до інформації і ухвалення рішень, пов'язаних з потенційно значною шкодою довкіллю, і співпрацювати в області охорони довкілля. Деякі з цих принципів були інкорпоровані в тематичні контексти багатьох багатосторонніх природоохоронних угод. Крім того, декілька міжнародних судів і трибуналів підтвердило існування норм звичайного міжнародного права, що стосуються охорони довкілля, зокрема зобов'язання по поверненню шкоди довкіллю за межами національної юрисдикції, прояву належної обачності, обов'язку проводити оцінку дії на довкілля і зобов'язання по відшкодуванню завданого довкіллю збитку [2, С.522- 570].

На зараз є істотні недоліки відносно принципів міжнародного екологічного права, зокрема відносно їх змісту і правового статусу. Є випадки відсутності ясності відносно характеру і змісту принципу, або відсутності консенсусу відносно його застосовності, або відсутності визнання в обов'язкових правових документах або усього вищезгаданого. Міра правової невизначеності відносно багатьох з цих принципів прямо і побічно впливає на прогнозованість і застосування секторальних природоохоронних режимів. Деякі принципи, такі як доступ до інформації, участь в процесі ухвалення рішень і доступ до правосуддя, застосовуються тільки на регіональному рівні. Інші, такі як право на чисте і здорове довкілля і принципи непогіршення і поступального поліпшення, були визнані тільки нещодавно і тільки в обмеженому числі правових документів і ще не отримали повного розвитку. Хоча принципи стійкого розвитку і загальної, але диференційованої відповідальності і відповідних можливостей за своєю природою є динамічними і досить гнучкими, щоб дозволити міжнародному праву розвиватися і реагувати на нові виклики, не можна назвати очевидним їх повсюдне застосування. Необхідно додатково пояснити принципи екологічного права без збитку для правових змін, вже реалізованих в тематичному контексті різних багатосторонніх природоохоронних угод.

Усебічний і об'єднуючий міжнародний документ, узагальнювальний усі принципи екологічного права, може забезпечити повну гармонізацію, прогнозованість і визначеність.

Список використаних джерел:

1. Медведєва М. О. Міжнародне екологічне право // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. – К.: Знання України, 2004 – Т.2 – 812 с.
2. Проблеми права екологічної безпеки : навч. посіб. / М. В. Краснова, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова [та ін.] ; під заг. ред. М. В. Красної та Р. С. Кіріна; відп. ред. В. І. Андрейцев; М-во освіти і науки України; Київ. нац. ун-т, Нац. гірн. ун-т. – Дніпро : НГУ, 2016. – 575 с. С.522- 570
3. Работа 73-й сессии Генеральной ассамблеи ООН: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.un.org/ru/ga/73/agenda/>

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ В СФЕРЕ АРХИТЕКТУРЫ: СПЕЦИФИКАЦИЯ И ОХРАНА ПРАВ

Филимонова Е. Л.
*ст. преподаватель кафедры Экономической теории и права
Приднепровская Государственная Академия строительства и
архитектуры
г. Днепр, Украина*

В современных экономических условиях, когда в развитых странах идет процесс формирования информационного общества и информация становится одним из важнейших ресурсов, проблемы создания, спецификации прав на интеллектуальные продукты и их охраны выходят на первый план. Актуальной также становится проблема обмена информационными и интеллектуальными продуктами, как на уровне

национальном, так и международном. Соответственно, необходимым является изучение института интеллектуальной собственности (ИС), процессов формирования рынка ИС и основных элементов инфраструктуры этого рынка. Охрана ИС будет наиболее эффективной, если осуществлена спецификация прав ИС, четко определены субъекты и «пучок правомочий», принадлежащий каждому из них. В том случае, если транзакционные издержки спецификации прав будут настолько велики, что исчезнет экономическая целесообразность охраны определенных объектов ИС, возможен ее переход в форму общественной собственности. Характерно, что процесс создания и обновления продуктов интеллектуальной деятельности в настоящее время идет темпами, опережающими темпы формирования системы институтов в обществе. В свою очередь, рынок ИС оказывает большое влияние на структуру формирующейся институциональной системы.

Взаимодействие экономической теории и права – является одним из слабо изученных направлений, поскольку проблема создания и охраны ИС носит пограничный характер. В рамках экономической теории она находится на стыке трех научных концепций: собственности, научно-технического прогресса и институционализма (как теории прав собственности, так и теории транзакционных издержек). При этом она тесно переплетается с психологией, социологией и юридическими дисциплинами.

Украина, решая проблемы интеграции в мировое хозяйство и, в частности, в европейское сообщество, должна учитывать необходимость гармонизации национального законодательства с международными нормами. Так в июне 2016 года правительством была одобрена Концепция реформирования государственной системы правовой охраны интеллектуальной собственности в Украине. С целью выполнения положений Концепции в августе 2016 года был утвержден План мероприятий, в котором основными заданиями являлись: институциональные изменения, то есть введение прозрачной двухуровневой структуры

государственного управления сферой ИС; реорганизация системы коллективного управления имущественными авторскими правами в соответствии с европейскими стандартами; усовершенствование национального законодательства и требований Соглашения об ассоциации в части охраны и защиты прав ИС. Функции Национального органа интеллектуальной собственности (НОИС) должна была выполнять государственная организация, которая создавалась на базе Государственного предприятия «Украинский институт интеллектуальной собственности» путем ликвидации Государственной службы интеллектуальной собственности. Финансирование деятельности НОИС должно было осуществляться за счет сборов и других поступлений за действия, связанные с охраной прав на объекты ИС [11].

Однако в настоящее время законодательство Украины об ИС все еще находится в процессе реформирования, о чем свидетельствует несогласованность некоторых законодательных и нормативных актов между собой, противоречивость положений, нечеткость формулировок, отсутствие действенных механизмов их практического исполнения [1; 3; 4; 5; 8; 9; 10]. В частности, в сфере строительства и архитектуры остаются нерешенными проблемы надежной и эффективной защиты прав авторов и правообладателей во время строительства, реконструкции и реставрации объектов; коммерциализации результатов их творчества. Законодательство Украины не содержит закрепленной в нормативно-правовых актах классификации авторских договоров в зависимости от вида произведения и способа его использования, что является проблемой при регулировании видов обязательственных авторских правоотношений. Отсутствует четкое юридическое закрепление понятий «исключительного» и «неисключительного» авторского договора, а также детально прописанного законодательно порядка заключения и действия этих авторских договоров с целью более точного определения объема отчуждаемых авторских прав на объект творчества.

Для проведения анализа объектно-субъектных и субъектно-субъектных отношений в сфере архитектуры, нами была применена теория прав собственности, разработанная представителями неоинституционализма [2; 6; 7]. Права собственности, с точки зрения общества, являются «правилами игры», которые упорядочивают отношения между субъектами права, а с точки зрения индивида – «пучками правомочий» на использование редких благ. Каждый «пучок», состоящий из 11-ти элементов, может расщепляться так, что часть правомочий переходит к другим субъектам права ИС. На уровне экономической теории нами была разработана спецификация прав ИС, предполагающая закрепление за каждым из элементов «пучка правомочий» четко определенного собственника и охрану его прав. К субъектам авторского права были отнесены непосредственно автор (соавторы) произведения архитектуры и правопреемники: работодатель, заказчик, наследники, государственные институции, общество. Было определено, какой объем прав имеют субъекты авторского права в сфере архитектуры на разных этапах воплощения архитектурного объекта – от авторской идеи в виде архитектурного решения, через ИС на стадиях эскизного проекта, рабочего проекта, до законченного строительством объекта архитектуры.

На основании результатов анализа, были сделаны следующие предложения:

- создание Совета с полномочиями по выработке общего регулятивного документа по авторскому праву и авторскому надзору, включающего в себя юридический, творческий и финансовый механизмы регулирования, и контроль за его исполнением;

- для соблюдения прав «на безопасность» и «на запрещение вредного использования» проведение не формальных, а реальных градостроительных и архитектурных конкурсов, где будут конкурировать частные мастерские;

- создание независимой организации, отстаивающей интересы города при оценке и принятии архитектурного проекта, в состав которой должны

войти не только архитекторы, но и краеведы, историки, скульпторы, художники, специалисты по экономике территорий;

- для соблюдения прав «на присвоение» и «на безопасность» введение «архитектурного залога», взимаемого с Заказчика авансом и, после оценки проекта представителями независимой организации, передаваемый или архитектору, или городу (на ликвидацию последствий);

- в формулу определения стоимости архитектурного проекта включение, помимо процента от стоимости строительства, бренда архитектурной фирмы, социальной значимости, градостроительной ценности, культурной ценности, уровня уникальности объекта;

- при отсутствии в законах и подзаконных актах четких механизмов перехода каждого из элементов из «пучка правомочий» на объект ИС между Заказчиком и Архитектором, для исключения ущемления прав каждой из сторон в процессе создания объекта ИС, выполнения проекта строительством и ввода объекта в эксплуатацию, необходимо в Договоре конкретизировать как переходы в «пучке правомочий», так и зоны ответственности.

Для современного этапа становления информационного общества характерно возрастание роли ИС. Именно поэтому необходимы: спецификация прав ИС, которая заключается в создании в обществе экономических и правовых условий, которые позволят наиболее четко определить у кого и в какое время права на интеллектуальный продукт возникают; обеспечение баланса прав всех субъектов, участвующих в процессах создания и использования результатов интеллектуальной деятельности; точная координация действий государственных институций. При этом права собственности получит тот, кто оценит их выше, сможет эффективно использовать и получить максимальную прибыль и, при этом, нанесет минимальный ущерб инфраструктуре, эстетике и экологии города.

Список использованной литературы:

1. Жаров В., Шевелева Т. Напрямки гармонізації законодавства з питань захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності відповідно до міжнародних норм // Інтелектуальна власність. – 1999.- №2.- С. 3-6.
2. Задоя А. О., Филимонова О. Л. Регулювання відносин інтелектуальної власності шляхом розщеплювання «пучка» прав власності // Теоретичні та практичні питання економіки. Вип. 1.- К.: Тов. «Кадри», 2002.- С. 28-36.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» // ВВР, 1994, № 13.- Ст.64.
4. Закон України «Про архітектурну діяльність» // ВВР.-1999.-№31.-Ст. 246.
5. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. За заг. ред. О. Д. Святоцького. Т. 2: Авторське право і суміжні права– К.: Ін Юре, 1999.- 460 с.
6. Капелюшников Р.И. Экономическая теория прав собственности. – М.: ИМЭМО РАН, 1990.
7. Олейник А. Н. Институциональная экономика: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 416 с.
8. Підпригора О. А. Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність // Інтелектуальна власність. – 2000. – №3. – С. 3-14.
9. Тимофієнко Л. Авторсько-правові відносини // Art-City-Construction.- 1999.-№3.-С. 58-59.
10. Цивільний кодекс України // ВВР, 2003, №№ 40-44.- Ст.356.
11. https://jurliga.ligazakon.net/analytics/149902_elena-minich-rasskazala-o-reforme-v-sfere-intellektualnoy-sobstvennosti-i-sozdanii-novogo-organa

Збірник наукових праць

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ:

ГУМАНІТАРНА, ФІЛОСОФСЬКА

ТА ОСВІТНЯ СКЛАДОВА

У ВИМІРАХ СУЧАСНИХ ВИМОГ

Всеукраїнської науково-практичної
Конференції:

"Інтелектуальна власність

в Україні:

проблеми та

перспективи розвитку

в інформаційному суспільстві"

СЕКЦІЯ 4

28-29 листопада 2019 року
Дніпро - Київ

СЕКЦІЯ 4. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ГУМАНІТАРНА, ФІЛОСОФСЬКА ТА ОСВІТНЯ СКЛАДОВА У ВИМІРАХ СУЧАСНИХ ВИМОГ

АНТИПЛАГІАТНІ СЕРВІСИ ЯК МЕТОД БОРОТЬБИ З ПЛАГІАТОМ

Данішевський В.В.

доктор технічних наук, професор

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

м. Дніпро, Україна

Баранник О. Ю.

кандидат філологічних наук, доцент

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

м. Дніпро, Україна

Плагіат – привласнення авторства на чужий твір або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора [1, стор. 977].

Юридичне визначення цього терміна вперше з'явилося в українських нормативних документах лише в липні 2001 року в новій редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права». Водночас власне явище плагіату має багатовікову історію: перші випадки плагіату з'явилися ще близько двох тисяч років тому, проте воно не переслідувалося законом і вважалося абсолютною нормою.

На сьогодні вітчизняне законодавство містить юридичне визначення плагіату. Так, відповідно до ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» плагіатом є «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» [7].

У квітні 2018 року діючий на той час Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич зазначила: «...до Міністерства надходять зауваження про те, що вчені ради не мають достатнього арсеналу інструментів для перевірки робіт на плагіат. Тому МОН прагне надати вишам якнайбільше можливостей, для викорінення академічної недоброчесності. Для нас важливо, щоб

запропонованими ресурсами могли безкоштовно користуватися не лише вчені ради, а й аспіранти та докторанти» [8]. У зв'язку із цим Міністерство освіти і науки України підписало відповідний Меморандум з компанією «Антиплагіат», відповідно до якого найближчі 7 років українські виші отримають безкоштовний доступ до сучасного сервісу перевірки наукових робіт на плагіат.

Документ передбачає вільний доступ до сервісу Unicheck, де вчені зможуть перевірити дисертацію перед поданням до спеціалізованих вчених рад. Також пропонований сервіс автоматично визначатиме цитування художньої та наукової літератури, законів та методичних фраз, які не є плагіатом [8].

Слід зазначити, що Unicheck (попередня назва – Unplag.com) – платний онлайн-сервіс пошуку плагіату, який перевіряє текстові документи на наявність запозичених частин тексту з відкритих джерел в Інтернеті чи внутрішньої бази документів користувача. Сервіс підтримує .doc, .docx, .rtf, .txt, .odt, .html, .zip та .pdf формати. Сервіс пошуку плагіату Unicheck може застосовуватися як для індивідуального використання – студентами, журналістами, письменниками, публіцистами, вчителями – так і для корпоративного використання в школах, коледжах, закладах вищої освіти. На сьогодні цей проект підтримує десятки ЗВО України, проте його використання не є обов'язковим і заклади вищої освіти (їх спецради) самостійно вирішують питання щодо використання сервісу.

Крім зазначеного сервісу, існують такі безкоштовні програм для перевірки тексту на унікальність, як Advego Plagiatus [2], Etxt Antiplagiat [6] тощо.

Також в мережі Internet можна онлайн скористатися сервісами перевірки на плагіат, яких існує значна кількість. Усі вони програмовані на різні параметри перевірки, працюють у різних можливостях та умовах. Серед найпопулярніших сервісів можна назвати ANTIPLAGIAT, CONTENT-WATCH, TEXT.RU, StrikePlagiarism.com. PR-CY.ru, PlagiarismCheck. Серед

цих сервісів є більш або менш просунуті; кожен із них працює без реєстрації з певною кількістю символів; деякі з них мають свої цікаві алгоритми роботи, функцією яких є виявлення звичайної перестановки слів, зміни відмінкових закінчень, часових та інших категорій слів, додавання нових слів до складу тексту. Окремі сервіси не лише надають можливість перевірити статтю на унікальність, але і знайти сайти, на яких вона опублікована.

Варто зазначити, що використання антиплагіатних сервісів – вельми актуальне завдання сучасної освіти та науки. У наш час інформаційних технологій занадто великою спокусою і для науковців, і для здобувачів освіти є можливість простого копіювання чужих думок і привласнення різноманітної інформації. Так, на сторінках мережі Internet знаходимо статистичні дані щодо використання плагіату у студентських роботах, зокрема в Європі та США. Студенти України «посідають», за цією статистикою, п'яте місце (відсоток плагіату дорівнює 34,4%) [5].

Звичайно, під час написання наукової роботи, у випадку привласнення чужих ідей, авторові не хочеться, щоб його звинуватили у плагіаті або компіляції. У зв'язку з цим на ринку інформаційних продуктів і послуг з'явилися так звані «рерайтингові» програми і сервіси, завданням яких є переробка тексту в абсолютно унікальний варіант відносно початкового тексту [4]. Подібні послуги пропонують «глибоку переробку тексту», його насичення «власними думками», «використання матеріалів, які непроіндексовані пошуковими системами» тощо. Internet рясніє подібними варіантами послуг, які голосно закликають до себе вже своїми назвами: «Як обдурити антиплагіат: 5 стратегій боротьби», «Як "обійти" "Антиплагіат"», «Як обдурити антиплагіат в 2018 році: 14 нових стратегій боротьби за унікальністю тексту» і т.ін. Подібні послуги пропонуються не лише студентам – унікальність надається «науковим статтям, монографіям, кандидатським і докторським дисертаціям, іншим текстам, оригінальність яких треба збільшити» [3]. Так, вартістю усього 3 грн за сторінку тексту, без передплати, можна «прибрати зайвий плагіат і збільшити унікальність до

70%, 80%, 90%, навіть до 100%» тексту. Якщо ж сума попередніх замовлень на «оптимізацію» сягнула 1000 грн, замовник стає претендентом на звання постійного замовника і отримує оптимізований текст зі знижкою 50%.

Крім платної рерайтингової послуги, «оптимізатори» тексту залюбки діляться порадами стосовно того, як самостійно можна поборотися за унікальність абсолютно «неунікального» тексту або написати «наукову» статтю, яка насправді належить іншому автору і яку не розпізнає антиплагіатна система. Так, можна замінити символи однієї мови на символи іншої, (спрацьовує, як зазначають «спеціалісти», не завжди, але спробувати можна); у деяких місцях (наприклад, таблиці) можна замінити символи на картинку (скріншот), адже система антиплагіату працює лише з літерами, не враховуючи зображення; виправити унікальність можна доборою синонімів до часто використовуваних слів тощо [3].

Навряд чи варто говорити про протизаконність надання подібних «ведмежих послуг» науковцям, чи, точніше сказати, псевдонауковцям. Автоматизація процесів у певних діях людини є необхідним елементом. Проте в усі часи існували люди, які намагалися спростити собі життя і уникнути відповідальності за ті чи інші протизаконні дії. На жаль, попит породжує пропозицію й інколи цей попит є протизаконним. Залишається сподіватися, що ІТ-спеціалісти зможуть і надалі пропонувати світу справжніх науковців якісні розробки щодо перевірки наукових творів на предмет плагіату.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. <http://advego.ru/plagiatus/>
3. <https://antiplagiat.in.ua/>
4. <https://igroup.com.ua/seo-articles/rerajtynh/>

5. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82#cite_note-1
6. <http://www.etxt.ru/antiplagiat/>
7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
8. https://24tv.ua/ukrayina_tag1119/

ВИКЛАДАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО У ВИМІРАХ СУЧАСНИХ ВИМОГ

*Папірник Р. Б.,
к. т. н., доц., проректор
Бабенко В. А.,
к. і. н., доцент,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Формування якісно нової системи освіти в умовах інформаційного суспільства, спрямованої на розвиток інтелектуального потенціалу нації, вимагає не тільки впровадження нових технологій навчання, але й виховання нової технічної еліти України з чітким розумінням права інтелектуальної власності як основної рушійної сили світової економіки. В проекті «Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки», яку нещодавно було представлено на Міжнародному форумі Innovation market 2019, роль інтелектуальної власності визначено однозначно стратегічно важливою: «Чим більшого значення вона набуває для економічного розвитку і створення матеріальних благ, тим більш нагальною стає проблема створення ефективної системи обізнаності та усвідомлення населення у сфері інтелектуальної власності, яка б сприяла соціально-економічному розвитку країни»[4].

Проблема викладання інтелектуальної власності у вищих навчальних закладах України вже понад десятиліття є провідною темою досліджень науковців. Але сьогодні, у вимірах сучасних вимог, потребує дослідження проблема викладання «інтелектуальної власності» у технічних ВНЗ, де є

своя, особлива специфіка. Викладання інтелектуальної власності у технічних ВНЗ будівельної галузі вимагає переосмислення та глибокого наукового аналізу в умовах формування якісно нової системи освіти.

Курс «Інтелектуальна власність» було уведено у вищу освіту України згідно наказу МОНУ від 20.10.2004 р № 811 «Про запровадження у ВНЗ навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» та протягом більш ніж десяти років він був обов'язковим для всіх факультетів і спеціальностей у рамках лекційних годин (15-30), практичних занять (6-8 годин на деяких спеціальностях) та заліку. Така кількість аудиторних годин дозволяла студентам ВНЗ отримати початкові знання з основ інтелектуальної власності. Обов'язкове викладання курсу «Інтелектуальна власність» у всіх ВНЗ країни, на слушну думку проф. Орлюк О., та Савінової Н. було «одним із надбань, яких ми досягли за роки незалежності» та «давало можливість хоча б на рівні студентів надавати мінімальні знання з питань інтелектуальної власності й розуміння захисту прав у цій сфері»[2] У той час, коли курс з основ інтелектуальної власності викладався у всіх ВНЗ його, за неофіційними підрахунками, прослухали 120 тисяч студентів. Водночас наказом МОН України від 04.03.2015 р. № 235 було скасовано дію наказу МОН від 20.10.2004 р. № 811 «Про запровадження у ВНЗ навчальної дисципліни Інтелектуальна власність», після чого викладання знань з інтелектуальної власності фактично припинилося або звелось до формального викладання в межах інших дисциплін (на кшталт «Методологія наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», обсягом 6 – 8 годин) у більшості ВНЗ країни» [4].

Що насправді відбулося й до цього часу відбувається з викладанням ІВ у ЗВО України? Нагальною проблемою на сьогодні є відсутність якісної освіти з інтелектуальної власності в Україні. Вона обумовлює необхідність проаналізувати проблему викладання інтелектуальної власності у технічних ВНЗ та її вплив на формування вмій та компетентностей сучасних фахівців. У сучасному інформаційному суспільстві кожному майбутньому фахівцю з

будь-якої спеціальності необхідно вміти визначати результат своєї творчої праці, свою інтелектуальну власність, форми її охорони, захисту та комерціалізації. Тому студенти усіх спеціальностей (технарі, економісти, гуманітарії) набувають знання основних, загальних понять у сфері інтелектуальної власності. Основне завданням викладачів інтелектуальної власності технічних ВНЗ при підготовці інженерів, технологів, науковців є завдання навчити студентів працювати з законодавчими документами; виявляти об'єкти інтелектуальної власності, ідентифікувати об'єкти інтелектуальної власності, оформляти заявки на об'єкти права власності. При підготовці архітекторів – навчити визначати архітектурні твори, як об'єкти права ІВ, реєструвати авторські права на архітектурні твори; обирати форму охорони прав на ці об'єкти інтелектуальної власності. При підготовці фахівців економічних спеціальностей особливо важливим є – виявляти нематеріальні активи, як об'єкти права ІВ, визначати інтелектуальний капітал, тощо.

Прийнявши у 2014 році нову редакцію Закону «Про вищу освіту» Україна розпочала кроки, спрямовані на модернізацію системи вищої освіти з урахуванням процесів європейської інтеграції та розвитку єдиного Європейського простору вищої освіти. За рекомендаціями ЄС кожен студент, який планує працювати в науці, технічній сфері або бізнесі має проходити хоча б базову підготовку з права ІВ [3]. Закон України «Про вищу освіту», який націлений на кардинальне переосмислення освітнього процесу, визначає, що «освітній процес, це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження й використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвинутої особистості»[1]

Згідно законодавчих документів, важливість збереження курсу «Інтелектуальна власність» для студентів технічних ВНЗ будівельної галузі

незаперечна, оскільки саме в цій дисципліні студенти можуть познайомитися з організацією винахідницької діяльності, з методами пошуку науково-технічних рішень, доповнити вже отримані знання при вивченні інших дисциплін з методів наукового аналізу отримання та обробки даних, тощо. Серед поодиноких ЗВО технічного спрямування, в яких залишилось викладання курсу «Інтелектуальна власність», можна назвати ДВНЗ ПДАБА. В Придніпровській академії будівництва та архітектури до сьогодні викладається дисципліна «Інтелектуальна власність» майже для всіх магістерських програм, як технічних – будівельних, архітектурних, механічних спеціальностей, так і економічних. Надання хоча б початкових знань у сфері інтелектуальної власності студентам вказаного ЗВО, дійсно, можна вважати досягненням, яке не може бути втраченим. Тим більше, що ця дисципліна носить інтегративний характер, перебуваючи на стику самостійних дисциплін та базуючись на попередніх знаннях із фундаментальних та професійних дисциплін. Але потребують виправлення деякі аспекти. На сьогодні курс викладається для вже фактично готових фахівців, студентів 1 курсу магістратури. В проекті «Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки», відмічається: «Нині у ВНЗ України відсутні дисципліни з ІВ, адаптовані для відповідних спеціальностей, які б сприяли набуттю знань з ІВ не лише на рівні спеціалізованих освітніх магістерських програм з ІВ (права, управління), але й інших спеціальностей, у т.ч. на бакалавратурі. Зазначена ситуація стала наслідком певних нормотворчих дій уряду [4, с. 78]. На думку авторів статті викладати дисципліну «Інтелектуальна власність» бакалаврам у 6-му або у 7-му семестрах(на третьому та на четвертому курсах) було б оптимальніше. Тоді необхідні початкові знання у сфері інтелектуальної власності, могли б отримати усі студенти освітнього рівня «бакалавр». А для магістрів, - професійних і, особливо, наукових, - необхідним та доречним було б продовження формування необхідних знань та умінь у курсі «Захист

інтелектуальної власності». Ці знання та навички стали б корисними при виконанні магістерської роботи.

Проблема сьогодні полягає ще й у тому, що через відсутність практичних занять неможливо сформуванню необхідні вміння та компетентності, а саме, навчити студентів правильно оформити заявку на винахід або інший об'єкт права інтелектуальної власності, познайомити з оформленням ліцензійної угоди про передачу прав на будь-який об'єкт права інтелектуальної власності. Лекційного (аудиторного) часу (30 годин) викладачам вистачає лише для формування загального уявлення про інтелектуальну власність. За таких умов викладання курсу «Інтелектуальна власність» традиційними методами не є достатньо результативним. На сьогодні, як зазначається в проекті Національної стратегії «Відсутні й дистанційні курси з інтелектуальної власності для студентів різних галузей знань, бізнесу, школярів тощо. За результатами публічних обговорень професійною площадкою для їх створення, що зможе зібрати фахівців з ІВ з України для підготовки таких дистанційних курсів, є на сьогодні НДІВ НАПрНУ як провідний науковий та методологічний центр країни у сфері ІВ.»[4, с. 167]. Тому необхідно і можливо викладачам ЗВО включитися в цей процес створення окремих програм, які спрямовані для навчання студентів, що не спеціалізуються в галузі ІВ. Задля формування базових компетенцій студентів-технарів на основі вивчення даної дисципліни необхідно розробляти разом з НДІВ НАПрНУ сучасні дистанційні курси за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема технології дистанційного та інтерактивного навчання, задля їх поєднання з традиційними методами освітнього процесу.

З метою зацікавлення студентів предметом «Інтелектуальна власність» у сучасних умовах необхідно застосовувати й інші цікаві та дієві, форми роботи. Такою новою формою роботи, яку було запроваджено у ДВНЗ ПДАБА, стало проведення «Інтелектуального кампусу» та окремих лекційних занять разом з патентним повіреним та з фахівцями-практиками,

реальними винахідниками, що працюють в академії. Навчання на прикладі викладачів новаторів та винахідників дає найкращий ефект, спонукає студентів до винахідництва, до креативного мислення, до практичного втілення набутих у курсі «Інтелектуальна власність» знань та умінь.

Безумовно, дисципліна «Інтелектуальна власність» має бути органічно адаптована й до інших дисциплін, що викладаються студентам технічних ЗВО будівельної галузі. Дисципліни навчальних планів мають, складати для студентів «єдину картину світу» тої чи іншої спеціальності, як правильно підібрані пазли. Деякі фахівці вважають, що «захист кожного дипломного проекту обов'язково повинен супроводжуватись отриманням патентів на відповідні розробки, бажано із залученням провідних спеціалістів з підприємств. Цим самим буде продемонстрована невід'ємність науки і освіти(тобто ЗВО) від виробництва, а з'єднувальною ланкою при цьому виступить саме ІВ». Вони пропонують запровадити «практичне дослідження студентами патентної системи шляхом уведення в курсові та дипломні роботи обов'язкового розділу «Патентні дослідження за темою проекту»» [5, 66]. Студентська молодь вже сьогодні має стати носіями інноваційної свідомості, що активно використовує набуті на лекціях теоретичні знання у науково-дослідницькій діяльності. Знання з інтелектуальної власності дають змогу студентству усвідомити своє місце у сучасному інноваційному просторі України та світу.

Список використаної літератури:

1. Закон «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Орлюк О., Савінова Н. Право інтелектуальної власності:обрати не можна відмовитись. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndiiv.org.ua/ua/o-orlyuk-n-savinova-pravo-intelektual/>

3. Преподавание права интеллектуальной собственности в странах с переходной экономикой. [Электронный ресурс].– Режим доступа:http://www.wipo.int/export/sites/www/dcea/en/pdf/tool_7_ru.pdf.

4. «Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки» (проект) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv>

5. Федорінов В., Кривунь В., Корчак О. Шлях до ефективної освіти – через ринок інтелектуальної власності – Інтелектуальна власність, №1, 2011.- С.63-68. с.66.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Биченко А. С.
здобувач вищої освіти 1-го курсу факультету економіко-правової безпеки
Колесник А. В.
кандидат філологічних наук
завідувач кафедри українознавства та іноземних мов
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Проблематика захисту інтелектуальної власності в Україні є актуальною для сьогодення, оскільки продукти людської діяльності можуть бути використані з неправомірною вигодою.

У полі інтелектуальної власності перебувають такі основні об'єкти, як інтелектуальний продукт (результат творчої діяльності, важливий для інтелектуально підготовленого кола осіб); інтелектуальна власність (права власності на результати інтелектуальної діяльності); нематеріальний актив (патенти, технологічні та технічні досягнення) тощо [1].

Захист інтелектуальної власності в Україні відбувається на підставі законодавчої бази. Основними нормативними акти, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності, є: Конституція України, Господарський процесуальний кодекс, закони України «Про авторське право і суміжні

права» від 23 грудня 1993 року N 3793-XII, «Про рекламу» від 03.07.1996 № 271/96-ВР, «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII, «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 № 52/95-ВР, положенням про Державний департамент Інтелектуальної власності від 20.06.2000 р. № 997 та ін.

Нормативно-правова база з питань інтелектуальної власності стрімко поліпшується, задовольняючи потребу якнайкраще захистити державного виробника та іноземного інвестора від порушень та зловживань у даній сфері.

Але поряд з необхідністю чіткого дотримання законодавства існує проблема якісної підготовки спеціалістів для ведення судових процесів та здійснення судових експертиз. Потребує вирішення питання відносно малої кількості суддів, які спроможні розв'язати дискусійні проблеми з додержання прав інтелектуальної власності. З метою покращення ситуації у зазначених аспектах та для більш якісного розгляду судових спорів указом Президента України від 29.09.2017 р. № 299 було створено Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

Вищий суд розглядає справи, керуючись Господарським процесуальним кодексом. У цьому полягає відмінність від інших європейських країн: наприклад, в Австрії Патентний суд спирається на цивільний кодекс, Федеральний патентний суд Німеччини – на адміністративний і цивільний кодекси.

Кандидатів на посаду суддів з питань інтелектуальної власності відбирають за допомогою іспиту (заявники складають тест з права та вирішують практичне завдання), співбесіди та розгляду досьє. Однією з основних вимог до претендентів на посаду судді є стаж роботи не менше п'яти років у сфері права до або після здобуття вищої юридичної освіти. Тому претендентами на цю суддівську посаду у Вищий суд з питань інтелектуальної власності зазвичай є діючі судді.

З метою удосконалення процесу підготовки суддів з інтелектуальної власності у 2018 р. був створений Посібник для суддів з інтелектуальної власності [2], рекомендований Національною школою суддів України з питань інтелектуальної власності. Посібник є практичним довідником, який допомагає сформулювати підходи при судовому вирішенні справ із захисту прав інтелектуальної власності.

Посібник містить 8 розділів, які присвячені різним аспектам поняття інтелектуальна власність: об'єктам і суб'єктам авторського права, способам його захисту, умовам надання охорони, захисту винаходів тощо.

Важливим етапом розгляду спорів з питань інтелектуальної власності є судова експертиза – один із засобів доказування, що сприяє всебічному, повному й об'єктивному дослідженню обставин справи. Експертиза у сфері інтелектуальної власності відноситься до основних видів судових експертиз в може бути здійснена стосовно різних об'єктів – літературні та художні твори, фонограми, відеограми, винаходи, промислові зразки тощо. Завдання експертизи – визначити основні властивості цих об'єктів. Наприклад, при дослідженні авторського права та суміжних прав – з'ясування чи є об'єкт результатом творчої праці, переробки, перекладом тощо. Експертизу здійснює атестований судовий експерт – фахівець з певної галузі знань, який діє на підставі свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта, виданого Міністерством юстиції України, та внесений до Реєстру атестованих судових експертів, до компетенції якого належить вибір способу і методу проведення експертизи. У результаті експерт надає висновок – докладний опис проведених досліджень, зроблені у результаті висновки та обґрунтовані відповіді на питання.

Отже, оцінювання та захист прав інтелектуальної власності вимагає ґрунтовної підготовки фахівців у цій галузі для здійснення як судової експертизи, так і прийняття остаточного судового рішення.

Список використаних джерел:

1. Волков О. І. Економіка й організація інноваційної діяльності : підруч. / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; під ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. К.: ВД «Професіонал», 2004. 960 с.
2. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. К.: К.І.С., 2018. 424 с.

СТАРТАПИ НА ШЛЯХУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

*Кіжаєв С.О.,
к.т.н., доцент
ДВНЗ Український державний хіміко-технологічний університет,
м. Дніпро, Україна*

Постійно оновлюваний людський капітал – це є той невичерпний ресурс, яким володіє кожен заклад вищої освіти (ЗВО). При раціональній і мотивованій організації роботи «фабрики знань» його можна перетворювати в потужний інтелектуальний капітал, який згодом буде приносити прибуток.

Згідно ст. 68 Закону України «Про вищу освіту» [1], ЗВО надана можливість проведення науково-технічної та інноваційної діяльності через створення юридичних осіб та інноваційних структур різних типів з метою доведення результатів наукових розробок до стану інноваційного продукту та подальшої комерціалізації, а також передбачено право на проведення спільної науково-технічної діяльності.

Ст. 69 цього ж Закону декларує право ЗВО розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності та здійснювати заходи з їх впровадження, включаючи трансфер технологій.

Фінансово-економічні відносини у сфері вищої освіти (ст.70 Закону України «Про вищу освіту») передбачають можливість участі ЗВО у формуванні статутного капіталу інноваційних структур і утворенню малих підприємств, що розробляють і впроваджують інноваційну продукцію,

шляхом внесення до них нематеріальних активів (майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності).

Таким чином, в Україні є законодавчо необхідні умови для розвитку ідей в середовищі вищої школи та їх впровадження в реальні сектори економіки. В той же час проблемною перешкодою залишається відсутність достатньої фінансової підтримки з боку держави.

Життя інноваційного ЗВО завжди пов'язане з новими ідеями та експериментом. Перспективним напрямком розвитку нових ідей у навчальній і науковій сфері можна вважати тему стартапів, якщо розглядати її в ракурсі навчальної та наукової активізації студентського середовища.

Стартап (від англ. Start-up – стартувати, запускати) – це проекти, які впроваджують у виробництво інновації та інноваційні технології, а також команди проектів, які вміють їх комерціалізувати і «розкручувати», це і процес виходу на ринок компанії з мінімальними фінансовими можливостями.

Головна задача команди стартапу – знайти ефективну бізнес-модель, яку можна буде легко та швидко масштабувати. Стартапи часто створюють досить нетрадиційні й оригінальні бізнес-моделями і цьому потрібно навчати студентів незалежно від обраної спеціальності.

Керівництво деяких провідних вузів нашої держави всерйоз переймається питанням, як поєднати бізнес та університети. Зокрема, на базі Львівської політехніки вже третій рік діє школа стартапів Tech StartUp School – комфортне інноваційне середовище для продукування та реалізації креативних ідей та успішних стартапів [2]. Тут діє безкоштовний курс для студентів по запуску власного стартапу – Startup School University Edition.

Стартап-центр "New Generation" діє в Сумському державному університеті, школа стартапів Startup Ecosystem Dnipro – в Дніпровському національному університеті ім. О.Гончара. Молодіжна бізнес-платформа Startup Business Incubator на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка відкриває стартап-школу.

В Українському державному хіміко-технологічному університеті в рамках проекту «Інноваційний університет» проведено конкурс «Марафон стартапів УДХТУ». Аналізуючи результати конкурсу, можна відмітити, що студенти з задоволенням приймають участь у подібних заходах, команди проектів, створені в спонтанному порядку, швидко визначають лідера і демонструють досить ефективну командну роботу над проектами. До недоліків потрібно віднести недостатню теоретичну підготовку команд, що потребує проведення попередньо певних заходів навчального характеру.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Почати бізнес в університеті: як студентів у Львові вчать запускати стартапи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tvoemisto.tv/exclusive/pochaty_biznes_v_universyteti_yak_studentiv_u_lvovi_vchat_zapuskaty_startapy_89611.html

ОСВІТА Й ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СИСТЕМА ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНИЙ ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.

Корпач А.О.,
*директор НДІ «Проблем транспорту і будівельних технологій»,
кандидат технічних наук, професор;*
Краснокутська З.І.,
*керівник наукового відділу з питань трансферу технологій, інноваційної
діяльності та інтелектуальної власності;*
Шуть І.А.,
інженер I категорії;
Аванян Г.А.,
*студент II курсу магістерської підготовки автомеханічного факультету.
Національний транспортний університет
м. Київ, Україна*

На сучасному етапі економічного розвитку практично всі розвинені країни розглядають інтелектуальну власність як одну з головних складових

національного багатства. В міру просування економіки до більш наукоємної моделі розвитку інтелектуальна власність стає одним з основних активів підприємства. Характерно, що чим успішніше працює підприємство, тим вища частка інтелектуальної власності в структурі його активів.

Інтелектуальна власність, яка представлена загальнолюдськими інтелектуальними надбаннями та новаціями в науковій, технічній, технологічній сферах, є головною складовою інтелектуального капіталу.

У європейських країнах університетам відводиться ключова роль економічних двигунів у процесах створення нових знань, їх передачі в неакадемічний сектор та комерціалізації.

Згідно Наказу ректора від 04.01.2016 р. № 2 у Національному транспортному університеті створено науковий відділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності для забезпечення виконання функцій, пов'язаних із створенням, захистом та трансфером технологій або їх складових.

На базі Національного транспортного університету надається комплекс консультаційних послуг з питань захисту інтелектуальної власності, стосується об'єктів промислової власності, авторського і суміжних прав. На сьогоднішній день актуальним для компаній, винахідників, авторів є питання юридичного закріплення користування та розпорядження правами інтелектуальної власності, саме тому комплексне консультування в цій сфері є затребуваним. Кількість отриманих патентів та свідоцтв про реєстрацію авторського права за 2018-2019 рр. становить 85. Відділ у межах своєї компетенції бере участь в реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності.

Основним завданням сучасного університету є інноваційна діяльність- це реальність взаємовідносин між наукою, освітою і бізнесом.

Що стосується Національного транспортного університету, поняття інноваційної діяльності складається з проведення науково- дослідних робіт, використання результатів у навчальному процесі, у створенні сучасної

інфраструктури для комерціалізації та трансферу університетських розробок, організації та участі в конференціях, конкурсах та виставках з метою поширення інформації про наукову діяльність університету, захисту прав інтелектуальної власності, залучення студентів та аспірантів до науково-дослідного процесу.

З 2013 року на базі Національного транспортного університету функціонує Національний Контактний Пункт (НКП) програми «Горизонт 2020» за напрямком «Суспільні виклики: Розумний, зелений та інтегрований транспорт (Smart, green and integrated transport)». Цей напрямок відповідає пріоритетам політики в рамках стратегії «Європа 2020» та завданням, які постають перед громадянами Європи та інших країн світу. Метою роботи НКП є підвищення інформованості науковців України щодо можливості участі в наукових розробках, що фінансуються за рахунок Європейського Союзу. НКП створений для надання довідок, практичної інформації та допомоги з усіх аспектів участі у програмі «Горизонт 2020».

Основними задачами щодо покращення інноваційної діяльності на найближчу перспективу слід назвати:

- залучати інноваційні кошти інвесторів для проведення наукових досліджень з актуальних питань автомобільно- дорожнього комплексу України;
- активізувати роботи щодо комерціалізації та трансферу результатів завершених науково-дослідних робіт.
- приймати активну участь у оголошених конкурсах, тендерах, програмі ЄС «Горизонт 2020»;
- збільшити питому вагу досліджень, які передбачають одержання результатів, що перевищують відомі світові аналоги і, на цій основі, покращити захист інтелектуальної власності науковців;
- ширше впроваджувати в навчальний процес результати наукових досліджень.

У сучасний період глобалізації економіки у світі зростає роль наукових досліджень, створення та впровадження нових технологій механізмів та методів сталого економічного розвитку. Однією з основних складових розвитку економіки є трансфер технологій, а ступінь участі країн у цьому процесі багато в чому визначає можливості їх технологічного прогресу і конкурентоздатність.

На базі Національного транспортного університету, відповідно наказу МОН України за номером 1611 від 22.11.2013, була створена Система трансферу енерго- та ресурсозберігаючих технологій для розвитку дорожньо-транспортного комплексу України з метою вирішення проблем організації комерціалізації науково-технічних результатів університетських розробок. Основними задачами системи трансферу енерго- та ресурсозберігаючих технологій є:

- обмін технологіями та розробками між науковими секторами і промисловістю;
- пошук партнерів та інвесторів для кооперації в розробці і впровадженні високотехнологічного наукового продукту як в Україні, так і за її межами;
- співробітництво з міжнародними мережами трансферу технологій.

Вітчизняні та закордонні науковці постійно розглядають функції університетів у побудові національної інноваційної системи. Вони зазначають, що сучасний університет – це вже не тільки вища школа плюс наукові дослідження, але й складна багатofункціональна структура, яка здійснює освітянську, наукову, інноваційну діяльність, що становить реальний внесок у соціально-економічний розвиток країни.

Список використаних джерел:

1. LXXIV наукова конференція професорсько- викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних

підрозділів університету. Тези доповідей. - Редакційно-видавничий відділ НТУ, Київ - 2018 р.

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ УНІВЕРСИТЕТІВ В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ

*Новородовська Т.С.,
кафедра інтелектуальної власності та управління проектами,
к.б.н., доцент,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро, Україна*

Європа стикається з глибокими соціально-економічними, демографічними, екологічними та технологічними проблемами, і вища освіта та наука відіграє ключову роль у їх вирішенні. Зокрема, це стосується міжнародного співробітництва (партнерства) щодо розвитку інновацій в Європі. Сьогодні стає очевидним, що ті країни, які взяли напрям на інноваційний розвиток, на розвиток економіки, що ґрунтується на знаннях, показують найвищі рівні конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Поступово відбувається модифікація та комерціалізація академічної діяльності, з'являються поняття академічного підприємництва, інноваційного підприємства, виникають підприємницькі заклади вищої освіти (ЗВО) [1].

Співробітництво між ЗВО та індустрією в науці й технологіях є достатньо складним і може розвиватися через різні механізми. Якщо у розвинутих європейських країнах така взаємодія налагоджена та дає позитивні результати, в Україні вона знаходиться у процесі становлення та вже на цьому етапі зазнає складнощів. Тому є доцільним аналізувати зарубіжний досвід та переймати його. При цьому важливим завданням є розкриття та реалізація підприємницького потенціалу нації як основного інституційного ресурсу розвитку ринкової економіки, а перспектива розбудови в Україні суспільства знань вимагає глибокого реформування

освітньо-виховної сфери, що має здійснюватися на основі розумного поєднання кращого зарубіжного досвіду з національними традиціями [2].

Зважаючи на позитивний досвід європейської спільноти у формуванні підприємницьких ЗВО та налагодженні гармонійного розвитку трьох вершин так званого «трикутника знань» – освіти, досліджень та інновацій, що передбачають рішучу підтримку з боку держави та суспільства, а також відповідні рівні стимулювання людської активності у сферах традиційного виробництва знань та конкурентоспроможної продукції.

Будучи дещо віддаленими від світу бізнесу, ЗВО не завжди знають, як краще використовувати результати своєї наукової, інноваційної діяльності. Традиційно, вчені в університетах України приділяють більше уваги написанню наукових статей та їх публікації. Але необхідно використовувати й іншу можливість – співпрацюючи з підприємствами комерціалізувати свої знання, свою інтелектуальну власність. Завдяки цьому ЗВО зможуть зробити значний внесок в економіку своєї країни, забезпечити себе необхідною фінансовою підтримкою для здійснення фундаментальної ролі в науці й освіті.

Зазначені вище завдання може реалізовувати так званий підприємницький університет. Підприємницькими університетами (бізнес-коледжами, бізнес-школами) вважаються ЗВО, що концентруються на таких аспектах, як: організація підготовки фахівців із підприємництва та бізнесу та якість такої підготовки; наявність фінансових й інших стимулів навчання програмам (спеціальностям) із бізнесу і підприємництва – стипендій, грантів, матеріальних винагород тощо; формування значних обсягів фінансової допомоги своєму ЗВО від держави, фірм, компаній і підприємств, приватних осіб, випускників, меценатів тощо; популярність цього ЗВО на регіональному та загальнонаціональному рівнях; якість і престижність працевлаштування випускників підприємницьких програм, наявність серед випускників провідних підприємців та бізнесменів; залучення до професійної підготовки студентів провідних бізнесменів і підприємців; наявність і ефективність

бізнес-інкубаторів і програм із наставництва бізнесу і підприємництву тощо [3].

Сьогодні існує чітка тенденція в усіх країнах світу щодо активації трансферу наукових результатів до підприємств. Тому, досить проблематичним залишається питання наявності досвідчених фахівців з комерціалізації інтелектуальної власності й трансферу технологій, управлінців у сфері інноваційної діяльності. Вирішенню цих проблем сприятиме збільшення мобільності наукових працівників. Нові ідеї можуть бути краще відтворені при тісній взаємодії й контактах між ученими та підприємцями. Мотивація до збільшення такого співробітництва добре обґрунтована сучасним спрямуванням до глобалізації ринку і конкуренції, а також до розвитку економіки, основаної на знаннях.

Отже, можливість комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності як основного продукту інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників – одна із важливіших умов підвищення мотивації наукової праці. Особливо з огляду на те, що сьогодні інновації в сферах освітньої та наукової діяльності вищих навчальних закладів займають пріоритетне місце. При цьому «новизна» розглядається як оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок чи експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності з метою підвищення її ефективності (відкриття, винахід, патент, технологія, твори науки, літератури, мистецтва, комп'ютерні програми тощо) [4].

Існує багато прикладів, коли дослідження в університетах успішно проводяться у співробітництві з підприємствами, приватними компаніями. Тому важливо, щоб були чітко визначені права володіння результатами спільної діяльності для усіх партнерів. Така співпраця збільшує взаємну довіру розробників й споживачів нових технологій, надає більшої мотивації вченим, науковцям, дослідникам і винахідникам. З досвіду розвинутих країн відомо, що ефективна взаємодія між університетами та індустрією,

інтенсивне використання інтелектуального потенціалу призводить до їх значного економічного зростання й соціального прогресу.

Співробітництво між університетами та індустрією в науці й технологіях є достатньо складним і може розвиватися через різні механізми. Тому дуже цінним є обмін передовим досвідом у вирішенні зазначених вище проблем, зокрема під час міжнародних конференцій, семінарів, бізнес-форумів. Створення знань, корисних для суспільства, разом з дослідницькою та освітньою діяльністю, є однією з ключових ролей університетів у розвитку Європи. Саме тому освіта в університетах повинна сприйматися студентами досить сучасною, адже молоде покоління сьогодні очікує більшої кількості та різноманіття способів навчання і виховання, на відміну від того, що було достатнім одне або два покоління тому. Тисячі студентів щороку виходять з вищих навчальних закладів зі знаннями, що ґрунтуються на наукових дослідженнях, і це надзвичайно важливо як для суспільства в цілому, так і для промислових компаній.

Як свідчить зарубіжний досвід сучасних університетів, необхідна активізація участі студентів у науково-дослідній, інноваційній діяльності закладу вищої освіти. Крім того, наукові дослідження повинні бути світового рівня.

Тісні контакти між університетами в глобальному масштабі є критичним компонентом їх конкурентоспроможності. Прикладом ефективної міжнародної співпраці університетів є Програма інноваційної імерсії (занурення), яка спільно впроваджується між Університетом Іллінойсу (США) та КТІ (Швеція). Суть цієї програми, що вона спрямована на співробітництво груп іноземних студентів, які працюють над проектами, характерними для інноваційних екосистем, а також на розширення співпраці між глобальними технологічними кластерами, надаючи платформу для інформації, обміну та взаємодії. Програма дає студентам впевненість в отриманні реального світового досвіду при виході на ринок праці [5].

У підприємницькому університеті не можуть бути проігноровані інвестори. При цьому слід пам'ятати, що навіть при відносно легкому отриманні першого туру фінансування, в подальшому, створені компанії, що спеціалізуються на інноваційних проектах, так звані start-ups, повинні справити сильне враження на інвесторів. Таким університетам вкрай потрібні рухливі (мобільні) професори, які мають мислити як підприємці.

Підприємницькі мислення та дії поступово стають основною позицією в політиці сучасних університетів. Такі університети повинні мати автономію, регулярно перевіряти відповідність міжнародному рівню, підтримувати сильні мережі (зв'язки). Необхідно співпрацювати з компаніями через суспільство, щоб переконатися в тому, що здійснювані ними дослідження є актуальними. Досягнення цієї мети неможливе без тісного співробітництва у сферах ІТ-технологій, законодавства й підприємництва. Це складне завдання, але воно варте зусиль, які повинні здійснювати спільно наука, бізнес та уряд.

Зважаючи, що обсяги й джерела фінансування наукової, інноваційної діяльності університетів залежать від рівня розвитку країни, необхідно ефективно використовувати такі основні їх види, як: фінансування державою; наукові гранти; прибутки, отримані в результаті трансферу інноваційних технологій і взаємодії з підприємствами. Саме за таких умов вітчизняні ЗВО зможуть довести свій високий інноваційний, інтелектуальний потенціал. Адже у вищих навчальних закладах спільно працюють науковці, аспіранти і студенти. Тут розвиваються фундаментальні науки, створюються прикладні розробки. Це забезпечує науці ЗВО високу ефективність і надзвичайну перспективність.

Список використаних джерел:

1. Константинов Г.Н. Что такое предпринимательский университет / Г.Н. Константинов, С.Р. Филонович // Вопросы образования, 2007. – № 1.– С. 49–62.

2. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України // К.: НІСД, 2012. – 256 с.

3. Романовський О. О. Базові поняття та визначення підприємницького ВНЗ/О.О. Романовський // Ефективна економіка [Електронний ресурс].– С. 174.

4. Освітній менеджмент: Навчальний посібник /За ред.. Л. Даниленко, Л. Карамушки // К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

5. Корогод Н.П., Новородовська Т.С. Співробітництво університетів й підприємств у процесі інноваційного розвитку – європейський досвід. Професійна освіта: проблеми і перспективи/ІІТО НАПН України, 2014. - Випуск 6. – С. 92-99.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ
МАГІСТРІВ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Поліщук С.З.,
докт. техн. наук, проф.,
завідувач кафедри ОВіЯПС, ДВНЗ ПДАБА

Поліщук А.В.,
канд. техн. наук, доцент,
ДВНЗ УДХТУ

Барabanов С.С.,
аспірант ДВНЗ ПДАБА

У сучасному інформаційному суспільстві акценти все більше зміщуються з виробництва у сферу інтелектуальної, творчої діяльності. Інформатизація суспільства передбачає правомірність використання інтелектуальних надбань людства. Забезпечення належної охорони прав інтелектуальної власності є однією з найважливіших умов успішного розвитку інформаційного суспільства [1].

Формування єдиного освітнього простору, процеси глобалізації є вагомими стимулами до розвитку системи охорони інтелектуальної власності

в Україні. Оволодіння знаннями щодо реалізації права інтелектуальної власності є важливим напрямком суспільного розвитку [2].

Проблеми забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні багато в чому визначаються значною нестачею кваліфікованих фахівців з цих питань, що потребують великого обсягу теоретичних знань та практичного досвіду.

Реформування вищої школи надає можливість здійснити структурні перетворення вищої освіти за узгодженою системою критеріїв, стандартів і характеристик, що дозволить Україні стати визнаною частиною європейського освітнього і наукового простору.

Нагальною проблемою є відсутність якісної освіти з інтелектуальної власності для всіх. Нині у ВНЗ України відсутні дисципліни з інтелектуальної власності, адаптовані для відповідних спеціальностей, які б сприяли набуттю знань з інтелектуальної власності не лише на рівні спеціалізованих освітніх магістерських програм з інтелектуальної власності (права, управління), але й інших спеціальностей, у т.ч. на бакалавратурі. Зазначена ситуація стала наслідком того, що наказом МОН України від 04.03.2015 р. № 235 було скасовано дію наказу МОН від 20.10.2004 р. № 811 «Про запровадження у ВНЗ навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність», після чого викладання знань з інтелектуальної власності фактично припинилося або звелось до формального викладання в межах інших дисциплін (наприклад, «Методологія наукових досліджень з основами інтелектуальної власності» обсягом 6 – 8 годин) у більшості ВНЗ країни.

Було позитивним моментом і те, що у багатьох вищих навчальних закладах з 2010 року дисципліну «Інтелектуальна власність» викладали випускові кафедри. Це, з одного боку, сприяло залученню до викладання цієї дисципліни спеціалістів з різних галузей науки, підвищенню їх кваліфікації в сфері інтелектуальної власності. А, з іншого боку, давало можливість спрямувати майбутніх фахівців саме на ті об'єкти інтелектуальної власності, з якими могла бути пов'язана їх професійна діяльність. Це важливо для

технічних спеціальностей. Так, майбутня діяльність інженера, дослідника може бути пов'язана, насамперед, з об'єктами промислового права, спеціаліста з інформаційних технологій – з об'єктами авторського права (комп'ютерні програми, бази даних) так і нетрадиційними об'єктами інтелектуальної власності (топографії інтегральних мікросхем і т. і.). Викладачеві доцільно робити потрібний акцент, як у лекційному курсі, так і при проведенні практичних занять [3].

На наш погляд, ті позитивні моменти у сфері освіти з інтелектуальної власності у вищій школі, що були здобуті у попередні роки, не слід відкидати.

Як зазначено, у стратегічних цілях [1]: забезпечення умов для надання якісної вищої освіти з інтелектуальної власності, заснованої на міждисциплінарному підході, створення умов для самореалізації й креативності особистості, забезпечення потреб суспільства та специфічних заходах із їх досягнення: поновлення викладання знань у сфері інтелектуальної власності для всіх спеціальностей у ВНЗ України на рівні освітнього рівня бакалавра та інше – повинно сприяти прогресивному суспільному розвитку, що дозволить Україні стати визнаною частиною європейського освітнього і наукового простору.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки (проект).- Київ. – 26.09.2019. - 125 с.
2. Іванова М. Електронні інформаційні ресурси конституційно-правової тематики у фондах НЮБ НБУВ / М. Іванова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 41. – С. 441–454 .
3. Поліщук А.В. Щодо викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» у вищій школі для технічних спеціальностей// Строительство, материаловедение, машиностроение.-2013.-№70.С.167-170.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ Й ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

*Цінько С. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики навчання,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка,
м. Глухів, Сумська область, Україна*

Реформування освітньої галузі надає першочергове значення гарантуванню якості освіти, важливим складником якої є академічна доброчесність як елемент захисту інтелектуальної власності й забезпечення якості освіти, відтак питання академічної доброчесності та наслідків її недотримання є як ніколи актуальними для України.

Це дало поштовх до підвищення уваги науковців і практиків до з'ясування сутності академічної доброчесності та її ролі в забезпеченні якості освіти (А. Є. Артюхов, Н. Г. Сорокіна та ін. «Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: колективна монографія» (2017) [1], Ю. В. Гаруст, Б. О. Павленко «Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців» (2017) [2], Я. О. Тицька «Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти» (2018) [6], Т. Добко «Академічна культура та доброчесність, як соціальний капітал сучасного університету» (2016) [3], Т. Фініков «Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба» (2016) [7] та інші).

Поняття «академічна доброчесність» уперше на нормативному рівні закріплено Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 року [5].

У Законі України «Про вищу освіту» (розділ 1, стаття 1) подається таке визначення академічної доброчесності: «Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених Законом України "Про освіту",

цим Законом та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [4].

Автори монографії «Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених» подають таке визначення: «Академічна доброчесність – одна з найважливіших складових частин вищої школи як соціального інституту. Вона означає, що в процесі навчання чи досліджень студенти, викладачі та молоді науковці керуються передусім принципами чесності, чесною праці та навчання. Академічна доброчесність – це моральний кодекс та етичні правила цивілізованого наукового та освітнього співтовариства.

Академічна доброчесність стосується не лише якості освіти – вона безпосередньо впливає на те, яку молодь виховує система вищої освіти в країні, які цінності закладаються під час навчання в університеті та яким є «секрет успіху» в суспільстві» [1, с. 11-12].

Я. О. Тицька у статті «Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти» доводить, що «етимологічно «академічна доброчесність» пов'язана з «навчальною та науковою порядністю» [6, с. 4].

Студентів з першого курсу варто знайомити з поняттям «академічна доброчесність» і відповідальністю за її порушення. Це стосується як виконання завдань до практичних занять, індивідуальних завдань, так і написання різних видів наукових, науково-дослідних, творчих робіт: курсових, бакалаврських, дипломних, магістерських. Варто пояснювати, що жодною мірою недопустимими є ситуації, коли студентські курсові роботи передаються від курсу до курсу лише зі зміненими титульними сторінками, у наукових текстах подаються чужі думки без посилання на їх справжнього автора, або взагалі видаються за власні тощо.

Зокрема, у Листі МОН України від 23.10.2018 чітко визначено: «дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації» [8].

Цінним матеріалом для нашої розвідки також є сформульовані Я. О. Тицькою ознаки академічної доброчесності: «комплексний характер – специфічне поєднання моральних і правових засад; наявність спеціального суб'єкта – учасників освітнього процесу (здобувачі освіти, педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники, батьки здобувачів освіти); чітко визначена сфера застосування – в процесі навчання, викладання та провадження наукової/творчої діяльності; особлива мета – забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових/творчих досягнень» [6, с. 5].

Цитування в роботах також слід оформляти правильно: «найбільш типовими помилками цитування є:

- відсутність лапок при використанні текстових фрагментів, що запозичені з інших джерел, за наявності коректного посилання на це джерело;

- посилення на інше джерело;

- неправильне оформлення посилання, що ускладнює пошук джерела» [8].

Цінним путівником у такій роботі зі студентством є також колективна монографія «Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених» (2017) [1].

Порушеннями академічної доброчесності є: академічний плагіат – це оприлюднення результатів, отриманих іншими науковцями/практиками, як результатів власного дослідження або без зазначення авторства; самоплагіат – оприлюднення власних наукових результатів як нових; фабрикація – вигадкування даних чи фактів; фальсифікація – свідомо зміна/заміна даних; списування – виконання завдань із залученням недозволених джерел, обман – надання неправдивої інформації.

Отже, пріоритетним завданням вищої освіти в Україні має стати дотримання норм академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу, побудова освітнього процесу на засадах чесної праці, ретельності й відповідальності в дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Гаруст Ю. В. Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців / Ю. В. Гаруст, Б. О. Павленко // *Правові горизонти*. 2017. Вип. 4. С. 88-95. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ln_2017_4_15
3. Добко Т. Академічна культура та доброчесність, як соціальний капітал сучасного університету // *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету*. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. С. 37 – 52.
4. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст. 2004. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. Ст. 380.
6. Тицька Я. О. Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2018. № 34. С. 4-7.
7. Фініков Т. Академічна доброчесність : глобальний контекст та національна потреба // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. С. 9 – 36.
8. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. Лист МОН України від 23.10.2018. № 1-9/650. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18>

НАУКОВА СТАТТЯ ЯК ОБ'ЄКТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Богуславська Л.Г.
доцент,
к. ф. н.,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та
архітектури»
м. Дніпро, Україна

Беззаперечним фактом сьогодення є виокремлення та наукове обґрунтування інтелектуальної власності як базової складової економічного зростання та пріоритетного чинника досягнення значних конкурентних переваг у міжнародному співтоваристві [1]. Однак, незважаючи на наявність великої кількості наукових досліджень, присвячених питанням інтелектуальної праці, інтелектуальної продукції, процесам відтворення, збереження та захисту інтелектуального капіталу, необхідно зазначити, що сьогодні в сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі відсутній єдиний підхід щодо визначення інтелектуальної власності та класифікації об'єктів

інтелектуальної власності. З одного боку, як науковий термін поняття інтелектуальної власності має свої специфічні дефініції в галузі економіки, а з іншого боку, отримуючи своєрідну наукову наповненість, сама розглядувана дефініція, як і її об'єкти, є предметом дослідження в правознавчій сфері.

Уперше термін «інтелектуальна власність» було вжито в Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), прийнятій у Стокгольмі 14 липня 1967 року. Відтоді саме цей термін почав застосовуватися в міжнародних конвенціях і в законодавстві багатьох країн світу. За визначенням ВОІВ, інтелектуальна власність — це закріплені законом права, які є результатом інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, літературній та художніх галузях [2].

Відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 418) право інтелектуальної власності трактується як «право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом» [3]. Безперечно, що визначення юридичного тлумачення змісту інтелектуальної власності носить першочерговий характер, регулюючи права на результати творчої, інтелектуальної діяльності людини. Проте всі трактування інтелектуальної власності в межах юридичного підходу зосереджено на матеріальній формі вираження певної ідеї, а ось вирішального значення для розкриття сутності окремих об'єктів інтелектуальної власності, зокрема таких, як наукові твори, подібний розгляд не дає.

Як бачиться, сьогодні мова насамперед йде про вироблення комплексного підходу до визначення поняття «інтелектуальної власності», коли юридична, економічна складова могли б органічно поєднуватися з соціально-філософським наповненням аналізованої дефініції. Інтелектуальна власність є «галуззю права, що має справу з корисністю, застосуванням, набуттям, примусом і попередженням зловживань приватними юридичними правами в деяких формах інтелектуальних творінь у промислових, наукових,

літературних і артистичних сферах, а також у деяких формах ідентифікації підприємницької діяльності з метою їх економічного використання в конкурентній підприємницькій діяльності, у виробництві, комерції і торгівлі» [4]. Наукова думка має фокусуватися на перетині наук, щоб повноцінно охопити достатньо різноманітні за своєю функціональною належністю об'єкти [5].

Класифікація, зазначена у Стокгольмській конвенції, дає розширений перелік об'єктів інтелектуальної власності: літературні, художні та наукові твори; виконавська діяльність артистів; винаходи; наукові відкриття; промислові зразки; товарні знаки; захист від недобросовісної конкуренції; інші права, що відносяться до інтелектуальної власності [6]. Доречно згадати в цьому контексті підхід Волкова О.І., запропонований для структурування різноманітної природи об'єктів інтелектуальної власності. Науковець пропонує розрізняти такі різновиди, як інтелектуальний продукт (результат творчої діяльності, важливий для інтелектуально підготовленого кола осіб); інтелектуальну власність (право власності на результати інтелектуальної діяльності) та нематеріальний актив [7].

На думку інших вчених, доцільним є виокремлення трьох основних груп об'єктів інтелектуальної власності, до яких належать, відповідно, інтелектуальні результати мистецької діяльності; об'єкти промислової власності та наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, селекційні досягнення, тощо [8]. За такого підходу можна говорити про виокремлення в самостійну групу наукових творів, які безпосередньо орієнтовані на формування та висвітлення наукових відкриттів. Першою формою такої фіксації, звичайно ж, є наукова стаття.

Наукова стаття є твором, що обов'язково має містити наукову новизну. Саме широкий контекст наукових статей створює плідне середовище для того, щоб став можливим наступний, вищий етап інтелектуальної роботи – могло відбутися наукове відкриття. На сьогодні стан питання щодо охорони наукових відкриттів в Україні не має чіткої визначеності. Вирішення низки

проблем, пов'язаних зі створенням, експертизою, реєстрацією та визнанням наукових відкриттів, адміністративно-правовою відповідальністю, яка настає за порушення законодавства щодо наукових відкриттів[9], постає як нагальна потреба для розвитку країни в цілому.

Наукове відкриття як явище суто наукове є свідченням високого рівня науково-дослідної діяльності в суспільстві, високого рівня науки в цілому. Наукове відкриття є найвищим досягненням будь-якої науки. Наші законодавчі органи дійшли висновку, що наукове відкриття потребує правової охорони і включили його до Цивільного кодексу України. Науковому відкриттю у ЦК присвячено усього дві статті, у яких міститься визначення поняття «наукового відкриття». Це визначення відрізняється від відомих тим, що до терміна «відкриття», який вживався раніше, додали слово «наукове», отже, тепер це найвище досягнення науково-дослідної діяльності називається «науковим відкриттям». Не всі об'єкти інтелектуальної творчої діяльності належним чином захищаються нормами права інтелектуальної власності, зокрема, йдеться про наукові твори (статті, дисертації, монографії тощо), наукові відкриття, комп'ютерні програми, породи тварин, ноу-хау та раціоналізаторські пропозиції[10].

Наукова стаття як об'єкт інтелектуальної власності отримує ті ж ознаки інформаційної сутності, які загалом визначають соціально-філософські аспекти інтелектуального продукту. Зокрема щодо форм наукова стаття може одночасно використовуватися необмеженим колом осіб, на відміну від фізичного зносу матеріальних об'єктів вона може містити можливість «морального зносу» або «старіння» інформації. Суттєвим чинником є також легкість і простота тиражування та численні перетворення форм фіксації аж до відчуження від початкових авторських концепцій.

Наукові твори не можуть бути захищені нормами авторського права, яке захищає лише форму вираження твору, однак не її зміст, оскільки саме зміст у науковому творі й становить основу творчого інтелектуального доробку автора. Тому перефразувавши будь-яку дисертацію, наукову статтю

тощо можна її вільно та безкоштовно використовувати, навіть присвоїти певні наукові висновки, концепції, методи тощо, вказавши себе їх автором. Цікавим з цього погляду є пропозиція О.В.Бурлуцького щодо встановлення права автора на пріоритет наукової думки, тобто, якщо в якомусь науковому творі, який опублікований пізніше, буде зазначено, що її автор вперше виклав певні наукові ідеї, які вже були до того опубліковані іншим автором, останній має право вимагати публічного спростування такого факту автором, який їх використав, та внесення обов'язкового посилання на його роботу (це має стосуватися висновків та положень дисертацій, які виносяться на захист; висновків наукових статей тощо)[10]. На сьогодні визначенням наявності чи відсутності наукової новизни у наукових роботах займаються члени спеціалізованих комісій та експертні ради Міністерства освіти і науки України, а спеціальні антиплагіатні системи визначають, чи не порушено в рукописі авторські права інших осіб. Додамо також, що одним з негативних наслідків наявної невизначеності щодо наукових відкриттів, фіксація яких є головним чинником наукової статті, є те, що законодавством України не врегульовано питання щодо запобігання поданню заявок на винаходи в зарубіжні країни без попереднього подання заявок в Україні, що, зокрема, призводить до неконтрольованого відтоку нових технологій та їх інтелектуальних складових за кордон.

Список використаних джерел:

1. Українець, А. Інтелектуальний капітал – передумова економічної незалежності України [Електронний ресурс] / А. Українець, П. Шиян, С. Олійнічук. – Режим доступу: [\www/ URL: http://www.ukrspirt.com/items/view/39](http://www.ukrspirt.com/items/view/39). – 01.11.2015
2. Всемирная организация интеллектуальной собственности. Основы интеллектуальной собственности. – К.: Изд. дом «Ин Юре», 1999. – 600 с.

3. Цивільний кодекс України: зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 260 с.

4. Pretnar, B. Intelktualna lastina v sodobni konkurenci in poslova nju: pravne osnove, ekonomska analiza i podjetniski cilji [Text] / B. Pretnar. – Ljubljana: GV Založba, 2002. – 239 p.

5. Полюяктова О. В. Інтелектуальна власність та інтелектуальний потенціал. – Вісник соціально-економічних досліджень. – 2003. – Вип. 15. — С. 250–254.

6. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (Signed at Stockholm on July 14, 1967 and as amended on September 28, 1979) [Electronic resource] // World Intellectual Property Organization. – Available at: \www/ URL: http://www.wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html

7. Волков, О. І. Економіка й організація інноваційної діяльності: підруч. // О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; під ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.

8. Ковальчук, Т. Г. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності в Україні: зб. наук. пр. – Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – Вип. 1(32). – С. 75–80.

9. Бурлуцький О.В. Розгляд проблеми захисту права на наукове відкриття в умовах НТП України. – Часопис Київського університету права. – 2013. – №4. – С.246-249.

10. Когут Н.Д. Прогалини та аномалії в праві інтелектуальної власності. – Часопис Київського університету права. – 2015. – №1. – С.208-212.

УКРАЇНСЬКІ ВІНАХІДНИКИ ЗА КОРДОНОМ

*Волкова С. П.,
ст. викладач кафедри УДІД,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Упродовж багатьох років відбувається міграція науковців і винахідників з України, що становить загрозу як економічній безпеці, так і безпеці держави в цілому. Важливу роль в інноваційному розвитку країни відігравали й відіграють винахідники, адже вони є носіями технологій та рушіями перетворень і розвитку в техніці й промисловості.

Україна здавна відома як джерело інтелектуального поповнення країн Європи та світу. Тут народжуються винахідники, геніальні ідеї яких, поповнюють скарбницю світової спадщини.

Світові широко відомі імена Ю. Кістяківського, І. Сікорського, М. Янгеля, С. Корольова, М. Остроградського та багатьох інших науковців, винахідників, але мало хто знає, що вони родом з українських земель, бо кожен у свій час був змушений мігрувати. Значимими причинами еміграції були й деякі залишаються й нині: економічна й політична залежність держави, нестабільність суспільного життя, порушення прав людини, політичні переслідування, війни, низький рівень соціального забезпечення, економічна нерівність, бідність, відсутність відповідних умов для професійного розвитку тощо.

Українська еміграція пройшла трьома хвилями – з другої половини ХІХ століття до початку Першої світової війни, у міжвоєнний період, після Другої світової війни та з проголошенням Україною незалежності, розпочалася нова четверта хвиля переселення з України, яка посилилася з початком анексії Криму та війни на Донбасі у 2014 році.

Як говорив Тарас Шевченко: «У кожного своя доля і свій шлях широкий». За кожною особистістю стоїть індивідуальність за якою можна й потрібно вивчати минуле свого народу, розбудовувати й зміцнювати свою державу, показувати світові здобутки сьогодення й гордитися славними попередниками.

Борис Грабовський народився 1901 року у м. Тобольську, де відбував заслання його батько – український поет Павло Грабовський. У 1924 році закінчив Середньоазіатський інститут у Ташкенті. 26 липня 1928 року він уперше у світі реалізував спробу передачі на відстань рухомого зображення електронним способом, ставши винахідником електронного телебачення. В той час, коли в Україні був Голодомор він мігрував до м. Бішкек, де сконструював малолітражний вертоліт, трикрилий планер, самохідний човен

без двигуна, а ще розробляв прилад «штучного зору» для сліпих. Винаходи Б. Грабовського почали широко застосовуватися лише у 1960-х роках.

Зельман (Соломон) Ваксман народився 1888 року у с. Нова Прилука поблизу Вінниці. В 1911 році після смерті матері переїхав до США. В 1915 році одержав ступінь магістра природничих наук і займався вивчення мікробіології ґрунту. З. Ваксман відкрив 18 антибіотиків, зокрема актиноміцин (1940 року), стрептоміцин (1944 року), неоміцин (1949 року). У 1952 році він був нагороджений Нобелівською премією з фізіології та медицини «за відкриття стрептоміцину, першого антибіотика, ефективного при лікуванні туберкульозу» [5, С. 16].

Володимир (Вільям) Джус народився 1895 року у с. Чернихівці на Галичині. У 1914 році разом із батьками емігрував до США. Став одноосібним автором замка-закріплювача, названого ним «Джус Фестенер». Перші 16 закріплювачів виготовив за 4 долари для Амфібен Ейкрафт Компані. В 1933 році він профінансував будівництво власної фабрики «Джус Фестенер Коінк», потім відкрив фабрики у Великій Британії, Франції і Канаді. Після війни його винаходи застосовували у виробництві вагонів, автобусів, ракет, кораблів, електропристроїв, в ортопедичній хірургії. В 1948 році Володимир Джус заснував Український Інститут Америки, який допомагав українським емігрантам влаштуватися у США і пристосовуватись до умов американського життя.

Сергій Виноградський народився 1856 року в Києві. Закінчив фізико-математичний факультет Санкт-Петербурзького університету, опісля почав вивчати мікробіологію. У 1885 році виїхав до Страсбурга. В результаті наукових досліджень відкрив процес хемосинтезу мікроорганізмів, що доводить можливість отримання енергії шляхом окислення сірководню і використання її для асиміляції вуглецю. До того єдиними автотрофними організмами вважалися всі рослини зеленого кольору. У 1912 році С. Виноградський повернувся з Росії й почав вивчати проблеми землеробства і ґрунтознавства. Однак після революції 1917 року емігрував до Швейцарії,

потім до Белграда, а у 1922 році виїхав до Франції, де вивчав аеробний процес розкладу целюлози й розробив фундаментальні положення загальної мікробіології щодо біохімічної діяльності мікроорганізмів.

Богдан-Тарас Гнатюк народився 1915 року в Заліщиках. Навчався в технічному університеті у Данцигу (Німеччина), працював у Віденському університеті в галузі швидкохідної аеронавтики та турбореактивних двигунів. Він брав участь у створенні міжконтинентальних балістичних ракет. Є один з головних творців американських ракет «Трайдент», що в перекладі українською означає «тризуб». Завдяки ефективності цих ракет сьогодні на підводних човнах розміщено третину атомних боєголовок США. Б. Гнатюк обіймав посаду експерта-консультанта Національного управління аеронавтики та космонавтики США (НАСА).

Любомир Романків народився 1931 року в Жовкві на Львівщині. У 1957 році закінчив Альбертський університет у Канаді, а у 1962 році – Массачусетський технологічний інститут. У 1955 році став інженером хімії, а з 1962 року – ще й доктором металургії й матеріалів. У 1965 році винайшов процес будови індуктивних і магнітно-опірних мікроголовок для записування інформації, на основі яких були створені жорсткі диски та перші персональні комп'ютери. Також увів електрохімічну технологію у створення комп'ютерів. Є автором і співавтором понад 60 патентів.

Макс (Максиміліан) Левчин народився 1975 року в Києві. У 1991 році його сім'я емігрувала в США. Закінчив Іллінойський університет в Урбана-Шампейн у 1997 році. Співрозробник найбільшої платіжної системи світу «PayPal». У 2004 році Макс Левчин запустив власний стартап Slide, головною розробкою якого був сервіс зручного відображення великої кількості фотографій для користувачів соціальної мережі MySpace. Пізніше Slide переорієнтувалася на створення соціальних сервісів для MySpace і Facebook.

Наша країна, входячи в тридцятку країн світової інтелектуальної еліти на початку минулого століття, згідно з рейтингом в Індексі глобальної

конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) Всесвітнього економічного форуму у 2019 році посідає лише 85 місце із 141 [6]. У 2018 році держава знаходилася на 83 сходинці зі 140 [3, С. 8,10]. У висновку 2019 року вказано також, що за рівнем впровадження технологій Україна посідає 78 місце (було 77), зі здатності до інновацій – 60 (було 58).

Необхідно розробляти національні програми підвищення ефективності інноваційного розвитку, виділяти державні кошти чи долучати інвесторів, давати можливість науковцям, дослідникам, винахідникам залишатися та стимулювати їх до пошуку нового – для того, щоб Україна посідала найвищі сходинки світових рейтингів, зрушивши власну економіку у бік інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Аблицов В. Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті. – К.: «КИТ», 2007. – 436 с.
2. Сергійчук В. Що дала Україна світові. – В.: ПП Сергійчук М. І., 2015. – 516 с.
3. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2019. – 80 с.
4. Українські вчені за кордоном // <http://www.logos.biz.ua/proj/vynahid/vol2/010.php>
5. Шалаева Г.П. Кто есть кто в мире. – М. : Филологическое общество «СЛОВО»: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – С. 219-220.
6. The Global Competitiveness Report // http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

НАУКОВИЙ ПЛАГІАТ ЯК ФЕНОМЕН КОРУПЦІЇ

*Рощина Ю.М.,
к.держ.упр., доцент
кафедри українознавства, документознавства
та інформаційної діяльності,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Потреба відкривати щось нове, самовдосконалюватися визначає рівень мотиваційної складової здобувача освіти. Проте в умовах розвитку інформаційного суспільства відбувається зниження рівня свідомості суб'єктів навчання, знецінення навчального процесу, а академічні традиції, сформовані протягом тривалого історичного періоду, модернізуються.

Одним із основних завдань науки є відкриття та застосування нових форм пізнання дійсності, формування соціальної відповідальності за вироблений науковий продукт [1]. Проте оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства дедалі частіше з'являється в науковому середовищі.

Уперше поняття плагіат (нім. Plagiát «плагіат», фр. plagiat «тс.» походять від нар.-лат. plagiātus «викрадення», пов'язаного з plagiāre «викрадати», похідним від лат. plagiūm «викрадення, крадіжка», що виводиться з гр. πλάγιος «косий, похилий; укр. по́ле) як привласнення авторства; використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора [2] з'являється в XVII столітті. У часі це збіглося з відкриттям освітніх закладів. Уже тоді науковці запозичували досвід попередників, на основі якого й формували свою систему знань.

Здавна результатом наукової діяльності є знання, відображені в публікаціях. Саме цей продукт є індикатором наукової активності та критерієм наукового визнання.

Однак у ХХІ столітті наукове середовище насичується інформацією, а наукові відкриття втрачають індивідуальність. За таких мов система освіти комерціалізується, а науковий продукт привласнюється і стає предметом торгівлі.

У такий спосіб науковці порушують усталені етичні норми і цінності, а науковий плагіат набуває ознак корупції. За результатами всеукраїнського соціологічного дослідження, проведеного Східноукраїнським фондом соціальних досліджень за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» в межах проекту «Академічна культура українського студентства: основні чинники формування і розвитку», 90 % студентів використовують у власній науковій діяльності плагіат. Лише 22 % серед опитаних вважають, що їхні колеги складають іспити самостійно, а решта (78%) – залучає нечесні колективні практики. 23 % респондентів свідчить про те, що є випадки, коли студенти отримують оцінки за гроші чи послуги. Більшість опитаних застосовує переписування тексту власними словами без посилання на джерело або знаходить наукові роботи на безкоштовних сайтах і підписує їх своїм ім'ям [3].

Така практика призводить до зниження мотивації, деморалізації спілкування між викладачем і студентом, формалізації навчального процесу.

Досвід країн ЄС, Канади, Америки засвідчує, що академічна порядність спонукає до вироблення індивідуального підходу у навчанні і сприяє підвищенню рівня освіти. Незважаючи на те, що індивідуальний підхід і уміння застосовувати набуті знання на практиці є пріоритетом вітчизняного освітнього процесу, поширеною залишається практика колективного підходу, безвідповідальності, корумпованості.

Отже, систематичне застосування наукового плагіату має деструктивний характер і призводить до руйнації системи освіти.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник української мови. – К.; Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. – 977 с.
2. Етимологічний словник української мови Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України: - Режим доступу: <https://goroh.pp.ua/Етимологія/плагіат>.
3. Східноукраїнський фонд соціальних досліджень: Режим доступу: - <http://fond.sociology.kharkov.ua/index.php/ru/news-ru/162-round>

ДИРЕКТИВА ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО В ІНТЕРНЕТІ

*Сухоруков А. А.,
студент 1 курсу, будівельний факультет
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва і
архітектури»
м Дніпро, Україна*

*Волкова С. П.,
ст. викладач кафедри УДД
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва і
архітектури»
м Дніпро, Україна*

У нинішній час багато людей відмовляються від різних джерел інформації на користь інтернету, відчуваючи себе вільніше в місці, де вони мають можливість користуватися різнобічним контентом і висловлювати власні думки про хвилюючі їх теми. Але у зв'язку з прийняттям пакета поправок Copyright Directive 26 березня 2019 року Європарламентом про охорону інтелектуальної власності, якими затверджено нові правила авторського права в мережі Інтернет, то людина може втратити це відчуття свободи.

Згідно зі статтею 13 великі технологічні компанії, такі як Facebook і Google, будуть нести відповідальність за порушення авторських прав на їх платформах. Ця подія викликала неоднозначну реакцію і масові протестні

демонстрації по всій Європі. Головне гасло протестувальників – «Врятуйте інтернет».

Дана Директива посилює контроль над усіма публікаціями, які містять чужі матеріали. Вона захищає права журналістів й авторів, яким компанії не виплачують належні винагороди за роботу. Пошукові сервіси, на зразок Google, зобов'язуються надавати грошові відрахування ЗМІ за те, щоб просто відобразити їх, навіть за невелику цитату. У статті 11 йдеться про те, що агрегатори і пошукові системи повинні платити за використання посилань з новинних сайтів.

Особливо бурхливу реакцію і суперечки викликала стаття 13 цієї Директиви. Вона вимагає від інтернет-сервісів власноруч стежити за розміщеним контентом, що в принципі складно реалізувати. Щоб досягти цього, необхідно ставити спеціальні фільтри контенту, а це відверта цензура. Наслідком невиконання правил будуть великі штрафи. Отже, вижити в таких умовах зможуть лише великі компанії. У цій ситуації видання будуть втрачати прибуток, оскільки, наприклад Google може просто взяти і не розмістити у себе їх матеріали. Це може призвести до того, що дрібні сайти, які не претендують на прибуток, будуть безкоштовно публікувати матеріали, що становить загрозу поширенню фейкових новин. Програють тут усі.

Згідно зі статтею 13 великі технологічні компанії, такі як Facebook і Google, будуть нести відповідальність за таке порушення авторських прав на їх платформах.

Проти законопроекту виступили Google, Youtube, Reddit та ін. «Вільний і безкоштовний інтернет передається в руки корпорацій за рахунок звичайних людей. Цей законопроект не допоможе авторам, а лише посилить монопольні практики», – написав засновник Вікіпедії в своєму твіттері.

Особливе обурення викликало розслідування однієї німецької газети, в якому Німеччина, яка була проти таких жорстких обмежень, здала свої позиції, в обмін на те, що Франція нейтрально буде ставитися до будівництва газопроводу «Північний потік – 2». Громадськість обурило, що їх права і

свободи прирівнюються до економічних інтересів. У самій Німеччині протестувало близько 100 тис. чоловік, а німецька Вікіпедія день не працювала, висловлюючи таким чином протест.

Країни-члени Європейського Союзу повинні схвалити рішення Європарламенту щодо Директиви й матимуть два роки для її реалізації, якщо підтримають цей документ.

Нові правила на українських користувачів не поширюватимуться, адже Україна поки не є повноцінним членом ЄС. Але ситуація з авторським правом в Україні досить плачевна – держава є однією з найбільш «піратських». Деякі закони в цій сфері створюються і реалізуються, але в цілому налагодженого механізму щодо захисту прав немає. Поступово Україні необхідно буде додавати положення Директиви ЄС у власне законодавство. В будь-якому випадку, навіть без цих змін, законопроект, прийнятий Європарламентом вплине на українських користувачів інтернету. По-перше, значно зменшиться контент з Європи. По-друге, великі компанії можуть просто перенести правила й на інші сегменти інтернету.

Список використаних джерел:

1. Европарламент поддержал директиву об авторском праве. Германию (возможно) убедили согласиться с ней в обмен на «Северный поток-2» – <https://meduza.io/feature/2019/03/26/evroparlament-podderzhal-direktivnu-ob-avtorskom-prave-germaniyu-vozmozhno-ubedili-soglasitsya-s-ney-v-obmen-na-severnuyu-potok-2>
2. «Пользователи проиграли битву»: ЕС защитил авторов в интернете – https://www.gazeta.ru/tech/2019/03/27/12268112/article_13.shtml
3. Свобода интернета в обмен на русский газ? Что сулит новая директива ЕС – <https://www.svoboda.org/a/29843364.html>
4. Штрафы за мемы: какие изменения в авторском праве грозят Украине –

<https://www.segodnya.ua/ukraine/shtrafy-za-memy-kakie-izmeneniya-v-avtorskom-prave-grozyat-ukraine-1173043.html>

5. European Parliament approves new copyright rules for the internet – <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190321IPR32110/european-parliament-approves-new-copyright-rules-for-the-internet>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У ЦАРИНІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

*Ткач О. В.,
старший викладач кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури,
м. Дніпро, Україна*

Процес переходу від постіндустріального до інформаційного суспільства, що нині охоплює всі сфери життя, обумовлює докорінну трансформацію освітнього процесу. Зокрема, необхідність безперервного навчання й постійного підвищення кваліфікації в ХХІ сторіччі є однією з базових характеристик успішної професійної діяльності фахівця будь-якої спеціальності, тому в сучасних умовах усе більш актуальним стає використання технологій дистанційного навчання.

Передвісником дистанційної освіти можна вважати заочне навчання, проте їх ототожнення було б помилкою. Ці форми здобуття знань значно відрізняються. Сучасні дослідники освітнього процесу виділяють такі відмінності:

- заочне навчання характеризується наявністю фіксованих обов'язкових для всіх студентів певного курсу та спеціальності навчальних планів, тоді як дистанційний підхід дає можливість їх вільного варіювання;

- дистанційне одержання знань не передбачає колективних аудиторних занять традиційних форм;

- заочне навчання спирається на використання друкованих навчальних матеріалів і традиційних засобів зв'язку, а дистанційне – на використання комп'ютерних і телекомунікаційних технологій;

- однією з важливих ознак дистанційного навчання є інтерактивність, постійне, хоч і опосередковане ІТ-технологіями спілкування між усіма учасниками навчального процесу, що дозволяє зберегти всі елементи навчально-виховного процесу [3, с. 54].

Поштовхом до активного розвитку дистанційної освіти в її сучасному вигляді в усьому світі й в Україні послужили нові технології доступу до всесвітньої комп'ютерної мережі, що уможливили доступ до цього ресурсу широких кіл користувачів, які не є ІТ-фахівцями, що й зумовило близько десяти років тому стрімкий розвиток Інтернету.

Перенесення до глобальної інформаційної мережі багатьох видів професійної діяльності, зокрема освітньої, потребує вирішення проблем визначення й охорони об'єктів інтелектуальної власності в цьому комунікативному просторі. Відповідна галузь вітчизняної юриспруденції зараз активно розвивається, проте на сьогодні питання авторського права в царині дистанційної освіти залишаються недостатньо врегульованими на законодавчому рівні.

Пильної уваги освітян вимагає також створення найбільш ефективної системи організації доступу студентів до навчальних матеріалів дистанційних курсів, алгоритмів взаємодії різних підрозділів навчального закладу, які задіяні в дистанційному освітньому процесі, між собою, з викладацьким складом та студентами, зокрема й щодо регулювання правових відносин, пов'язаних зі створенням і використанням об'єктів авторських прав. Світова практика пропонує нам різні підходи до розв'язання цієї проблеми: від використання такого вже звичного виду зв'язку, як електронна пошта, до електронних бібліотек, застосування хмарних технологій і навіть розміщення наукової та навчальної літератури у відкритому доступі.

Для вищих навчальних закладів нашої країни системи та технології дистанційної освіти поки що залишаються простором педагогічних пошуків й експериментів. Додаткові перепони на цьому шляху, на жаль, створює незадовільна технічна оснащеність вишів України і недостатня компетентність широких верств населення, у тому числі й освітян, у галузі ефективного використання всіх можливостей сучасних спеціалізованих програмних продуктів. На сьогодні існують деякі можливості захистити продукти інтелектуальної діяльності, доступ до яких надається через Інтернет. Автори наукових і навчальних матеріалів, впевнено володіючи комп'ютерними технологіями, можуть забезпечити результати своєї творчої діяльності від несанкціонованого використання. Наприклад, І. Римаренко у роботі «Захист авторських прав та творів, розміщених в Інтернеті», визначає такі шляхи для захисту авторських прав: 1) захист на етапі до порушення: обмежена функціональність – автори розповсюджують програмні продукти, які унеможливають друк документів або їх збереження у пам'яті комп'ютера; метод «годинникової бомби» – автор розповсюджує повноцінний об'єкт авторського права, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим; захист від копіювання – автор встановлює, скільки разів файл може бути скопійований; застосування криптографічних конвертів – твір зашифровують так, що доступ до нього стає можливим тільки з використанням ключа; дозволи автора на використання творів, укладені через Інтернет за допомогою спеціальних контрактів-угод. Дослідник також пропонує такі запобіжні заходи: попередня публікація матеріалу на традиційному матеріалі, подальше підтвердження факту існування твору на певну дату, засвідчення в нотаріуса дати створення твору, запис на лазерному диску і поміщення в архів або веб-депозитарій; робота з кліринговими центрами – автор надає центру право ліцензувати свої права на твір, центр приймає плату від користувача і передає її володільцеві авторських прав [2, с. 34].

До заходів захисту на етапі після порушення І. Римаренко відносить: використання агентів – спеціальних комп'ютерних програм, які автоматично виконують попередньо визначені команди, наприклад, пошук у мережі контрафактних примірників творів; процес приховування інформації у файлах, наприклад «водяного знаку» автора твору, що буде доказом авторства цієї особи щодо цього твору; застосування особливих міток («маячків»), які розміщуються в творі і спрацьовують під час несанкціонованого використання, надаючи можливість знайти порушника авторських прав; використання кодових слів [2, с. 37].

Для створення сучасної ефективної системи дистанційної освіти в Україні необхідним етапом є забезпечення належного захисту об'єктів інтелектуальної власності. Передусім це питання повинно бути вирішене на державному рівні: нагальним є розроблення пакету нормативних документів, що забезпечували б захист авторських прав не тільки в мережі Інтернет, що теж є вельми важливим, а саме в галузі дистанційної освіти.

Список використаних джерел:

1. Жилінкова О. Розпорядження правами інтелектуальної власності в мережі Інтернет // Юридична Україна. – № 4. – 2011. – С. 52 – 57.
2. Римаренко І. В. Захист авторських прав та творів, розміщених в Інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Теорія і методика професійної освіти : навч. посібник / [З. Н. Курлянд та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. – К. : Знання, 2012. – 390 с.

ІНЖИНИРИНГОВЕ СУПРОВОДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Михайлова Л. В.,
магістр з ІВ,
старший викладач кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури,
м. Дніпро, Україна*

Інтелектуальна власність може бути комерціалізована через низку засобів. Одним з таких засобів є інжиніринг. Інжиніринг - це технічні

послуги необхідні для розвитку інноваційної діяльності і для розвитку виробництва. Це консультації, експертиза проектів, технічне навчання і науково-технічні послуги - це велика різноманітність науково-технічних робіт, необхідних для розробки і постачання новій модернізованій продукції на виробництві, а також для забезпечення найбільш вигідного виконання інших етапів інноваційного процесу, не тільки пов'язаних з реалізацією і експлуатацією нового товару.

Тобто це консультативні послуги, пов'язані з інтелектуальними послугами при проектуванні об'єктів, розробкою планів проведення та контролю робіт; технологічні послуги, пов'язані з наданням замовнику технологій; та будівельні послуги, пов'язані з постачанням і монтажем технологічного обладнання.

Початок другого тисячоліття став для України періодом динамічних змін у вітчизняному виробництві та зростання попиту на конкурентоспроможну інноваційну продукцію, що створило певні передумови для більш активного залучення та використання наукових знань. саме ці фактори і визначили тематичну спрямованість компаній, які можуть забезпечити інжиніринговим супроводженням, зорієнтували фахівців на створення новітніх ресурсозберігаючих технологій, освоєння нових видів матеріалів, техніки та обладнання, тобто на виконання розробок у тих галузях економіки, що на той час мали найбільш сприятливі умови для розширення обсягів реалізації своєї продукції на внутрішньому ринку, високу питому вагу доданої вартості та швидкий оборот капіталу.

Інжинірингове супроводження ліцензійного договору на використання патенту на винахід (будівництво) – це проведення технічних робіт по здійсненню контролю за будівництвом, який здійснюється у тому числі з урахуванням патенту на винахід з ціллю суворого виконання формули винаходу, які закладені у проектну документацію. Ліцензійний договір на використання патенту на винахід (або авторське право) включає в себе

формулювання об'єкту (технічну документацію, технічну поміч в засвоєні виробництва продукції за ліцензією).

Інжинірингове супроводження ліцензійного договору на використання патенту на винахід являє собою комплекс заходів та робіт з контролю проектування або самого проектування, проведення технічних робіт для здійснення контролю у будівництві споруд та будівель у виробництві інноваційної продукції (з урахуванням вимог патенту), контролю виготовлення досвідних або промислових зразків, а також участь у атестації досвідної (сигнальної) партії інноваційної продукції.

До інжинірингового супроводження можна також віднести розробку (або контроль) документації з сертифікацією якості інноваційної продукції.

Відповідно до визначення та призначення інжинірингового супроводження розроблені заходи інжинірингового супроводження:

- консультація до підготовки планів та розробка техніко-економічного обґрунтування проектування;

- експертиза та підготовка рішень з пропозиціями від підрядчиків та поставщиків у здійсненні проекту (коли інжинірингового супроводження являє собою повноважним представником замовника). В іншому разі готується проект рішень;

- здійснення керівництвом проектування (або дублювання керівництвом проекту);

- експертиза частин проекту у яких Проектувальник не має достатньо кваліфікованих кадрів для виконання робіт;

- контроль підготовки технічного проекту, виготовлення досвідних та промислових зразків інноваційної продукції;

- участь у атестації досвідної партії інноваційній продукції .

Розробка заходів розробляється для конкретних патентів на винахід та корисну модель у сфері будівництва.

Список використаних джерел:

1. Атаманова Ю.Н. Право інтелектуальної власності: система міжнародно-правового регулювання - Х.: ДІВ, 2004.
2. Козирев А.Н. «Оцінка інтелектуальної власності», Експертне Бюро-М., 1997г.
3. Дробязко В.С., Дробязко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2004
4. Белов В.В., Виталиев Г.В., Денисов Г.М. Интеллектуальная собственность. Законодательство и практика его применения: Учебное пособие. – М.: Юрист, 2002. – С. 128-131
5. Белов В.В., Виталиев Г.В., Денисов Г.М. Интеллектуальная собственность. Законодательство и практика его применения. – Юрист, 2002.

ОХОРОНА ПРАВ НА ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Вільхова С.Є.

*магістрант гр. ІВ901-13-М,
7 курсу заочного факультету*

Швець Є.С.

*старший викладач кафедри
інтелектуальної власності та
управління проектами*

Національна металургійна академія України

Переклад науково-технічної літератури особлива сфера творчої діяльності, в якій професійне виконання роботи можливе тільки особою, яка знається на предметній галузі та специфічній для цієї галузі термінології та викладає сутність перекладеного тексту, не відходячі від суті та стилю оригіналу. При цьому перекладачі повинні використовувати мовні аналоги в повній відповідності з нормами мови першоджерела, перекладати текст зберігаючи стилістичні особливості. Тому, технічний переклад, як і переклад художнього твору має творчий характер.

Якщо ж переклад здійснюється як так званий буквальний переклад (підрядковий), без наукової та літературної обробки не визнаються об'єктами авторського права. Переклад технічного твору, якщо це є підрядковий, буквальний переклад, не буде охоронюваним об'єктом авторського права (машинний переклад, переклад із застосуванням спеціальних комп'ютерних програм не вважатиметься об'єктом авторського права).

Не вважатиметься об'єктом авторського права усний переклад (синхронний або послідовний), оскільки такий переклад має на меті максимально точно, майже дослівно передати слова мовця, і за своєю природою є підрядковим, буквальним [1]. Крім того, авторські права перекладача не охороняються в тому випадку, коли для виконання роботи автор перекладу використовував спеціалізовані комп'ютерні програми. "Зворотний переклад" тексту на ту мову, якою він був випущений (наприклад, у випадку втрати) відповідно до українського законодавства також не визначається як об'єкт авторських прав [2]. Не вважають об'єктом авторського права переклад технічної документації, наукової статті, особистих документів [1].

Похідними творами переклади стають у результаті реалізації виключного авторського права на переклад, яке передбачене п. 5 ч. 3 ст. 15 Закону України "Про авторське право та суміжні права". до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: виключне право на використання твору; виключне право на дозвіл або заборону, використання твору іншими особами. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому, крім інших, право дозволяти або забороняти відтворення та переклади творів. Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 441 Цивільного кодексу України використанням твору є також його переклад.

Виключне право на переклад передбачено й на міжнародному рівні: ст. 5 Всесвітньої конвенції про авторське право і ст. 8 Бернської конвенції. Стаття 2 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів чітко визначає, що переклади, поруч із адаптаціями, музичними аранжуваннями та іншими переробками літературних або художніх творів, охороняються нарівні з оригінальними творами, без шкоди правам автора оригінального твору.

Переклад можна вважати об'єктом інтелектуальної власності за наявності авторської інтерпретації різноманітних способів прагматичної адаптації окремих видів скорочених перекладних текстів. Адаптація – набір перекладацьких дій, в результаті яких виходить текст, який не вважається еквівалентним перекладом, проте визнається таким, що репрезентує вихідний текст і має приблизно такий самий обсяг. Тобто, різноманітна обробка тексту: спрощення його змісту і форми, а також скорочення тексту з метою пристосування його для сприйняття читачами, які не підготовлені до знайомства з ним в його справжньому вигляді.

Охороняється лише той технічний твір як об'єкт авторського права, при перекладі якого перекладач дотримується усіх майнових або немайнових прав автора оригінального твору. Перекладач повинен укласти із правовласником “твору” відповідну угоду або отримати від нього дозвіл на переклад. В такому випадку перекладач може заявити про свої претензії на авторські права на похідний твір. Необхідно враховувати, що окрім дотримання майнового права при перекладі “твору” від перекладача вимагається дотримання немайнових прав автора. Перекладач не може змінювати авторський задум, літературну стилістику і використані художні прийоми. Перекладач вправі (якщо інше не вказано в ліцензійній угоді з автором) змінювати лише мову твору [2]. Звичайно, це не стосується тих літературних творів, строк майнових прав на які вже сплинув.

Слід вказати, що здійснення перекладу може зачіпати немайнове право автора на недоторканість твору, а також впливати на репутацію автора. Якщо

автор вважатиме, що внаслідок перекладу його творчий задум викривлено, не передано змісту, який було вкладено в оригінал твору, він взагалі може відмовитися від використання його твору у перекладі. Тому можна вказувати про взаємозв'язок між якістю перекладу, професіоналізмом перекладача і отриманням перекладом правової охорони: якщо літературний твір внаслідок перекладу буде викривлений або взагалі втратить літературну цінність, автор може заборонити використання такого перекладу. Звичайно, це залежить від суб'єктивної оцінки автора оригіналу. У зв'язку з цим може виникнути проблема практичного характеру: переклад може бути визнаний автором як незадовільний вже після того, як перекладач повністю здійснив переклад і видавництво цей переклад оплатило. Якщо після цього автор оригіналу заявить, що виконаний переклад викривляє літературний твір і порушує репутацію автора, видавництво не зможе використати своє право на видання твору у перекладі. Тому слушною є думка В.Г. Камишева про те, що доцільним є здійснення пробного перекладу, який можна передати на оцінку автору оригіналу літературного твору перед перекладом і виданням всього твору [3].

Перекладач технічного твору може сам змінювати його мовну форму (авторський переклад) чи дати дозвіл робити його іншим (перекладачам). При наявності авторського перекладу ніхто інший не може перекладати цей же твір на ту саму мову. Від авторського перекладу необхідно відрізнити авторизовані переклади, тобто переклади, які було схвалено автором твору. При цьому той самий твір можуть перекладати різні перекладачі, кожен з них зберігає авторське право на свій переклад.

Таким чином, право на переклад повинно бути надано автором твору (або іншим правоволодільцем) за договором (ліцензійним або про передачу виключних майнових прав). У деяких державах існують певні обмеження права автора забороняти переклад, які стосуються перекладів задля навчання, досліджень, практики. Існує також система примусових ліцензій для забезпечення можливості видання перекладених творів у державах, що

розвиваються при дотриманні ряду умов. Такі ліцензії передбачені, зокрема, Бернською конвенцією про охорону прав на літературні та художні твори.

Завдання перекладача – передати засобами іншої мови цілісно і точно зміст оригіналу, зберігши його стилістичні та експресивні особливості. Таким чином, саме адаптація до норм іншої культури, або інші види трансформації перекладу: перестановка; заміна; додавання; опущення є новою формою твору, а значить – об’єктом авторського права.

Тобто, технічний переклад можна вважати об’єктом авторського права за умови, що він має творчий характер і є адаптацією. Як і будь-який похідний твір, переклад має залежний характер, тому перекладач технічного твору “заціпає” як майнові, так і немайнові права автора оригіналу, а тому безпосередньо пов’язаний із дозволом останнього за допомогою договірних відносин, якщо не сплинув строк охорони майнових авторських прав.

Список використаних джерел:

1. Тарасова І.В. Особливості перекладу як об’єкту авторського права. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*, № 1077. Серія «ПРАВО». Випуск № 15, 2013 С. 196-200.

2. Проблема авторських прав при перекладі. Матеріали сайту: ”TaT center”. URL: <http://tatcenter.com.ua/uk/problema-avtorskikh-prav-pri-perekladi> (дата звернення: 13.11.2019).

3. Камышев В. Г. Права авторов литературных произведений. М.: «Юридическая литература», 1972. 184 с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Т.О. Бондар
студент, 3 курс, факультет ТІ, група ЛГ180140
Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені
академіка В. Лазаряна
м. Дніпро, Україна

Однією з головних складових ефективного конкурентоспроможного розвитку вітчизняних підприємств є провадження ними інноваційної

діяльності, яка є тим самим імпульсом, поштовхом для досягнення соціально-економічного прогресу в масштабі всієї країни.

Проблема прискорення інноваційного розвитку нашої країни загалом та кожного суб'єкта виробництва зокрема, нероздільно пов'язана з проблемою інтелектуальної власності результатів наукових досліджень - одним з основних стимулюючих чинників збільшення прибутків підприємств, завоювання більш місткого сегменту ринку, а також примноження національного багатства та підвищення рівня інноваційної безпеки України.

Інтелектуальна власність результатів наукових досліджень - це відповідальний етап роботи з результатами наукової розробки, котра пройшла капіталізацію й визначена об'єктом інтелектуальної власності, на який одержано охоронні документи і який має специфічні ознаки, що дає можливість розглядати його як інноваційний товар, який відповідає умовам ринку.

На даний час впровадження інновацій в Україні відбувається дуже повільно: статистика свідчить, що лише майже 10 % підприємств застосовують новітні технології світового рівня.

Світова практика показує, що в процесі ринкової комерціалізації між власником інтелектуальної розробки і виробником чи споживачем наукоємної продукції має бути стратегічний партнер, який забезпечує інвестування в наукоємну сферу, виведення на ринок наукоємних технологій та виплачує роялті оригінаторам і франчайзерам. Такі стратегічні партнери одержали назву «інноваційні провайдери» - це суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють апробацію і впровадження інноваційних проектів з інвестиційним забезпеченням, а також технологічний супровід контрактації виробництва і реалізації наукоємної продукції. Інтелектуальний продукт, коли стає товаром, потребує особливого підходу в процесі роботи з ним, спеціальних маркетингових, інжинірингових інвестиційних, реалізаційних послуг. Тому інноваційні провайдери формують ринок послуг для забезпечення комерціалізації інтелектуального капіталу.

У цілому під інноваційним провайдингом розуміють комплексний цілісний процес формування, втілення в життя та подальшого супроводу системи заходів зі створення та виведення на ринок нових товарів та послуг, конкурентоспроможність яких ґрунтується на використанні нових наукових знань та прикладних розробок - наукоємних технологій та послуг.

Основною метою діяльності кожного інноваційного провайдера, що пропонує свої послуги у сфері комерціалізації результатів наукових досліджень є отримання власного прибутку, тобто їх зацікавленість у результативності здійсненої роботи обумовлюється лише зобов'язаннями згідно укладеного договору. Саме тому з метою ефективного використання інтелектуального потенціалу, забезпечення сучасних методів управління у сфері інтелектуальної власності та сприяння розвитку цивілізованої системи комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності у складі кожної наукової установи, доцільно створити власний сектор комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, який здійснюватиме свою діяльність в єдиному комплексі науково-дослідної діяльності установи, співпрацюючи з адміністративним, науково-дослідними та виробничими відділами інституту, а також органами виконавчої влади, українськими та іноземними інноваційними інфраструктурами, банками, фондами, підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, професійними спілками та їх об'єднаннями, діяльність яких пов'язана зі сферою інтелектуальної власності.

Необхідною умовою створення зазначеного Сектору є наявність кваліфікованих працівників, підготовлених до здійснення комплексу завдань з комерціалізації результатів наукових досліджень. Вирішення даного питання можливе за рахунок підвищення кваліфікації працюючих співробітників на науково-практичних семінарах з вивчення питань правової охорони інтелектуальної власності; набуття та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності; інвентаризації, бухгалтерського та податкового обліку інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів; передачі

прав на об'єкти інтелектуальної власності; комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності тощо.

Для провадження корисної та ефективної діяльності для установи Сектор має виконувати наступні завдання:

1. Організація та забезпечення сучасних методів управління у сфері інтелектуальної власності, просування на ринок та комерціалізація науково-технічних розробок інституту, залучення інвестицій та розвиток співробітництва з науково-дослідними інститутами та дослідними господарствами, іншими підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності як вітчизняних, так й іноземних, діяльність яких пов'язана зі сферою інтелектуальної власності.
2. Забезпечення захисту і правомірного використання об'єктів інтелектуальної власності.
3. Проведення експертизи комерційного потенціалу результатів науково-дослідної діяльності з метою визначення серед них найбільш перспективних.
4. Забезпечення набуття установою майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що створені в результаті її науково-дослідної діяльності та сприяння введенню їх в господарський оборот.
5. Інформаційно-аналітичне забезпечення робіт по створенню, охороні, захисту та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.
6. Захист прав та законних інтересів інституту та його працівників-творців об'єктів права інтелектуальної власності в адміністративному порядку та в суді, зокрема, захист від недобросовісної конкуренції, запобігання неправомірному одержанню прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені працівниками установи, третіми особами та несанкціонованому використанню таких об'єктів.

Отже, інтелектуальна власність результатів наукових досліджень є важливою складовою частиною здійснення інноваційної діяльності, завдяки чому стає можливим процес впровадження інновацій у виробництво, досягається відповідний економічний і соціальний ефект від отриманих

наукових досягнень. Створення сектору комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у складі кожної наукової установи неодмінно підвищить ефективність використання наявного інтелектуального потенціалу та впровадження результатів наукових розробок у виробництво.

Список використаних джерел:

1. Володін С.А. Інноваційний розвиток аграрної науки: [Монографія]. - К.: МАУП, 2006. - 400 с.
2. Зубець, М.В. Інноваційно-випереджувальна модель якісного розвитку агропромислового виробництва / М.В. Зубець, П.Т. Саблук, С.О. Тивончук // Економіка АПК. - 2018. - № 12. - С. 3-8.